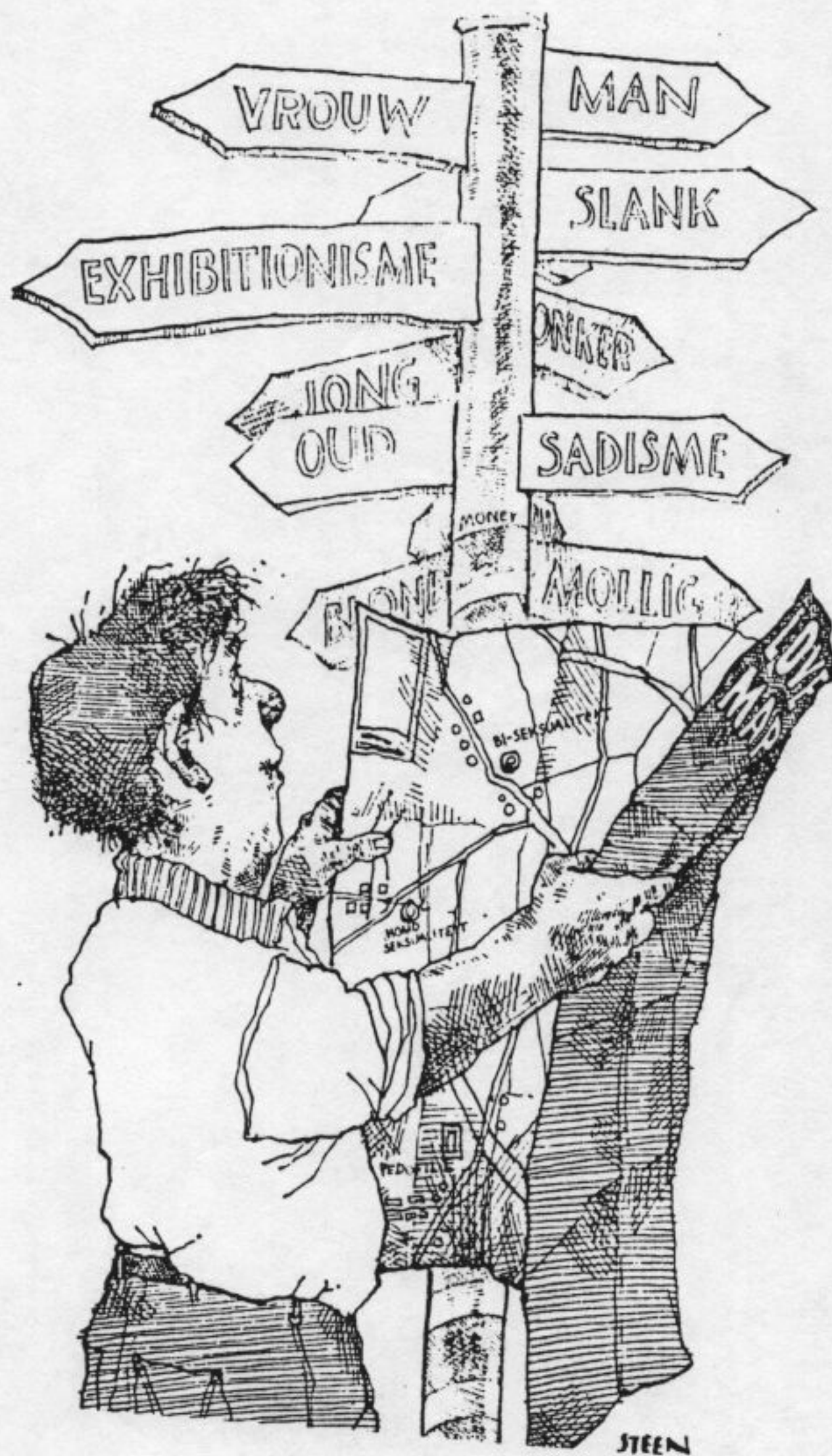

PERSFOCUS

ZESDE JAARGANG NUMMER 6 - JUNI 1990

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

ILLUSTRATIE: PAUL VAN DER STEEN
PAR 9-6 zie p. 29

in dit nummer:

Organismen op school	pag. 2
Seksuele perestrojka	pag. 4
Gelijk behandelde homo's	pag. 6
Help de jeugdhulp	pag. 10
O.I. op school	pag. 12
Ontzettend	pag. 16
Oud nieuws: Maassen & Biënkorf	pag. 18
Onterecht	pag. 19
Schengen	pag. 22
Ontucht van de maand	pag. 24
Meanwhile abroad	pag. 27
Seksuele contrarevolutie	pag. 29
Achtergrond	pag. 30

PERSFOCUS, zesde jaargang, nummer 6, juni 1990

Knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Trouw	Tr
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Telegraaf	Tel
Parool	Par
Leidsch Dagblad	LD
Alkmaarder Courant	AC
Vrije Volk	VV
Leeuwarder Courant	LC
Utrechts Nieuwsblad	UN
Nieuwsblad van het Noorden	NvHn
Nieuwsblad	NB
Haagsche Courant	HC
De Groene Amsterdammer	GA
Elsevier	Els
Sekstant	
Schoolblad	
Werking	
Schoolbestuur	
Demo	
Folia	
Gay Krant	
VARA TV Magazine	
Zondag	
Seattle Times	ST
The Independent	
The Guardian	

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging als brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.

Losse nummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn

Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM

"Je mag nog organisme zeggen als je orgasme bedoelt"

nummer 3 — juni 1990

SEKSTANT

Het onderwijs en de lange weg naar seksuele vorming

Het begint allemaal in september 1979. Een meisje uit een lagere klas is zwanger, nota bene op een protestants-christelijke school voor Havo en Atheneum. Dat wordt zwaar opgenomen. Licht het aan de seksuele opvoeding thuis of heeft de school als gemeenschap gefaald? "Moeten we haar opvangen? Op welke manier dan? Een van de collega's herinnert zich van zijn vorige school een soortgelijk geval, waarbij het meisje van school werd verwijderd en elk contact van hogerhand verboden werd. Op het Myrtus College (zo heette deze school toen nog) in Apeldoorn sluren ze het meisje niet weg maar doen het anders. Als de lerarenvergadering er niet zo snel "uitkomt", steekt een aantal collega's de hoofden bij elkaar om zich te bezinnen op vragen als: heeft de school een taak op het gebied van seksuele voorlichting en vorming? Zo ja, hoe doe je dat dan.

Er komt een werkgroep, want een commissie is dan nog te officieel. Zoals het betaamt zitten er in elk geval een theoloog en bioloog in, met nog drie sterk gemotiveerde docenten. De ouders worden er meteen bij betrokken want seksuele voorlichting is in eerste instantie hun taak. Zij zijn door middel van de Oudercommissie in de Werkgroep vertegenwoordigd. De eerste werkzaamheden bestaan uit het opstellen van een lijst met mogelijke onderwerpen, het maken van stukken door de leden van de werkgroep en het enquêteren van de leerlingen. Hun "verlangens" vallen bitter tegen. "Massaal tonen leerlingen zich geïnteresseerd in onderwerpen als prostitutie, verkrachting, pornografie en abortus. Andere zaken zoals verliefdheid en vrijen blijken weinig aantrekkingskracht uit te oefenen. Jammer, maar voor zo'n programma voelen wij niets. Het is niet de bedoeling hun sensatielust en nieuwsgierigheid te bevredigen, wij willen aan vorming doen."

Vanaf het begin staat vast dat de doelgroep uit tweede klassers zal bestaan, dus ongeveer de 13-jarigen. De lessen zouden het liefst in blokken (= 100 minuten) gegeven moeten worden en aan het einde van de dag, zodat ze eventueel kunnen uitlopen. Het vrijwillige of verplichte karakter van de lessen is een heet hangijzer. Met name de ouders in de Werkgroep vinden dat de seksuele vorming in het gezin thuis hoort en dat de school daar zo nodig een aanvulling op kan geven. De leraren stellen daartegenover dat ook godsdienst een vak op school is, dat die lessen ouders toch ook niet ontslaan van de taak hun kinderen gelovig op te voeden.

Sterker: juist door de lessen op school zal het gesprek thuis aangemoedigd worden en zullen meisjes en jongens onder elkaar over deze onderwerpen aan de praat komen. Dat kan kletspraatjes en sterke verhalen voorkomen. Op die manier werkt de school er aan mee "dat de gesprekken op het plein uitgetild worden boven het niveau van de schuttingtaal waarop ze nu meestal gevoerd worden."

Leraren tegenover ouders

Wanneer de persoonlijke werkstukken in de werkgroep besproken worden, blijken de levensgrote verschillen tussen ouders en leraren. "Hoe kijken we tegen het verschijnsel seksualiteit aan? Wat vinden we van seks buiten het huwelijk, van zelfbevrediging en homoseksualiteit?" De discussie loopt vast, want de ouders vinden dat seksualiteit alleen binnen het huwelijk mag worden beleefd en gericht is op voortplanting. De docenten leggen onderling wel verschillende accenten, maar zijn toch van mening dat seksualiteit iets fijns is tussen twee mensen en dat je er van mag genieten. De discussies zijn heftig, het wantrouwen groeit en het conflict is er als er "enkele saillante stukjes" uit de werkstukken lekken naar een ouderavond: de vlam slaat in de pan. De "seksclub", zo is de Werkgroep in de wandeling gaan heten, besluit tot geheimhouding totdat de werkstukken definitief zijn. Maar dat roept weer wantrouwen op van de buitenstaanders: wat is die club nu weer aan 't bekostigen?

Op de klippen

Na twee jaar samenwerking loopt deze op de klippen door het verschijnen van het stuk over masturbatie. De ouders weigeren nog verder met de leraren te overleggen, zij vinden de docenten "niet bijbelgetrouw, hun seksualiteitsbeleving te ik-gericht, te hedonistisch". Het zal in die zin niet meer goedkomen, dat van een gezamenlijke produktie van nota's en lessen niets meer komt. Het schoolbestuur en de lerarenvergadering willen evenwel het eindresultaat afwachten, dus gaat de Werkgroep voort zonder ondervertegenwoordiging. Twee kritische collega's komen de Werkgroep versterken.

Na verschijning van de eerste discussienota is de beer los. Binnen en buiten de lerarenkamer zijn de reacties heftig, er vallen harde woorden: "een blamage voor een christelijke school". Hoewel ook de schoolleiding zich tegen de Werkgroep keert, geeft de lerarenvergadering toch groen licht voor de voltooiing van het werk. Het resultaat is een tweede nota, "milder van toon en ook

met minder controversiële onderwerpen: huwelijk, abortus, pornografie etc." Het schoolbestuur staat positief tegenover seksuele vorming, maar wil alvorens ja te zeggen de werkstukken omgezet zien in concrete lesmodellen. Aldus geschiedt: de derde nota bevat een achttal onderwerpen die als lesmodel kunnen dienen.

Wat er dan gebeurt wordt door de Werkgroep als een klein wonder ervaren: de overgrote meerderheid van de lerarenvergadering gaat accoord, de schoolleiding haalt bakzeil en "het bestuur giet zijn waardering voor de geleverde prestatie in een eenvoudige bloemenhulde". Alleen met deze kanttekening: de lessen zijn niet verplicht, ouders bepalen of hun kind de lessen bijwoont of niet. (Zie het interview met leerlingen hieronder.)

De klas in

Drie jaar na de eerste vergadering, in september 1982 komen de ouders van de tweede klassers naar school om te horen wat de commissie seksuele vorming (zo heet de Werkgroep vanaf dan) van plan is te gaan doen. Nerveuze docenten die bang zijn dat hun werk toch nog tevergeefs is geweest; zullen ouders toestemming geven om de lessen bij te wonen, of zullen zij, nog erger, zich massaal van de school afwenden "vanwege zoveel seksuele losbandigheid?" Na wat kritische noten blijkt aan het eind van de avond algemene en hartelijke instemming met de ideeën en plannen. Meer dan 90% van de ouders geeft toestemming de lessen te volgen.

Zes leraressen en zes leraren zijn bereid tien weken twee lessen pro deo na schooltijd te geven. Trillerigheid alom als de eerste lessen gegeven moeten worden. Hoe zullen leerlingen, aan wie ze normaal Frans, Nederlands, geschiedenis of biologie geven, reageren? Reageren ze überhaupt, spontaan of giechelig, grinnelend? De lessen worden de eerste jaren door een lerares en leraar samen gegeven; die kunnen elkaar zo nodig ondersteunen en aanvullen. Het werkt uitstekend, maar blijkt op de duur niet haalbaar.

Inmiddels zijn de lessen seksuele vorming een normale zaak binnen de school geworden, ook na de fusie met een Mavo-school (onder de nieuwe naam "De Heemgaard"). Elk jaar weer worden de ouders eerst op school uitgenodigd en wordt verteld wat de bedoeling is. Nog maar weinig ouders geven geen toestemming. Bij de evaluatie blijken vrouwen en enthousiasme groot. Wat mede de bedoeling was, lukt: ouders en kinderen zijn meer met elkaar in gesprek. De lessen zijn niet meer weg te denken uit het lespakket. Op een nationale studiedag over dit onderwerp aan de Universiteit van Leiden blijkt dat de zaken nergens in Nederland zo grondig worden aangepakt als op deze Apeldoornse scholengemeenschap.

Je bloost zo gauw...

Leraren kunnen wel een enthousiast verhaal houden over wat ze allemaal presteren, maar hoe denken leerlingen achteraf over de lessen seksuele vorming? Ik heb daarom aan een willekeurig stel leerlingen uit Atheneum 4, Havo 5 en Atheneum 6 gevraagd hoe zij achteraf tegen die lessen aankijken. Aan de gesprekken namen deel: Sander, Esther, Michiel, Digna, nog een Esther, Arjen, Astrid, Wilfred en Arja.

Gevraagd naar hun eerste spontane reactie als naar de lessen seksuele vorming wordt gevraagd (voor hen al weer een paar jaar geleden) komen antwoorden als: gezellige steer, ontspannen, je kon goed met elkaar praten, toch ook wel spannend en giechelig: een condoom met water erin en de voorbehoedmiddelen in het algemeen.

"Hoe ging je naar de eerste van die reeks lessen toe, wat was jullie verwachtingspatroon?"

Nieuwsgierig, zouden ze het daar voordoen of zo. Je had wel ongeveer een beeld, maar toch... hoe het er precies zou toegaan wist je niet. We maakten grapjes, zouden ze dit of dat doen; we waren ook hartstikke benieuwd. Je bent dan op een leeftijd dat je er over begint na te denken. Je hoeft niet zo nodig want je bent thuis al voorgelicht (ik dacht dat het seksuele voorlichting zou zijn, in plaats van vorming), ik dacht dat die lessen overbodig waren, maar dat was gewoon niet het geval. Je hoorde over zaken als homofilie en pedofilie, daar hadden we het thuis toen nog nooit over gehad.

Wat de leerlingen zich nog goed herinneren: de demonstratie van het condoom wekte grote hilariteit. Tijdens één les, over menstruatie, werden meisjes en jongens na de algemene inleiding over menstruatie en natte droom gescheiden. Dit om ze vrijer te laten praten. Bij de jongens ging het verder over hygiëne. De meisjes waren toen heel serieus met elkaar bezig. Dat het in dit geval serieuzer toeging dan in de gezamenlijke lessen, wordt door enkele meisjes bevestigd, niet door alle. Maar zij voelden zich wel vrijer. Door de rollenspeel, een "soort toneelstukje" kon je wat vrijer praten. Bijvoorbeeld: je bent als jongen verliefd op een meisje, hoe moet je dat aan haar duidelijk maken? Maar ook herinneren sommigen zich de angst dat jou wat gevraagd wordt en dat je dan antwoord moet geven, je bloost zo gauw.

"Zou je alle lessen gescheiden voor jongens en meisjes willen laten geven?" Algemene mening is: nee. Het was ook leuk om het van elkaar te horen en met elkaar te praten. Enkele leerlingen pleitten ervoor ook de lessen "menstruatie" en "hygiëne" samen te geven, omdat je hier allemaal mee te maken krijgt.

Het opvallende is dat meisjes in deze lessen meer praten dan jongens; jongens (dat vinden zij zelf ook) maakten meer lullige opmerkingen, waren minder serieus dan de meisjes. Jongens: "We verborgen in ieder geval in 't begin onze onzekerheid en deden zogenaamd stoer". De jongens bekenden eerlijk dat zij de meisjes zoveel wijzer vonden, "verder".

Veel jongeren vrijen onveilig

Eén op de vijf jongens en meisjes tussen de veertien en zeventien jaar uit Den Haag is tijdens de zomervakantie vorig jaar met een ander naar bed geweest. Van die groep gebruikte 41 procent geen of af en toe een condoom. Tweëndertig procent had meer dan één partner.

Dat blijkt uit onderzoek van de Haagse Gemeentelijke Gezondheidsdienst naar het seksueel gedrag en condoomgebruik bij scholieren. Het onderzoek werd gehouden onder 725 vierdeklassers uit het voortgezet onderwijs.

Volgens de GG en GD neemt de frequentie van de geslachtsgemeenschap met de leeftijd toe, maar het veilig vrijen (dus met condoom!) niet. Bijna een kwart van de ondervraagden had wel een condoom bij zich, maar kwam er niet toe het te gebruiken.

In verband met het besmettingsrisico van aids en het feit dat veel scholieren juist in de zomervakantie seksuele contacten blijken te hebben, gaat de Haagse GG en GD nog voor de schoolvakantie de folder *Veilig of onveilig?* onder de scholieren verspreiden.

Omdat condoomgebruik volgens de GG en GD de beste bescherming is tegen seksueel overdraagbare aandoeningen zoals aids, moeten de scholieren leren omgaan met condooms en ze durven kopen.

LD 27-6

JONKERENPA6.

'Seks-voorlichting matig'

(Van onze verslaggever)
AC 2/5/90

UTRECHT — Staatssecretaris Simons (Volksgezondheid) vindt dat aan de voorlichting over seksualiteit en anticonceptie nog veel te verbeteren valt. Ook de opleiding en praktijktoefening van hulpverleners vindt hij niet optimaal. Zo heeft onderzoek uitgewezen dat huisartsen tekort schieten bij informatie-overdracht over zowel de pil als mogelijke alternatieven.

Simons zei dit vandaag in Utrecht tijdens een congres over seksualiteit en anticonceptie. Volgens de staatssecretaris heeft de pil de vrouw bevrijd van ongewenste zwangerschappen en illegale abortussen. Hij merkte verder op dat de door goede anticonceptie mogelijk gemaakte vrijheid op seksueel gebied ook heeft geleid tot een verduubeling van het aantal geslachtsziekten in de periode 1976-1984. Door de dreiging van aids tekent zich nu weer een daling af. Simons vindt voortdurende aandacht voor anticonceptie nodig, ook al omdat jaarlijks 170.000 jongeren voor het eerst seksuele ervaring opdoen. Als taken voor de overheid noemde Simons het verstrekken van subsidies aan instellingen die actief zijn op het gebied van geboorteregeling en het opnemen van anticonceptiemiddelen in het ziekenfondspakket.

"Zouden jullie er achteraf voor pleiten om deze lessen weer in de tweede klassen te geven?" Daar wordt verschillend over geoordeeld: je moet elkaar wel een beetje kennen, wil je met elkaar in gesprek kunnen komen (de school kent een twee-jarige brugperiode, dus de leerlingen kennen elkaar ruim een jaar). Ook wordt opgemerkt dat je in de brugklas en de tweede klas nog bokken mag schieten, "organisme" in plaats van orgasme, zoals een jongen vertelde. In de derde en hogere klassen kun je dat eenvoudig niet meer permitteren en in de hogere klassen hebben sommige leerlingen al een relatie, dan wordt het moeilijker blanco te praten.

In het begin was de sfeer tijdens de lessen nogal gespannen, maar daarna wordt die omschreven als: open en ontspannen, goed luisterend naar elkaar. Een van de leerlingen zei dat zij het zo opvallend vond dat je de docent Frans of wiskunde nu in een heel andere rol bezig zag, zij had daar veel waardering voor. Allen waren het er over eens dat de docenten niet forceerden tot praten; zij vonden luisteren ook al belangrijk. Soms was het wel eens even stil in de klas, bijvoorbeeld als het over klaarkomen ging, maar de situatie is nooit gênant geweest, volgens deze herinneringen. Er werd ook niet gelachen om vragen, ook als die soms "lullig" overkwamen. Dat was een plezierige ervaring, waaruit de vertrouwde steer bleek, "je voelde je veilig".

De leerlingen hebben het erg gewaardeerd dat de dingen "bij de naam" werden genoemd en toch niet geforceerd overkwamen, de docenten praatten er gemakkelijk over. Alle geïnterviewde leerlingen vinden dat de docenten het uitstekend gedaan hebben. Er is ook een gevoel van trots: goh, knap, fijn, want veel leraren en lerarissen zouden dit nooit durven. De verstandhouding daarna, in de "gewone" lessen was veel fijner, opener, "er ontstond een aparte band".

"Hoe werd het thuis opgepakt, vroegen je ouders of huisgenoten wel eens naar deze lessen?" Met name sommige moeders vroegen wel eens door, ook waar de leerlingen liever niet op wilden reageren. In ieder geval werd er belangstellender gevraagd dan naar andere lessen. Anderen vonden het juist fijn dat de ouders niets vroegen, ze zouden er op hun tijd zelf wel mee komen. Het is fijn om eerst iets zelf te verwerken. Sommige leerlingen merkten op dat de gesprekken thuis plezieriger en opener werden. Het praten is er in ieder geval door gestimuleerd.

"Hebben de lessen invloed gehad op je houding tegenover de andere sekse, ben je vrijer geworden?"

Of het alleen door de lessen gekomen is, is niet geheel duidelijk, maar de houding tegenover het andere geslacht werd "gemakkelijker". Juist door de lessen praatte je als jongens en meisjes meer met elkaar, wat tot dan niet gebeurde. Dat hangt ook met de leeftijd samen. Je voelde je daarna wat zekerder in de omgang, gewoon omdat je meer wist. Je hoorde er namelijk allerlei dingen die je tot op dat moment niet wist. Dat maakte je minder verlegen. Een van de jongens zei dat hij meer gevoel voor de ander had gekregen. Op die leeftijd ben je als jongen keihard. Daarom werkte een rollenspel zo goed. Daarin moest bijvoorbeeld een jongen een verkikkerd meisje zo ongemerkt mogelijk laten blijken haar niet te willen en haar toch niet te kwetsen.

Volgens de leerlingen moeten deze lessen blijven, misschien in kleinere groepen, vooral door een vrouwelijke en een mannelijke leraar samen, liefst in een blokkur (= 100 minuten, dat soms nog te kort duurde!).

Het komt een enkele keer voor dat een leerling van thuis niet mag deelnemen aan deze manier van seksuele vorming. Het blijkt dat dit voor de leerling zelf, maar ook voor de klas heel erg is. De klas beleeft een heleboel en die ene leerling helaas niet. Over en weer voelt men zich rot en "heel afschuwelijk". Gesprekken stakten als hij of zij er bij kwam. Ook al deed je als klas je best, de desbetreffende leerling voelde zich buitengesloten. De oudere leerlingen adviseerden de docenten om vooral met weigerachtige ouders te praten, want "dit kun je je kind niet aandoen".

De situatie nu

Intussen blijkt er in de loop van de jaren het een en ander veranderd te zijn. De blokken zijn vervangen door 50 minuten lessen die gewoon in het rooster staan ingepland en dus de hele dag door gegeven kunnen worden. Het zijn er 12 tot 14 geworden, die alleen door een leraar of leraar gegeven worden. De ouders krijgen uitgebreide voorlichting over wat er in de lessen zal gebeuren. Gevolg is dat praktisch iedere leerling nu komt; ook de zittensblijvers verschijnen weer!

De praktijk leert dat leerlingen erg moeilijk over hun gevoel kunnen praten, daarom wordt in groepjes van 4 à 5 leerlingen begonnen. Het hulpmiddel video werkt goed; wat je ziet... Intermenselijke relaties, inclusief conflictsituaties komen nu meer aan bod. De les over menstruatie en hygiëne/natte droom wordt nog steeds gescheiden gegeven. Het is de bedoeling om met de Aidsproblematiek in de vierde klassen aan de slag te gaan. Naar homoseksualiteit is "veel vraag", al zijn er docenten die wel van een aparte les over dit onderwerp af zouden willen: een aparte les is een bevestiging van het apart-zijn. Het is in de praktijk mogelijk gebleken allerlei zaken via discussie, kringgesprekken enz. bespreekbaar te krijgen.

De school gaat door, gestimuleerd door de enthousiaste reacties van leerlingen en ouders.
(Met dank aan docenten Marten Ferwerda en Marjo Crum.)

Wim in 't Veld

Grote onderbroeken

Als voorbeeld een onderdeel van les 7: Rollenverwisselingsspel. We stellen ons voor dat een toverfee ons allen van

geslacht doet veranderen. De jongen wordt een meisje en het meisje wordt een jongen.

Schrijf op wat de voordelen/nadelen zijn van je nieuwe geslacht. Evaluatie op het bord: de lijst voor- en nadelen wordt ter beoordeling aan de "echte" meisjes en jongens gegeven. De groep wordt opgesplitst: de jongens krijgen de mannelijke collega. Die behandelt de natte droom en hygiëne. De meisjes en de vrouwelijke collega: menstruatie, gebruik verband, tampons en hygiëne. Dit kwam er uit:

voordelen meisje

- je kunt je opmaken
- je hoeft geen condoom te kopen
- je kunt moeder worden van kinderen

nadelen meisje

- je kunt zwanger worden
- je moet het huishouden doen
- je wordt ongesteld
- je kunt niet tegen een boompje pissen

voordelen jongen

- niet meer ongesteld
- je mag meer
- beter opschieten met je broer
- je krijgt meer eigen verantwoordelijkheid

nadelen jongen

- geen make-up
- je moet vechten
- je krijgt de schuld wanneer een meisje in verwachting raakt
- je gaat eerder drinken

Onderwerpen in de tweede klas

De commissie die de lessen seksuele vorming heeft voorbereid, heeft zich voorgenomen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de belevingswereld van leerlingen uit de B2-klassen. Daarom heeft zij bijvoorbeeld geen lessen ontwikkeld over onderwerpen als abortus, prostitutie en huwelijk, hoewel daar onder de leerlingen wel belangstelling voor bestaat. In de volgende klassen is er naar wij hopen in de toekomst gelegenheid op dit soort onderwerpen terug te komen. Voor de B2-klassen heeft de commissie een zevental onderwerpen voorbereid. We zullen ze kort de revue laten passeren.

1. Intermenselijke relaties

In een gespreksvorm proberen docent(en) en leerlingen erachter te komen in welke relatie jonge mensen tot elkaar staan. Welke gevoelens van waardering, trouw, genegenheid, afkeer, ontrouw, enz. spelen daarbij een rol. Hoe spring je met die gevoelens om. Hoe leer je rekening te houden met andermans gevoelens.

2. Verliefdheid

Verliefdheid is kinderen van 14 jaar niet vreemd. De bedoeling van de les is hen te laten praten over de problemen die ze met zo'n gevoel hebben. Over hoe ze contact proberen te leggen. Over de reacties die ze daarbij kunnen verwachten. Ook wordt de vraag gesteld of verliefdheid uitsluitend een verschijnsel is van jonge mensen en hoe verliefdheid tenslotte eindigt.

3. Vrijen

Een heel teer onderwerp. Toch zitten ze er mee. Wat mag eigenlijk? Hoe reageert de ander op toenadering en aanraking? Ons doel is niet met verboden te komen, wel erop te wijzen dat je samen verantwoordelijk bent, dat vrijen niet een verplichting is en nee zeggen nog niet een tekort aan genegenheid.

4. Menstruatie

Deze les wordt gedeeltelijk gegeven aan alle leerlingen, gedeeltelijk aan de meisjes alleen. Met beide groepen wordt geprobeerd een algemeen gesprek op gang te krijgen, na een informatieve inleiding, met de bedoeling rond dit onderwerp iets meer openheid te brengen. Daarna wordt het gesprek voortgezet met alleen meisjes. Alle problemen kunnen dan aan de orde komen.

5. Zelfbevrediging

Een heel moeilijk probleem om te bespreken. Toch lijkt het ons nodig omdat jongens en meisjes van deze leeftijd ermee te maken hebben of krijgen. Ons doel is de zaak bespreekbaar maken, iets te vertellen over de fysiologische achtergrond en de geestelijke gevolgen.

6. Homofilie

Twee hoofdzaken komen aan de orde na algemene informatie:

- a. over homofilie wordt zeer verschillend gedacht. We proberen uit te leggen, waarom christenen de bijbel op dit punt verschillend uitleggen;
- b. de benadering van de homofiele naaste. Atwijzing van discriminatie.

7. Geslachtsgemeenschap, voorbehoedmiddelen, geslachtsziekten, hygiëne

Een vooral informatieve les over zaken, die op deze leeftijd op onze leerlingen afkomen. Regelmatig ervaren we ook op school de gevolgen van een tekortschietende kennis op dit terrein.

'Zijn er in Amsterdam echt speciale homobars?'

De Groene Amsterdammer 27 juni 1990

De seksuele perestrojka in Oost-Europa

TALLINN — Tallinn is een mooie, oude, Duitse stad aan de Finse golf. Van troebelen rond de onafhankelijkheidsverklaring valt in de hoofdstad van Estland, de noordelijkste van de drie Baltische republieken, weinig te merken, of het moet de overvloedige aanwezigheid van flanerende soldaten van het sovjetleger zijn, plus de vrijwel volledige afwezigheid van opschriften in het Russisch. Niettemin is de helft van de half miljoen inwoners van Tallinn niet van Estlandse maar juist veelal van Russische origine.

Estland is een van de meest welvarende en liberale republieken van de Sovjetunie. Daarom ook kan het congres over homo's hier plaatsvinden. Drie dagen lang vindt een unieke confrontatie plaats tussen homoseksuelen uit Oost en West. 's Maandags spreken de westerse gasten, onder wie Jeffrey Weeks, Rob Tielman en ikzelf, over homostudies in het algemeen. De tweede dag behandelen homoseksuelen uit Oost en West de homo-emancipatie in het voormalige Oostblok. En op woensdag staat een reis naar Tartu, de universiteitsstad van Estland, op het programma, waar drie lezingen volgen.

Het congres biedt een staalkaart van de homo-emancipatie in al die landen die te lang door het IJzeren Gordijn van ons waren gescheiden en waar de homobeweging nu nog slechts een bibberig stekje op een bouwval is. De verschillende staten hebben met het socialisme een gemeenschappelijke cultuur gekregen en daarin was weinig ruimte voor homoleven. Homoseksualiteit werd veroordeeld en bestreden als uiting van kapitalistische decadentie en als een belemmering van gezonde produktieverhoudingen zowel in de sfeer van de arbeid als in die van de voortplanting. Oost-Europa heeft weliswaar nooit dezelfde reputatie van homo-vrijheid gehad als Cuba, waar homo's in Castro's concentratiekampen verdwenen al vóórdat Mulisch er suikerriet ging kappen, daar staat tegenover dat Fidel zijn homofobische ideeën betrok uit Oosteuropese juridische en medische kringen.

Sedert tien jaar gaan de landen van het Warschaupact op homocultureel

gebied steeds meer een eigen weg. Opmerkelijk genoeg lopen de vernieuwingen vrijwel synchroon met de kerkelijke regimes van de verschillende landen. Hoe protestantser ze zijn, des te sneller de homo-emancipatie vordert, en hoe oosters-orthodoxer, des te trager. De katholieke landen nemen een tussenpositie in, en over een van oorsprong islamitisch land als Albanië valt nog weinig te zeggen.

Emanuelle

De DDR is het verst gevorderd en schafte al in 1968 de anti-homoparagraaf 175 af, die in West-Duitsland in aangepaste vorm nog steeds bestaat. Bij de Duitse eenwording vormt deze homoparagraaf overigens nog altijd een obstakel, net als trouwens de liberale abortuswetgeving van de DDR.

Sinds 1980 zijn in de DDR verschillende homo-initiatieven genomen, eerst door kerkelijke instanties, later ook door overheidsorganen. De oosters-orthodoxe landen Roemenië, de Sovjetunie en de Joegoslavische republieken Servië, Macedonië en Bosnië vormen de achterhoede, zoals Cyprus in West-Europa. Tsjechoslowakije en Hongarije, overwegend katholieke landen, volgen de DDR wat seksuele modernisering betreft op de voet, terwijl het Polen van Woytla en Walesa daar weinig van moet hebben.

Het was geen wonder dat de homoconferentie in Estland plaatsvond, met Letland een evangelisch-lutherse enclave in een orthodoxe en katholieke woestijn. De Estlandse pers schrijft met een openheid over homo's die in de rest van de Sovjetunie voorlopig ondenkbaar is. Dat is deels ook te danken aan de Finse televisie, die de Estlanders ontvangen en ook verstaan. Zo kon het gebeuren dat de door de Finse tv uitgezonden heterofilm *Emanuelle* de lesbiennes in Tallinn ertoe bracht zich te organiseren.

Verschillende tekenen wijzen erop dat ook in rest van de Sovjetunie een seksuele *glasnost* op gang komt. In de kiosken liggen plaatjes van halfbloze vrouwen, er draaien seksfilms, de homoboeken die in mijn koffer zitten worden, weliswaar na grondige inspectie, toegelaten.

De homo's in de Oosteuropese landen hebben veel met elkaar gemeen

door hun vergelijkbare sociaal-economische positie. Bijna overal heerst grote woningnood, die wordt afgewenteld op alleenstaanden en jongeren, want gezinnen zijn bevoorrecht bij huisvesting. Zelfstandig wonen is er voor homo's zelden bij. Ook het openbare homoleven is onderhevig aan strenge beperkingen, zodat een openlijke homocultuur met bars en sauna's bijna nergens tot ontwikkeling is gekomen. Alles draait om arbeid en produktiviteit en daarin valt zoiets moedwilligs als vrijblijvende erotiek moeilijk in te passen.

Zowel in het openbaar als in de privésfeer is er voor homo's weinig speelruimte en bewegingsvrijheid. De wetenschap heeft ook niets opbeurends te bieden. De seksuologie is in Oost-Europa nauwelijks ontwikkeld; gelukkig maar, want voor zover ze bestaat is ze van een groteske achterlijkheid. In de Sovjetunie hoort het genezen van homo's nog tot de dagelijkse praktijk van dokters, die zich daar openlijk voor op de borst slaan en voor deze seksuele kwakzalverij nooit zijn gekapitteld. Voorts zijn homo's aangewezen op een paar publieke ontmoetingsplaatsen, zoals pisbakken en parken, of op vriendenkringen die in het grootste geheim bijeenkomen bij die enkele gelukkige die wél een eigen woning heeft.

Infiltranten

In de Sovjetunie is homoseksualiteit als zodanig niet strafbaar, wel de 'muzjelostvo', de anale seks tussen mannen. Hierop staat maximaal vijf jaar gevangenisstraf. Dit artikel 121 uit het wetboek van strafrecht is in 1934 ingevoerd in de gehele Sovjetunie, daarvoor gold ze in vier van de acht sovjetrepublieken. Naast de anale seks is ook het overdragen van geslachtsziekten, zoals Aids, strafbaar, zodat je met de lasten van de liefde eerder naar een gebedsgenezers dan naar een heuse arts gaat.

De KGB beschouwt homoleven als staatsgevaarlijk. Toen enkele homo's uit Leningrad in 1984 de euvelen moed hadden 'een *Gay Laboratory*' op te richten, waren de infiltranten van de geheime dienst er sneller bij dan de mannen en vrouwen voor wie de organisatie was bedoeld. De KGB voelde

In de schaduw van de muur van het Kremlin zitten ze gezellig te keuvelen en om zich heen te koekeloeren. De sovjet-homo's. Nog niet zo veel en nog niet zo openlijk, maar de seksuele perestrojka lijkt niet meer te stuiten. Het bewijs daarvan levert het congres 'Sexual Minorities and Society' dat eind mei plaatsvond in de Estlandse hoofdstad Tallinn. Gert Hekma mengde zich onder de Sergejs en Dimitri's en hoorde hun hartverscheurende verhalen aan over vervolging, censuur en achterkamertjes. Maar er is hoop. Na het recente bezoek van sovjetleider Gorbatsjov aan San Francisco is de homo-emancipatie definitief op stoom gekomen.

de leden van de groep langdurig aan de tand, vooral over hun contacten met de westerse homo-Internationale: de International Lesbian and Gay Association (ILGA). Enkele leden van de Gay Laboratory verloren hun baan. De maatregelen van de KGB bereikten hun doel: de homo's verdwenen in het niets en in 1986 werd het laboratorium opgeheven.

Sergej Tjebakov, een van de leden van het teloor gegane Gay Laboratory, is naar Tallinn gekomen om een lezing voor het congres te houden. Hij is nog steeds een geslagen man die niet wil geloven in de seksuele perestrojka die toch onmiskenbaar is begonnen. Hij gelooft de verhalen niet dat er voorstellen voor een nieuwe strafwet liggen waarin het beruchte artikel 121 niet meer voorkomt. Alleen wanneer hij vertelt met hoeveel plezier hij een video van *De vierde man*, naar het boek van Gerard Reve, heeft bekeken, verschijnt er een glimlach op zijn lippen.

Dimitri Vorontsov uit Kostov is vast van plan na thuiskomst in zijn woonplaats een organisatie van homostudenten op te zetten. De getuigenissen van Tjebakov over de bemoeizucht van de KGB en het debacle van Gay Laboratory stemmen hem allerminst mismoedig. Hij raakt juist meer overtuigd van de noodzaak homo's te organiseren. Volgens hem is de perestrojka een onomkeerbaar proces en daar moeten de homo's nu hun voordeel mee doen. Hij vertelt dat in Moskou recent het eerste nummer van het homoblad Tema is verschenen, in een jaarlijkse bibliotheek oplage van dertig exemplaren. Daarnaast circuleren onder de congresgangers wilde geruchten over actieve homogroepen in Omsk en Irkoetsk, diep in Siberië, maar niemand weet er het fijne van.

De vervolging van homo's in de Sovjetunie heeft scherpe en gemene kantjes, maar is niet erg grootscheeps. Volgens Tjebakov waren er in de jaren tachtig ongeveer achthonderd veroordelingen per jaar, een aantal dat bovendien afneemt. Voor deze vervolging bestaat sinds het begin van de jaren zeventig in Leningrad zelfs een apart bureau, de tiende sectie. Deze speciale afdeling werd bemand met agenten die bijna de pensioengerech-

tigde leeftijd hadden bereikt, dus veel activiteiten ontplooiden ze niet.

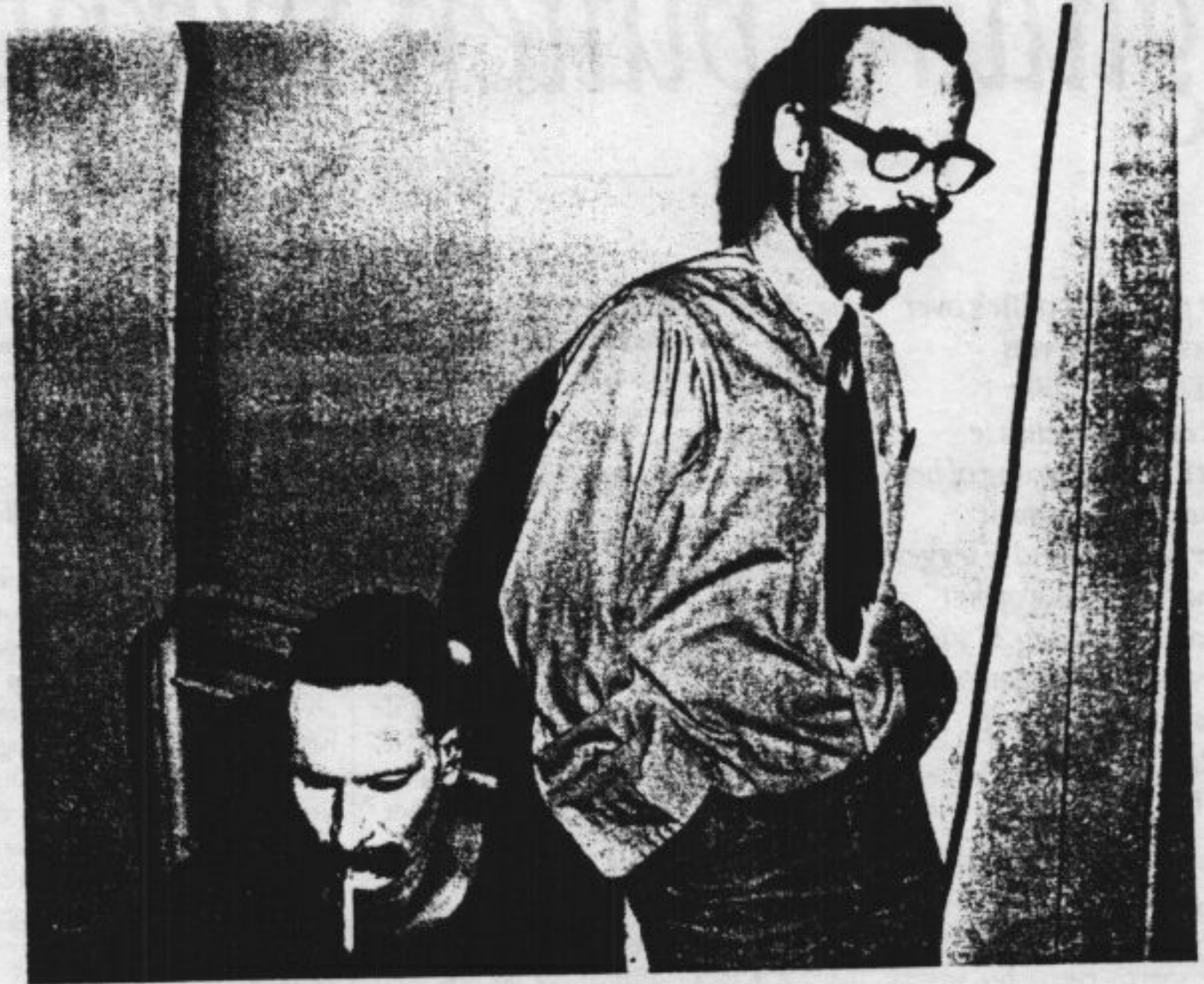
Een smerige kant van de vervolging is het inzetten van informanten die de politie vooral rekruteert uit gearresteerde homo's. De meeste homo's lenen zich niet voor het werk van verrader, meent Tjebakov, en zij die het wel hebben gedaan, zijn nooit meer teruggezien in Leningrad, vervolgt hij omineus.

Leeftijd

Op het congres geeft de Amerikaanse politicologe Raelynn Hillhouse een overzicht van de homo-emancipatie in Oost-Europa. In de DDR heeft de homobeweging sinds 1980 een voet aan de grond gekregen, en in Hongarije en Tsjechoslowakije bestaan sinds ongeveer 1985 kleine groepen, Homeros en Lambda genaamd. De ondergang van het communisme is in Tsjechoslowakije heel snel gegaan, en even snel is de homobeweging er tot ontplooiing gekomen. Naast Lambda zijn er nu een organisatie voor homoseksuele rechten en een Aids-platform. Voor de verkiezingen kwamen openlijke homo's op verkiesbare plaatsen. Rond Aids ontstond enige commotie toen burgers het verkwissten van vreemde valuta voor de aanschaf van AZT, een Aids-remmend middel, aan de kaak stelden. Gelukkig was een Tsjechisch farmaceutisch bedrijf in staat een geschikte vervanger te fabriceren. Vóór de ommezwaai bestonden er enkele wettelijke bepalingen die homoseksuelen discrimineerden, maar die schijnen te zijn verdwenen.

De Hongaarse organisatie Homeros heeft zich vooral sterk gemaakt voor Aids-voorlichting en daarbij na enig getouwtrek steun van de regering gekregen. De strafrechtelijke situatie in beide landen is dezelfde: bij homoseksuele handelingen ligt de beschermde leeftijd hoger dan bij heteroseksuele. Justitiële vervolging van homo's schijnt relatief weinig te zijn voorgekomen, zeker in vergelijking met landen als Roemenië of, om eens een heel ander voorbeeld te geven, Engeland.

De snelle veranderingen juist in deze drie meest 'westerse' landen hebben de situatie van homo's in Centraal-Europa volstrekt gewijzigd. De

Oostenrijkse actiegroep Hosi-Wien steunde voorheen homo-initiatieven in het Oosten. Maar na de golf van omwentelingen moet een medewerker van deze groep, aanwezig in Tallinn, tot zijn schrik constateren dat zijn beschermelingen langzamerhand beter hèm te hulp kunnen komen. Want net als West-Duitsland kent Oostenrijk een hogere beschermde leeftijd voor homo- dan voor heterocontacten en een openlijke homo bij de verkiezingen zoals in Praag is in het land van Waldheim vooralsnog ondenkbaar. In Oostenrijk is in een halve eeuw niet bereikt wat in Tsjechoslowakije in een half jaar is gerealiseerd.

Het Westen begint, zeker wat de wettelijke situatie voor homo's betreft, een achterstand op te lopen. Alleen de commerciële subcultuur van het Westen geeft het homoleven de glans die men in het Oosten niet kent. Als het om seksuele politiek gaat, passen de DDR, Hongarije en Tsjechoslowakije beter in het vrije Westen dan Engeland of de Verenigde Staten. Want net als West-Duitsland kent Engeland specifieke anti-homo bepalingen, zoals de beruchte *Clause 28*. De veroordelingen van homo's en de gevallen van chantage door de politie nemen er de laatste jaren bovendien onrustbarend toe. In Amerika kent de helft van de staten wetten tegen sodomie, net als de Sovjetunie. Maar terwijl het Amerikaanse Hooggerechtshof deze wetten niet beschouwt als in strijd met de grondwet, lijkt Moskou artikel 121 te willen afschaffen.

Tsvetajeva

In de andere landen van het voormalige Oostblok gebeurt er weinig, alleen in de Joegoslavische deelstaten Slovenië en Kroatië is de homobeweging al geruime tijd geleden uit de startblokken gekomen. Tussen 1984 en 1987 vond in Ljubljana jaarlijks een groot homofestival onder de titel *'Magnus'* plaats. Tegenwoordig is er zelfs een heuse homopers, met de bladen *Gayzine* en *Lesbozine*. In Slovenië kent de strafwet geen anti-homo paragraaf, in Kroatië bestaat een verschil in seksuele meerderjarigheid en in Servië, Bosnië en Macedonië is homoseksueel gedrag gewoon strafbaar. Hetzelfde geldt voor Roemenië, waar

in de nadagen van Ceaușescu homo's een mikpunt voor vervolgingen waren.

Hoewel de situatie van homo's op de Balkan behoorlijk belabberd is, heeft deze uithoek van Europa toch een eigen reputatie in homokringen. Al halverwege de vorige eeuw publiceerden etnologen over de bloedbroederschapen in Albanië. De homohistoricus John Boswell vond er sporen van kerkelijke huwelijksinzegeningen voor vriendenparen. Vormen van travestie zijn in bepaalde streken nog steeds volledig geaccepteerd. De Griekse en Turks-Islamitische tradities hebben hier sporen nagelaten die een halve eeuw communisme niet heeft kunnen uitwissen.

Ook in Rusland bestaat een luisterrijke homotraditie, die op de conferentie kleurrijk wordt geschilderd door de Westberlijnse slavist Siegfried Tornow. Tussen 1900 en de Oktoberrevolutie kende Rusland een rijke homocultuur, vooral geïnspireerd door Diaghilev. Een zwerm dichters en schrijvers verwoordde homoseksuele liefdes en passies: Koezmin, Parnok, Kloejev, Esenin, Tsvetajeva, Ivanov. Voor de meeste Russen was Tornows lezing een openbaring, want de genoemde auteurs zijn of geheel onbekend, of men had nog nooit kennis kunnen maken met hun homoseksuele werk. En levende homo-dichters als Gennady Trifonov of Valerij Perelesjin kenden de Russen al helemaal niet.

De westerse homobeweging is gericht op gelijke toegang tot collectieve voorzieningen. Het model van emancipatie dat wij hanteren, zullen de homo's in het Oosten gretig kopiëren, maar of het hen veel zal opleveren, is onwaarschijnlijk. Allereerst omdat er juist een proces van decollectivering is ingezet. En ook omdat de kerken en nationalistische stromingen een succes hebben dat desastreus is voor de homobeweging. Tenslotte heeft de homobeweging zelfs in het Westen op het gebied van collectieve voorzieningen niet veel bereikt – misschien wel in Nederland, maar elders toch nauwelijks. De homoculturele tradities van het Oosten bieden wellicht betere aanknopingspunten voor geslaagde emancipatievormen dan de sociaal-democratische impasses waarin de westerse homobeweging is verzeild ge-

raakt. Daar hoeft emancipatie niet ten koste te gaan van een heldere en overtuigende visie op de eigen omgeving en het eigen verleden van de homoweld, een visie die hier nauwelijks is ontwikkeld.

Kompaan

Maar voorlopig grossieren de Russische homo's in narigheid. Bijna alle Russen die ik leerde kennen, wonen nog bij hun ouders. Toen Tjerbakov een jong studentje was, werd hij op de universiteit betrappt met een andere jongen. De docenten lichtten zijn ouders in en moeder besloot haar zoon op al zijn schreden te volgen om verdere staatsgevaarlijke uitpattingen te voorkomen. Tjerbakov woont een jongensleven later nog steeds bij zijn ouders en zij tolereren tegenwoordig zelfs het bezoek van zijn vriend in de gemeenschappelijke woning. Het blijft wel wennen, want elke keer dat de vriend verschijnt, vraagt de vader bezorgd of ze samen het bed delen. De geliefde ontkent het! Ik suggereer Tjerbakov een volgende keer de tegenvraag te stellen wat pa en ma in bed uitspoken.

Grappen maken over seks is voor Russische homo's echter nog niet weggelegd. Dimitri uit Rostov woont ook bij zijn ouders, maar zij mogen van niks weten. Veel liefde heeft hij nog niet ontmoet. Gedurende de twee jaren die ze in het Rode Leger doorbrengen, sluiten alle jongens vriendschappen voor het leven. Dimitri werd er verliefd op een kompaan die niet van zijn liefde was gediend, maar er ook niet bekrompen over deed. Terug in Rostov verkende Dimitri alle ontmoetingsplaatsen van homo's, zo'n dertig in deze miljoenenstad. Hij leerde er vele lotgenoten kennen, maar een vriend vond hij niet. Op vakantie in Moskou ontmoette hij een groep actieve homo's die hem over het congres in Tallinn vertelden.

De Moskouse delegatie in Estland bestaat uit Dima, een onvervalste nicht, Sergej, een beginnende operazanger, een technicus en twee *groupies*. Hun positie in Tallinn is enigszins merkwaardig: ze zijn vertegenwoordigers van de bezettende macht en toch nichten. Verder zijn ze veel sensueler en lichamelijker dan de saale Estlan-

ders. En Sergej kan heel mooi zingen. Op de feestelijke slotavond van het congres ontstaat er bijna een incident, omdat de Estlanders de Russische liederen die Sergej op verzoek van de buitenlandse gasten ten gehore brengt, niet erg waarden. Etnische spanningen zijn lastig herkenbaar voor een buitenstaander, maar op zulke momenten treden ze in hun volle onzinnigheid aan het licht. En ook wanneer Estlanders het verhaal rondstroolen dat de Armeense soldaten van het Rode Leger bij voorkeur Balten verkrachten. Seksueel geweld in het Rode Leger verwijst niet, zoals bij ons, naar ongezonde gezagsverhoudingen en foute idealen van mannelijkheid, maar naar etnische tegenstellingen.

Freud

De organisatoren van de conferentie, Teet Veispak en Lilian Kotter, houden allebei een inleiding over de recente homogeschiedenis van Estland. Eigenlijk is er niks bijzonders gebeurd op homogebied. Het meest opmerkelijke homoculturele wapenfeit waarop Estland kan bogen, is waarschijnlijk in 1872 de geboorte geweest van Elisar von Kupffer, een Baltische Duitser die rond de eeuwwisseling als eerste de medicalisering van homoseksualiteit kritiseerde en later een liefdestempel in Ascona bouwde. Voor de rest zijn er enkel wat zedendelicten te melden. En nu dus een heuse conferentie als bewijs dat ze desondanks toch de vaandeldragers van het Oosten zijn.

Aan het einde van het congres discussiëren de deelnemers over toekomstige samenwerkingsmogelijkheden. Die zijn vooralsnog zeer beperkt. De meeste onderzoekers uit het Oosten zijn niet verbonden aan een universiteit en dus hebben ze zelfs niet de mogelijkheid aan uitwisselingsprogramma's deel te nemen. We kunnen boeken en andere literatuur sturen, want in de Sovjetunie bestaat een schreeuwend gebrek aan modern wetenschappelijk werk. Recent is een seksuologische studie van Freud uit het begin van deze eeuw in het Russisch vertaald, maar werk van latere datum is er niet. Buitenlandse literatuur wordt mondjesmaat geïmporteerd en is dan nog al-

leen beschikbaar voor professoren. Ook kennis over het homoleven in het Westen ontbreekt te enen male. Tijdens een lunch vraagt een Estlander me of er in Amsterdam homobars zijn. En een ander vraagt of ik thuis ook homoboeken heb staan. Het zijn vragen die je alleen met het schaamrood op je kaken beantwoordt.

Flamboyant

In de bus naar Tartu, waar het laatste onderdeel van het congres zal worden afgewikkeld, zit ik naast Dimitri en we vertellen elkaar op de uren durende reis honderduit over het homoleven in Amsterdam en Rostov. Zijn verhalen doen me denken aan hoe het dertig of zelfs honderd jaar geleden in Nederland was. Voor mij is het een ver verleden, voor hem het heden: een frappant voorbeeld van ongelijk-tijdige gelijktijdigheid. Ik raad Dimitri aan de honderd jaar die ons scheiden gevoeglijk over te slaan. Het beste kon hij maar gelijk in Amsterdam komen studeren. Maar droom en daad zijn niet te verzoenen. Later op de dag, na het slotfeest, nadert onze scheiding. We zijn overtuigd elkaar eens weer te zien in een overgeschilderd Europa. Tot in Rostov, tot in Amsterdam!

Op de terugweg heb ik net tijd om een bliksembezoek aan Moskou te brengen. Alexej uit Ufa gidst me door de metropool. Vanaf het vliegveld snellen we per taxi naar het Kremlin en wanneer we uit de Volga stappen struikelen we voor het museum van Lenin over een hoerjongen, een flamboyante nicht. Behalve naar de geheide toeristenplaatsen leidt Alexej me ook naar de homohoekejes. Onde de torens van het Kremlin zitten de flikkers op een bankje. Ze bekoe keloeren de passanten ongegeneerd en keuvelen honderduit met elkaar. Het is moeilijk de verhalen van de terreudie Tjerbakov vertelde te verbinden met de serene rust die hier heerst.

Een eindje verderop, voor de oper van Moskou, hetzelfde beeld. Op een steenworp afstand hebben de lesbiennes hun publieke ontmoetingsplaats. I realiseer me dat ik dat laatste in het Westen nog niet ben tegengekomen.

Begluurd buiten werktijd

Elsevier 23-6

Al zeventien jaar praat de politiek over een wet tegen discriminatie van homoseksuelen. Die wet gelijke behandeling lijkt er nu eindelijk te komen, maar het is zeer de vraag of het de wet is waarop al zo lang wordt gewacht. Elsevier wist de hand te leggen op de nog geheime toelichting op het wetsontwerp, zoals die vrijdag 22 juni 1990 besproken wordt door de meest betrokken bewindslieden. Aan de vooravond van Roze Zaterdag: een gesprek met minister Hedy d'Ancona.

ELS 23

JAAP JANSEN

We streven ernaar het wetsontwerp gelijke behandeling voor de zomer naar de Kamer te sturen,' beloofde minister van WVC Hedy d'Ancona (PvdA) in maart tijdens een bezoek aan het COC, de belangenvereniging van homoseksuelen.

Dat doel is niet gehaald. Het schrijven van de memorie van toelichting door de ministers Ien Dales (binnenlandse zaken, PvdA), Ernst Hirsch Ballin (justitie, CDA) en Hedy d'Ancona zorgde voor vertraging. De Kamerleden Jan Krajenbrink (CDA) en Ella Kalsbeek (PvdA), die tijdens de kabinetsformatie een akkoord sloten over de wets tekst en ook nu weer meedachten, kwamen er in eerste instantie niet uit. Ook minister van onderwijs Jo Ritzen (PvdA) en staatssecretaris van sociale zaken Elske ter Veld (PvdA) werden erbij geroepen.

Het wetsontwerp is bijna gereed. Aanstaande vrijdag, 22 juni 1990, overleggen de meest betrokken bewindslieden en marge van de ministerraad over de laatste punten en komma's. Het voor de CDA/PvdA-coalitie gezichtsbepalende wetsontwerp kan vervolgens op 6 juli worden besproken in de voltallige ministerraad.

Desondanks gaat het op z'n vroegst in het najaar naar de Tweede Kamer, omdat de Raad van State nog advies moet uitbrengen. Pas dan wordt de tekst ervan openbaar. In het persbericht dat na afloop van de beslis-

sende ministerraad wordt verspreid, zal staan dat het wetsontwerp gebaseerd is op de tekst van het regeerakkoord waarover CDA en PvdA het in oktober eens werden. De werkelijke lading van het ontwerp blijkt pas als in het najaar de bijbehorende memorie van toelichting officieel bekend wordt. Misschien kan minister d'Ancona, in het kabinet-Lubbers/Kok belast met de coördinatie van het homo-emancipatiebeleid, een tipje van de sluier oplichten.

Minister d'Ancona is op 30 juni de belangrijkste spreker op Roze Zaterdag, de jaarlijkse betoogdag van homoseksuelen Nederland. Het was vorig jaar in Haarlem met vijftienduizend deelnemers de grootste demonstratie in 1989 van wat onder politicologen de 'nieuwe sociale bewegingen' wordt genoemd. De Roze Zaterdag van dit jaar vindt plaats in Zwolle onder het motto 'gewoon trots'. De belangrijkste politieke eis is de totstandkoming van een goede wet gelijke behandeling, die discriminatie van homoseksuelen moet tegengaan.

TRIEST VOORBEELD

In 1989 publiceerde Hedy d'Ancona *Europese Notities — mensen en andere minderheden in het Europa van morgen*, een campaign book over haar werk als Europarlementariër. Daarin schreef ze: 'Laten we eerlijk zijn, ook in ons tolerante Nederland is homoseksualiteit nooit werkelijk als normaal beschouwd. Het werd en wordt op zijn best geduld als iets wat eigenlijk zou moeten mogen, maar wat toch ook weer niet echt natuurlijk is. Het nu al jaren durende gekissebis over de wet gelijke behandeling is er een triest voorbeeld van.' En: 'Het lijkt wel alsof discriminatie van homoseksuelen en lesbische vrouwen een ondankbaar onderwerp is geworden waaraan men zijn vingers liever niet wil branden.' Ze sprak van 'een heteroseksistische maatschappij'. Onder verwijzing naar de verplichte aids-test voor grote groepen mensen en in sommige gevallen gedwongen isolatie in de Duitse deelstaat Beieren, en de invoering van section 28 in het Verenigd Koninkrijk — een maatregel die zelfs terughoudende voorlichting over homoseksualiteit door gemeentelijke instanties zoals scholen en bibliotheken verbiedt — schreef ze: 'Na een periode van een zekere maatschappelijke

openheid waarin homoseksualiteit niet alleen bespreekbaar was, maar waar het bovendien ook nog mogelijk leek deze discussie in anti-discriminatoire wetgeving om te zetten, rolt er een nieuwe golf van homoseksualiteitsfobie door de wereld die alles wat aan geestelijke en fysieke vrijheid was gecreëerd teniet dreigt te doen.'

Op haar werkkamer in het ministerie van WVC zegt Hedy d'Ancona: 'Dat gevoel van ongerustheid heb ik nog altijd, ook al hoor ik er als minister minder over dan in het Europees Parlement. Ik ben overigens niet zo bang dat "1992", de eenwording van Europa en het egaliseren van wetgeving, altijd verslechterend zou werken. Tolerantie en anti-discriminatie zijn goede exportartikelen. Dat zie je ook bij ons lang omstrede drugsbeleid, waarvoor begrip gaat ontstaan.'

SERIEUS

Aan de vooravond van Roze Zaterdag legt d'Ancona in haar eerste interview als coördinerend bewindsvrouw er de nadruk op, dat ze in tegenstelling tot haar voorganger Brinkman een actieve rol wil spelen bij de totstandkoming van de wet gelijke behandeling. Behalve Dales, Ter Veld en Hirsch Ballin zal ook d'Ancona de wet ondertekenen.

'In de korte periode in 1981 en 1982 als staatssecretaris van sociale zaken belast met het emancipatiebeleid, daarna als lid van het Europees Parlement en nu weer als minister, had en heb ik mogelijkheden om te laten zien dat ik serieus ben op het punt van gelijke rechten en het wegnemen van discriminatie van allerlei groepen, waaronder homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Het belangrijkste waarop de homowereld wacht is: de wet gelijke behandeling. Die vind ook ik buitengewoon belangrijk. In tegenstelling tot mijn voorganger stel ik er prijs op mede-ondertekenaar van die wet te zijn. Dat heb ik een aantal maanden geleden afgesproken met minister Dales omdat ik mij als coördinerend minister bijzonder betrokken voel en graag wil zien welke kant het op gaat.'

'Ik kreeg voor het eerst met de voorbereiding van die wet te maken toen ik staatssecretaris was. Toen zou ik ook mede-ondertekenaar zijn. Ik heb er veelvuldig en uitgebreid over gesproken met Job de Ruiter, de toenmalige CDA-minister van justitie.

strijkt een breed terrein, maar 'homoseksuele gerichtheid' is het punt waarover het in de discussie al jaren gaat). Er komt een onafhankelijke commissie gelijke behandeling door welke iedereen, ook groepen als het COC, kan laten onderzoeken of een instelling handelt in strijd met de wet. De definitieve beslissing is aan de rechter.

Minister d'Ancona: 'Uit gesprekken met het COC en anderen heb ik altijd begrepen dat het wel goed komt als we ons houden aan die afspraken uit het regeerakkoord. In het eerste concept dat ik onder ogen heb gehad, wordt recht gedaan aan die afspraken. De tekst van het wetsontwerp houdt zich aan de letter van het regeerakkoord.'

Volgens het CDA-Kamerlid Jan Krajenbrink, die tijdens de kabinetsformatie met de PvdA onderhandelde over de wet gelijke behandeling, verschilt het nieuwe wetsontwerp in wezen niet van het oude, opgesteld door de ministers Van Dijk (CDA) en Kort-hals Altes (VVD). Een tekst waartegen de PvdA zich verzette, omdat daarin wat later 'het enkele feit van homoseksuele gerichtheid' genoemd werd eventueel een grond van ontslag kon zijn. Volgens de CDA/VVD-tekst was onderscheid toegestaan op grond van 'eisen die een instelling op godsdienstige, levensbeschouwelijke of politieke grondslag, gelet op de betekenis van grondslag en doel van die instelling en op de aard van de functie (...) in redelijkheid aan een werkverhouding kan stellen.' In het PvdA-voorstel werd alle onderscheid door instellingen afgewezen. Wel mocht van homoseksuele werknemers worden gevraagd respect te hebben en te tonen voor de richting van de instelling.

Minister d'Ancona: 'Het CDA/VVD-voorstel was onacceptabel voor de PvdA. Daarom zijn Ineke Haas-Berger en Jeltje van Nieuwenhoven in 1987 vanuit de Kamer zelf met een initiatief-wetsontwerp gekomen. De afspraken die er nu liggen zijn voor hen wel acceptabel. Als de mensen die het oneens waren met het oude ontwerp zich hierin

kunnen vinden, dan is er dus iets veranderd. Daar hoeft je niet ingewikkeld over te doen. Ik begrijp wel dat het voor Krajenbrink lastig is toe te geven dat er iets is veranderd.'

Volgens Krajenbrink heeft het CDA tijdens de formatie op het punt van de gelijke behandeling zijn zin gekregen. Het CDA interpreteerde het CDA/VVD-wetsontwerp altijd zodanig, dat besturen van bijzondere scholen mensen op grond van homoseksuele gerichtheid kunnen weigeren of ontslaan. In Elsevier van 4 november 1989 stelde Krajenbrink dat dat op grond van de CDA/PvdA-tekst nog steeds kan. 'In de nieuwe tekst,' aldus Krajenbrink, 'zit wat mij betreft dezelfde ruimte als in het oude wetsontwerp.' Hij zei: 'Er mag door bepaalde instanties zeker onderscheid worden gemaakt. Dat is geen discriminatie, maar gerechtvaardigd onderscheid.'

NIEUWE WET GELIJKE BEHANDELING BLIJFT HOMOSEKSUELEN DISCRIMINEREN

Ondanks de toenemende weerstand uit confessionele kring, was ik destijds heel optimistisch. De Ruiter stelde zich stevig op. Hij gaf mij het gevoel: dit reddend we absoluut. Alleen al daarom was het buitengewoon treurig dat het kabinet viel.

'In 1981 had ik het idee: als er niet snel een heldere en fatsoenlijke anti-discriminatiewet komt, sluipen er weer allerlei uitzonderingsbepalingen in de ontwerp tekst, die het omgekeerde teweegbrengen van wat we

willen. Meer uitzonderingsbepalingen betekent immers: meer discriminatie. En inderdaad: na dat kabinet is het alleen maar bergafwaarts gegaan. Gelukkig konden er in het regeerakkoord van de huidige coalitie goede afspraken worden gemaakt.'

'HET ENKELE FEIT'

Het regeerakkoord-Lubbers/Kok verbiedt onderscheid, maar er zijn uitzonderingen. Onderscheid is verboden, tenzij. Verenigin-

gen en stichtingen op grondslag van godsdienst, levensovertuiging of politieke gezindheid, en instellingen van bijzonder onderwijs, hebben de vrijheid om aan werknemers en leerlingen eisen te stellen die nodig zijn voor de verwezenlijking van de grondslag. Die eisen mogen niet leiden tot onderscheid op grond van 'het enkele feit' van homoseksuele gerichtheid (of politieke gezindheid, ras, geslacht, heteroseksuele gerichtheid of burgerlijke staat — de wet be-

Hedy d'Ancona: 'Het lijkt wel of discriminatie van homoseksuelen een onderwerp is geworden waaraan men zijn vingers liever niet wil branden'

OP HET MATJE

Stel: als leraar op een christelijke school besluit ik voor de verandering maar eens een roze driehoek op te spelden; of mijn vriend haalt me op van school; of ik zet een foto van hem op m'n bureau. Mag het schoolbestuur mij daarover op het matje roepen?

Minister d'Ancona: 'Nee, dat lijkt mij niet.'

En als de leerlingen vragen: meneer hoe zit dat, mag ik dat dan ook uitleggen?

'Natuurlijk mag u dat uitleggen.'

Maakt het daarbij iets uit of ik docent wiskunde ben of leraar godsdienst, waarbij de identiteit van de school wellicht meer in het geding is?

'Nee, dat maakt niets uit.'

Oud-staatssecretaris van onderwijs K. de Jong, de voorzitter van de Unie School en Evangelie, niet de meest linkse club in Nederland...

'...die zich van begin af aan verzet heeft tegen iedere wetgeving op dit gebied.'

Die zegt: 'Ik verwacht dat christelijke scholen op grond van het bereikte akkoord kunnen blijven aannemen en ontslaan naar eigen goeddunken.'

'Zolang het eigen goeddunken conform is aan wat de wet voorschrijft, is er geen probleem. Maar als meneer De Jong denkt dat je iets kunt doen waarbij homoseksualiteit de ontslaggrond is of de reden om iemand niet aan te stellen, dan handelt hij in strijd met dit wetsontwerp.'

GEHEIM

De interpretatie van d'Ancona laat aan duidelijkheid niets te wensen over. In haar uitleg is de nieuwe wet gelijke behandeling inderdaad de anti-discriminatiewet waarop velen nu al jaren wachten. Maar d'Ancona

baseert zich daarbij op de letterlijke tekst van het regeerakkoord, de bouwstenen voor het wetsontwerp. Tijdens ons gesprek ligt dat akkoord op tafel, niet het concept van de memorie van toelichting.

Juist bij een wetsvoorstel waarvan de tekst voor verschillende lezingen vatbaar blijkt, telt wat in de memorie van toelichting staat. De nieuwe commissie gelijke behandeling en de rechter laten dat altijd meewegen. Pas in het najaar wordt officieel bekend wat in de memorie van toelichting van het CDA/PvdA-ontwerp staat.

Een paar dagen na het gesprek met d'Ancona wist Elsevier de hand te leggen op het geheime concept van de memorie van toelichting zoals dat vrijdag besproken wordt door de meest betrokken bewindslieden. Ze moeten het onder meer nog eens worden over de wens van d'Ancona en staatssecretaris Ter Veld om de in te stellen commissie gelijke behandeling ruimere onderzoeksbevoegdheden te geven.

De betrokken bewindslieden hebben inmiddels overeenstemming bereikt over het meest cruciale punt in de memorie van toelichting. Daarin staat met betrekking tot het bijzonder onderwijs: 'Instellingen als waarvan hier sprake is, kunnen, gelet op de betekenis van hun grondslag, in samenhang met een goede functievervulling eisen stellen die ook betrekking hebben op gedragingen van personeelsleden buiten de instelling.'

De invloed van CDA-minister Hirsch Ballin lijkt aan deze tekst niet vreemd. Na het PvdA-succesje uit de kabinetsformatie — het verbod van discriminatie op grond van 'het enkele feit van homoseksualiteit' — is de wetgever gaan zoeken naar 'andere feiten' die, bij elkaar opgeteld, wel mogen leiden tot discriminatie.

De door het CDA gesteunde bijzondere instellingen die homoseksuelen willen weren, wordt door de PvdA geen strobreed in de weg gelegd. homoseksuelen op een bijzondere school die niet moeilijk doen over hun seksuele voorkeur, kunnen onder de nieuwe

Trouwen in het roze

Elsevier 23-6

BELANGSTELLING VOOR HOMOHUWELIJK GROEIT

JAAP JANSEN *ELS 23*

In Elsevier van 26 mei 1990 pleitte CDA-ideoloog Arie Oostlander voor het homohuwelijk. 'Het is goed als er een registratiemogelijkheid komt, parallel aan het heterohuwelijk. Als men dat wil, kan men daarvoor kiezen. Lang niet elk homoseksueel paar prefereert dat, maar dat vind ik niet interessant. De rechtsbescherming moet er zijn, als men die wenst. In Denemarken wordt reeds in die zin gewerkt. Dat vind ik gezond.'

Oostlander refereerde aan de Wet op het geregistreerd partnerschap die in oktober 1989 in Denemarken van kracht werd. Die wet maakt het mogelijk voor twee personen van dezelfde sekse hun relatie te laten registreren. Het geregistreerd partnerschap, in de volksmond 'het homohuwelijk' genoemd, heeft grofweg dezelfde rechtsgevolgen als het heterohuwelijk. Sinds die wet bestaat, blijkt twintig procent (!) van de Deense huwelijksaanvragen afkomstig van homoseksuelen.

Het was niet de eerste keer dat Europarlementariër Oostlander zich uitsprak voor het homohuwelijk. In maart 1986 publiceerde

het wetenschappelijk instituut voor het CDA, waarvan Oostlander tot 1989 directeur was, er een rapport over. Het bevatte een pleidooi voor een registratiemogelijkheid als in Denemarken van, zoals het CDA dat met een term uit de pastorale zielzorg pleegt te noemen, 'homofiele' partners.

OPVOEDERS

Van de mogelijkheid tot adoptie van kinderen worden homoparen in Denemarken nog buitengesloten. Minister d'Ancona is in principe niet onwelwillend: 'Ik sta er heel open tegenover. De maatschappelijke werkelijkheid is dat veel kinderen opgroeien onder andere omstandigheden dan in een gezin met een vader en een moeder. Gelukkig zijn die omstandigheden vaak zodanig dat ze gevormd worden tot evenwichtige volwassenen. Ik vind dat het belang van het kind altijd voorop moet staan, maar ik kan niet zeggen dat het belang van het kind wordt geschaad bij opvoeding door een ouderpaar van gelijk geslacht.'

Voordat de adoptiekwestie aan de orde komt, moet de politiek zich uitspreken over de algemene wenselijkheid van het homohuwelijk. Het Leeuwarder PvdA-raadslid

Tjeerd Herrema vroeg tijdens de afgelopen algemene beschouwingen aan het college van burgemeester en wethouders naar de mogelijkheden die gemeenten in Nederland hebben om over te gaan tot erkenning van homorelaties. Die zijn er niet, antwoordden B & W onder verwijzing naar twee rechterlijke uitspraken.

Volgens de jurist Kees Waaldijk is er naar de letter van de wet geen belemmering. Daarin staat immers alleen: 'De man kan tegelijkertijd slechts met één vrouw, de vrouw slechts met één man door het huwelijk verbonden zijn.' Wat uit te leggen valt als een verbod op polygamie, niet als een belemmering om met een persoon van hetzelfde geslacht te trouwen.

Zowel het Haagse Hof (uitspraak 2 juni 1989) als de Amsterdamse rechtbank (13 februari 1990) beriep zich op de wetsgeschiedenis, waarin de mogelijkheid van een huwelijk tussen gelijkgeslachtelijken nimmer aan de orde was geweest. 'De politiek is aan zet,' zei de Amsterdamse rechter.

Met steun van alle partijen in de Leeuwarder gemeenteraad heeft het college van B & W inmiddels een brief gestuurd aan het kabinet en de Tweede Kamer, waarin wordt

aangedrongen op het openstellen van het huwelijk voor niet-hetero's.

Volgens Tjeerd Herrema is verandering van het Burgerlijk Wetboek niet nodig. Een Kameruitspraak is voldoende om de wetsgeschiedenis aan te passen. Het PvdA-raadslid is op principiële gronden voorstander van het homohuwelijk: 'Het is niet terecht dat de overheid één relatievorm bevoordeelt, het huwelijk tussen man en vrouw.' Hoewel tegenwoordig via de notaris tal van partnercontracten mogelijk zijn, hebben homoseksuele partners bijvoorbeeld geen automatische pensioenrechten, geen recht op AAW, is er voor hen een financieel minder aantrekkelijke erfregeling en zijn er afwijkende verzekeringvoorwaarden.

NABOOTSEN

Sommigen zien het homohuwelijk als de 'nieuwe truttigheid'. 'Is het enige wat van ons verwacht wordt het nabootsen van de leefstijl van hetero's?' was de teneur van een bijeenkomst die het wetenschappelijk tijdschrift *Homologie* op 28 januari 1990 in het hoofdstedelijke Paradiso organiseerde over 'het paar'.

Ook Hedy d'Ancona houdt niet van het huwelijk: 'Ik vind het niet de meest ideale wettelijke regeling van een relatie tussen twee mensen. Ik heb altijd bepleit dat er betere wettelijke regelingen zouden komen om relaties over en weer te ordenen. Ik zou mij ervoor willen inzetten om mensen te laten kiezen uit een aantal samenlevingscontracten. Dat geldt zowel voor hetero- als voor homoseksuele mensen. Ik kan moeilijk iets verdedigen wat ik ook als hetero geen ideale manier vind om partnerrelaties te regelen.'

Minister d'Ancona zou het 'een stap terug' vinden alvast het bestaande burgerlijk huwelijk open te stellen voor anderen dan heteroseksuelen, zolang de ideale regelingen waaruit te kiezen valt er nog niet zijn. Ze is bang dat het streven naar individualisering daardoor wordt vertraagd.

De minister vertolkt daarmee het standpunt van de grootste organisatie die de belangen van homoseksuelen behartigt, het COC. Op het COC-congres van 9 en 10 juni 1990 werd de beladen term 'homohuwelijk' geschrapt uit de bestuursvoorstellen. Het COC streeft nu naar 'wet- en regelgeving die neutraal staan ten opzichte van de wijze waarop mensen hun relaties vormgeven'. Minister d'Ancona: 'Discriminatie, die voortvloeit uit het feit dat je niet getrouwd bent, terwijl je wel volgens bepaalde regelingen samenwoont, daar wil ik iets tegen doen.'

COC wil homo-krachten bundelen

ROTTERDAM — Organisaties die zich inzetten voor de belangen van homoseksuelen gaan meer en nauwer samenwerken. Een congres van de Nederlandse Vereniging voor Integratie van Homosexualiteit COC besloot gisteren tot een verbreding van de organisatie. In de toekomst zullen alle groepen, die het eens zijn met de doelstellingen van het COC zich kunnen scharen onder de paraplu van deze vereniging. Het COC wordt in de samenleving gezien als de belangenorganisatie voor homofielen en lesbiennes.

De honderdzestien afgevaardigden van tweëndertig afdelingen werden het gisteren op het bijzondere congres in het Groothandelsgebouw naar COC-begrippen betrekkelijk snel eens over het nieuwe imago van hun vereniging. Het COC moet een 'knooppunt' worden van samenwerking van verschillende organisaties. In de belangenbehartiging wil de vereniging een voortrekkersrol gaan spelen, bijvoorbeeld bij het aandringen op een goede Wet Gelijke Behandeling. Daarnaast moet een interne verbreding ervoor zorgen dat meer homo's en lesbiennes zich thuisvoelen binnen de vereniging.

„Er zijn een heleboel organisaties die elkaar beconcurreren om gebouwen en subsidies en invloed in de politiek,” sprak bestuurslid Lodewijk Palm. „Die organisaties zijn zich vriendelijker op gaan stellen naar het COC. Nu stelt het COC zich vriendelijker op. Vroeger hadden we nog wel eens zo'n houding van: als je niet bij ons wilt horen, dan zie je maar.” Het congres besloot voortaan 'service' te verlenen aan groepen die dezelfde belangen behartigen. Dat kan uitlopen van advies tot het beschikbaar stellen van gebouwen of typemachines.

De vereniging wil met name het contact met ouderen, gelovigen en allochtonen verbeteren. Het COC gaat toenadering zoeken van het Landelijk Contactpunt Kerk en Homosexualiteit. „De anti-religieuze houding van de leden is in de loop der jaren veranderd,” weet Palm. „Bij de allochtonen speelt het probleem dat er nog een groot cultureel verschil is. Daarom zal

contact met hen nog wat langer op zich laten wachten.”

Een nieuwe huisstijl van het COC moet de herkenbaarheid vergroten. Ook een nieuw verenigingsblad, een magazine dat in de plaats moet komen van het ledenblad *Sek*, moet de uitstraling vergroten. De leden bleken de grootste moeite te hebben bij het besluit tot een nieuw tijdschrift. Dit onderwerp werd uitvoerig besproken op het congres. Het bestuur kreeg de opdracht eerst nog maar eens te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een nieuw magazine, voordat men wilde besluiten tot het opheffen van *Sek*.

De verbreding brengt binnen het COC een wijziging van de organisatie met zich mee. Om duidelijker naar buiten te kunnen treden, krijgt de vereniging weer een voorzitter, die als woordvoerder op kan treden. Daarnaast gaat men zich bezinnen op het vormgeven van voldoende openheid om met andere groepen samen te kunnen werken. De verschillende afdelingen moeten een financieel onafhankelijke positie krijgen om die samenwerking niet te laten stranden. Ook wordt het lidmaatschapsgeld in de toekomst niet meer geïnd naar draagkracht, zoals nu het geval is.

„De jaren negentig worden jaren van een nieuw activisme,” kondigt directeur Anja van Kooten Niekerk aan. „Op de verschillende fronten werken we met verschillende groepen samen. Je moet niet uit het oog verliezen dat het COC behalve een belangenvereniging, een vrijwilligersvereniging én een gezelligheidsvereniging is. Dat blijft een belangrijk facet.”

Homo's vragen Dales spoed met wet gelijke behandeling

Van onze verslaggever **VKII**
 ROTTERDAM — De homo-organisatie COC dringt in een zondag verstuurd telegram bij minister Dales (Binnenlandse Zaken) aan op spoedige afwikkeling van de Wet Gelijke Behandeling. Het bijzonder congres van de belangenvereniging, dit weekend in Rotterdam, herinnert de minister aan de toezegging dat de wet nog voor de zomer gereed zou zijn.

Het COC, de vereniging tot integratie van homoseksualiteit, heeft op het tweedaags congres in Rotterdam een nieuwe koers ingeslagen. Die moet volgens bestuurslid Lodewijk Palm leiden tot een groter aantal leden. Bij het COC zijn nu achtduizend mensen aangesloten. Palm zegt dat verdrievoudiging van dat aantal mogelijk moet zijn.

Het COC wil meer openstaan voor homoseksuelen uit groeperingen die in het verleden niet pasten in de cultuur van de vereniging. De vereniging wil meer doen voor ouderen, allochtonen en mensen met een religieuze achtergrond. Volgens bestuurder Palm was het COC voorheen „net een kerk waarin je al dan niet paste, en dat is veranderd”.

De belangen- en gezelligheidsvereniging COC is van zins samenwerking aan te gaan met andere organisaties van homoseksuele mannen en lesbiennes, bijvoorbeeld kerkelijke. De afgelopen jaren is het landelijk kantoor van het COC al gereorganiseerd. Een directeur is benoemd en de bureaucratie teruggedrongen.

Hoekse duinen: zwembroek aan!

ROTTERDAM — De duinstrook achter het naaktstrand tussen Hoek van Holland en 's-Gravenzande is deze zomer niet meer toegankelijk voor naaktrecreanten. Dat is volgens de politie de enige mogelijkheid een einde te maken aan 'dubieuze praktijken' van homoseksuelen in de duinen. De afgelopen zomers kwamen veel klachten binnen van mensen die zich stoorden aan openlijke homoseks in de duinen.

De politie kon daartegen nauwelijks optreden. De politie spreekt over een 'erg onoverzichtelijk terrein, begroeid met bossages en struikgewas'. De vaste groep mannelijke bezoekers van de naakt-duinen heeft er bovendien een onderling alarmeringssysteem ontwikkeld, en paste dat conse-

quent toe. Als de Hoekse politie al agenten beschikbaar had om in de zomer eens in de duinen te gaan surveilleren, vingen die dus altijd bot. Geen schennis aan de eerbareheid meer te constateren. Maar onschuldige strand- en duinbezoekers voelden zich kennelijk wel vele malen gekwetst.

„Een fascinerend voorstel,” vindt burgemeester Peper het om het betreffende duingebied voortaan nu maar gesloten te verklaren voor naakt-recreatie. Maar het voorstel kwam pas gisteren binnen bij de raadsleden. Te laat voor behandeling in de gemeenteraad van gistermiddag, volgens Peper. Dat debat volgt dus over veertien dagen. Gezien het huidige weertype kan twee weken uitstel voor de beoogde maatregel geen kwaad, vindt de burgemeester.

Blote homo's uit het duin en alle honden aan de lijn

ROTTERDAM — „Het gaat alleen maar om heren die elkaar begeren,” aldus Links Rotterdam-raadslid Herman Meijer. „Er is geen dwang, geen uitbuiting, geen commercie rond de naaktrecreatie in de duinen.” Meijer bepleitte gisteren uitstel van beperkende maatregelen tegen de naaktrecreatie in Hoek van Holland en wilde eerst eens overleg tussen gemeente en de homo-organisaties. Dan moest er een oplossing te vinden zijn voor de aanstoot die mensen kennelijk nemen aan het gedrag van sommige homo's in de naaktduinen, veronderstelt hij. PvdA-raadslid Wim Vleugels stelde zich strenger op: „Geen gewip in de duinen.” Dat heeft volgens de wet nooit gemogen en het mag nog steeds niet, zei hij.

De Rotterdamse raad had een lacherig uurtje door de koppeling van een voorstel de naaktrecreatie in de duinen van de Hoek af te schaffen aan het voorstel om de hele stad, behoudens enkele tevooren aan te wijzen gebiedjes, te verbieden voor loslopende honden, voorstellen die beide een aanpassing van de algemene politieverordening behelsden.

Het hondenvoorstel was nog betrekkelijk gemakkelijk. Iedereen zag de noodzaak ervan in. De VVD betreurde het dat de 'goedwillende' honden moeten lijden onder de slechte honden. Vandaar het liberale voorstel om toch zes deeltjes van de stad tot vrijplaats voor honden te maken. Voor burgemeester Peper, zelf eigenaar van hond Joris, mogen dat er veel meer worden. Politie en gemeente gaan nu op zoek naar geschikte delen van parken voor loslopende honden.

Moeilijker en principiëler lag het met het gedrag van blote homo's in de duinen van Hoek van Holland. Het probleem daar was de afgelopen zomers dat de toegestane naaktrecreatie in de duinen

achter het naaktstrand door groepen mannen misbruikt werd. De politie kon het niet stoppen.

Het terrein, met veel struikgewas, maakte het al moeilijk om mensen op het plegen van ontucht te betrappen. Bovendien hadden de mannelijke badgasten een effectief waarschuwingmiddel ontwikkeld: de komst van de politie werd steeds onderling doorgegeven. Geen heterdaadjes, wel veel klachten van badgasten, die aanstoot namen aan „heren die elkaar begeren” zoals Meijer begripvol zei.

Hij betoogde dat Hoek van Holland door de jaren heen nu eenmaal een ontmoetingsplaats is geworden voor homo's. „Een sociale voorziening,” zei hij zelfs. „Want mensen kunnen wel zeggen: waarom doen die mannen dat niet thuis, maar dat is nu juist het trieste. Veel mannen die daar komen kunnen thuis nu juist geen contact hebben met andere mannen.” Enig overleg van de gemeente met de mannen zelf en met homo-organisaties had geen kwaad gekund. Het verbod van naaktrecreatie in de duinen biedt bovendien geen oplossing, omdat de homo's zich alleen maar zullen verspreiden over een groter gebied, zei hij.

Meijer bepleitte een politiedrag zoals dat al enkele jaren gebruik is in het Museumpark en in het Kralingsebos. Dat houdt in dat politie in burger met de mannen in contact treedt, hen aanspoort om andere mensen niet onnodig te schokken maar hen ook beschermt tegen eventuele 'potenrammers'. Meijer kreeg voor zijn pleidooi een tental leden van PvdA en D66 mee. De meerderheid ging echter akkoord met het sluiten van de Hoekse duinen voor naaktlopers. Het feit dat nu elk moment de zomer écht kan aanbreken, maakt verder uitstel van maatregelen onwenselijk, vond de raad.

Stichting voor relatiebemiddeling discrimineert

homo's

VK 36
De Stichting Aanvullende Relatiebemiddeling zegt een instelling te zijn die optimale sociale en seksuele ontplooiing van gehandicapte mensen nastreeft. Dat recht blijkt echter niet voor iedere gehandicapte te gelden. Iemand met een vaste relatie kan geen gebruik maken van deze dienstverlening tenzij de nood echt heel hoog is. Homoseksuele mannen kunnen in geen enkel geval een beroep doen op de stichting. Als reden hiervoor wordt gegeven dat het risico op besmetting met het Aids-virus (HIV) te groot is.

De stichting is slecht geïnformeerd over de risico's van HIV-besmetting. HIV wordt overgedragen door bloedbloed en bloed-sperma contact. Ook via

heteroseksueel geslachtsverkeer kan iemand met HIV geïnfecteerd raken. Er is dus geen enkele reden homoseksuele mannen van dienstverlening uit te sluiten.

De Stichting is niet alleen slecht geïnformeerd, ze discrimineert bovendien. Op dit moment verbiedt artikel 1 van de grondwet het maken van onderscheid op grond van homoseksualiteit. Ook de op handen zijnde Algemene Wet Gelijke Behandeling verbiedt het maken van onderscheid op grond van homoseksuele gerichtheid bij het aanbieden van diensten. Daarnaast zal deze handelswijze binnenkort strafrechtelijk vervolgd kunnen worden.

UTRECHT Drs Rob Doornbos e.a.

Interfacultaire Werkgroep Homostudies Rijksuniversiteit Utrecht

Adequaat antwoord

Sinds de oprichting van de Stichting Alternatieve Relatiebemiddeling (SAR) is in principe de hulpvraag bepalend geweest voor het werk van de stichting. Deze omvat uiteraard ook homoseksuele contacten. Het aantal is echter steeds beperkt geweest omdat er meer mogelijkheden zijn om in deze vraag te voorzien. Rond 1983-1984 waren er maanden dat de vraag nihil was. De enig overgebleven hulpverlener die homoseksuele contacten verzorgde, heeft toen met het bestuur de vraag besproken of er met de bemiddeling moest

worden doorgegaan. Uiteraard is in dit overleg ook de kwestie van de besmetting met HIV aan de orde geweest. Omdat bekend was dat zowel de cliënten als de dienstverleners contacten hadden met meerdere partners en er in die tijd over de gevaren van transmissie nog relatief weinig met zekerheid bekend was, werd besloten voorlopig met de bemiddeling te stoppen en de hulpvraag door te spelen naar de „Werkgroep gehandicapten” van het COC. In een latere discussie over deze zaak kwam de verantwoordelijkheid van de stichting voor het welzijn en de gezondheid van haar cliënten en dienstverleners centraal te staan. Gezien de aard van de dienstverlening wordt de inhoud van het contact voor 90 procent bepaald

door de cliënt en zijn dienstverlener. Daar heeft de stichting slechts marginaal invloed op. Toch is de juridische aansprakelijkheid niet uit te sluiten. Daarom werd tot nu toe gekozen voor de weg via het COC waar de verantwoordelijkheid voor het contact bij de partners zelf ligt. De reacties op de uitspraken die ik de Volkskrant van 26 juni heb gedaan, geven het bestuur van de SAR aanleiding tot een heroverweging. Over zaken rond SOA en Aids is op dit moment immers veel meer bekend terwijl de partners bekend zijn met de risico's. Met het COC is inmiddels de afspraak gemaakt deze hulpvraag te inventariseren en daarop een adequaat antwoord te formuleren.
AMSTERDAM Mr Hans Scholtes

TR 14-6

Roze zondag: over prinses Pien en de knusheidsideologie

Van onze kerkredactie
AMSTERDAM - Er was eens een prinses genaamd Pien. Hoewel ze de leeftijd had voor meer medemenselijke vormen van ludiek gedrag, speelde ze het liefst met een reuzespin en een draak in de tuin.

Dat Pien huwbaar oogde, was haar vader, de koning, nog niet opgevalen. Toen zijn onderdanen hem hierop opmerkzaam maakten, kwam hij meteen in actie en al spoedig repten zich een stoet van gretige prinsessen naar het paleis. Geen van hen echter kon Pien bekoren. Zij begon zich al af te vragen of ze wel normaal was, toen 'in een vreselijke stofwolk' een vrouw op een scooter kwam aanstuiven. Flitsend type: spijkerbroek, zwart jasje, beetje dik, blond haar. Pien was subiel van de kaart. Een paar uur later liep ze hand in hand met Roos - zo heette de revelatie - door de tuin.

Na een week meldde ze haar vader, dat ze met Roos wilde trouwen. Dit mocht. Het werd een weergaloos feest en 'iedereen zong: Oranje boven, leve de koningin en haar vriendin!'

Inspiratiebron

Iets voor kinderen in de kerk op 'roze zondag' (1 juli)? De stichting Landelijk coördinatiepunt groepen kerk en homoseksualiteit (LKP) vindt van wel. Zij heeft dit verhaal van Jannet van der Spek - hier kort samengevat - opgenomen in 'Roze zondag 1990 - een werkboek', dat gemeenten en predikanten inspiratie en steun wil bieden bij de viering van deze zondag.

Preeksuggesties die aansluiten bij gangbare leesroosters, vullen bijna de helft van het werkboek. Onder de leveranciers is Christine Koetsveld, de voormalige gereformeerde predikante die onlangs overging naar de r.-k. kerk. Zij adviseert 'de kerk', bij de bejeging van homoseksuelen en lesbische vrouwen (én van heteroseksuelen) het evangelie niet moralistisch te versmallen tot 'statistische regels'.

Dat hetero's een voorsprong zouden hebben in de strijd die de navolging van Christus vergt, noemt ze een misvatting. 'Het lijden (van homo's) aan de niet-acceptatie en de kracht die opgebracht moest worden om ondanks alles toch ja te zeggen tegen het eigert leven' ge-

ven naar haar ervaring juist homo's een voorsprong. Aan kritiek op een deel van de homo-minderheid waagt zich Ko Joosse in een commentaar op het optreden van oudtestamentische profeten: 'Er lopen ook hele volkstammen nichten en potten rond, die net zo burgerlijk, onopvallend, schijnheilig zijn als het hetero-establishment'. Niettemin: 'Door hun minderheidspositie voelen homoseksuelen zich misschien toch eerder verwant met of aangetrokken tot profeten'. Joosse roept ook Jezus te hulp bij de bestrijding van 'de gezinsideologie'. Uitspraken van Hem hebben bij Joosse de overtuiging gewekt, dat Hij 'de familiestructuren doorbreekt' en 'het huistuin-en-keuken-denken, onze krusheidsromantiek en het fijne gezinnetje' onderuit haalt.

Roze driehoek

Het hoofdstuk 'Symbolen en rituelen' gunt de kerk het gebruik van de roze driehoek pas wanneer zij 'zich onvoorwaardelijk in zou zetten voor de rechten van homo's en lesbo's'. Maar op roze zondag mag zo'n driehoek wel 'worden opgericht of opgehangen wanneer verhalen van verzet of tekenen van hoop worden verteld'. Een andere liturgische tip: zet een glas melk en een schaal honing neer en laat homo's en lesbo's verhalen hoe de kerk eruit zou zien, wanneer ze ook voor hen 'een land van melk en honing' zou zijn.

De afdeling 'Nieuwe teksten voor vieringen rond homoseksualiteit' besluit met liederen van priester en Europarlementariër Herman Verbeek. Een ervan, 'Vriend en vriend' begint zo: Zoals die leven doen / zij vrijen met elkaar / zo vrijen vriend en vriend zo vrijt een vriendenpaar.

Een ander lied, 'Jongen', treedt meer in bijzonderheden: De jongen streelt mijn haar / ik streel zijn jongenshaar / hij legt zich bij mij neer / ik leg mij bij hem neer. Het vervolg veronderstelt enige acrobatische bedrevenheid: De jongen wekt mij schreeuw / ik schreeuw de jonger schreeuwt / hij valt in mij in slaap / ik val in hem in slaap.

Roze zondag 1990 - een werkboek. Red. Kees Posthumus Uitg. Landelijk Coördinatiepunt groepen kerk en homoseksualiteit / Publvorm Voorburg (070 - 3 871 007), 80 blz. - / 12,50.

Friese homoseksuelen gaan de boer op

Leeuwarder Crt. 9/6 - 90

LEEWARDEN - 'Doe normaal, je bent de enige niet!' Dat is de slogan, waarmee het Cultuur en Ontspannings Centrum (COC) de komende periode de emancipatie van homoseksuelen - vooral op het platteland - een duwtje in de rug wil geven. Gistermiddag werd de campagne met de bijbehorende folders en affiches gepresenteerd in het Leeuwarder Theater aan het Water. Het materiaal wordt toegezonden aan onder andere huisartsen, instellingen voor gezondheidszorg en scholen.

De naam Cultuur en Ontspannings Centrum dateert van 20 januari 1949, de oprichtingsdatum. Zo'n neutrale naam was ook wel

nodig in de dagen, dat homoseksualiteit formeel nog bestraft kon worden met maximaal vier jaar gevangenisstraf. Pas veel later kwam voor de letters COC het voorvoegsel Nederlandse Vereniging voor Integratie van Homoseksualiteit.

De emancipatie is sindsdien langzaam voortgeschreden. Volgens Peter Zijlstra, bestuurslid van het COC Friesland, liggen de problemen vandaag vooral op het Friese platteland, in de dorpen. „Als ik naar mijn gespreksgroepen kijk, dan zijn er van de tien personen misschien een of twee uit Leeuwarden afkomstig, de rest van buiten." Eind vorig jaar nog schreef hij 65 scholen in de provincie aan om er eventueel voorlichting te komen geven. Er reageerde er niet één.

Alle 750 instanties die gistermiddag op de presentatie waren uitgenodigd, en nagenoeg allen schitterden door afwezigheid, krijgen het campagnemateriaal toegestuurd. Aan het eind van dit jaar worden ze door het COC benaderd om een beeld te krijgen van wat er met de duizenden posters en folders is gebeurd. Eind dit jaar zal het COC in Friesland overigens nog een keer nadrukkelijk van zich laten horen: op 24 en 25 november wordt in Leeuwarden het landelijk congres van de vereniging gehouden.

Gedeputeerde drs. Johanneke Liemburg nam gistermiddag het eerste exemplaar van folder en poster in ontvangst. Zij zei, dat de provincie onlangs een eerste aarzelende schrede op het pad van het homobeleid heeft gezet met

het opstellen van een eigen nota homobeleid. „De polityk is der no ryp foar. Yn 'e steatekommisje is goed oer de notysje praat. Ik tink dat it ûnderwerp by ús no út de taboesfeer wei is."

„Mei it besteande belied kinne wy net ta", aldus Liemburg. In 1991 is er voor het eerst een bepaald bedrag beschikbaar voor wat Liemburg noemde „spesjale homo-aktiviteiten". Het gaat om een bedrag van / 15.000, waarop overigens door alle minderheidsgroepen een beroep kan worden gedaan. Liemburg: „Wy binne der noch wol bang foar om te hurd fan stapel te rinnen. Wy wachtsje earst mar ris of wat der op komt. Jacqueline van Leeuwen van het COC houdt de moed erin: „Alle begin is prachtig".

Campagne tegen kindermishandeling

De Samenwerkende Organisaties tegen Kindermishandeling zoeken sponsors voor een grote landelijke campagne, waarbij jeugdige slachtoffers direct worden aangesproken. Voor geldschieters niet bepaald een populair item. De eerste bedelactie langs het bedrijfsleven was ontmoedigend. Vandaar dat nu sponsors worden benaderd die binding hebben met de doelgroep: fabrikanten van kinderkleding, pretparken en ziektekostenverzekeraars.

VK 23

Het is geen kunst bedrijven te vinden die een succesvolle voetbalclub willen sponsoren, hun naam verbinden aan een tentoonstelling over Van Gogh, of willen bijdragen aan een actie om Panda-beertjes van de ondergang te redden. Sponsoring wordt pas moeilijk bij minder vrijblijvende onderwerpen als Aids, kanker of kindermishandeling.

Volgend jaar start een grote landelijke campagne tegen kindermishandeling die gesponsord kan worden door het bedrijfsleven. Dat is althans de bedoeling van de vijf landelijke organisaties die zich tot nu toe ieder afzonderlijk bezighielden met de strijd tegen kindermishandeling.

In eendrachtige samenwerking zijn de Samenwerkende Organisaties tegen Kindermishandeling deze maand begonnen met het werven van sponsors uit het bedrijfsleven om het

ambitieuze campagneplan van ruim anderhalf miljoen gulden te financieren. De actie die in oktober 1991 van start gaat, richt zich voor het eerst op de kinderen zelf die het slachtoffer zijn van lichamelijke of psychische mishandeling.

Uit verschillende onderzoeken naar kindermishandeling blijkt dat wanneer kinderen over hun situatie gaan praten, dat een eerste stap kan zijn om aan de mishandeling een eind te maken. De centrale boodschap in de campagne luidt dan ook: „Over sommige geheimen moet je praten”.

De campagne-makers willen zich via de massamedia en het onderwijs op de mishandelde kinderen zelf richten. Vooral de inzet van massamedia maakt de actie erg duur. Zo worden er speciaal voor de campagne een voorlichtingsfilm en een „service-spotje” gemaakt. Het spotje kan door de publieke omroepen gratis tussen de programma's worden uitgezonden. Ook aan Postbus 51 wordt medewerking gevraagd, en een advertentiecampagne in veelgelezen jeugdbladen moet een jaar lang de aandacht vestigen op de campagne op de scholen. Tienduizenden stickers, posters en folders completeren de massa-mediale aanpak.

De hele opzet, inclusief voorbereidingskosten en training van medewerkers die aan de grotere vraag naar hulp als gevolg van de campagne moeten voldoen, gaat zeker 1,6 miljoen gulden kosten. Ruim vijf ton voor de voorbereiding is al binnen, en de organisatie verwacht binnen niet al te lange tijd ook driehonderdduizend gulden van het ministerie van WVC. Onderwijs heeft honderdvijftigduizend gulden toegezegd. De rest moet uit de zakken van het bedrijfsleven komen.

„We vinden dat dit soort projecten die de kwaliteit van de samenleving verbeteren, best

gefinancierd mogen worden uit winsten die door dezelfde samenleving geproduceerd worden”, licht campagne-coördinator M. Cornelissen toe. „We doen daarmee een beroep op het maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel van het bedrijfsleven.”

De eerste bedelronde, enkele maanden geleden, was ontmoedigend. De driehonderd bedrijven die een verzoek kregen om een donatie, brachten in totaal zestienduizend gulden bij elkaar. „Veel bedrijven lieten ons weten niet afwijzend te staan ten opzichte van het doel, maar ze krijgen de donatieverzoeken soms met pakken tegelijk binnen. Omdat de kosten van die werving nauwelijks opwegen tegen de baten, zijn we overgegaan tot het zoeken van sponsors. We benaderen daarvoor bedrijven die binding hebben met dezelfde doelgroep.”

Onder de benaderde bedrijven is een fabrikant van kinderkleding, pretparken („die moeten het tenslotte hebben van gezellige gezinnen”) en ziektekostenverzekeraars, waarvoor de preventieve werking van de campagne op de lange duur interessant kan zijn. De vijf organisaties noemen de campagne „emanciperend” en denken niet dat de negatieve klank die kindermishandeling heeft, steun van het bedrijfsleven in de weg zal staan.

„De reacties die we tot nu toe kregen, wijzen erop dat veel ondernemingen het een belangrijk maatschappelijk doel vinden. Dat de hoeveelheid giften daarbij ver achterbleef is natuurlijk wel jammer”, vindt Cornelissen.

De stichting Aids Fonds weet inmiddels wat het is om een beroep te doen op het bedrijfsleven voor een campagne met een onprettige boodschap. Sinds 1985 zamelt het fonds geld in voor de bestrijding van Aids en hulp aan individuele slachtoffers. Naast donaties van parti-

culieren steunt het fonds voor een belangrijk deel op giften die afkomstig zijn uit het bedrijfsleven.

Sponsoring, waarbij bedrijven in ruil voor de financiële of soms materiële steun, ook iets willen terugzien van hun inspanningen, is volgens Joke Moëd-Reiss — die zich bezighoudt met de Aids-fondsenwerving — nog nauwelijks aan de orde. „Er zijn zelfs bedrijven bij die aan hun bijdrage de absolute voorwaarde verbinden dat wij hun naam nooit noemen.” Zo staat er in de jaarrekening over 1989 een bedrag van 120 duizend gulden genoteerd als „anonieme vordering”. Het is een toegezegde donatie van een farmaceutische onderneming die de bedrijfsnaam op geen enkele manier met Aids verbonden wil zien.

Wanneer Aids op den duur „gewoner” wordt, zullen steeds minder bedrijven moeite hebben met de negatieve associatie, verwacht Joke Moëd-Reiss. Aanvankelijk had het fonds zelfs grote moeite om aan honderd vierkante meter kantoorruimte te komen in een van de representatieve kantoorcomplexen in Amsterdam-Zuidoost. „Die schichtige houding is wel iets veranderd”, meent Moëd.

Steeds minder bedrijven en gemeenten vinden het een probleem het fonds financieel of materieel te steunen. Zo startte deze week een campagne in Enschede, Apeldoorn en Amstelveen, waarvoor de exploitanten van bushokjes gratis afficheruimte ter beschikking stellen voor uitingen van het fonds. Ook het reclamebureau en het bureau dat de mailings van het fonds verzorgt, verstoppen de naam van het Aids Fonds niet op hun klantenlijst.

Toch zal echte sponsoring met een openlijke naamvermelding nog wel even op zich laten wachten. Uit een recente mailing naar een „doorsnee”publiek, bleek dat de vermelding

„Aids Fonds” op de enveloppe nog veel negatieve reacties opriep. Sindsdien is de omslag van een wervingsbrief alleen versierd met het

postbusnummer van de afzender en het rode zwarte logo van het fonds.

THEO STIELSTRA

Interview met prof. mr. J.E. Doek, hoogleraar Familie- en Jeugdrecht, plv. kinderrechter

door GERARD DEN ELT

RIJSWIJK ^{AD 19} Met zo'n kind komt het natuurlijk nooit meer goed: Een te vroeg geboren nakomertje dat gehandicapt ter wereld is gekomen, door de moeder (het ministerie van wvc) onvoldoende wordt gekoesterd en door de vader (het ministerie van justitie) niet wordt erkend.

In ongezouten bewoordingen rekende prof. mr. J.E. Doek gistermiddag af met het gedrocht dat de overheid heeft gebaard om toezicht te houden op alle aspecten van de opvang van ontheemde of onvast in het leven staande jongeren.

De hoogleraar Familie- en Jeugdrecht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, tevens plaatsvervangend kinderrechter, vindt dat het overheidstoezicht op de daden van die duizenden hulpverleners en tientallen opvangthuizen veel beter kan en moet. De aanbidding van het jaarverslag van de sinds twee jaar bestaande Inspectie Jeugdhulpverlening greep hij aan om bewindslieden en de mensen in het veld eens flink de oren te wassen.

GIFPIJLEN

Want een goed gestroomlijnde hulpverlening aan de 28.000 zwerfjongeren, spijbelars, kinderen met gedrags- en emotionele stoornissen, jeugdige drugsgebruikers en weglopers is er volgens Doek nog steeds niet. „En dat terwijl we al twintig jaar bezig zijn op een weg die geplaveid is met rapporten en goede bedoelingen”, zegt hij, kort voordat hij zijn verbale gifpijlen zal richten op staatssecretaris Kosto (justitie) en minister d'Ancona (wvc).

Vooraf het ministerie van justitie moet het ontgelden: de Inspectie Jeugdhulpverlening heeft geen enkele bevoegdheid om ook de (straf)instellingen voor jongeren te controleren op hun werkwijze. Dat blijft het domein van de minister, de kinderrechters en de raden voor de kinderbescherming. Volgens Doek moeten echter alle kindertehuizen, jeugdinrichtingen en hulpverleningsinstellingen onder toezicht van de Inspectie worden geplaatst, om zo een eenduidige aanpak van de jongerenproblemen te bewerkstelligen.

WANTROUWEN

„Daar is de kwaliteit van de opvang bij gebaat”, zegt Doek. „Want bij de hulpverleners zit geen kritische blik meer ingebakken. Alle kritiek op hun handelen wordt als een motie van wantrouwen beschouwd, het wordt te veel in de persoonlijke sfeer getrokken. Ik deug zeker niet als hulpverlener”, krijg je dan te horen. Terwijl het niet om de hulpverleners gaat, maar om de vraag hoe de kinderen in dit circuit zo goed en zo snel mogelijk van hun problemen worden afgeholpen.”

Ook uit het jaarverslag van de Inspectie Jeugdhulpverlening blijkt dat de opvang van de uit het evenwicht geraakte jongeren niet helemaal naar wens verloopt. Vorig jaar werden weliswaar 64 serieuze klachten gedeponereerd, maar dat aantal is volgens de Inspectie niet maatgevend voor de werkelijke omvang van het leed.

Andere opmerkelijke constatering van de Inspectie:

- de verlaging van de meerderjarigheid van 21 naar 18 jaar heeft geleid tot een groep jongeren ouder dan 18, die wel problemen heeft maar niet meer kan (of mag) worden geholpen;
- de wachtlijsten voor de hulpverleningscentra groeien onstuimig;
- kinderen uit gezinnen van Turkse, Marokkaanse

Bureau: Raden voor de kinderbescherming schieten wèl tekort

Van een onzer verslaggeefsters ^{TR 8} AMSTERDAM — De commissie-Gijsbers concludeert ten onrechte dat de Raden voor de Kinderbescherming geen structurele tekortkomingen hebben. Het kleine aantal officiële klachten waarop de commissie zich baseert zegt niets over de werkelijke onvrede.

Dit schrijft het Adviesbureau Kinderbeschermingsconflicten (AKK) in Amsterdam in een brief aan staatssecretaris Kosto (justitie). De instelling reageert op het rapport over de Raden voor de kinderbescherming dat vorige maand is verschenen.

Het adviesbureau helpt ouders en minderjarigen wanneer zij problemen hebben met de jeugdhulpverlening. De particuliere organisatie krijgt jaarlijks vijfhonderd telefonische klachten te verwerken. Slechts acht daarvan komen bij de betrokken instanties terecht. Volgens het AKK voelen de meeste mensen zich zo afhankelijk van de kinderbescherming, dat ze bang zijn voor represailles wanneer zij een officiële klacht indienen.

Deze ervaringen uit de AKK-praktijk zijn tijdens een hoorzitting voorgelegd aan de commissie-Gijsbers. „We betreuren het dat we deze informatie niet kunnen terugvinden in het rapport”, aldus coördinator I. Meijerink in de brief aan de staatssecretaris.

Het totale aantal officiële klachten (141) is volgens het adviesbureau

geen goede afspiegeling van de werkelijkheid. De commissie had dan ook nooit de conclusie mogen trekken dat de omvang van de klachten geen aanleiding geeft tot fundamentele kritiek op de raden.

Volgens het AKK zijn er wel degelijk structurele tekortkomingen bij deze instellingen. Als voorbeeld geeft het de gebrekkige voorlichting over de gevolge procedure en over de rechten van de betrokkenen. Bovendien zouden de rapportages van de raden aan te weinig kwaliteitseisen voldoen. „Is dit geen fundamentele kritiek? Wij dachten van wel”, schrijft Meijerink.

Kritiek heeft het AKK ook op de aanbeveling meer deskundigen aan te trekken. Volgens de commissie-Gijsbers zouden de Raden daardoor zorgvuldiger kunnen werken. Het adviesbureau verwacht echter dat meer deskundigen ook tot meer klachten leiden. Tenzij er duidelijke richtlijnen en kwaliteitseisen komen. Ook zou vastgelegd moeten worden wanneer een deskundige nodig is.

Rechtspositie

Meijerink vindt het jammer dat de commissie-Gijsbers niet ingaat op de slechte rechtspositie van minderjarigen die met de raden te maken krijgen. „Zij zijn compleet vergeten, zowel tijdens de hoorzittingen als in het rapport. Moet het, net als in Zetten, eerst enorm uit de hand lopen voordat jongeren worden gehoord?”

„School komt steeds meer in positie van hulpverlener”

Van onze verslaggeefster ^{VK 7} NIJMEGEN — Scholen wordt in toenemende mate de rol van hulpverlener opgedrongen. Dat komt door de toegenomen aandacht voor de individuele leerling en zijn omgeving. Omdat die ontwikkeling niet meer te keren is, pleit de Nederlandse Vereniging voor Leerlingbegeleiding (NVL) — op grond van een woensdag gepubliceerde enquête — voor nauwere samenwerking met de professionele hulpverlening.

Uit die enquête, gehouden onder de NVL-leden, blijkt dat de leerlingbegeleiders grote behoefte hebben aan bijscholing over problemen als faalangst, gezinsmoeilijkheden en crisisopvang. De begeleiders krijgen wel veel aanbiedingen voor professionele steun en begeleiding, maar weten daar niet goed raad mee.

NVL-voorzitter J. Peters wil dat de leerlingbegeleiders meer in staat zijn hulp op maat te bieden door meer samenwerking tussen bureaus van vertrouwensartsen, Riagg's, JAC's en leerplichtambtenaren. Uit de ondervraging blijkt dat er een grote wanverhouding is tussen de taakuren waarover de leerlingbegeleiders beschikken, en de tijd die zij feitelijk aan hulp besteden.

Ondanks de zware taak en het tekort aan taakuren, ervaren leerlingbegeleiders hun werk als positief. In het voortgezet onderwijs komen de meeste (90 procent) leerlingbegeleiders voor, terwijl zij met 17 procent in het beroeps onderwijs sterk ondervertegenwoordigd zijn.

„Die situatie moet snel gewijzigd worden, juist omdat onderzoeken uitwijzen dat vooral de leerlingen in het beroeps onderwijs met maatschappelijke problemen kampen”, aldus Peters.

VERVOLG AD 19

of Surinaamse afkomst raken meer dan gemiddeld verzeild in het circuit van jeugdhulpverleners;

• het ontbreekt de door wvc gesubsidieerde instellingen aan de bevoegdheid om jongeren gedwongen te behandelen (en dus vast te houden), ook al is dat medisch gezien noodzakelijk.

Volgens prof. Doek zullen de genoemde problemen eerder toenemen dan geleidelijk aan verdwijnen. „Ik was laatst op een bijeenkomst waar scenario's werden gemaakt voor de groei van de uitgaven in de medische sector. Voor wat betreft dementie is dat nog wei uit te rekenen, maar wat de geestelijke bijstand aan jongeren tot het jaar 2010 gaat kosten durfde niemand te voorspellen. Het ziet er niet bemoedigend uit. Geschat wordt dat er tussen de 200.000 en 300.000 jonge-

ren de komende twintig jaar in de knel zullen komen.”

TWEË KINDEREN

Hoe komt dat? Falend ouderschap?

Doek: „Dat is een niet te verwaarlozen factor. In elk geval kun je niet meer spreken van ongewenste kinderen, want die zijn tegenwoordig vrijwel altijd een bewuste keuze. Maar die grote gezinnen van vroeger waren zo gek nog niet; de kinderen voedden vaak elkaar op. Tegenwoordig stoppen ouders al hun verwachtingen omtrent hun nageslacht in een of twee kinderen. Als dat dan gebeurt, dan zijn er al gauw problemen tussen ouders en kinderen.”

AANDACHT

Is het falend ouderschap te wijten aan het opleidingsniveau, het milieu of aan het feit dat vader en moeder allebei werken?

Doek: „Op zichzelf absoluut niet, maar het kan wel een rol van betekenis spelen als het kind daardoor te weinig aandacht krijgt. Kijk, als de ouders allebei werken, dan kun je toch 's avonds voldoende tijd en aandacht aan je kinderen

schikken. Maar er zijn ook ouders die hun loopbaan prefereren boven het geluk van hun kind. Aan de andere kant: je kunt je kind ook doodknuffelen door er elke dag vijf uur mee te spelen.”

WERKLOOSHEID

Iets anders: vooral de zogenaamde allochtone jongeren botsen vaak met hun ouders, lopen weg en komen daarna in contact met de hulpverlening. Wat moet daaraan gedaan worden?

Doek: „De Inspectie noemt die groei terecht disproportioneel. De oorzaken liggen voor de hand: botsende culturen, werkloosheid, religieuze conflicten en de westerse levensstijl. Misschien moeten we ertoe overgaan een speciale instelling te stichten voor jongeren met een geheel eigen problematiek; er zijn immers ook hulpverleningscentra van christelijke huize, dus waarom niet van islamitische?”

INVESTEREN

Wat moet er verder gedaan worden aan de geestelijke- en gedragsproblemen van de jeugd?

Doek: „Voorkomen dat de jongeren uiteindelijk terecht komen in het criminele circuit. Dus veel hulp geven in de gezinnen zelf, in plaats van probleemkinderen uit huis te halen en elders een oplossing te vinden. Het uit huis plaatsen is wel het laatste dat je zou moeten doen. De overheid moet meer durven investeren in de rechtstreekse hulp aan jongeren thuis. Maar ja, investeren in mensen is zo moeilijk meetbaar. Voor mij persoonlijk staat het rendement zo vast als een huis.”

door Jolan Douwes

De samenleving is de werkers in de jeugdhulpverlening veel dank verschuldigd. Dat is nog eens andere taal dan de gebruikelijke klachten over deze sector. De zin staat in het boek 'Voetangels en klemmen', geschreven door Hans Dijk, hoofdinspecteur jeugdhulpverlening. De ondertoon is kritisch, maar loyaal.

Jeugdhulp treedt uit het verborgene

TR 20

Rapporten, zwartboeken en andere documenten over de kindbescherming, de JAC's en andere vormen van jeugdhulp liggen op zijn bureau. Voor zich heeft hij de vragen die hij van tevoren wilde zien. De antwoorden heeft hij al op papier gezet. „Zal ik ze voorlezen?“, stelt hoofdinspecteur jeugdhulpverlening Hans Dijk voor.

Ik voel meer voor een gesprek over uw boek. „Dat kan ook“, zegt Dijk, terwijl hij de volgeschreven vellen wat opzij schuift. Tersluiks kijkt hij naar de eerste vraag op het lijstje: wat was zijn beweegreden om 'Voetangels en klemmen' te schrijven? „Ik was al langer van plan een boek te schrijven over de kwaliteit van de jeugdhulpverlening. Sinds 1975 zit ik er tenslotte al met mijn neus bovenop. Mijn belangrijkste vraag was: hoe is die kwaliteit te toetsen? Maar gaandeweg kwam ik erachter dat ik niet om de incidenten heen kon. Wilde ik over de jeugdhulpverlening schrijven, dan moest ik ook dr. F. en de Bolderkar noemen.”

Kon u als betrokkene wel kritisch zijn? „Mijn werk brengt met zich mee dat ik kritisch moet zijn. Ik controleer tenslotte de jeugdhulpverlening. Maar ik ben ook loyaal. Ik heb het boek niet voor niets opgedragen aan de mensen die dagelijks omgaan met moeilijk opvoedbare kinderen. En in mijn epiloog zeg ik nog eens nadrukkelijk dat velen met hart en ziel werkzaam zijn in de jeugdhulp. Onze samenleving is deze groep veel dank verschuldigd, want het werken met deze jongeren is niet eenvoudig.”

Toch is er veel kritiek op de jeugdhulp. Logisch, vindt hoofdinspecteur Dijk. „Ik noem mijn boek niet voor niets 'Voetangels en klemmen'.“ Hij pakt het rapport van de commissie-Gijsbers over de Raden voor de kindbescherming erbij. Tot zijn spijt kwam het net te laat uit. Anders had hij het zeker in zijn boek besproken. „De commissie-Gijsbers zegt terecht dat de wetgeving op het gebied van de weglooppromblematiek in gebreke blijft. De vraag of het helpen van

weggelopen kinderen strafbaar is wordt namelijk niet beantwoord. Niet dat ik zelf weet hoe dat zou moeten, maar het gevolg is dat er conflicten ontstaan tussen de ouders en de hulpverlener, wanneer die voor onderdak zorgt.“ Met lichtgroene viltstift heeft Dijk de opmerking onderstreept dat ouders te weinig betrokken worden bij de hulpverlening aan hun kind. Dat vindt hij al jaren. De nieuwe Wet op de jeugdhulpverlening heeft volgens hem wel voor verbetering gezorgd. Daarin is voorgescreven dat ouders volledig op de hoogte moeten blijven. Zodra zij bezwaar maken tegen de vrijwillige hulpverlening, wordt de subsidie stopgezet. Op deze manier is de positie van ouders versterkt, vindt Dijk.

Bent u geschrokken van alle kritiek op de jeugdhulp?

„Nee, ik vind het alleen maar goed. Vroeger speelde de jeugdhulpverlening zich in het verborgene af. De muren van de inrichtingen en de instellingen scheidten twee werelden van elkaar. Wat er binnen die muren gebeurde bleef onzichtbaar voor buitenstaanders.“ Met het verborgene heeft Dijk zelf ook te maken gehad: Onder de titel 'De waarheid over de Helderingsstichtingen' beschrijft hij de stappen die hij als inspecteur heeft genomen toen er klachten kwamen over dr. F.

Zo zocht hij in 1978 een jonge vrouw op die in de Nieuwe Revu had geklaagd over F.'s experimenten met de prikpijl. Zij wilde Dijk niet de naam geven; van een vriendin die hierbij betrokken was geweest. Het onderzoek liep daardoor vast, want de inspectie kon niet verder met deze anonieme klacht. Zij was bang dat de tegenpartij dan direct een aanklacht wegens smaad zou indienen.

Ook met een anonieme klacht die in het begin van de jaren tachtig bij het ministerie van justitie kwam, dit keer wél over seksueel misbruik door F., kon de inspectie niet uit te voeten. Dijk voerde wel gesprekken met het bestuur en personeel van de Helderingsstichtingen en met F., maar die ontkende alles.

U benadrukt wel drie keer dat er lange tijd geen enkele klacht over seksueel misbruik naar buiten kwam.

„Iedereen roept nu dat dit altijd bekend is geweest. Maar dat is praten achteraf. Zelfs het zwartboek van de Belangengroep Minderjarigen uit 1985 rept er met geen woord over. Ik kan moeilijk iets onderzoeken als er geen materiaal op tafel ligt. F.'s aanhouding was echt een complete verrassing voor mij.”

Begon u te twifelen aan uzelf?

„Ik weet niet hoe ik het anders had moeten doen. Maar ik heb hier wel van geleerd dat ik als toezichhouder niet kritisch genoeg kan zijn. En ik vraag me ook voortdurend af hoe zo iets voorkomen kan worden, al zal dat nooit voor honderd procent mogelijk zijn. Misschien moeten nieuwe tehuusbewoners meteen een telefoonnummer van een vertrouwenspersoon krijgen.“ Dijk ziet eveneens veel in een klachtenregeling voor ouders en kinderen, zoals de Wet op de jeugdhulpverlening voorschrijft. De inspectie moet nagaan of er werkelijk klachtencommissies worden ingesteld. Uit het pasverschenen jaarverslag blijkt dat dat nog lang niet overal is gebeurd. De Helderingsstichtingen hebben volgens Dijk wél een goede klachtenregeling. Hij laat de folder zien die nieuwe bewoners erover krijgen.

In uw boek beschrijft u nog een situatie waarbij sprake was van seksueel misbruik. Waarom komt dat zo vaak voor in de jeugdhulpverlening?

„Volgens mij komt het hier niet vaker voor dan in het gezin, de gezondheidszorg of het onderwijs. Omdat de groepsleiding en de jongeren dicht op elkaar leven zijn er wel risico's. Ik pleit er dan ook voor dat directies nieuw personeel hier meteen op wijzen: 'Denk erom, je werkt hier als opvoeder met jongeren die veel achter de rug hebben. Handen thuis!' De rel rond medisch kinderdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen ging ook over seksueel misbruik. Alleen werden ouders hier naar eigen zegen onterecht van beschuldigd. Net als de com-

missie-Baartman is Dijk mild over De Bolderkar. Hij wil het dagverblijf geen verwijten maken. Liever ziet hij dat de instelling zorgvuldiger te werk gaat. Vooral als de vraag is of kinderen bij hun ouders vandaan moeten. Dijk hoopt dat andere instellingen dezelfde les hebben geleerd uit de Bolderkar-affaire.

„De inspectie heeft nog regelmatig contact met het medisch kinderdagverblijf. Volgens ons werkt het nu zo verantwoord dat ouders hun kind er met een gerust hart naar toe kunnen brengen. Door alle slechte berichten was er tijdelijk een terugloop, maar de wachtlijst is nu weer op het oude peil.”

De hoofdinspecteur ziet ook goede ontwikkelingen in de jeugdhulp. Als voorbeeld noemt hij de hometraining, waar hulpverleners gezinnen met problemen thuis komen filmen. Aan de hand van de opnames bespreken ze met de betrokkenen hoe moeilijke toestanden te voorkomen zijn. De zeilkampen, fietstochten, werkprojecten en overlevingstochten zijn volgens Dijk een tegenwicht tegen de praatcultuur in de jeugdhulpverlening. Werkend op een Franse wijngaard zien jongeren eerder de gevolgen van hun gedrag dan aan de vergadertafel in de groepsruimte, meent hij.

Uw wens dat de jeugdhulp niet meer nodig is lijkt wel erg idealistisch.

„Ik wil ermee zeggen dat de jeugdhulpverlening een noodoplossing is. De verantwoordelijkheid voor kinderen ligt in de eerste plaats bij ouders.”

Uw slotwoorden 'Geef uw kinderen goede ouders' klinken wel beschuldigend.

„Ik wijs ouders beslist niet als schuldigen aan. Wat ik bedoel is juist dat zij meer steun moeten krijgen bij het opvoeden. Daarom pleit ik voor meer oudervoorzichting.

Ik weet ook wel dat de jeugdhulpverlening zal blijven bestaan zolang kinderen thuis in de problemen zitten. Ze moet alleen van die voetangels en klemmen af. Hoe meer de jeugdhulpverlening uit het verborgene treedt, hoe beter zij kan worden.”

NAC 5-6-90

H E T V A K

Schoolbegeleidingsdienst ontwikkelt speciaal programma

Leerkrachten leren omgaan met probleem seksuele mishandeling

LD

Van onze redacteur
Monica Wesseling 25

LEIDEN - Leerkrachten in het basisonderwijs weten eigenlijk niet goed hoe ze moeten omgaan met het probleem seksuele mishandeling van kinderen. Op veel scholen wordt er aan het onderwerp wel aandacht besteed, maar veel leerkrachten voelen zich op dit terrein onzeker. Hoe breng je het probleem ter sprake, en vooral hoe ontdek je kinderen die seksueel mishandeld worden?

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan leermateriaal over dit onderwerp heeft de Schoolbegeleidingsdienst Rijnland contact gezocht met de Stichting Samenwerkingsverband tegen Seksueel Geweld. Samen met anderen is er een les- en trainingsprogramma ontwikkeld dat in augustus van start gaat. Dit najaar wordt de leerkrachten de 'eerste beginselen' van het signaleren en het ter sprake brengen aangeleerd, in januari beginnen de cursussen voor leerkrachten waarin wordt aangeleerd hoe het onderwerp in de klas te behandelen.

Ineke van den Bergh, namens de stichting Samenwerkingsverband tegen Seksueel Geweld bij het project betrokken, legt uit dat de tijd meer dan rijp is voor een dergelijk onderwijsproject. "Het is echt niet meer voldoende om als ouder of leerkracht het kind

alleen maar te waarschuwen tegen de enge man in het bos die snoepjes belooft als je met hem meegaat. Er moet meer worden gedaan".

Seksuele kindermishandeling komt veel vaker voor dan de meeste mensen denken. Een op de zeven vrouwen is voor haar zestiende jaar seksueel misbruikt. De gevolgen van seksueel misbruik zijn in vrijwel alle gevallen ernstig en verstrekkend. Een slachtoffer is in wezen voor haar leven getekend.

Voorkomen

Van den Bergh zet uiteen dat het lesprogramma met hame tot doel heeft de kinderen weerbaarder te maken. Zij haast zich op te merken dat weerbaar maken iets heel anders is dan verantwoordelijkheid geven. "Een kind heeft geen schuld aan seksueel misbruik. Het is heel belangrijk het daarvan te overtuigen. Alleen als een kind weet dat het niet haar of zijn schuld is en het dus niets stouts heeft gedaan, kan het de schroom om het te vertellen overwinnen".

Door middel van kringgesprekken, een theaterproductie en rollenspellen leert het kind hoe te handelen in situaties waarin seksuele mishandeling een rol kan gaan spelen, zo zet Van den Bergh uiteen. De kinderen wordt verteld dat ze, als een vreemde

hen vraagt mee te gaan of iets te doen, drie vragen moeten beantwoorden. Vind ik dit wel of niet prettig, weet mijn moeder of een andere bekende waar ik ben en kan ik weglopen van de persoon als ik dat wil.

Zodra op een van de drie vragen 'nee' het antwoord is, moet het kind niet op het voorstel ingaan. Het vragenspel lijkt erg abstract. Door rollenspellen, waarin duidelijk wordt wat seksueel geweld is, gaat de materie voor de kinderen leven. Overigens is het lesprogramma alleen voor de wat hogere groepen van het basisonderwijs.

De 'vragentruc' alleen is niet genoeg. Kinderen die worden misbruikt in de thuissituatie moeten ook ergens met hun probleem terecht kunnen. "Het lesprogramma maakt de kinderen duidelijk dat de volwassenen fout zijn bij seksueel geweld en niet zij. De boodschap van de lessen en rollenspellen is dat ze het moeten vertellen als ze thuis worden misbruikt. Heel belangrijk is dat ze moeten blijven zoeken totdat ze iemand gevonden hebben die hen gelooft en hen helpt. Maar al te vaak worden signalen van kinderen afgedaan als aanstellerij".

Al is seksueel geweld voor de meesten niet meer zo'n abstract begrip als een aantal jaren gele-

den, voor veel leerkrachten is het nog steeds een probleem dat maar moeilijk bespreekbaar is. De cursus 'Hoe kun je als leerkracht preventief werken', waarin de leerkrachten een lesprogramma aangereikt krijgen, wordt dan ook vooraf gegaan door een cursus voor de leerkrachten persoonlijk.

Zij leren in die eerste cursus welke signalen kinderen geven die seksueel worden misbruikt, hoe ze deze signalen moeten opvangen en naar welke hulpverlenende instanties ze kunnen doorverwijzen. Voor een aantal leerkrachten zal deze cursus niet nodig zijn, zij hebben zich al verdiept in het probleem.

In de uiteindelijke cursus, bedoeld om de leerkrachten een nieuw lesprogramma aan te dragen, leren de onderwijzers op welke manier ze in de klas met het onderwerp moeten omgaan, wat daarbij de beste onderwijstechnieken zijn en op welk moment het probleem ter sprake moet worden gebracht. "Voorkomen moet worden dat seksueel geweld uitgebreid ter sprake komt voordat de kinderen is verteld dat seks heel prettig en leuk kan zijn. Dat zou een volstrekt fout beeld van seks geven en ook zoets kan op latere leeftijd behoorlijk vervelend uitwerken", besluit Van den Bergh.

Intimiteiten

Een mens blijft zich verbazen in het onderwijs. Ik heb toch iets leuks meegemaakt. Dat moet ik even kwijt. Maar eerst een aanloopje.

Rijkscholengemeenschap 'De Bolderkar', dat kan natuurlijk niet, zo'n naam. De kinderen zijn er te groot voor. Zo is in het voortgezet onderwijs eigenlijk geen pedofilie mogelijk. De filie is er wel maar de kindertjes zijn niet voldoende pedo. Hoewel: ik heb een gymjuf wel eens horen zeggen, dat jongetjes uit de eerste klas de leukste leerlingen zijn. Dat geeft toch te denken.

In het voortgezet onderwijs is er dus eigenlijk een vloeiende overgang tussen pedofilie en ongewenste intimiteit. Zo kan ik mij goed herinneren dat ik als brugpiepette de bilpartij van de docente biologie inschatte, als deze langs mijn tafel schoof. En deze in gedachten vergeleek met die van Duits. En dan dacht: "Nou, nee, het is allebei niks". Nee, dan de nieuwe docente lichamelijke oefening. Zij wakte veel beroering onder de jongens — en terecht.

Jaren later kreeg ik een jonge collega aardrijkskunde, van wie zelfs iedere buitenstaander onmiddellijk kon zien dat het een stuk was, een mannelijk stuk. Het was een soort Robert Redford, maar dan veel mooier. Hij benam iedereen, man en vrouw, de adem. Van schoonheid. Ik zag een meisje schrikken toen ze hem voor het eerst zag. Ze zat een ogenblik stokstijf, snel verkleurend. Toen draaide ze zich om, kreunde: "Nee, dit kan niet waar zijn, niet op deze school" en verborg haar gezicht in haar handen. Maar ja, de liefde kan niet van één kant komen. En doet hij

dat wel, dan is er kans op ongewenste intimiteiten.

Onlangs hoorde ik het gerucht dat er iets was met collega K en een leerling. Hier moest ik meer van weten. Ongewenste intimiteit is het laatste waar ik K van zou verdenken. Niet dat hij daar niet slecht genoeg voor zou zijn. Maar Kis niet zo, K richt zich op andere zaken.

"Er gaat een mooi verhaal over jou de ronde", zei ik in de pauze tegen hem. "Wat voor verhaal dan wel?", glimlachte hij. Nou ja, inderdaad, het bleek wel te kloppen. Collega W had K gebeld want W had gehoord dat hij, K, iets zou hebben met leerling D. Zo was K daar en daar met D gesignaleerd. "Ach, roddel joh, daar moet je je niets van aantrekken", zei ik. "Inderdaad", glimlachte hij. Nu kreeg ik een vreemd gevoel. Hij had iets blijs. "Of klopt het soms?" vroeg ik. "Ja, het is dik aan."

Inmiddels verheugt de hele school zich over het prille geluk. Men is wat gewend. Twee collega's van K huwden leerlingen en hebben al jaren een gelukkig en vruchtbaar huwelijk. Gewenste intimiteiten.

Rob Knoppert

HANDEN THUIS!

Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten

door Ineke de Vries e.a.
233 blz., Samsom 1990, f 39,50
ISBN 90 6092 454 1

NR 23

Marianne Braun

Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten, uitgekomen onder auspiciën van de Stichting Handen Thuis en het Clara Wichmann Instituut is een bundel van achttien artikelen over ongewenste intimiteiten op het werk, geschreven door juristen, wetenschappelijke onderzoeksters en betrokkenen bij arbeidsorganisaties. De auteurs wensen het verschijnsel niet te beschouwen als een risico dat in loondienst werkende vrouwen lopen. Ze leggen het kwaad bij de ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen in de arbeidssituatie zelf. Ongewenste intimiteiten blijken zich het minst voor te doen als aan die ongelijkheid een einde is gekomen. Daar, waar vrouwen bij voorbeeld verspreid zijn over alle functieniveaus. Ook in het tegenovergestelde geval, als die ongelijkheid nog is zoals ze van oudsher heeft bestaan, komen ze minder voor. Hier zien vrouwen het verschijnsel ook veel meer als 'normaal'. Juist in die bedrijven waar de machtsverhoudingen tussen de seksen zich enigszins verschuiven, waar enkele vrouwen in de midden- en hogere functies zijn doorgedrongen en het aantal vrouwelijke werknemers wat toeneemt, komen de meeste ongewenste intimiteiten voor. Daar loopt een vrouw, statistisch gezien, meer kans op zaken als impertinente vragen over haar seksuele leven, voortdurend een 'onschuldige' hand op de knie en zelfs het

openlijk uitgesproken verlangen naar geslachtsverkeer. Dat het begrip overigens moeilijk, zo niet onmogelijk te definiëren valt zonder de schijn van fatsoensrakkerij te wekken, is natuurlijk een deel van het probleem. In de Verenigde Staten en in Engeland maakt men gebruik van het werkwoord 'to harass'. "Sexual harassment" betekent dan seksueel lastigvallen, kwellen of afmatten.

Het boek beoogt een bijdrage te leveren "aan de toenadering van vrouwen tot het recht". Het bevat dan ook allerlei tips en recepten om ongewenste intimiteiten met behulp van allerlei wettelijke regels te lijf te gaan. Deze doelstelling betekent wel dat een aantal van de artikelen voor volstrekte leken op juridisch gebied minder toegankelijk is. Intussen kunnen advocaten, vakbonden, ondernemingsraden en werkgeversorganisaties hun voordeel met deze bundel doen. En, niet te vergeten, rechters. Vrouwen die met ongewenste intimiteiten worden geconfronteerd, zo heet het in een artikel van de jurist H. Verrijn Stuart, doen er goed aan "een opportunistisch en vernuftig gebruik van recht en rechtsmiddelen te maken".

Als er één ding duidelijk wordt, is het wel, dat dit verre van gemakkelijk is. Wie heil wil zoeken in het strafrecht komt terecht bij 'ontucht', en de meeste ongewenste intimiteiten, hoe akelig ze ook kunnen zijn, vallen daar niet onder.

KANTONRECHTER

Tot nog toe is er met de bestrijding enig succes geboekt via het arbeids-overeenkomstenrecht van het Burgerlijk Wetboek. Zowel een vrouwelijke als een mannelijke werknemer kan zich als eiser tot de kantonrech-

ter wenden, de eerste om maatregelen te vragen, de tweede om, in het geval dat hij bijvoorbeeld door de werkgever is ontslagen of overgeplaatst, dit aan te vechten. In een aantal gevallen is bepaald dat 'daders' rechtmatig zijn ontslagen of overgeplaatst. Ook zijn werkgevers aangesproken op hun 'goed werkgeverschap', op hun plicht hun werknemers "tegen gevaar voor lijf, eerbaarheid en goed" te beschermen. In de meeste gevallen zien werknemers zich echter gewongen via de ziektewet te verdwijnen of een verzoek tot ontbinding van de arbeids-overeenkomst bij de rechter in te dienen. Ze zijn dan hun baan kwijt en blijven daardoor het slachtoffer van het gebeurde ondanks het feit dat de rechter hen — met of zonder schadevergoeding — in het gelijk heeft gesteld.

In een speurtocht naar oplossingen die ongewenste intimiteiten uittillen boven het niveau van het individuele probleem, passeert ook het nieuwe recht op het terrein van de arbeidsverhoudingen de revue. Bij nadere beschouwing vallen de mogelijkheden nogal tegen. De Wet Gelijke Behandeling bijvoorbeeld is gericht tegen sekse-discriminatie. Men zou in die wet ook heel goed ongewenste intimiteiten kunnen onderbrengen. In de Verenigde Staten blijkt dit goed te werken. Maar aan de anti-discriminatiewetgeving in dat land zijn sancties verbonden en in Nederland niet. Hier is slechts een "commissie gelijke behandeling", die adviezen geeft en bemiddelt, maar die geen rechtsprekende bevoegdheid heeft. Ook hebben in de VS en in Engeland hulpverleningsorganisaties het recht namens de slachtoffers te procederen. Dat kan in en buiten de rechtszaal een enorme steun betekenen. Die mogelijkheid is in Nederland veel kleiner.

KORT GEDING

De hoop wordt nu gevestigd op de Arbeidsomstandighedenwet, de wet op de CAO en de Wet op de Ondernemingsraden. Via deze ingangen kunnen de sociale partners bijvoorbeeld klachtenprocedures in het leven roepen binnen het bedrijf en vertrouwenspersonen aanstellen. Die informele rechtspleging vormt een wat vriendelijker alternatief voor de formele procedures, met hun onvermijdelijke conflict-escalerende bijwerking. De zwakte daarvan is weer dat geprobeerd zal worden het conflict te sussen. Op de klaagster kan druk worden uitgeoefend daaraan mee te werken. Zo komt de verantwoordelijkheid voor de conflictoplossing bij haar terecht. In dit verband wordt opgeworpen of het wel zo goed is te vertrouwen op de "pater-

nalistische bescherming van werkgevers".

In de bundel wordt ook een pleidooi gevoerd voor het rechtsmiddel van het kort geding. Deze snelle procedure bij de civiele rechter brengt allerlei speciale voordelen met zich mee, die de kans op direct juridisch succes voor het slachtoffer kunnen vergroten. De schrijfster laat het niet bij opportunititeitsargumenten maar maakt er met zoveel woorden ook een beginselkwestie van. Hier wordt een zaak uitgevochten tussen twee burgers. De ene daagt de ander voor de rechter. Het slachtoffer neemt in dit geval het heft dus zelf in handen. Zij stelt zichzelf op als gelijke tegenover de 'dader' en kan als partij het haar gedane onrecht in haar eigen termen beschrijven. Dat hier natuurlijk weer lef voor nodig is zal duidelijk zijn.

ZELFVERDEDIGING VOOR MEISJES

36

Een klauwhand in de ogen, een V-stoot op de adamsappel en

een keiharde schop tegen de knie. Dan hard wegrennen en

'brand' schreeuwen. Het Segbroekcollege in Den Haag is een van

de scholen waar meisjes leren zichzelf te verweren in bedreigen-

de situaties.

"Stel je bent verward in een vervelende situatie. Je wilt dat degene die je lastig valt, ophoudt. Wat gebeurt er als je met je hoofd naar beneden iemand vraagt te stoppen? Juist, daar zal niet op gereageerd worden. Begin je hysterisch te schreeuwen, dan word je waarschijnlijk voor gek verklaard en zul je ook geen resultaat hebben. Iemand recht aankijken en op rustige toon zeggen dat je er niet van gediend bent, werkt het best", vertelt gymnastieklerares Yvonne Verschragen aan de groep meisjes die in een kring om haar heen zit.

De meiden knikken instemmend. Dit verhaal hebben ze vaker gehoord. Verschragen: "Je mag best als je een baaldag hebt met hangende schouders rondlopen, maar je moet wel alert blijven. Intuïtief voel je al snel wanneer je gevolgd wordt. Verman jezelf, hef je hoofd op en laat niet merken dat je bang bent. Als het echt nodig is, moet je je verdedigen en iemand tijdelijk uitschakelen zodat je kan vluchten of om hulp vragen."

Na de mentale oefeningen is het tijd voor het fysieke gedeelte. Uit de kast worden

land nascholingscursussen 'zelfverdediging voor meisjes' opgezet voor docenten lichamelijke oefening. Het initiatief is tot stand gekomen door samenwerking tussen het vrouwen centrum Kenau/De Bergstroom, de Academie voor Lichamelijke Opvoeding en de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding. De cursus wordt in de meeste gevallen gesubsidieerd door de gemeente en duurt vijftien avonden. Verschragen heeft voor deze specialisatie het certificaat behaald en sluit al haar zesde cursus zelfverdediging af aan meisjes op het Segbroekcollege.

Het volgen van de zes lessen (twee maal 50 minuten per keer) is vrijwillig. Alle meiden vanaf veertien jaar zijn welkom. Volgens Verschragen zou het bereik onder de meisjes veel groter zijn als zelfverdediging een verplicht onderdeel werd van de gymnastieklessen. De meiden die nu op de cursus afkomen, zijn over het algemeen de al wat mondiger leerlingen. Aan de andere kant gelooft Verschragen niet dat het mogelijk is om in zes lessen van een schuchter meisje een heel ander mens te maken. Het enige dat ze die leerlingen kan bieden, is meer zelfvertrouwen. En dat kan al een enorme vooruitgang zijn. Verschragen gaat door met de les: "Een man zit op je en heeft je polsen vast. Je lijkt machteloos, maar dat is absoluut niet waar. Op het moment dat zijn aandacht verslapt, omdat hij aan zijn broek zit te sjorren bijvoorbeeld, sla je toe. Je draait je heup en zwaait hem van je af. Als hij naast je ligt, geef je hem onmiddellijk een vuistslag in zijn kruis." Als de lerares het voordoet, lijkt het een fluitje van een cent. "Je moet de aanvallers verrassen. Zo'n man is er op uit om je te vernederen en verwacht niet dat je wat terugdoet. Door je te verweren, raakt hij totaal verbluft. Daarvan moet je meteen gebruik maken. Je hoeft er helemaal niet sterk voor te zijn, je moet alleen wat slimmigheden uithalen", zegt Verschragen.

De zes lessen zijn te weinig om de meisjes echt vechten te leren. Hun wordt bijgebracht welke basistechnieken nodig zijn om zich te bevrijden uit benarde situaties. Verschragen tegen de meisjes: "Als je je weet te ontworstelen, moet je meteen

wegrennen en 'brand' roepen. Daar komen veel sneller mensen op af, dat fascineert ze. Roep je 'help', dan denken velen: zoek het maar zelf uit."

Aan het eind van de les mogen de leerlingen een plankje doorslaan. Volgens Verschragen putten ze uit dit soort oefeningen enorm veel zelfvertrouwen. Van huis uit hebben de meisjes nooit gedacht dat ze dat zouden kunnen. Als gevraagd wordt wie er het eerst wil, roepen ze in koor: "Ikke, ikke, ikke." Met een harde hamerslag rammen ze om de beurt door het hout heen.

Uitproberen

Een van de meisjes vertelt thuis op haar moeder te hebben geoefend. "Ik wou de grepen, die we geleerd hebben, wel eens op een zwaarder iemand dan mijn klasgenoten uitproberen. Mijn moeder ging op me zitten en zou haar best doen in deze houding te blijven. Nou, binnen de kortste keren had ik haar van me afgegooid", vertelt Jeannie (14) trots.

De lerares haakt hier onmiddellijk op in en raadt de leerlingen af thuis met hun broer, vader of moeder te oefenen. Volgens haar leidt dat meestal tot teleurstellingen. "Thuis uitproberen heeft absoluut geen zin. De 'aanvaller' is er op voorbereid dat je zult proberen je los te worstelen. Daarnaast ben je vaak bang iemand te bezeren, waardoor de actie gedoemd is te mislukken. Het is niet goed voor je zelfvertrouwen en dat heb je hard nodig, als je wel serieus in de problemen zit."

De opzet van de cursus is om, naast meiden in staat stellen zichzelf te verdedigen, het onderwerp verkrachting bespreekbaar te maken. Tijdens de eerste lessen wordt er uitgebreid gesproken over jongens, verliefdheid en seks. De lerares leert de meisjes dat ze vaker nee moeten zeggen in situaties die hun niet bevallen. "Het is normaal als een meid weigert een jongen binnen te laten die haar alleen maar naar huis heeft gebracht." Volgens Verschragen is het dan juist heel goed als ze nee zegt. Ook heeft een meisje het recht iemand pijn te doen die bij haar de grens overschrijdt. "Wat je niet wil, moet je duidelijk maken. Dat geldt ook voor iemand

"Ze hebben nu tactieken in huis waarop ze in een vervelende situatie terug kunnen vallen"

de stootkussens gehaald om de kruisschop te oefenen. Met een enorm fanatisme beginnen de meiden te trappen. Bij iedere 'kick' slaken ze de 'kiai', een schreeuw vanuit de buik die door de opgewekte adrenaline voor extra kracht zorgt. De groep lijkt er geen genoeg van te kunnen krijgen.

Sinds 1987 zijn op diverse plekken in het

die naast je komt zitten in de tram en zijn hand op je knie legt. Als meisje moet je je op zo'n moment laten gelden."

Worden meiden niet banger voor verkrachting wanneer ze zo intensief met het onderwerp bezig zijn?

Verschragen: "We proberen dit zware gebeuren op een luchtige wijze te brengen om er voor te zorgen dat de angst juist verkleind wordt in plaats van vergroot. Tijdens de les wordt er ontzettend veel gelachen, wat heel belangrijk is voor het ontladen van de spanning."

Maar ze leren afgrijpselijke technieken, worden ze daar niet agressief van?

"Nee, het geeft ze een veilig gevoel. Ze weten dat ze tactieken in huis hebben, waar ze in een vervelende situatie op terug kunnen vallen. Dat maakt ze veel zelfverzekerder."

Dit blijkt ook uit de reacties van de groep. Nanne (14): "Ik ben lang zo bang niet meer om verkracht te worden. De cursus heeft me enorm veel zelfvertrouwen gegeven. Ik vind het een prettig idee te weten dat ik goed voorbereid ben en als het moet me kan verdedigen."

Denken jullie niet dat je op het moment zelf, instinctief, het juiste zult doen? Zarina (14): "Je weet nooit hoe je reageert in een panieksituatie. Je kunt er niet zeker van zijn of je automatische handelingen

wel effect zullen hebben. Ik vind dat een heel eng idee. Nu weet ik dat ik op mezelf kan rekenen en het juiste zal doen als het er op aankomt." Een klasgenoot valt haar bij: "Ik zou meteen toeslaan met de klauwhand, de V-stoot en de knietrap. Die zitten er inmiddels zo goed ingebakken", zegt Nanne. Ook Yvonne Verschragen heeft het volste vertrouwen dat de meiden zich weten te redden.

Houten plankje

Saila (13) vond de cursus een kans die ze niet kon laten lopen. "Als je de mogelijkheid krijgt om te leren hoe je je kunt verweren, dan moet je die aangrijpen. Sommige meisjes vinden dat overbodig, maar als je hoort hoe vaak verkrachting voorkomt, dan reageer je wel anders. Ik heb van deze cursus veel geleerd en ook veel plezier gehad. Alleen reageren de jongens op school er zo stom op. Ze zitten ons steeds te plagen en maken vervelende opmerkingen. Dat we een houten plankje hebben doorgeslagen, geloven ze niet. 'Dat was zeker voorgezaagd', zeggen ze dan. Ik denk dat de jongens zo lastig doen omdat ze bang zijn dat wij sterker worden dan zij."

Volgens Verschragen blijkt uit de praktijk

dat het tegenwoordig een noodzaak is je te kunnen verdedigen. Het doet haar goed meiden technieken te leren waarmee ze zich kunnen redden in rotsituaties. Maar ze blijft realistisch: "Als iemand je

"Een meisje heeft het recht iemand pijn te doen die bij haar de grens overschrijdt"

met een mes wil vermoorden, dan doe je daar niets tegen. Wil hij je verkrachten, dan gebruikt hij het mes alleen om te intimideren.

Toch kan ik niemand de garantie geven dat ze nooit verkracht zal worden. Ik zou al heel blij zijn als meiden zich dankzij de lessen in bedreigende situaties enigszins weten te handhaven."

Meta van der Meijden

Het schoolklimaat is bepalend voor het al dan niet kunnen opbloeien van ongewenste intimiteiten. Wanneer in een school grenzen worden aangegeven van wat welken niet kan, dan blijft men binnen de kaders. Maar wanneer bijvoorbeeld wordt toegestaan dat een docent schuine moppen vertelt, dan slaat dat over op de leerlingen. En dan bestaat de kans dat de zaak gaandeweg escaleert.'

Aan het woord is Matthieu Wolfs, vertrouwensinspecteur voor onder andere vormingswerk, KMBO en LBO. Wolfs is één van de sprekers op de regionale studiedag over ongewenste intimiteiten en andere vormen van seksueel geweld die door regioteam Zuid van de Landelijke Organisatie Vormingswerk voor Jongeren (LOVWJ) begin mei is gehouden. Annelies Kuyper, regionaal consultant bij de LOVWJ, opende de dag en gaf aan dat het regioteam veel vragen van aangesloten instituten had ontvangen om hen te ondersteunen bij het ontwikkelen van een instituutbeleid ten aanzien van ongewenste intimiteiten. Naar aanleiding van deze ondersteuningsvragen heeft men eerst gekeken wat er zoal onder de instituten leeft en wat er al gedaan wordt aan het bestrijden van ongewenste intimiteiten. Uit de enquête bleek ondermeer dat er voornamelijk plannen bestaan, maar dat echt beleid nog ontbreekt op de instituten. Door de LOVWJ is een concept-beleidsplan over ongewenste intimiteiten opgesteld en de organisatie heeft zich er hard voor gemaakt dat projecten ongewenste intimiteiten erkend werden als emancipatiebeleid. Op dit moment is een aantal instituten bezig om de projecten erkend te krijgen als instituutbeleid met het oog op de komende SVM-fusies.

Er bestaan verschillende benamingen voor de problematiek: seksueel geweld, ongewenste intimiteiten, seksuele pestering en seksuele intimidatie. Om spraakverwarring te voorkomen geeft Kuyper de volgende omschrijving: ongewenst seksueel getinte aandacht die tot uiting komt in verhaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag - met name opzettelijk - dat voor degene die ermee geconfronteerd wordt als onaangenaam wordt ervaren. Later valde Wolfs de omschrijving aan met de woorden 'ongeacht op welk moment'.

Belang onderstrepen

'Hoewel de functie vertrouwensinspecteur het belang ervan extra onderstreept, moet het bestrijden van seksueel geweld op scholen wel de aandacht hebben van iedere onderwijsinspecteur. Deze is namelijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en in dergelijke situaties gaat de kwaliteit zeker verloren.', aldus Wolfs. De taken van een vertrouwensinspecteur bestaan uit het doen van onderzoek naar aanleiding van binnengekomen klachten; het verwijzen naar de juiste kanalen/instanties en het vertrekken van informatie.

De eerste is volgens hem de moeilijkste en meest tijdrovende taak. De verhalen hoort hij van één kant en het is juridisch gezien nauwelijks mogelijk om iets te bewijzen. Dat geldt zeker voor die situaties waarbij een leraar seksuele handelingen met een leerling heeft verricht in een zogenaamde één op één situatie. De ervaring leert overigens dat schoolbesturen zich lang niet altijd opwerpen om de zaak boven

Vertrouwensinspecteur op LOVWJ-studiedag:

'Schoolklimaat is bepalend voor ontstaan seksueel geweld'

Tekst: Ellen Bor

minder snel worden lastig gevallen. 'Het zijn ook bijna altijd de zwaksten die slachtoffer worden van seksueel geweld.' Uit cijfers van de vertrouwensinspectie blijkt dat in 1988 vijftien procent van de binnengekomen klachten uit het beroepsonderwijs afkomstig was. In 1989 was dat een percentage van zeven. Dit lagere cijfer is volgens Wolfs toeval, want dit jaar heeft hij al met tien lopende gevallen te maken. Op de vraag of deze cijfers het topje van de ijsberg zijn, durft hij geen uitspraak te doen. Maar het zijn wel allemaal zware gevallen. Uit onderzoekscijfers van de inspectie blijkt verder dat bijna de helft van alle schoolmeisjes te maken heeft gehad met ongewenste intimiteiten. Dit aantal valt zo hoog uit omdat daar ook de heel lichte gevallen bij zitten. Bovendien krijgt Wolfs maar een deel van de zware gevallen te zien: veel meisjes kiezen er voor anoniem te blijven. Een vorig jaar gehouden enquête naar preventie in het leerlingwezen en beroepsonderwijs laat zien dat ongeveer eenderde van de scholen over voldoende informatie beschikt; dat eenderde met leerlingen gesproken heeft en dat een kwart van de docenten de naam van de vertrouwensinspecteur kent (leerlingen weten overigens nauwelijks van zijn bestaan af); dat een vijfde een vertrouwenspersoon kent en

iedereen, dus ook voor vormingswerkers en PMV-ers.'

Bij de derde taak - het verstrekken van informatie - gaat de meeste aandacht uit naar de scholen, waarbij het schoolklimaat een belangrijk rol speelt. Wolfs kijkt dan ook naar de positie van de docent. Ten opzichte van zijn leerlingen heeft deze een machtspositie, niet alleen door leeftijd, maatschappelijke status en zijn man-zijn, maar ook door zijn sanctie mogelijkheden. Van deze ongelijkheid kan bewust of onbewust misbruik gemaakt worden. Wolfs pleit dan ook voor het instellen van een beroepscode voor docenten. Ook ijvert hij voor het aanstellen van vertrouwenspersonen binnen de school, zodat men bij het voorkomen van problemen niet daardoor overvallen wordt.

Weerbaarheid

Wanneer Wolfs spreekt over hoe je meisjes weerbaarder kunt maken blijkt dat zijn voorkeur uitgaat naar het mentaal weerbaar maken. Dit ziet hij meer zitten dan het verstrekken van fysieke weerbaarheid. Uit recent onderzoek blijkt ook dat zelfverzekerde vrouwen

Toch is dat nodig, want het aangetaste zelf moet weer kunnen helen.' Dat zegt mevrouw Laagland van de afdeling adolescentenhulpverlening van het RIAGG Den Bosch. Zij werkt voornamelijk met meisjes in de leeftijd van zestien tot en met eenentwintig jaar die in het verleden incestervaringen hebben opgedaan.

Wanneer een leerling bij het RIAGG komt zal er op het niveau van praten gewerkt gaan worden. LBO-ers bijvoorbeeld hebben echter een eigen taal en zijn niet zo verbaal ingesteld, constateert de zaal. Laagland erkent dat dit vaak een probleem vormt voor de behandeling. 'Daarom is het belangrijk om eerst een praatje te maken en iemand op zijn gemak te stellen en niet direct te beginnen met het stellen van vragen. Het is een beperking van het RIAGG dat je niet even wat met zo'n meisje kunt gaan doen.'

Laagland vertelt dat er sowieso regelmatig jongeren afhaken bij het RIAGG. 'Dit is inherent aan de leeftijd waarop zij zich afzetten tegen volwassenen en niet meer afhankelijk willen zijn van volwassenen.' Daar speelt ook nog mee dat zij de ervaring hebben dat wanneer ze afhankelijk zijn van iemand, dat er dan van alles wordt gedaan wat zij niet willen.

Naar aanleiding van het spreken over een aantal stellingen blijkt dat het de ervaring van een aantal vormingswerkers en PMV-ers is dat de hulpverlening dermate star is dat er niet acuut gereageerd kan worden. Voor situaties waarbij heel snel hulp gewenst is, kan een vertrouwensarts of slachtofferhulp als overbrugging wel uitkomst bieden. Vanuit de zaal wordt er ook op gewezen dat het beter is om van te voren contacten te leggen met diverse hulpverleningsinstellingen, zodat je bij acute situaties ook sneller de weg kunt vinden.

Mevrouw Laagland krijgt tenslotte het verzoek mee om iets te doen aan het feit dat scholen het inschakelen van het RIAGG als een hoge drempel ervaren.

Geheimhouding

In één van de werkgroepen die 's middags gehouden werden is gesproken over het thema instituutbeleid en maatregelen. KMBO Maastricht en MBO College 's Hertogenbosch zijn twee van de weinige scholen bij wie er sprake is van beleid ten aanzien van seksueel geweld. Beide scholen kennen vertrouwenspersonen (Maastricht heeft er twee: een vrouw en een man en Den Bosch een vrouw) en een klachtenprocedure.

Nadat vertegenwoordigsters van beide scholen hebben beschreven op welke manier zij zover zijn gekomen en welke problemen zij moe(s)ten overwinnen, ontstond er een discussie die zich vooral toespitste op de vraag of een vertrouwenspersoon verplicht moet zijn geheimhouding in acht te nemen.

In Den Bosch blijkt de directie daar voorstander van te zijn, de vertrouwenspersoon zelf echter niet: 'Je kunt anders niets meer, niet eens overleggen met een collega.' Wolfs zegt daarover: 'Je hebt geen wettelijke geheimhouding. Er bestaat wel een geheimhouding binnen je instituut. Daarom is het nodig om minstens twee vertrouwenspersonen te hebben, want die kunnen dan wel met elkaar overleggen.' Ook wordt de suggestie gedaan om iedereen vertrouwenspersoon te maken en daar een coördinatie boven te zetten die zaken doorsluist naar de directie. Wolfs signaleert daarbij echter een probleem: 'Wanneer er klachten over ongewenste intimiteiten zijn en het betreft een collega, dan heb je toch echt een geautoriseerde vertrouwenspersoon nodig.' ●

Vertrouwen winnen

'Het is heel belangrijk, maar ook heel moeilijk om het vertrouwen te winnen van slachtoffers van seksueel geweld.'

Ongewenste intimiteiten en de school

(MAANDBLAD SCHOOLBESTUREN KATH. OND.)

Onderzoek wijst uit dat meer mensen in de school- en werksituatie te maken hebben met 'ongewenste intimiteiten' dan door menig- een wordt verondersteld. Dit is dan ook de reden dat hieraan de laatste jaren met name door de overheid steeds meer aandacht wordt besteed. Vanwege de toenemende vraag naar informatie over dit onderwerp wordt in dit artikel aangegeven op welke wijze het schoolbestuur in overleg met de diverse geledingen ongewenste intimiteiten tussen personeel en leerlingen alsook personeel onderling kan bestrijden en voorkomen.

Verwarring

Als er gesproken wordt over ongewenste intimiteiten bestaat er veel verwarring en onduidelijkheid. Wanneer een schoolbestuur tezamen met het schoolteam beleid en activiteiten wil gaan ontwikkelen is het gebruik van de volgende omschrijving wellicht goed bruikbaar. Ongewenst intiem betekent ongewenste, seksueel getinte aandacht, die tot uiting komt in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag, dat zowel opzettelijk als onopzettelijk kan zijn. Gedragingen die binnen of in samenhang met de onderwijssituatie plaatsvinden en die door leerling of ouders/verzorgers als ongewenst worden aangemerkt.

Essentieel voor ongewenste intimiteiten is dat het gedrag betreft dat gekenmerkt wordt door eenzijdigheid, ongewenstheid of dwang. Verbaal gedrag kan zijn seksueel getinte opmerkingen/grappen, schuine moppen, stoere verhalen rond seksuele interpretaties, vragen over seksuele leefwijze of beleving, opmerkingen over uiterlijk, uitnodigingen met bijbedoelingen, dreigen bij voorbeeld met een slechte beoordeling of andere seksuele intimidatie.

Fysiek gedrag kan zijn handtastelijkheden (hand op arm, arm omheen slaan, op de billen slaan), botsen, weg versperren, andere lichamelijke intimidatie. Non-verbaal gedrag kan zijn staren, lonken, gluren, met de ogen uitkleden, confrontatie met porno, seksueel getinte cadeautjes.

'Slachtoffer' van deze praktijken zijn soms mannen en jongens maar vooral vrouwen en meisjes. Als dergelijk gedrag plaatsvindt met wederzijds goedvinden is er geen sprake van ongewenste intimiteiten.

Het criterium 'gewenst' of 'ongewenst' ligt bij degene die het overkomt. Hierbij is duidelijk dat de grenzen hierin van persoon tot persoon kunnen verschillen.

Vertrouwensinspecteurs

Sinds 1987 zijn vier inspecteurs van het onderwijs, naast de gebruikelijke inspectietaken, speciaal belast met de problematiek rond ongewenste intimiteiten in het onderwijs. De inspecteurs zijn direct bereikbaar voor de schoolleiding, het schoolbestuur, de docenten, leerlingen en ouders.

Zij behandelen elk voor een sector van het onderwijs (basis- en speciaal onderwijs, algemeen voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en het hoger onderwijs) klachten over ongewenste intimiteiten tussen leerlingen en leerkrachten.

Voorts adviseren zij bij het treffen van preventieve maatregelen in de school. Ook hebben zij een registrerende en inventariserende taak ten behoeve van de minister van onderwijs. Als intermediair tussen scholen en de minister kunnen zij de bewindsman adviseren over eventueel noodzakelijke (wettelijke) maatregelen. Bij de behandeling van klachten betrekken de inspecteurs zoveel mogelijk de schooldirectie, de leerlingen, eventueel de ouders en soms ook het schoolbestuur. De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en bestrijden van ongewenste intimiteiten tussen leerlingen en leraren ligt immers op de school. De inspecteurs nemen bij de behandeling van klachten, indien de klager dit wenst, de grootst mogelijke vertrouwelijkheid in acht.

Uit het eerste rapport (dat tot 1 januari 1989 loopt) van deze vier landelijk opererende vertrouwensinspecteurs blijkt dat er 99 keer een klacht is ingediend. Bijna alle klachten (97) betroffen mannen. Hiervan waren 49 klachten tegen mensen in het basisonderwijs gericht.

De vertrouwensinspecteurs schrijven: "Bij een onderwerp als dit is elke klacht er één teveel. Toch is het totale aantal meldingen niet zeer hoog, wanneer men dit afzet tegen het aantal scholen en leerlingen en daarbij ook bedenkt dat ongeveer een derde deel van de meldingen betrekking heeft op vroegere ervaringen".

Gevolgen

De gevolgen voor een leerling van ongewenste intimiteiten moeten niet worden onderschat. Met name de leerling in de puberteit bevindt zich in een overgangsfase waarin oude veiligheidsgevoelens worden losgelaten en hij/zij op zoek is naar de eigen grenzen.

Als een ander dan over deze grens heenstapt, kan het zelfvertrouwen een flinke deuk krijgen. De confrontatie met de ongewenste intimiteit kan negatieve gevolgen opleveren voor het functioneren, voor de motivatie en de schoolprestaties. De leerling kan zich ongemakkelijk en bedreigd voelen. Vaak treedt vermijdend gedrag op: het vragen van overplaatsing naar een andere klas of leraar, (frequente) ziekmelding, het kiezen van een pakket dat is gericht op het vermijden van confrontaties, spijbelen en in het uiterste geval het vroegtijdig verlaten van de school.

Ook het vertrouwen in anderen neemt sterk af. Als gevolg

van angst-, schuld- en schaamtegevoelens kan de leerling in een isolement raken. De leerling denkt vaak dat deze onaangenaamheden alleen hem of haar zijn overkomen en voelt zich daardoor anders. Dit gaat vaak gepaard met gedragsverandering waarbij de leerling agressief wordt of zich meer terugtrekt. Daarnaast kunnen ongewenste intimiteiten ook van invloed zijn op het functioneren van de totale schoolorganisatie.

Nauwelijks bespreekbaar

Er is een aantal oorzaken aan te wijzen waarom ongewenste intimiteiten nauwelijks bespreekbaar kunnen worden gemaakt. Leerlingen kunnen schuld- en schaamtegevoelens hebben of angst voor een slechte beoordeling.

Daarnaast is het wel of niet beantwoorden van de leerling aan het traditionele rolpatroon man-vrouw bepalend voor de mate van assertief gedrag, wanneer de leerling met ongewenste intimiteiten wordt geconfronteerd. Ook blijkt het in de praktijk vaak moeilijk om problemen in de school aan te kaarten. Het probleem wordt gebagatelliseerd als puberaal gedrag. Het bespreekbaar maken van ongewenste intimiteiten door docenten wordt bemoeilijkt door de veelal heersende groepsgevoelens waarin het niet mogen aangaan ten opzichte van de collega's vaak centraal staat. Bovendien wordt eerder de positie van de docent aangetast die het probleem signaleert dan dat de gesignaleerde situatie wordt opgelost.

Daar komt nog bij dat veel directieleden nogal lauw reageren en de neiging hebben de zaak in de doofpot te stoppen. Ook bestaande machtsverhoudingen dragen bij aan de moeilijke bespreekbaarheid.

De bestaande machtsrelatie en de daarmee vaak gepaard gaande afhankelijkheid maken het uitoefenen van kritiek op degenen die zich schuldig maken aan ongewenste intimiteiten moeilijk.

Beleid

Van het bestuur wordt als werkgever verwacht dat in de arbeidsorganisatie die de school ook is een klimaat wordt gecreëerd waarin mannen en vrouwen elkaars menselijke integriteit respecteren. Zowel het schoolbestuur als het personeel heeft belang bij een goede werksfeer. De opstelling ten aanzien van ongewenste intimiteiten door het schoolbestuur en de houding en reactie hierop bij een klacht zijn van groot belang voor het gedrag van de personeelsleden in de school. Wanneer zowel bij de directie als de teamleden duidelijk is wat onder ongewenste intimiteiten wordt verstaan is er al veel gewonnen. Naast het kunnen herkennen en signaleren van ongewenste intimiteiten is het ook gewenst dat leerlingen en leraren weten dat zij met eventuele klachten of problemen bij iemand te

recht kunnen voor advies en hulp. Er zijn twee sporen waarlangs het schoolbestuur beleid ten aanzien van ongewenste intimiteiten kan uitzetten. Ten eerste door aandacht te besteden aan preventie en bestrijding; ten tweede door het creëren van goede opvang en hulp.

De bestrijding van ongewenste intimiteiten is onlosmakelijk een onderdeel van het personeelsbeleid in de arbeidsorganisatie. Het informeren van het personeel over ongewenste intimiteiten is een belangrijk preventiemiddel. Het schoolbestuur kan op verschillende plaatsen aandacht besteden aan ongewenste intimiteiten in het jaarverslag; door dit door de directieuren in de teamvergaderingen en functioneringsgesprekken aan de orde te laten stellen; door aandacht te besteden aan deskundigheidsbevordering van met name de schooldirectie; door het opstellen van een klachtenregeling; door het instellen van een klachtencommissie; door het aanstellen van een of meer vertrouwenspersonen.

Klachtenregeling

Bij het opstellen van een klachtenregeling moet in ieder geval aan drie punten aandacht worden geschonken.

Zijn er de nodige garanties ingebouwd voor een vertrouwelijke afhandeling? Bestaat de behandelende instantie niet alleen uit mannen of alleen uit vrouwen?

Kan een kla(a)g(st)er zich terzijde laten staan door een vertrouwenspersoon? Daarnaast moet bij het opstellen van de klachtenprocedure (als onderdeel van de klachtenregeling) er ook rekening mee worden gehouden dat met name 'vrouwen' niet direct een 'klacht' over ongewenste intimiteiten willen indienen.

Zij:

- denken dat dit de situatie toch niet verandert;
- vragen zich (toch) af of zij geen aanleiding hebben gegeven;
- denken dat zij de enigen zijn of dat zij kennelijk erg preuts zijn;
- kunnen een klachtenprocedure emotioneel niet aan;
- zijn bang dat het indienen van een klacht voor henzelf vervelende gevolgen kan hebben.

Op dit moment wordt in onderling overleg tussen de verschillende katholieke besturen, die zijn verenigd in de VBKO, onderzocht of het mogelijk is om te komen tot één gezamenlijke modelklachtenregeling ongewenste intimiteiten voor het katholiek basis-, speciaal en voortgezet onderwijs. Zodra hierover meer duidelijkheid is zullen wij u hierover verder informeren.

De klachtencommissie is een door het schoolbestuur ingestelde commissie die is belast met het onderzoeken van klachten met betrekking tot ongewenste intimiteiten en rapportage en advisering hieromtrent aan het schoolbestuur. De klachtencommissie zou het schoolbestuur bij voorbeeld kunnen adviseren om bedrijfsmaatschappelijke begeleiding aan te bieden, tijdelijk verlof te verlenen of het 'slachtoffer' over te plaatsen op zijn of haar verzoek. Als echter ondanks alles de werksituatie voor het

betrokken personeelslid onhoudbaar is, dan kunnen ongewenste intimiteiten een reden zijn voor het ontslag nemen op staande voet (artikel 1639 o-q BW). Of het personeelslid dan vervolgens in aanmerking komt voor een ontsluitkering hangt af van de beoordeling van de ontsluitkerende instantie.

Vertrouwenspersoon

Zowel voor de 'slachtoffers' als voor de schoolorganisatie is het van belang dat er een vorm van hulp is. Hiervoor kan het schoolbestuur na overleg met alle geledingen per school een vertrouwenspersoon aanwijzen. Deze persoon functioneert als eerste aanspreekpunt bij vermoedens of klachten met

betrekking tot ongewenste intimiteiten. Hij/zij hoort aan wat is voorgevallen waarbij hij/zij de tevens daarbij optredende emoties moet kunnen opvangen. Ook wordt het 'slachtoffer' gewezen op mogelijkheden om verdere actie te ondernemen (de klachtenregeling, met name de klachtenprocedure en de klachtencommissie).

De vertrouwenspersoon moet wel op de hoogte zijn van de instanties die hulp kunnen verlenen. Een vertrouwenspersoon hoeft niet degene te zijn die bij optredende psychische problemen ook zelf hulpverlenend kan optreden maar door kan verwijzen naar externe deskundigen als verdere opvang noodzakelijk is. Hij/zij heeft als laatste een signalerende functie naar de schoolleiding.

Een voorwaarde voor het goed kunnen functioneren van de vertrouwenspersoon is wel dat ruime bekendheid wordt gegeven aan de aanwezigheid en dat in de school activiteiten worden ontwikkeld om het onderwerp ongewenste intimiteiten bespreekbaar te maken. Door opvangmogelijkheid in de vorm van een vertrouwenspersoon kunnen de school en

het schoolbestuur inzicht krijgen in de aard en ernst van het probleem en kunnen bouwstenen worden aangedragen voor een beleid ter voorkoming en bestrijding van ongewenste intimiteiten.

Besluitvorming schoolbestuur

Het schoolbestuur kan op basis van een rapportage door de klachtencommissie besluiten wel of geen maatregelen te treffen ten aanzien van de aangeklaagde. Indien een personeelslid zich zodanig heeft misdragen dat er sprake is van een sanctie is, afhankelijk van de aard van het ongewenste gedrag, een aantal stappen denkbaar. Dit kan zijn een berisping van het zich misdragende personeelslid, bij het selecteren voor (leidinggevende) functies rekening houden met eventuele misdragingen van kandidaten, de dader tijdelijk schorsen of een ontslag van het zich misdragende personeelslid. Indien het bestuur wil besluiten tot een maatregel is het raadzaam om eerst contact op te nemen met de juridische afdeling van het VBKO-bureau.

Pas toen de rechter vonniste, drong de verschrikkelijke werkelijkheid door tot het personeel van de Zettense inrichting. Jarenlang was de hooggeachte psychiater een vieze man geweest. Zijn vernieuwingen in de therapie bleken ordinaire seksspelletjes. Bange vermoedens waren er altijd wel geweest. Maar iedereen had gezwegen.

DOOR JODD BOUMA
16 - 6 - 90

Het was eind 1982, misschien begin 1983. Mevrouw C, creatief therapeute bij De Lingewal, de jeugdpsychiatrische kliniek op het terrein van de Heldringstichtingen in Zetten, kreeg bezoek van Gemma (17). Het meisje was eerder dat jaar opgenomen in De Lingewal.

Gemma was overstuur. Ze was zojuist naar de psychiater van de inrichting geweest. Ze moest eens per week naar hem toe voor een gesprek over haar behandeling. Het bleef echter nooit bij praten. De man kon zijn handen niet thuishouden. Dan deed hij de deur van zijn behandelkamer op slot, liet de zonwering zakken en werd handtastelijk.

Gemma vertrouwde C, vandaar dat het kind die dag naar haar toekwam. Alwéér had de psychiater gemeenschap met haar willen hebben. „Ik wil daar nooit meer heen”, zei ze tegen C. „Die vent kan niet met z'n poten van me afblijven.” Ze vertelde wat er gebeurd was. Ze vertelde ook van al die andere keren. En, ze werd geloofd.

Veel later, in de loop van 1988, verklaarde de therapeute tegenover de politie dat ze er toen en nu van overtuigd was en is dat Gemma's beschuldigingen waar zijn. Ze herhaalde dat later onder ede bij de rechter-commissaris.

Er waren er meer, binnen De Lingewal, die wisten van wat Gemma was overkomen. Een andere therapeute: „Er deden allerlei verhalen de ronde over het seksuele gedrag van de psychiater. Maar de klachten van Gemma werden serieus genomen. Gemma was een integer meisje.” Een groepsleidster: „Het staat als een paal boven water, dat Gemma's verklaring waar is.”

Maar toen, in 1982 of 1983, gebeurde er niets. Waarom niet? Gemma had haar verhaal aan C verteld onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de therapeute er met niemand over zou praten. Ze was als de dood dat de psychiater, als hij het hoorde, haar in een andere inrichting zou plaatsen. Een reële vrees, zei C zeven jaar later tegen de rechter-commissaris. De psychiater had een grote macht binnen De Lingewal, zijn wil was wet, zijn autoriteit was onaantastbaar.

Achteraf, zei C, ben ik door alles wat nu bekend is geworden, in verwarring geraakt. Ik vraag me af of ik wel voldoende ruimte heb gegeven aan Gemma. Of ik niet toch anders had moeten handelen.

De therapeute is destijds wél naar de psychiater gestapt. Die wimpelde de beschuldigingen af. „Je weet hoe ze zijn”, had hij gezegd, „maar als Gemma niet meer bij me wil komen, best. Neem jij de behandeling maar over.”

Verweer

Voor de rechtbank ontkende de psychiater dat hij ontucht had gepleegd met Gemma, zoals hij ook in de andere zaken alle beschuldigingen afwees. „Er is een emotioneel conflict tussen Gemma en mij geweest. Toen is ze met allerlei vage verhalen gekomen”, was zijn verweer.

Gemma werd in 1984 ontslagen uit de jeugdpsychiatrische kliniek De Lingewal. Ze had genezen

moeten zijn, maar ze nam de beklemmende herinneringen aan de 'weezinwekkende' behandeling van de Zettense kinderpsychiater met zich mee.

Ze liep er lang mee rond en kwam in psychische nood. Pas na jaren durfde ze over haar ervaringen in Zetten te praten met haar huisarts. Er volgden vele gesprekken. Tussen de huisarts en Gemma groeide een vertrouwensband.

Heel langzaam kreeg Gemma wat lucht, maar de verbittering bleef en ook een diepe wens tot genoegdoening. Gemma kwam tijdens de gesprekken met haar huisarts tot de slotsom dat ze pas echt los zou komen van die pijnlijke herinneringen als ze ook de laatste - moedige - stap zou zetten. Ze besloot aangifte te doen.

In overleg met haar huisarts besloot ze een brief te schrijven naar De Lingewal. Dat was in 1988. In de brief vertelde ze tot in details wat haar in die twee jaar was overkomen. Ze vertelde ook van haar gesprekken met C. De inhoud van de brief kwam ter ore van psychiater K. Stibane, sinds 1985 chef de clinique van De Lingewal, nadat zijn machtige voorganger was gepromoveerd tot directeur/psychiater van de hele inrichting.

Stibane ging met die informatie naar C. „Kan het waar zijn wat hier staat?” vroeg hij haar. C bevestigde Gemma's verhaal. Toen ging de bal rollen. Stibane stelde het bestuur op de hoogte, dat de inspectie voor de geestelijke volkgezondheid in Gederland inschakelde.

Mede op basis van Gemma's brief en haar aangifte besloot het bestuur de psychiater te schorsen. Kort daarna werd de ontslagprocedure in gang gezet en in februari 1989 volgde zijn arrestatie.

Drie weken geleden veroordeelde de Arnhemse rechtbank veroordeelde de Arnhemse rechtbank veroordeelde hem tot zes jaar gevangenisstraf. Ook bepaalde de rechtbank dat de man elf jaar zijn beroep niet mag uitoefenen. Eerder had het medisch tuchtcollege hem al voor zijn hele leven uit zijn ambt gezet.

Tot op de dag van het vonnis heerste er onder personeel van De Lingewal twijfel en ongeloof. Maar sinds de rechter heeft gesproken, groeit het besef dat 'het' gebeurd is, zoals de slachtoffers zeggen. „Vergeet niet”, zegt Stibane, „dat het zaken zijn die zich over een lange periode uitstrekken. Het was niet iets dat aan de orde van de dag was.”

De psychiater zelf heeft beroep aangetekend tegen het vonnis. Hij zegt dat hij onschuldig is. De zaak-Zetten is daarmee nog lang niet afgesloten. De raadsman van de ex-psychiater zegt dat hij voldoende aanknopingspunten ziet voor het hoger beroep.

Vragen

Al had de man berust in het Arnhemse vonnis, al had hij toegegeven wat hem werd verweten, dan nog waren er vragen open gebleven. Stond in Arnhem in feite niet de hele psychiatrie terecht? Wie controleert eigenlijk de psychiater? Wie toetst de effectiviteit van een behandelmethode? Hoe is het mogelijk dat een psychiater ongestaft maar raak kan experimenteren? En die ene prangende vraag: hoe kan het dat iemand in een kleine, besloten gemeenschap als De Lingewal gedurende een periode van minstens vijftien jaar pupillen seksueel misbruikt, zonder dat iemand ingrijpt?

Mogelijk ligt het antwoord deels in de vraag besloten. Seksueel misbruik door een hulpverlener is tot op zekere hoogte vergelijkbaar met incest. Gebleken is dat incest gemiddeld pas na vier tot zes jaar bekend wordt bij de andere leden van het gezin.

Prof. dr. J. Frenken, hoogleraar seksuologie in Leiden, gaf in zijn deskundigen-rapport over de Zettense zaak minstens vijf oorzaken waardoor ontucht of incest vaak langere tijd onbekend blijven. Hoog op dat lijstje staat de diep gewortelde angst voor de dader. Dit zou in het bijzonder voor de meisjes uit Zetten kunnen gelden. De hulpverlener in het algemeen verkeert al in een machtspositie ten opzichte van zijn patiënt, in Zetten had de macht van de psychiater absolute vormen aangenomen. Hij kon in verregaande mate het lot van zijn pupillen bepalen. Volgens de rechtbank heeft hij stelselmatig en op

grove wijze misbruik gemaakt van die macht, terwijl er al die jaren niemand was die aan die positie durfde te tornen.

De tweede oorzaak: schuld en schaamte. Bij de slachtoffers van seksuele misdrijven ontstaat snel een gevoel van medeplichtigheid. Had ik me niet nog meer moeten verzetten? Ben ik te lijdzaam geweest? Had ik niet veel eerder m'n mond moeten opendoen. Is het niet veel te laat om nu nog aan de bel te trekken?

De derde oorzaak: een neiging tot verdringing. In de eerste periode na een misdrijf proberen slachtoffers de gebeurtenissen liefst zo snel mogelijk te vergeten.

De vierde oorzaak: de angst oude wonden open te rijken. Soms lijkt het maar beter de kwestie niet meer op te rakelen: er is immers al zoveel tijd verstreken...

Als vijfde oorzaak noemde Frenken de vrees bij de slachtoffers niet geloofd te zullen worden. Zeker bij de pupillen van Zetten is die vrees gegrond. Het gaat om kinderen die vaak lichamelijk en geestelijk zijn mishandeld, die uiterst kwetsbaar zijn en niet zelden van de ene inrichting naar de andere zijn gestuurd. Zetten gold tot voor enkele jaren als een eindstation, daar zaten de moeilijkste gevallen.

Mevrouw mr. M. E. de Beaufort barones de Vos van Steenwijk - tijdens het bewind van de psychiater was zij langdurig voorzitter van het bestuur van de Heldringstichtingen - verwoordde het kort na de arrestatie van de man aldus in *Trouw* (2 maart 1988): „Er waren wel klachten over de psychiater, maar men moet niet uit het oog verliezen dat het in Zetten ging om een heel apart soort meisjes. Het klinkt niet aardig, maar ze konden van alles verzinnen. Het is heel moeilijk in dit soort zaken de waarheid van de onwaarheid te onderscheiden.” In rond Nederlands: de meiden hebben een dwangmatige neiging tot liegen.

Briefopener

En de psychiater zelf karakteriseerde zijn pupillen ooit zo: „Het is puin, het zijn lege hulzen waar je alles in moet stoppen; voor deze meisjes gelden andere normen.”

Zijn normen kennelijk.

Vijftien jaar was Brigitte toen ze in 1974 op De Lingewal werd geplaatst. „Hij was een soort vader voor me. Ik vertrouwde hem volledig”, zei ze later tegen de rechter-commissaris. Als ze bij hem kwam op zijn kamer, ging de deur op slot. Dan moest ze zichzelf bevredigen. Hij gebruikte

schuttingwoorden, die zij dan moest herhalen. Ze moest van hem een dagboek bijhouden van haar seksuele fantasiën. Hij las die dan, maar hij scheurde de passages die over hem gingen eruit. Als ze niet wilde meewerken aan zijn seksspelletjes moest ze naar de isoleercel.

Tijdens zo'n bijeenkomst kwam hij een keer tot de conclusie dat ze vroeger verkracht was (wat overigens niet zo is). Hij vond dat ze die verkrachting maar eens moesten naspelen. Hij trok haar letterlijk de kleren van het lijf en ging gekleed op haar liggen. Hij prikte haar met een briefopener in het bovenbeen.

Ziende blind?

Was het personeel in De Lingewal ziende blind? Hoe is het mogelijk dat niemand in actie kwam in de jaren tussen 1975 (de oudste ten laste gelegde zaak) en 1988. Therapeute C kan niet de enige zijn geweest die wist dat er strafbare dingen gebeurden in de beslotenheid van de behandelkamer - en niet alleen daar.

Nee, ze was niet de enige, dat staat vast. Er was een maatschappelijk werkster van een voogdijvereniging. Ze kreeg bij herhaling klachten van pupillen, die door haar in Zetten waren geplaatst. Klachten over de behandelmethoden en over de seksuele obsessie van de psychiater. Ze vertelde de rechter-commissaris dat ze die informatie destijds meer dan één keer ter kennis bracht van de groepsleiding van De Lingewal. Er werd niets mee gedaan.

Ze kreeg als reactie: „Het ligt heel moeilijk.” De maatschappelijk werkster besloot maar zo weinig mogelijk pupillen meer te plaatsen in Zetten. Er was de groepsleider H, die bij het verhoor onder ede aan de rechter-commissaris vertelde: „Het was algemeen bekend dat hij pupillen soms naakt ontving in zijn kamer. Ik heb er wel eens met hem over gesproken, maar hij wees het af. Ik moest maar met concrete bewijzen komen.”

Er was de arbeidstherapeute W: „Vanaf 1971 hoorde ik van mijn pupillen dat hij een vieze man was die z'n poten niet thuis kon houden. Ik geloofde de beschuldigingen.”

Er was het paviljoenshoofd Z: „Ik heb dat soort verhalen altijd over hem gehoord, maar ze deden ook over andere medewerkers de ronde. Hijzelf ontkende altijd. Hij zei dan: kom maar met gegevens.”

Er was het staflied K: „Die verhalen liepen, ja. Maar je kon er niet makkelijk en open over spreken.”

Verscheidene medewerkers van De Lingewal verklaarden bij de rechter-commissaris dat de psychiater heel regelmatig met zijn pupillen naakt ging zwemmen of naar de sauna ging. Is dat een normale gang van zaken binnen een jeugdpsychiatrische kliniek? Dr. G. E. Schaap, sinds 1 maart directeur behandelingszaken bij de Gelderse stichting 'Kinder- en jeugdpsychiatrie', waaronder De Lingewal inmiddels ruim twee jaar valt: „Nee, natuurlijk niet. Daar kunnen we duidelijk over zijn. Dat is volstrekt abnormaal.“

Schaap heeft na zijn benoeming in de vacature die ontstond na het ontslag van de psychiater/directeur, een kennismakingsronde gemaakt langs de paviljoens die onder de Gelderse stichting vallen. „Ik ben ook een tijdje op De Lingewal geweest. Vanzelfsprekend heb ik met het personeel gepraat over de zaak. Maar ik heb van niemand gehoord dat ze ooit hebben gezien dat de psychiater naakt ging zwemmen of naar de sauna ging met de pupillen.“

Leugenachtigheid

Dat hoeft geen verbazing te wekken. Het ligt voor de hand dat personeel bij een eerste kennismaking met de nieuwe directeur behandelingszaken, niet onmiddellijk het eigen nest gaat bevuilden.

Maar tegenover de rechter-commissaris waren de (ex-)personeelsleden van De Lingewal wel gedwongen de waarheid te spreken: dat ze meer dan eens met eigen ogen hadden gezien dat de psychiater naakt zwom met de kinderen. Haaks daarop staat de bonte ontkenning van de psychiater, die volhield dat daar niets van waar is. Die ontkenning heeft bijgedragen tot de overtuiging van de rechtbank dat de psychiater blijkbaar een neiging heeft tot leugenachtigheid.

Wat is hij eigenlijk voor een man? Hij heeft zelf vijf kinderen en is vorig jaar gescheiden. Op 19 januari 1934 werd hij geboren als zoon van een dominee. Zijn vader was als gestichtspredikant verbonden aan de Heldringstichtingen. De man stond in hoog aanzien, er is in Zetten zelfs een straat naar hem genoemd. De domineeszoon heeft altijd torenhoog tegen zijn vader opgekeken. Zijn overlijden, jaren geleden, is een enorme klap voor hem geweest. Na zijn studie werd de psychiater chef de clinique van de afdeling kinderpsychiatrie en psychiatrie van het Radboudziekenhuis in Nijmegen. Er was vanaf het begin van de jaren zeventig een relatie met de Heldringstichtingen.

De psychiater behandelde toen al pupillen uit Zetten. Sinds medio 1970 was hij volledig in dienst in Zetten. Bij zijn komst stelde hij als voorwaarde dat hij een eigen jeugdpsychiatrisch centrum kon opzetten. Dat was een novum in die tijd, hij introduceerde de vermening van orthopedagogiek met psychiatrie. Het was de periode waarin het denken over psychiatrie en hulpverlening in een stroomversnelling was geraakt.

Binnen de psychiatrie stond zijn deskundigheid niet ter discussie, sterker, zijn werk werd door vakgenoten beschouwd als baanbrekend. Hij heeft trouwens, voor zover bekend, nooit over zijn werk gepubliceerd.

Hij noemde zichzelf graag een 'onconventioneel' psychiater. Zijn behandelingsmethode ondervond al spoedig weerstand, het felste van de kant van de vakbond voor tehuusbewoners, de Belangenvereniging minderjarigen. BM schreef twee zwartboeken over Zetten, waarin de therapie van straf en willekeur werden geheld, alsmede het daaruit voortvloeiende buitensporige gebruik van de isoleercel, koude douches, het gebruik van de 'onrustband' (een afgeleide van de dwangbuis) en de gewoonte kalmerende injecties toe te dienen.

'knevelpedagogiek'

BM verzette zich met hand en tand tegen de 'knevelpedagogiek' in Zetten. De belangenvereniging voerde tal van acties; zelfs de woning van de psychiater op het terrein van de Heldringstichtingen werd beklad met de leuze 'Mengele leeft'.

De psychiater werd buiten de inrichting verhuisd, maar binnen de Heldringstichtingen was zijn positie in feite nooit serieus onderwerp van discussie. „Hij riep wel verzet op, maar anderzijds was hij ook een pionier, hij was provocerend“, zegt een naaste medewerker. De psychiater was heel goed in crisis-

interventie. Als er ergens in de inrichting een probleem was met een pupil, werd hij geroepen. En hij kwam ook altijd. „Hij praatte ze, als het moest, met enkele zorgvuldig gekozen woorden van het dak af.“

De negatieve verhalen over de Heldringstichtingen leidden in 1974 tot een onderzoek door het ministerie van justitie. Later werd er een wetenschappelijke commissie op gezet. Maar het leidde slechts tot aanbevelingen voor reorganisatie, die gedeeltelijk werden opgevolgd. „Men onderzocht echter niet het handelen van de psychiater, ondanks berichten van zijn onbekwaamheid. De psychiater bleef in functie en kreeg met de jaren zelfs een sterkere positie“, zei de orthopedagoge drs. A. Strumphler, ex-groepsleidster, in *Trouw* (12 mei 1990).

Uit mededelingen van verscheidene mensen die met hem samenwerkten, blijkt dat de psychiater een eigenschap heeft die je bij vertegenwoordigers van deze beroepsgroep niet verwacht aan te treffen: hij kan niet met mensen omgaan. „Hij is eigenlijk een gestoorde man“, zegt iemand uit zijn directe omgeving, die onder geen beding met zijn naam in de krant wil. „Het is iemand met vreemde gevoelens, waarmee je leuk kon praten, dat wel. Maar eigenlijk speelt hij een rol in een verhaal. Zijn eigen persoonlijkheid staat er buiten.“

Strumphler daarover: „Hij keek zijn pupillen niet aan als hij met ze sprak, verdiepte zich niet echt in wat hen bewoog. Veel kinderen voelden zich niet op hun gemak bij hem of waren bang. Doordat hij de dialoog met de groepsleiders en de pupillen niet kon aangaan, kon hij geen mensen om zich heen verzamelen bij wie hij zijn handelen kon toetsen. Een onbekwaam psychiater, die niet wordt teruggefloten, nee, zelfs wordt aangemoedigd. Hoe schadelijk is dat voor de psychische gezondheid van zo iemand? Is het verbazend dat hij zelf niet meer inziet dat hij is ontspoord?“

Nijpender lijkt de vraag hoe schadelijk een onbekwame psychiater is voor de psychische gezondheid van zijn patiënten.

Mislukt

Het heeft destijds, zoveel is inmiddels wel duidelijk geworden, in De Lingewal ontbroken aan een collectief, waarbinnen de psychiater een eigen plaats had. „Niet een collectief van enkele vakgenoten“, aldus Strumphler, „maar met hulpverleners uit verschillende disciplines en ook leken, die op verschillend niveau werken en vanuit verschillende invalshoeken elkaar kunnen aanspreken op hun ideeën over hun pupillen, over de doelstellingen van de behandeling en de vooruitgang.“

Was er op De Lingewal zo'n collectief geweest, dan was, zegt Strumphler, al in 1974 tegen de psychiater gezegd dat hij beter maar ander werk kon gaan zoeken omdat hij als hulpverlener mislukt was.

Maar zo'n sfeer heerste er niet binnen De Lingewal. „Hij was de autoriteit“, zegt psychiater Stibane. „Alle structuren, alle relaties binnen de inrichting liepen via hem. Hij was in feite de wandelende structuur. De Lingewal was daardoor geen eenheid. Alle personeelsleden hadden een functie binnen het geheel, maar daarvan lag

bijvoorbeeld niets vast op papier.“ Datzelfde gold, aldus directeur Schaap, voor de behandelingsfilosofie.

De psychiater kon min of meer naar eigen goeddunken aanrromelen met de meisjes en hij liet zich steeds meer leiden door zijn ziekelijke seksuele gerichtheid. Bij de therapeutische gesprekken met zijn pupillen introduceerde hij al vrij snel na zijn aantreden, de seksualiteit. Het ging van kwaad tot erger tot het uiteindelijk 'een knoeiboel' (Strumphler) werd.

Geprezen

Over de aandacht voor de seksualiteit in de sessies met de psychiater zijn de meningen verdeeld. Enerzijds wordt de psychiater geprezen dat hij dit onderwerp aanroerde, het gaat in Zetten tenslotte om meisjes (en jongens) in een 'gevoelige' leeftijdscategorie. Veel jongeren worstelen met een seksuele problematiek, aldus Strumphler. „Een goede hulpverlener probeert hen daarmee te helpen.“

Psychiater Stibane echter merkt op dat de seksualiteit in de gesprekken die hij met pupillen heeft, nauwelijks aan bod komt. „Praten over seks is sowieso al moeilijk, zowel voor volwassenen als pubers. Om daar als meisje ook nog eens

met een man, die bovendien psychiater is, over te praten, is extra moeilijk. Je moet daar dus uitermate behoedzaam in zijn. In de therapieën heeft de seksualiteit natuurlijk wel een plaats. De aandacht die mijn voorganger had voor de seksualiteit was natuurlijk buitengewoon ongebruikelijk. Maf zelfs“, oordeelt Stibane. Zijn vakbroeder Schaap zegt: „Dat had niets meer met normaliteit te maken.“

Bedrijfsblind

Rest het antwoord op de vraag of er sprake kan zijn van een zekere betrokkenheid van ten minste enkele leden van de medische staf van De Lingewal. Geen strafbare, maar op z'n minst een morele betrokkenheid. Men wist, of kon weten, dat er dingen niet in de haak waren, maar men deed niks, of in ieder geval te weinig.

Stibane: „Als je terugkijkt past alles in elkaar. Zijn onorthodoxe behandelingsfilosofie. Dat naakte zwemmen. Een inrichting met een sauna. Dat vond je toen nergens in Nederland. Het gaat me te ver om te zeggen dat er mensen waren die wisten dat er strafbare feiten werden gepleegd. Misschien was er sprake van bedrijfsblindheid, dat zou ik me nog kunnen voorstellen.“

Bedrijfsblindheid? De psychiater had de gewoonte alle nieuwe pupillen medisch te onderzoeken,

ze moesten zich helemaal uitkleden. Hij onderzocht ze zelfs inwendig. En dat terwijl de Heldringstichtingen daarvoor een eigen huisarts hadden. Het is op z'n minst opmerkelijk dat een psychiater - van wie toch vooral kundigheid mag worden verondersteld op het psychische en minder op het lichamelijke vlak - onderzoeken doet die niet tot zijn taken behoren.

Stibane wijst er op dat pas de laatste vier, vijf jaar er veel aandacht is gekomen voor seksuele misstanden in de hulpverlening. „Dat kan een rol spelen. Ook binnen de inrichtingen zijn we daar nu veel meer mee bezig, veel meer op gespitst. Als we toen de bril op hadden die we nu op hebben, waren er misschien meer dingen opgevallen. Er wordt nu, zeker nu het zo gevoelig ligt, veel meer gediscussieerd over de bejegening van de pupillen.“

Bladeren

Stibane en Schaap weten het antwoord niet op de vraag hoe het mogelijk is dat een geneeskundige zo lang perversiteiten kon uithalen met pupillen, zonder dat iemand ingreep. „We weten het niet. En dat is voor ons minstens zo onbevredigend als voor ieder ander“, zegt Schaap. „Het is duidelijk dat hier ernstige zaken zijn gebeurd. Je loopt met vele vragen rond en je hebt je

vermoedens. Wat hebben de mensen in de omgeving van deze man geweten? Mijn stelling is deze: als er één blad aan een boom sterft, zijn op een of andere manier alle andere bladeren aan die boom op de hoogte. Hoe dan ook, bewust of onbewust.“

Rust

Er lopen op De Lingewal nog enkele personeelsleden rond, die er ook al werkten bij het aantreden van de psychiater. Directeur behandelingszaken dr. Schaap houdt contacten tussen personeel van De Lingewal en de media echter af. Hij vindt dat niet in het belang van de inrichting. „Er zitten daar dertig jongens en meisjes, die de afgelopen tijd al voldoende hebben meegemaakt door deze affaire. Ik wil nu vooral rust, voor de patiënten en voor het personeel.“

Therapeute C, de eerste die door Gemma in vertrouwen werd genomen, deelt dat verlangen: „Ik heb aan wat ik de rechter-commissaris heb verteld niets toe te voegen. Wat ik wist, heb ik verteld. Ik zit nu zelf nog met zoveel vragen. Wat had ik moeten zien? Wat had ik moeten doen? Mijn verwardheid is zo groot. Ik moet met mezelf de komende tijd nog zoveel dingen klaarmaken, ik ben er niet toe in staat om er over te praten.“

AD 23.6.90

Advocaat berispt wegens verhaal over ontucht

Het seksueel modernisme van de NVSH "Laten we maar weer gewoon doen over seks"

"Laten we maar weer gewoon doen over seks", zo luidt de boodschap van de nieuwe campagne van de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming (NVSH). Temidden van de vele berichten en discussies over AIDS, incest, kinderporno en bolderkarren weerklinkt ineens een nieuw geluid: een verontruste roep om nuchterheid.

De NVSH, die in de jaren zestig onder andere bekendheid kreeg als voorvechtster van de vrije verkoop van voorbehoedsmiddelen en als organisator van partnerruilavonden, laat weer van zich horen. Jeanne van Velse vertelde mij over de huidige activiteiten van de NVSH en Martin Maassen legde mij het hoe en waarom van de campagne uit.

"Wij vinden dat iedereen het recht heeft om op zijn of haar eigen manier seksualiteit te beleven, mits daarbij anderen geen schade wordt berokkend. Wij zijn dus ook van mening dat de maatschappij dit mogelijk moet maken."

Aan het woord is Jeanne van Velse, al jaren lang als vrijwilligster actief binnen NVSH-Amsterdam. "Deze opvatting heeft altijd gediend als basis voor onze activiteiten en specifieke stellingnames."

De NVSH is een landelijke organisatie met betrekkelijk autonome afdelingen in het hele land. Alleen Zeeland moet het sinds kort helaas weer zonder Sexuele Hervorming doen. De vereniging organiseert thema-avonden, lezingen, ze geeft seksuele voorlichting op scholen en ze heeft een telefonische hulpdienst.

Jeanne van Velse: "Die telefonische hulpdienst vormt een van onze belangrijkste activiteiten. Iedereen kan ons anoniem opbellen met vragen en problemen op het seksuele en relationele vlak. Wij proberen een zo goed mogelijk advies te geven of we verwijzen door naar andere instanties of personen. De grootste groep bellers wordt overigens nog steeds gevormd door Jan en Marie met hun seksuele problemen."

"Naast deze activiteiten worden er ook allerlei veelsoortige avonden georganiseerd. In Amsterdam worden er bijvoorbeeld "Vrij Veilig feesten" en "Kontaktavonden voor paren" gehouden. Ook zijn er verschillende werkgroepen binnen de NVSH. In deze werkgroepen kunnen mensen met een bepaald seksueel gedrag elkaar ontmoeten, steunen en ervaringen uitwisselen."

Jeanne van Velse: "Daarnaast proberen die werkgroepen de maatschappij te bewegen tot meer begrip en acceptatie. Dat is helaas nog steeds nodig. Voyeurisme en transseksualiteit bijvoorbeeld, dat zijn nog steeds vrij gevoelige onderwerpen. Ik heb wel gemerkt, ook in mijn werk als voorlichtster, dat de maatschappij iets opener is geworden. Meer dan vroeger is men bereid over allerlei onderwerpen te praten. Van echte acceptatie van allerlei vormen van seksueel gedrag is echter nog steeds zelden sprake. Er breekt wel iets door, maar het gaat langzaam, heel langzaam."

Narigheid

In Den Haag praat ik met Martin Maassen: "De laatste jaren zijn seksualiteit en narigheid teveel aan elkaar gekoppeld. Het lijkt wel alsof men niet meer nuchter tegenover seksualiteit kan staan. En dat geeft problemen. Mensen vinden het steeds moeilijker om op een bevredigende manier met seksualiteit en erotiek om te gaan."

Martin Maassen is landelijk coördinator van de NVSH en belast met de nieuwe campagne. Daarnaast is hij als oud JD-er natuurlijk sinds kort namens D66 lid van een gemeenteraad. "De NVSH heeft vorig jaar honderdduizend telefoontjes aan haar hulpdienst geregistreerd. Hiervan hebben we geconcludeerd dat de samenleving de afgelopen periode niet goed is omgegaan met tederheid, relaties en seksualiteit."

Alhoewel deze conclusie misschien wat arbitrair lijkt, is zij voor de NVSH de aanleiding geweest om een campagne te beginnen. De NVSH ziet een aantal oorzaken van de gesignaleerde problemen: de grote aandacht die zaken als AIDS, ongewenste intimiteiten en incest hebben gekregen, de "agressieve en sensatiezuchtige" manier waarop de media allerlei affaires en schandalen heeft "opgepakt" en een afzijdige, wat angstige politiek.

Martin Maassen: "De politiek gaat een fundamentele discussie over seksualiteit en wetgeving uit de weg. En als ze zich dan eens met dit vraagstuk bezighoudt dan leidt dat dikwijls tot aanscherping van een bepaald wetsartikel van de zedelijkheidswetgeving, hetgeen weer als gevolg heeft dat seksualiteit wordt gecriminaliseerd! De NVSH is er voor om die specifieke zedelijkheidswetgeving, overigens afkomstig uit 1886, af te schaffen en in plaats daarvan art. 284 aan te scherpen. In dit artikel worden, meer algemeen, zaken als dwang, geweld, vrijheidsbelemmering en machtsmisbruik strafbaar gesteld."

een bevestiging van hun wat negatieve beeld van de NVSH en allerlei vormen van seksualiteit. Over het algemeen ben ik echter vrij positief over de effecten van deze campagne. Hopelijk veroorzaakt het zelfs de politieke moed die nodig is om de politieke consequenties te aanvaarden van het feit dat de maatschappij ook in dit opzicht veranderd is. Tot slot zou ik willen zeggen dat ik vind dat de JD de hoedster bij uitstek is van het vrijzinnige, democratische en libertaire erfgoed op het terrein van de intermenselijke verhoudingen. En zoals gezegd, die intermenselijke verhoudingen daar gaat het om in deze campagne."

Je begrijpt het inderdaad goed: aan ons JD-ers mag en zal het niet liggen. Binnenkort zal het nieuw intermenselijk, erotisch elan ook binnen de JD rondwaren.

Een gewaarschuwd mens telt immers voor twee.

door Ivo Veenkamp

Van een onzer verslaggevers

UTRECHT — De Amsterdamse advocaat mr. H. Kersting is door het hof van discipline van de orde van advocaten berispt voor zijn optreden in de zogenoemde Biënkorfzaak, een affaire rond een katholieke basisschool waarop de dochter van een cliënt van Kersting enkele maanden verbleef.

Kersting bracht een verhaal over vermeende ontucht met leerlingen op deze school in de openbaarheid. Hij vroeg het schoolbestuur tevens de directrice van de school te schorsen, waarbij hij wees op het feit dat zij een bekentenis had afgelegd.

Gegijzeld

Achteraf werd duidelijk, dat de cliënt van Kersting de directrice van de school had gegijzeld en mishandeld om haar een bekentenis op de band af te dwingen over seksueel misbruik van zijn dochter door schoolpersoneel. Hij bedreigde de directrice daarbij met marteling en de dood en werd later door de rechtbank veroordeeld wegens mishandeling en vrijheidsberoving. Voor zijn beschuldiging is na een onderzoek door de officier van justitie geen enkele grond is gevonden.

Het hof van discipline oordeelde deze week dat Kersting zich in deze zaak niet had gedragen zoals het een advocaat betaamt. Kersting had zich tijdens de behandeling op vrijheid van meningsuiting beroepen, maar dit verweer werd door het hof verworpen.

Een advocaat moet volgens het hof vanwege zijn functie weliswaar grote meningsvrijheid moet hebben, maar het hof vond ook dat een advocaat zich 'wellicht meer dan anderen bewust moet zijn van het gezag dat van zijn uitspraken kan uitgaan en de beperkingen die hij zichzelf daarom moet opleggen'.

Initialen

Dat de verklaring slechts initialen van betrokkenen bevatte, zoals de advocaat had tegengeworpen, maakte volgens het hof geen verschil omdat door de 'voortvarendheid van de pers' in de kleine ge-

meenschap waarin de zaak speelde zou kunnen leiden tot vrijwel onmiddellijke identificatie van de betrokkenen.

Eerder had de raad voor discipline al gesteld dat Kersting de school 'onnodig grievend in een uiterst bedenkelijk daglicht had gesteld'. Kersting was gisteren niet bereikbaar voor commentaar. De directrice, die de klacht tegen de advocaat had ingediend, zegt door de gebeurtenissen zo te zijn aangeslagen, dat zij haar werk op de Biënkorf binnenkort neerlegt.

Campagne

Er is dus reden genoeg om in actie te komen. De campagne zal zich in eerste instantie richten op ons, burgers van Het Koninkrijk der Nederlanden. De NVSH zal de straat op gaan met stickers, affiches en een campagnefolder, waarin specifieke onderwerpen zoals biseksualiteit, pedofilie en relaties op 'nuchtere' wijze worden behandeld. Daarnaast zullen er relatiecursussen worden gegeven om mensen meer inzicht te verschaffen in hun eigen gevoelens en in die van hun partner. Er zal getracht worden relaties, seksualiteit en erotiek vanuit een positieve invalshoek te benaderen. Ook wordt er nog een congres georganiseerd met als titel "Seks als gevaar?" Op dit congres zal een grondige analyse gemaakt moeten worden van de oorzaken van de gesignaleerde koppeling van seksualiteit aan narigheid om zo te komen tot een aantal realistische en bruikbare 'veranderingsmodellen'.

Martin Maassen: "Onze doelstelling is het verwezelijken van meer openheid, acceptatie en nuchterheid. Onder nuchterheid versta ik dan onbevooroordeeldheid. Onbevooroordeeldheid ten aanzien van allerlei vormen van seksualiteit. Wat wij willen bereiken is een nuchtere, seksueel moderne samenleving. Een samenleving waarin de mensen niet meer zo angstig en krampachtig met seksualiteit, erotiek en relaties omgaan. De intermenselijke relaties, die staan voor mij voorop. Wanneer ons nieuw erotisch elan overwaait en overkomt en daarnaast het ledental van de NVSH stijgt tot tienduizend vind ik de campagne geslaagd."

Een niet geringe opdracht dus, maar Martin Maassen is, zoals hij het zelf zegt, 'uiteraard' optimistisch gestemd. "Natuurlijk zullen we bepaalde groepen niet wezenlijk bereiken. Mensen zonder de benodigde openheid en ontvankelijkheid zullen deze campagne zien als

mei '90/5

'DEMO' (blad van de Jonge Democraten)

DINSDAG 5 JUNI 1990

UN

Pitbulls weg, Bromsnor terug!

Het zit fundamenteel fout met de manier waarop wij in Nederland met onze politie omgaan.

door
jan reijnders

redactie den haag

Om de burger weer een gevoel van veiligheid te geven, moet het gezag over de politie terug naar waar het behoort: bij de gemeenteraden en de burgemeesters. Daarom moet het uit zijn met de almacht van die anonieme officieren van justitie, want die plaveien de weg naar een samenleving met illegaal wapenbezit, ongecontroleerde beveiligingsdiensten en pitbulls. Een fatale ontwikkeling, die alleen kan worden gestopt door de herinvoering van Bromsnor.

Standaardwerk

De Nijmeegse hoogleraar staatsrecht mr. H. Hennekens heeft juist de laatste hand gelegd aan zijn vijfhonderdtachtig pagina's tellende standaardwerk over de 'handhaving van de openbare orde'. Bovenstaande bevindingen lopen als een rode draad door het extreem lijvige boekwerk, waarin Hennekens omstandig zijn hart lucht over de 'roemloze aftocht van de burgemeester'.

De burgemeester en zijn gemeenteraad hebben hoegenaamd niets meer te zeggen over de politie en dat stoort Hennekens, die zelf twaalf jaar eerste burger was in de Brabantse gemeenten Nieuw-Vossemeer en Cuyk, mateloos.

„Het zit hem allemaal in die heilloze scheiding van openbare orde en de opsporing van strafbare feiten. Die komt erop neer dat als er racistische pamfletten worden verspreid of er worden stelselmatig inbraken gepleegd, de burgemeester daar met zijn handen van af moet blijven. Hij heeft alleen nog maar wat te zeggen over de openbare orde in de meest enge zin. Dat wil zeggen dat hij zich met de politie mag bemoeien als er rellen uitbreken of als er een belangrijke voetbalwedstrijd wordt gespeeld. Dat is funest. Hier zit iets fout en niet zo'n klein beetje ook. Die hele scheiding van openbare orde en strafbare feiten is flauwekul”.

Volgens Hennekens heeft de politie veel te veel het beeld gekregen van een organisatie die er eerst en vooral is om de belangen van de gezagsdragers te beschermen. „Het optreden van de

politie is niet meer herkenbaar voor de burger. Het lijkt erop of de politie er is voor degenen die er de baas over spelen, terwijl ze er zou moeten zijn om de burger zijn rechten te laten genieten. Als je het zuiver stelt, is het recht op bescherming van veiligheid en vrijheid ons belangrijkste sociale grondrecht. Zo belangrijk, dat we het vergeten zijn op te schrijven in onze Grondwet”.

„In de verlichte Franse wetgeving van na de Revolutie van 1789 stond het wel heel uitdrukkelijk: de publieke macht is ingesteld ten nutte van allen en niet voor degenen, aan wie ze is toevertrouwd. Een gulden regel vind ik dat, die we langzamerhand maar eens in ere moeten herstellen”.

De ellende is wat prof. Hennekens betreft eigenlijk al begonnen in 1931, toen de rijkspolitie is ingesteld voor gemeenten met minder dan vijfduizend inwoners. „Die gemeenten moesten daar nota bene nog voor betalen ook. Het was een pure bezuinigingsmaatregel. Geleidelijk aan is die grens voor gemeenten die eigen gemeentepolitie mogen hebben, opgetrokken naar veertigduizend inwoners. En straks wordt de gemeentepolitie helemaal afgeschaft. Dan blijven er, althans in de huidige plannen, 23 korpsen over”.

„Een gebied met ongeveer een miljoen bewoners krijgt dan één korps. Hoe moet een burgemeester dan zijn mensen nog kennen? Als dat doorgaat, betekent het de volledige verzelfstandiging van de politie. Let

wel, het gaat er mij niet om dat die burgemeester of die gemeenteraad nu zo nodig moet. Het gaat om de burger”.

Die burger wordt tegenwoordig overal bij betrokken, stelt Hennekens koel analyserend vast. „Of er nu een bestemmingsplan wordt gewijzigd of een weg wordt aangelegd: voor van alles en nog wat wordt de hele gemeente opgetrommeld. Maar als de politiezorg wordt gereduceerd tot nul, staat de burger buiten spel. Dat is buitengewoon vreemd en inconsequent. Juist ook omdat de overheid het monopolie heeft over het geweld. Kijk, je kunt er vraagtekens bij plaatsen of de overheid theaters, zwembaden en congressalen moet bouwen. Maar bij de 'zwaarmacht' van de overheid kun je geen vragen stellen. Die hoort daar en uitsluitend daar thuis”.

„Het is een zeer belangrijke en gevaarlijke macht. Wie het monopolie heeft, kan uit de band springen. Dat is een reden te meer om de burger nadrukkelijk bij deze macht te betrekken. Immers, die macht mag louter aangewend worden ten dienste van die burger. Maar zijn eigen bestuurders hebben er niet eens wat over te zeggen”.

Terroristen

Doordat de officier van justitie nu de feitelijke macht over de politie heeft, liggen de accenten verkeerd, meent Hennekens. Dat is volgens hem ook de reden dat er van de bestrijding van de kleine criminaliteit niets terecht komt. „Justitie wil vooral terroristen opsporen en boeven vangen. Ik wil daar natuurlijk niets op afdingen. Maar het gevolg is wel dat als een burger aangifte komt doen van diefstal van zijn fiets, die diefstal alleen maar geboekt wordt. Dan weten ze in Den Haag voor de statistiek hoeveel fietsen er dat jaar weer meer gestolen zijn dan het jaar ervoor. Wat koopt de burger daarvoor? De burger voelt toch dat de overheid die gestolen fiets niet meer de moeite waard vindt. Ik ben ervan overtuigd dat een gemeenteraad en een burgemeester die aanspreekbaar zijn op het werk van de politie, daar wel wat aan zouden doen. Maar ze mogen zich er niet mee bemoeien”.

„We moeten terug naar een primitievere maatschappij. Een Bromsnor met zwaard en helm maakt meer indruk dan al die paperassen op een gebureaucratiseerd kantoor. Want zo ervaart de burger de hedendaagse politiezorg nu concreet. De politie is niet iets van hem, maar van het gezag boven hem. Zolang er zoveel fietsen verdwijnen, is het heel moeilijk mensen te dwingen

zich aan een snelheidsbeperking te houden. Op dat punt proef je een gebrek aan sociale bewegelijkheid bij de regering”.

„Op plaatselijk niveau is de overheid veel meer een metgezel in de samenleving. Leg de verantwoordelijkheid over die belangrijke zorg dus daar, zou ik zeggen. Zo gauw de taken en de taakuitoefening van de politie onderwerp van plaatselijk bestuur en plaatselijke politiek worden, moet je eens kijken hoeveel burgers er komen stemmen. Dat is nog een bijkomend voordeel. Het geeft meteen aan waar het in onze democratie aan schort: je moet de burger wel iets te zeggen geven”.

Basiszorg

Bovendien is het eenvoudig zo, betoogt Hennekens, dat uit onderzoek gebleken is dat vijftien procent van de politiezorg inderdaad basiszorg is en slechts vijftien procent besteed wordt aan de bestrijding van de georganiseerde misdaad. „De fout schuilt hem erin dat het apparaat op die laatste vijftien procent is afgestemd.

De strijd tegen het terrorisme en de internationale drugscriminaliteit hoort bij justitie thuis. Dat is buiten kijf. Maar terroristen kunnen zich verstoppen in een hutje op de hei. Welnu, de politie op plaatselijk niveau moet zo zijn ingericht en zo werken dat haar zulke dingen kunnen opvallen. Daar hoort een andere voedingsbodem bij, waarin de burger zich weer bondgenoot van de politie voelt. In de huidige opzet lukt dat nooit en zeker niet bij de verslechteringen die Den Haag nog in petto heeft”.

In de ogen van de Nijmeegse hoogleraar is het niet Den Haag, maar de gemeenteraad die hoort uit te maken hoe de politie in een gemeente opereert. „De gemeenteraad zou een beleidsplan moeten opstellen waarin hij aangeeft hoe de gemeente de strafbare feiten die het openbare leven bedreigen te lijf wil. En de burgemeester is belast met de uitvoering daarvan, zo hoort het. Weet je wat je nu ziet? Een gemeente die het lief heeft om zich daarmee te bemoeien, wordt te kijk gezet. Ik ken het voorbeeld van een gemeente, die op eigen kosten een snelheidsmeter voor de politie had aangeschaft omdat er op een bepaalde weg kinderen waren doodgerekend. Dat besluit is door de Kroon vernietigd. De gemeente had zich daar niet mee te bemoeien. Dat is toch absurd. En het betrof hier nog een gemeente met rijkspolitie. Nu zou een gemeente met gemeentepolitie nog wel zelfstandig een snelheidsmeter mogen aanschaffen.

Maar in de nieuwe organisatie van de politie, zoals de regering die voor ogen staat, kunnen ook die gemeenten dat niet meer”.

Lijdelijk

Het gevolg van dat alles is volgens Hennekens, dat gemeenteraden en burgemeesters lijdelijk moeten toezien hoe hun gemeenten verloederen. „De burgemeester is nergens meer. Voor hem in de plaats is er een autoriteit gekomen, de officier van justitie, die niemand kent en die niet aanspreekbaar is. Die officier is niet bezig met de gemeenschap, maar met de zware criminaliteit. Gevolg is — je ziet het overal om je heen — dat de burger zijn eigen boontjes gaat doppen. Je ziet op grote schaal bur-

gerinitiatieven. Het beste bewijs overigens hoezeer het de burger aangaat”.

„Nu heb ik niets tegen honden en beveiligingsdiensten, maar je moet wel uitkijken dat veiligheid geen privilege wordt van degenen, die het kunnen betalen. De overheid lijkt het prima te vinden. Van winkelcentra wordt al min of meer verwacht dat ze zelf maar voor hun beveiliging zorgen. Straks moeten beveiligingsmensen — let wel: burgers — op Schiphol gaan fouilleren. Dan zeg ik: overheid, nou moet je ophouden. Burgers die burgers fouilleren. Waar zijn we mee bezig?”

Als de regering niet snel op haar schreden terugkeert, wordt het steeds meer 'wild west', voorspelt Hennekens. Hij ziet al burgers met een pistool over

straat lopen. „Iemand sluit zijn fiets af. Die wordt niettemin gestolen. De politie doet er niets aan. Die burger legt zijn volgende fiets aan de ketting. Fiets wordt weer gestolen. Zo kun je nog wel even doorgaan, maar uiteindelijk neemt die burger een pistool mee. Ik snap niet dat de overheid dat allemaal niet ziet. Hier is iets heel fundamenteels in het geding, wat de kern van onze democratie raakt”.

„Ik houd tegen dat het een bevleeging van een professor uit Nijmegen is. Nee, hier gaat een historische en staatsrechtelijke verworvenheid van de eerste orde teloor. Tenzij de verantwoordelijken het roer omgooien. Ik weet niet of minister Hirsch Ballin daartoe genegen is, hij is toch een typische justitieman”.

Experiment met elektronisch huisarrest bepleit

Door een onzer redacteurs NRC

UTRECHT, 2 juni — Er moet een experiment komen met elektronisch huisarrest als alternatief voor gevangenisstraf. Een meerderheid van de aanwezigen op een symposium gisteren in Utrecht, georganiseerd door de Orde van Advocaten, de Vereniging voor Rechtspraak en de Rijksuniversiteit Leiden, toonde zich voorstander van een dergelijk experiment.

Ook leden van de vaste Kamercommissie voor justitie van CDA en PvdA voelen wel voor een experiment.

Elektronisch huisarrest houdt in dat mensen die veroordeeld zijn tot een korte gevangenisstraf die thuis zouden kunnen doorbrengen met zeer beperkte bewegingsvrijheid, bijvoorbeeld alleen om naar hun werk te gaan. Een elektronisch zendertje, aan arm of been geklonken, en een ontvangsttoestel bij de telefoon maken controle op afstand mogelijk. In Amerika wordt daar sinds enkele jaren mee gewerkt. De noodzakelijke apparatuur wordt al in Nederland gemaakt.

Staatssecretaris Kosto (justitie) zei gisteren niet enthousiast te zijn over een dergelijke vorm van „staatscontrole met anonieme apparatuur”. Hij heeft nog geen oordeel, maar verzet zich niet op voorhand tegen een experiment, gezien de negatieve effecten van gevangenisstraf en de hoge kosten daarvan.

Een uitgesproken voorstander toonde zich dr. D.W. Steenhuis, advocaat-generaal bij het gerechtshof in Leeuwarden. „Rekeningrijden” is volgens hem ook een vorm van elektronisch staats-toezicht. Hij waarschuwde dat een toenemend cellentekort aanleiding kan geven tot onoverhoedse invoering van huisarrest, zonder dat eerst is geëxperimenteerd. „Er wordt zwaarder gestraft dan vroeger, omdat de officier van justitie meer dan de helft van de misdrijven afdoet. Wat op het bordje van de rechter komt, zijn

dus zwaardere gevallen dan vroeger.”

Onder de tegenstanders van een experiment bevinden zich advocaten, rechters, reclasseringsmedewerkers en de Coornhert Liga voor strafrecht hervorming. Zij vrezen voor aantasting van de privacy van de verdachte en zijn gezin. Het kan nodig zijn de werkgever in te lichten en het gezin wordt extra belast. „De echtente als cipier”, hoonde de Rotterdamse advocaat mr. Ch.L. van den Puttelaar. Huisarrest is voor haar onaanvaardbaar, ook al omdat het grote publiek het niet ziet als een reëel alternatief voor de gevangenis. Het maakt volgens haar ook veel verschil of de gestrafte een riante woning heeft of een etage driehoog-achter.

Een felle tegenstander toonde zich mr. T.M. Schalken, hoogleraar strafrecht aan de Vrij Universiteit in Amsterdam. Hij was voorzitter van de commissie Elektronisch Toezicht Delinquenten, die eind 1988 afwijzend adviseerde omdat het ontbrak aan een brede maatschappelijke en wetenschappelijke discussie.

Schalken zei te vrezen voor een aanzuigende werking: elektronisch huisarrest zou worden opgelegd terwijl zonder die mogelijkheid gevangenisstraf achterwege zou blijven. „Het aanbod creëert de vraag”, aldus Schalken. Een vergelijking met de Verenigde Staten gaat volgens hem niet op, omdat daar mensen veel eerder dan in Nederland vrijheidsstraffen krijgen en in de gevangenis te maken krijgen met corruptie en geweld.

DE STUDENTENTIJD VAN HIRSCH BALLIN,
THANS MINISTER**'EEN ANDER NAM EEN
BIERTJE, MAAR
ERNST SCHREEF
WEER EEN ARTIKEL'**

MARC VAN DEN EERENBEEMT EN JORIS VAN MANEN

Minister van justitie prof. mr. E.M.H. Hirsch Ballin (39) bracht een kalme studietijd door aan een onrustige Universiteit van Amsterdam. In het ouderlijk huis van de rechtenstudent drongen de geluiden van de studentenrevolte van 1969 niet door. Slechts het rustig ritselen van de bladzijden verstoorde de serene stilte. Elke ochtend toog de jonge Hirsch Ballin met de tram, lijn 16, naar de Oudemanhuispoort om geconcentreerd en in keurig handschrift de colleges op te tekenen.

Toch verraste Hirsch Ballin zijn mede-studenten door zich te ontwikkelen tot een van de drijvende krachten achter de democratisering van de juridische faculteit.

'Opperbraaf, maar met enorme slagkracht,' omschreef een oud-klasgenoot Hirsch Ballin. Zo was de gymnasiast begin jaren zeventig de perfecte overgangsfiguur voor de nieuwe bestuursvormen. Zijn plechtstatige spreektrant sloeg aan bij de wetenschappers en zijn medestudenten zagen hem als een wat wereldvreemde vogel, maar respecteerden hem als diplomatiek bestuurder. Zijn religieuze interesse onderbouwde hij met een gedegen studie van de werken van Thomas van Aquino. 'Want alles wat Ernst doet, doet hij excellent.' In een

rechtsfilosofische studiekering wierp hij zich op de rechtsfilosofische werken van Hegel. Daar kregen ook zijn jonge katholieke ideeën de ruimte. 'Abortus en euthanasie, daar was Ernst gewoon tegen.' De combinatie tussen wetenschap en bestuurlijke praktijk duurt voort tot op heden. Als promovendus begon hij als wetgevingsambtenaar op het ministerie van justitie, als hoogleraar bestuursrecht mengde hij zich uitgebreid in adviescommissies voor de katholieke kerk, het CDA en regering.

In 1968 meldde zich een achttienjarige, gebrild, zwartharig jongetje met een grote tas vol boeken bij de juridische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Een uiterst serieus knaapje, dat zich nauwelijks met zijn mede-studenten onderhield, maar destemee met hoogleraren en ander wetenschappelijk personeel. Die kende hij al goed. Zijn vader was hoogleraar auteursrecht aan de UVA en als deze thuis collega's ontving schoof junior meestal aan. Op het partijtje ter gelegenheid van het eindexamen aan het Amsterdamsch Lyceum van zijn zoon had vader de wetenschappelijke staf van de juridi-

sche faculteit uitgenodigd de indrukwekkende cijferlijst van het kind te bekijken.

Prof. mr. L. Prakke zag Hirsch Ballin aan de hand van zijn hooggeleerde vader de faculteit binnenstappen: 'Het was niet iemand die bebloede knieën van het robbedoezen had, of die geen boom kon zien staan of hij wilde er in klimmen. Echt een bedachtzaam heertje, maar met een blik van: 'nog even en dan heb ik net zo'n toga als mijn vader aan.'

'Ernst was ernstig', zo omschrijft de hoogleraar strafrecht prof. mr. C.F. Rüter hem. 'Zo iemand die al vijftig is op zijn twintigste.'

De huidige voorzitter van de raad van beroep te Amsterdam, Teun van Os van den Abeelen, zat naast hem in de collegebanken en zag Hirsch Ballin zeer gedegen aantekeningen maken. 'Opvallend was dat wat hij opschreef voor de rest van zijn leven in zijn hoofd zat. Hij was zeer precies, zeer nauwkeurig en werkte zeer systematisch,' aldus Van Os van den Abeelen.

Door zijn vader was Hirsch Ballin al zo vertrouwd met de rechtswetenschap gemaakt dat hij met een grote voorsprong op zijn studiegenoten begon. 'Ernst wist meer van het recht toen hij met zijn studie begon dan de gemiddelde jurist,' weet studievriend Jurjen Pen zich te herinneren.

Al snel stortte de immer in 'burgermanspak' gestoken Ernst zich in het politieke leven van de faculteit. Hij was op zeer jeugdige leeftijd al student-vertegenwoordiger in de faculteitsraad. Later nam hij deel aan het dagelijks bestuur van de faculteit.

Hoogleraar procesrecht P.A. Stein herinnert zich nog goed de eerste keer dat Ernst de faculteitsvergadering toesprak. 'In aansluiting op zijn vader had hij het woord en zei dat hij zich geheel kon aansluiten bij de opinie van de vorige spreker.'

De binnenkomst van de gebrilde boekenwurm was volgens de toenmalige faculteits-administrateur Willy Levie een evenement. 'Hij was heel jong en uitermate zelfbewust. Toen hij een keer bij me kwam om iets te vragen heb ik hem gezegd: 'Wat je vader te veel aan bescheidenheid heeft heb jij te weinig.' Hirsch Ballin werd arrogantie verweeten, maar won sympathie door zich te verdiepen in de hervormingsproblemen van de faculteit. 'Nadat hij eenmaal functioneerde aan de faculteit heeft hij zich uitermate collegiaal gedragen. In de faculteitsraad blonk hij uit door zeer scherpe analyse. Als hij in de faculteitsraad zijn mond open deed dan had hij ook werkelijk wat te zeggen,' aldus Levie.

Een bewonderaar en studievriend van Hirsch Ballin was het huidige D66 Tweede-Kamerlid Jakob Kohnstamm, die binnen de facultaire politiek zeer actief was. 'Hij was volhardend. Met een ijzeren logica bracht hij bepaalde standpunten naar voren. Daarbij werd hij niet gehinderd door de verschrikkelijke formele en afstandelijke sfeer die tijdens de vergaderingen heerste. Het beste was hij in het uitdenken van bestuurlijke beslissingen vanachter een bureautafel. Het contact met andere studenten verliep niet altijd even gemakkelijk. Ernst was meer de man van bestuur op afstand.' Volgens Jurjen Pen, nu sociaal geëngageerd strafrechtadvocaat, wilde Ernst alles heel erg goed doen. 'Hij kon alles ook heel erg goed maar hij verwachtte hetzelfde van zijn ondergeschikten. Ook nu nog. De ambtenaren op het departement worden helemaal gek van hem omdat hij ze opjaagt en te veel van ze eist. Voor zijn omgeving was het zeker niet makkelijk om met hem om te gaan. Hij was een betweter, een politiek betweter. En dat is hij nu nog.'

In het begin van de jaren zeventig vormde zich een nieuw partijtje aan het politieke front van de juridische faculteit: de Partij Antwoord. In deze partij hadden studenten, docenten en technisch personeel zitting. Jakob Kohnstamm noemt zich de oprichter van de partij. 'Ik heb een aantal mensen in mijn groepje verzameld zoals Jurjen Pen, Teun van Os en Ernst Hirsch Ballin,' vertelt het lid van de politieke partij die na de afgelopen landelijke verkiezingen niet mocht meedoen met het groepje van Hirsch Ballin. 'Het idee was dat je standpunt niet ingegeven werd door je maatschappelijke positie: student, wetenschappelijk medewerker of technisch personeel. Dat standpunt vloeit voort uit een daar achter

ter liggend politiek idee over hoe het met de faculteit en het recht in de wereld moet gaan. Onze opstelling kwam voort uit een algemeen politiek concept, niet vanuit de klassieke vorm van belangenbehartiging of belangenvertegenwoordiging,' aldus Kohnstamm. 'De partij liep door alle geledingen heen,' vertelt Jurjen Pen. 'We hadden de pretentie van holistisch denken. Er was plaats voor iedereen in Partij Antwoord. Wij wilden geen ruzie maken. Wij gingen er van uit dat alles door logisch denken en goed praten op te lossen is. Ernst was een warm voorstander van die gedachte.'

De jonge denkers zagen zichzelf als belhamels van de faculteit. 'De universiteit moest geen ivoren toren zijn.' Volgens Kohnstamm pleitte de partij voor een maatschappelijk relevante we-

folia 37 - 1 juni 1990 - pagina 7

tenschap. Op de universiteit moest openbaarheid van bestuur heersen en de rechtenstudie moest een goede theoretische basis hebben, ook al had de student maar vijf jaar om de stof in zich op te nemen. Kohnstamm: 'Wij voelden weerstand tegen een universiteit die ieder jaar kant en klare praktijkjuristen uitpoept.'

Toen aan het eind van de jaren zestig veel studenten driftig in de weer waren om de fundamentele van de traditionele machtsverhoudingen binnen de universiteit te slopen, bleef de juridische faculteit een bolwerk van rust en zekerheid. Op de faculteit waren de studenten ook wel bezig met het veranderen van de machtsstructuur, maar deze veranderingen werden volgens Jakob Kohnstamm meteen vastgelegd in reglementen.

Revolutionaire elementen voegden zich naar deze regels en hadden zodoende een kort bestaan. Hirsch Ballin speelde als eerste studentenlid van het dagelijks bestuur van de faculteit temidden van dit alles een belangrijke rol,' aldus Kohnstamm.

'Zoals veel rechtenstudenten vond Ernst de bezetting van het Maagdenhuis idioot,' weet Jurjen Pen. 'Wij zaten in die tijd in het JFAS-bestuur. Dat leverde een probleem op. Een gedeelte van de JFAS wilde de barricaden op. Ernst niet. Maar hij wist een compromis te bewerkstelligen. Dat was typisch Ernst. Dankzij hem is de JFAS in die tijd redelijk gematigd gebleven.'

'Hij had een warm hart voor de faculteit,' licht professor Ankum toe. 'Hij wilde dat de faculteit in de toen nieuwe verhoudingen tussen studenten en bestuurders een goede structuur zou krijgen. Er mochten geen onzinnige beslissingen worden genomen. Anderzijds wilde hij de vernieuwingen aanbrengen die nodig waren. Hij heeft heel hard meegewerkt om de macht van de hoogleraren terug te dringen ten gunste van de studenten, hoewel zijn vader hoogleraar was.'

De toenmalige decaan van de juridische faculteit mr. J. Van Soest, nu Advocaat Generaal bij de Hoge Raad, onderschrijft deze mening. 'Hirsch Ballin vervulde een stuwende rol bij het democratiseren van de faculteit. Wat er in de lucht hing daar is hij een uitstekend vormgever van geweest.'

Sex, drugs en rock 'n roll, waarmee zijn generatiegenoten gretig experimenteerden, waren aan de besnorde faculteits-

hervormer niet besteed. De talloze feesten uit die tijd werden geen van alle door hem bezocht. Volgens Jurjen Pen vond Hirsch Ballin zaken als LSD maar 'eng'. 'Daar begreep hij niets van. Dat zag hij als het kwade. Alles waar je met de bijbel in de hand tegen kon zijn, daar was hij tegen. Hij had weinig contact met zijn medestudenten. Hij bewoog zich moeilijk in het openbaar,' reconstrueert Pen. 'Van een sociaal leven buiten de faculteit was bij Ernst geen sprake: Zijn sociale leven, dat was de faculteit.'

Actief in zijn studentenvereniging Unitas was Hirsch Ballin niet, volgens een tijdgenoot. 'Hij was kalm. Een beetje te stoïcijns voor de grappen van een studentenvereniging.' Een oude studiegenoot legt zijn activiteiten voor de faculteitsraad uit als 'een manier voor de wat onhandige Ernst om sociale contacten op te doen.'

Minister Hirsch Ballins huidige opvattingen over de pluriformiteit van de samenleving kregen vorm tijdens zijn studie. Vrijheid en veelvormigheid waren ook voor de student belangrijke

thema's. 'Daar was hij voortdurend in zijn hoofd mee bezig. Maar in zijn privéleven was zijn minder pluriform. Zijn vriendenkring bestond voornamelijk uit mensen met dezelfde achtergrond. Zootjes van hoogleraren en artsen.' Mensen die een beetje afweken, de freaks op de faculteit, vond hij gewoon gek en dat liet hij merken ook. Iemand als Guy Gidean, verkiesbaar voor de Kabouters in de gemeenteraad, vond hij raar. Wel nam hij de ludieke kabouter-ideeën au serieux. Hij ging dan echt proberen die theorie te weerleggen.'

De statige studeerkamer van prof. dr. Heyder was een favoriete verblijfplaats voor Ernst Hirsch Ballin. Ten huize van de hoogleraar strafrecht verzamelden zich gedurende twee jaar op gezette tijden een groep studenten om de rechtsfilosofische werken van Hegel te doorgronden. Vaste gasten waren Teun van Os van den Abeelen, Jurjen Pen, Gerrit Jan van Oven en Ernst Hirsch Ballin. In lederen fauteuils, erfstukken van Heyder, ledigden de studenten enkele glaasjes wijn en converseerden op beleefde toon. In de rug gedekt door

rijk gevulde boekenwanden van de professor werden zo de fundamentele rechtsvragen behandeld. Pen spreekt van 'mooie, plechtstatige, archaische bijeenkomsten'.

Ouderwets privatisisme, was het volgens Heyder. Iedereen verscheen keurig op tijd, Ernst per bus, de anderen op de fiets. De studenten hadden de opgegeven teksten grondig bestudeerd. Heyder liet zijn jonge gasten rustig begaan. Dwaalde het gesprek af, dan was het de serieuze Ernst die terugstuurde naar de tekst. 'Want daar was hij voor gekomen,' aldus Heyder.

Heyder vertelt dat Hirsch Ballin zich regelmatig moest inhouden bij de filosofische verkenningen van de groep. 'Hij had al afgeronde standpunten. Hij keerde vaak terug bij de denkbeelden van Thomas van Aquino. Toch was hij niet uit op bevestiging van zijn kennis, meer op confrontatie en nieuwe inzichten. In de discussie was hij eigenwijs. Je moest wel met ijzersterke argumenten komen om hem te overtuigen. Ik herinner mij nog een pittige discussie over Hegels Realdialektiek. Vaak was Ernst met zijn vragen de groep een stap voor. Hij heeft een vaak verrassend inzicht in samenhangen.'

Volgens Pen, de tegendraadse van de groep, voelde Ernst zich op de avonden in Amstelveen volledig op zijn gemak. 'Dit soort dingen vond hij éniq. Alles wat hem intellectueel motiveerde kon

hij daar kwijt. Ook zijn katholieke ideeën hadden er probleemloos hun plaats.' De Heyder-avonden werden door anderen op de faculteit met kritisch oog bekeken. Zo spreekt partijgenoot Jacob Kohnstamm over 'vreselijk pretentieuze bijeenkomsten. Daar heb ik nooit bij willen horen.' Al is hij, zo verzekert hij, wel vaak gevraagd aan te zitten. Een ander, kortstondig lid van de groep, liet het al snel afweten. In een brief aan de hoogleraar beklagde hij zich over het gemis aan binding met de maatschappelijke werkelijkheid van de Amstelveense avonden.

ondoorgroendelijk christelijke mystiek, maar zich wel tot het uiterste inspannen om het geloof van een rationele basis te voorzien.

Als Amsterdamse student maakte Hirsch Ballin zich al zorgen over het verval van normen en waarden in de maatschappij. Rechts, maar vooral links zag hij vertrouwde instituten en gewoonten afbrokkelen. De verleidingen van de grote stad brachten Hirsch Ballin nooit in verzoeking. Hij vond het een beetje eng in de stad van happenings en vrije sex. Dit stond in schril contrast met de beschermde wereld van de Lairessestraat 90. 'Iedereen heeft in het leven houvast nodig. Voor Ernst was dat het katholicisme,' zegt Jurjen Pen. 'Maar hij heeft het geloof nooit gebruikt als schuld. Daar was hij veel te intelligent voor. Hij is geen christen die overal God op zegt en vervolgens geen antwoord meer geeft. Ernst geeft een lang antwoord dat eindigt op God.' Zonder aarzeling sprak Hirsch Ballin zich tegenover vrienden uit over abortus en euthanasie. Pen: 'Daar was hij gewoon tegen. Nu hij minister is praat hij daar minder makkelijk over. Ik sluit niet uit dat hij nog eens zoals koning Boudewijn zal weigeren een euthanasiewet te ondertekenen.'

Een bekende noemt hem een orthodox katholiek, zonder de zachte g en de dubbele moraal evenwel. Hij prijst de standvastigheid van Hirsch Ballin: 'Ernst hield zich aan zijn principes. Hij is door het katholicisme tot bloei gekomen.'

Hirsch Ballin afstuderen in 1974 werd met cum laude bekroond. Dezelfde waardering kreeg hij vervolgens voor zijn 'rimpelloos' verlopen promotie bij prof. mr. L. Prakke. Deze had aan de vlijtige en gestaag arbeidende Hirsch Ballin geen kind. De rap pratende Prakke typeert zijn pupil als ambitieus, eierzuchtig en van onbetwiste kwaliteit. Ter illustratie heeft hij zich alleen maar het handschrift van de kalme promovendus weer voor de geest te halen; 'Hij schrijft zoals hij denkt. Ordelijk en zonder fouten.'

Prakke wijst, net als Kohnstamm en Pen, op het gevaar dat Hirsch Ballin zich verliest in weinig tastbare wetenschappelijkheden. Prakke onderscheidde de filosofische gedeelten van de dissertatie als 'niet de meest heldere teksten' en riep er de hulp van zijn Eindhovense collega Schelten voor in. Wel was hij tevreden over de onderwerpkeuze van Hirsch Ballin: 'Publiekrecht en beleid aan de hand van de positie van de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid.' 'Juist in zijn geval was het nuttig om je niet te verliezen in abstracties, maar met een concreet fundament te komen.'

Gedurende zijn werk als karig betaald promotie-assistent trouwde Hirsch Ballin en begon hij in 1977 als ambtenaar aan het ministerie van justitie. 'Hoogleraar word je toch wel, maar probeer eerst eens een andere kant van de maatschappij te ontdekken,' hoorde Hirsch Ballin van zijn bezorgde studiegenoot Kohnstamm. 'Later vertelde hij me nog dat hij mede door dat gesprek als ambtenaar in Den Haag is gaan werken,' glundert Kohnstamm. In dezelfde tijd duikt Ernst op binnen het CDA. 'Die hele CDA-wereld is erg belangrijk voor hem. In die katholieke hoek is Ernst in zekere zin nu plus royaliste que le roi,' aldus Prakke.

'Lachen, gieren, brullen was het niet met Ernst,' zegt Prakke. 'Net als zijn latere publikaties was zijn werk degelijk. Dat maakte van hem een van de meest geciteerde auteurs op zijn vakgebied.'

Op 30-jarige leeftijd kreeg Hirsch Ballin het aanbod de leerstoel 'Staatsrecht, vergelijkend staatsrecht en publiek recht' aan de Katholieke Universiteit Brabant te gaan bezetten. Het bleek de laatste trede voor de hoogste post in juridisch Den Haag. Brabant bleek zelfs zo aangenaam dat Hirsch Ballin met moeite overgehaald kon worden zitting te nemen in het derde kabinet Lubbers. Hij kon op voorhand eisen stellen. Prakke: 'In Brabant kon hij zijn juridische denkbeelden, die nauw verweven zijn met zijn theologische inzichten, in het onderwijs uitdragen.' Hirsch Ballin bleef ook daar onverstoort doorwerken. Prakke: 'Voor een ander wordt het tijd om een biertje te pakken. Maar Ernst schreef gewoon weer een artikel. Hij houdt maar niet op.'

Huize Hirsch Ballin, waar de ijverige student zijn gehele studietijd bleef wonen' was gevestigd aan de Lairessestraat. Een bezoeker herinnert zich de sfeer in huis: 'Je had het gevoel dat je wel vrolijk kon zijn, maar dat het een beetje een gemaakte vrolijkheid was.' 'Het huis stond vol met boeken,' vertelt een ander. 'Tussen de donkere wanden zag ik daar Ernst staan. Met zijn vinger omhoog stond hij te oren. Hij was toen zes jaar.'

Professor Stein kwam vaak over de vloer. 'Daar zaten we dan met zijn allen in de huiskamer. Die kleine Ernst, die zat daar altijd bij. Hij wist alles altijd veel beter dan zijn ouders. Meestal was dat ook zo.'

Volgens Jurjen Pen was de verhouding tussen zijn ouders 'prachtig traditioneel. Zijn moeder was er voor het huishouden en hield in de gaten dat het haar zoon aan niets ontbrak. Deze werd al op jonge leeftijd niet meer als kind behandeld. Er werd met hem omgegaan alsof hij hoogleraar was,' aldus Pen.

Zijn ouders waren ongelooflijk trots op hun enig kind. 'Hij was de knapste van de klas en dat hebben zijn ouders zeer gestimuleerd. Als mensen op bezoek kwamen, dan werden zijn cijfers meteen getoond. Er werd flink met hem geshowd,' vertelt prof. Ankum. 'Dat is iets wat je van ouders die op latere leeftijd een kind krijgen en al die ellende in de oorlog hebben meegemaakt wel kunt voorstellen. Maar misschien was het wel meer dan voor de zoon zelf goed was.'

Het jonge wonder werd volgens Willy Levie als een 'zeldzame vlinder' opgevoed. 'Hij mocht niet fietsen want dan zou hij een ongeluk krijgen en hij mocht niet zwemmen want dan zou hij verdrinken.'

Zo ging Ernst dus iedere ochtend met lijn 16 naar de Oudemanhuispoort, om vervolgens na colleges en een eventuele faculteitsraadvergadering weer dezelfde tram richting huis te nemen waar hij zich opsloot in zijn kamertje tussen zijn boeken. 'Dat kamertje van Ernst was geen gezellig kamertje,' verklaart Jurjen Pen. 'Het was een plek waar gestudeerd werd. Het stond er vol met boeken, studieboeken wel te verstaan. Romans las hij nauwelijks. Juridische en filosofische boeken lezen, dat vond hij spannender dan naar de bioscoop gaan.'

Hirsch Ballin knielde voor de katholieke geloof, halverwege zijn studietijd aan de 'rooie' Universiteit van Amsterdam, was verrassend. Zijn vader was joods en zijn collega-studenten zochten hun geestelijk voedsel vooral buiten de kerk. De familiewortels van Hirsch Ballin lagen in het vooroorlogs Duitsland. Zijn joodse vader week na de Kristallnacht uit naar Nederland. Daar trouwde deze een katholieke vrouw. Zij bleef haar geloof trouw. Jurjen Pen legt dat uit als een reactie op het intellectuele overwicht van haar echtgenoot. 'En wellicht was het geloof voor Ernst een middel om van zijn vader los te komen,' aldus Pen.

Toch is het joodse familieverleden van Hirsch Ballin verbonden met zijn katholicisme. De jodenvervolgung 'heeft bijgedragen tot het besef dat er iets heiligs is in de persoonlijke waardigheid van mensen,' zegt de minister in een vraaggesprek met 'Alibi', het blad van de juridische faculteit. 'Het zoeken in het leven van vele jonge mensen heeft ook een kant van doordenken: Wat is de mens? Wat is God?'

Het zijn dezelfde vragen die Thomas van Aquino zich stelde, de theoloog en wijsgeer uit de dertiende eeuw en belangrijk inspirator van Hirsch Ballin. De antwoorden zocht de student Ernst onder andere in de collegezaal. Zo volgde hij trouw de colleges Thomistische wijsbegeerte van prof. dr. B.A.M. Barendse, bijzonder hoogleraar vanwege het Episcopaat der rooms-katholieke kerk.

Net als Thomas van Aquino waardeert ook Hirsch Ballin de mystiek van het katholieke geloof. De mens moet zich volgens Van Aquino neerleggen bij de

P.F.

De GAY Krant - Nr. 158 - 30 juni 1990

"U moet dit zien als een preventieve handeling"

Zedenpolitie luistert 06-lijnen af

Door Rob Bruntink

AMSTERDAM - De jeugd- en zedenpolitie van Amsterdam luistert regelmatig 06-lijnen af. Daarbij gaat het niet alleen om de homo-lijnen, ook de hetero-06-nummers krijgen de aandacht van de wetshandhavers. "We letten met name op nummers die iets te maken kunnen hebben met kinderen. Het onderwerp seks met kinderen bespreken is weliswaar niet strafbaar, maar er kan wel iets strafbaars uit voortvloeien," verantwoordt onderzoeker Rinia de handelwijze. Hij ontkennde dat het af luisteren is bedoeld om 'verdachte pedofielen' te registreren. Die mogelijkheid is reëel, omdat op de 06-lijnen geregeld adressen en/of telefoonnummers worden uitgewisseld.

De korpsen van andere grote steden als Rotterdam, Utrecht en Haarlem, luisteren pas naar 06-nummers als er klachten zijn binnengekomen over een bepaald nummer. "Als er een hoop gelazer binnenkomt over één lijn, springen we daar direct op in," meldt Rotterdam. "Zo kun je eventuele wantoestanden in de kiem smoren." Het - in vergelijking hiermee - actieve opsporingsbeleid van Amsterdam wekt verbazing bij andere korpsen. Een woordvoerder van de Utrechtse kinderplicht reageert spontaan met "Hebben ze daar de tijd voor?" Tot op heden is er echter geen strafbaar feit ontdekt. Slechts één maal heeft de Amsterdamse politie een onderzoek ingesteld, met een voor de politie negatief resultaat.

De Rotterdamse politie spreekt na klachten vanuit de burgerij meteen de 06-exploitant aan. De klachten handelen voornamelijk over gesproken contact-advertenties of geil-bedoelde verhaaltjes. Wanneer daarin seks met minderjarige jongens of meisjes voorkomt, en er komt een klacht over binnen, dan stapt de politie naar de verantwoordelijke 06-exploitant. De ervaring van de Rotterdamse politie luidt dat de uitbaters vervolgens zeer coöperatief zijn en er alles aan doen om soortgelijke klachten in de toekomst te voorkomen.

VERDACHT

De 06-exploitanten tillen dan ook niet zwaar aan het af luisteren - ook al is men wel verbaasd. Robert Zorab van Eurotel (van onder meer Gay-two-Gay en Homobox) begrijpt dat de politie uit oogpunt van preventie bepaalde lijnen in de gaten wil houden. Hij weet zeker dat zijn lijnen nooit onderwerp van onderzoek kunnen zijn geweest. "Het is niet onze policy om verhalen met een pedoseksuele inslag af te draaien. We monteren de leeftijd eruit, of we weren het gehele verhaal."

De Amsterdamse zedenpolitie selecteert de 06-nummers op basis van de advertenties in de landelijke ochtendbladen (met name De Telegraaf), maar naar verluidt zou ook De GAY Krant worden uitge-

plozen. Verdacht zijn de lijnen waarvan de advertenties zinnen of kreten bevatten als 'Lesbi Tiener-tje', 'Pak dat jonge ding' of 'Homo's zoeken jonge jongens'. En ook: "Een jonge knul zwerft door het bos. Na het bad in de vijver zijn er plots twee mannen..." Deze vier voorbeelden komen allemaal uit een zaterdagkrant van De Telegraaf.

Rinia van de zedenpolitie: "Wij luisteren dan gewoon, net zoals iedere burger dat kan doen, naar een lijn. De exploitant lichten wij daarover niet in. Het is geen kwestie van aftappen, want daarvoor moet de rechter-commissaris toestemming geven en dat doet hij in dit geval nooit. Maar als wij iets horen wat tot een strafbaar feit kan leiden, stellen we een onderzoek in. Pedoseksualiteit is nou eenmaal verboden."

Het ministerie van Justitie is verbaasd over de Amsterdamse speurzijn. Wordvoerder Holters: "Ik heb hier nog nooit van gehoord, maar van een wetsovertreding door politie is natuurlijk geen sprake. Advertenties en 06-gesprekken zijn open bronnen. Die kan iedereen lezen of beluisteren."

OORTJES

Ook al hangt de Amsterdamse politie niet om de haverklap met rooie oortjes aan de 06-lijn en ook al zijn 06-lijnen open bronnen, er zit wel iets scheef. Informatie die ze alleen als burger kunnen krijgen, wordt - als mocht blijken dat een wetsovertreding in het verschiet ligt - plots informatie op basis waarvan de politie een onderzoek instelt. Wordvoerder C.J. Rameau van de Amsterdamse politie tilt hier niet al te zwaar aan: "Een politieman heeft zowel binnen als buiten diensttijd opsporingsbevoegdheid," meldt hij kortaf.

Ruud Ketelaar van de Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie wijst erop dat wanneer een zaak als deze voor de rechter komt, de rechter de informatie die de politieagent als burger ter ore is gekomen nooit als wettig bewijsmateriaal zal accepteren. Rameau wilde daarover geen voorspellende uitspraak doen.

De Groene Amsterdammer 27 juni 1990

De Zelfverzekerde Staat

Als het niet zo verontrustend was, zou je het geniaal kunnen noemen. Op het laatste moment besloot de Nederlandse delegatie in Dublin het naar discriminatie riekende EG-asielverdrag te tekenen, maar dan wel met dusdanige voorbehouden, dat uitvoering van het verdrag bijkans wordt uitgesloten. Andermaal waren de steeds zelfverzekerder optredende ministeriële topambtenaren de politici van de Tweede Kamer te slim af geweest. En zo raakt de politieke openbaarheid steeds verder uitgehouden...

Nederland discrimineert mee, maar 'onder voorbehoud'

Als de aanloop tot een politiek besluit even kolderiek is als Kuifje in Egypte, dan moet er, welhaast van onbehoorlijk bestuur sprake zijn. Mijn aandacht voor de flukse ondertekening van het EG-asielverdrag werd getrokken door een verslag in de Volkskrant. 'Bizarre toestanden bij ceremonie in Dublin', luidde de kop. 'De officiële plechtigheid in Dublin was al begonnen en nog steeds was het verlossende telefoontje uit Den Haag niet binnen. Een ambtenaar van Justitie die in een belendend pand op het besluit zat te wachten, moet naar de ceremoniezaal zijn gerend om het "jawoord" van het kabinet nog tijdig aan te reiken.'

In de vergaderzaal wachtte Hirsch Ballin. Niet de meest geëigende vertegenwoordiger van het kabinet om het asielverdrag te signeren, want daar gaan de beide socialistische staatssecretarissen Dankert en Kosto over, maar toevallig wel 'onze man ter plaatse'. Nederland zou niet tekenen. Piet Dankert had de Kamer twee dagen eerder beloofd dat er niet getekend behoefde te worden, omdat Denemarken weigerde. Daarop had het parlement een motie aangenomen, die op het moment zelf overbodig leek, waarin de regering verzocht werd geen intergouvernementele verdragen aan te gaan, omdat die het Europese parlement buiten spel zetten en niet voor toetsing door het Europese Hof in aanmerking komen.

'Welk drama heeft zich in die twee dagen afgespeeld?' Een krappe week na de ondertekening van het EG-asielverdrag te Dublin roept de Tweede Kamer bij monde van Maarten van Traa minister Hirsch Ballin ter verantwoording. Van Traa legt een gepaste pathetische klank in zijn stem. Het antwoord is 'geen'. Op donderdagmiddag voerde de ambtelijke delegatie overleg met haar counterparts in de wandelgangen van de conferentie en toen bleek dat tien EG-landen vastbesloten waren op vrijdag zonder Nederland en Denemarken het verdrag te sluiten. Noodgedwongen zou het een intergouvernementele overeenkomst worden, waartegen de Tweede Kamer bezwaar had geuit.

Men nam contact op met het thuisfront. Door te tekenen kon er alsnog een communautaire aangelegenheid van worden gemaakt, met een open plek voor de Deense handtekening. Bovendien bepaalde een clause in de tekst dat het verdrag pas in werking kon treden nadat het geratificeerd was door de parlementen van de deelnemende landen. De coalitie, hopeloos verdeeld over de noodzaak van Europese immigratieverdragen, koos voor een oplossing die de keus openhield. Hirsch Ballin tekende 'onder voorbehoud'. Het kabinet zal de ratificatieprocedure pas in gang zetten als ook Denemarken heeft getekend. Waar - en daar zit hem de kneep - volgens Piet Dankert 'geen kans' op is.

Maling

Naar verluidt is de vondst die het landsbelang paart aan de specifieke wensen van de Kamer en de tegenstrijdige opvattingen van de coalitiepartners in evenwicht houdt, in Dublin on the spot bedacht. De genialiteit van de oplossing werd door de Tweede Kamer echter niet erkend. De 'bandbreedte van de parlementaire controle noopte de sprekers ertoe Piet Dankert te wijzen op zijn belofte en Hirsch Ballin te verwijten dat hij de Kameruitspraak over het aangaan van intergouvernementele verdragen in de wind had geslagen. Op het oog was het een stijve poppenkastvertoning van machteloze kamerleden versus een zelfverzekerde Hirsch Ballin. Onderhuids was het een verontrustend signaal. Een voorbode van de constitutionele crisis die ons in de jaren negentig te wachten staat.

'De individuele ministeriële verantwoordelijkheid, zoals wij die tot staatkundig hoofdogma verheven hebben, blijkt in groeiende mate een probleem te worden in het verkeer met de Brusselsese overheid', zei de jurist Ad Geelhoed onlangs op een hoorzitting in de Tweede Kamer. Hij wees erop dat de Europese wetsopstellers maling hebben aan de vraag of in Nederland het ministerie van Vrom of het ministerie van Landbouw verantwoordelijk is voor het grondwater. 'Er worden regelmatig richtlijnen uitgevaardigd die op het competentiegebied van ten minste vier ministers liggen en die drie

of vier bestaande wetten doorkruisen.'

Een minister die op Schiphol opstijgt om elders in Europa de Nederlandse zaak te bepleiten, verandert als het ware van vakminister in een diplomatiek vertegenwoordiger. Of zoals Geelhoed zegt: 'Wij moeten daar als delegatie met een eenduidig Nederlands standpunt komen. Ik denk ook dat het goed is dat een volksvertegenwoordiging er rekening mee houdt dat waar het gemeenschapsrecht in het geding is, niet zozeer de individuele verantwoordelijkheid van de minister voorop staat als wel een soort hoofdelijke verantwoordelijkheid.' Wat hij daar precies mee bedoelt, laat hij in het midden. Waarschijnlijk wenst hij een flexibeler toepassing van de vertrouwensregel, een beoordeling van bewindslieden waarbij slechts het resultaat telt.

Maar die instrumenten heeft de Kamer niet. Formeel heeft het parlement geen enkele invloed op het aangaan van internationale verdragen. Dat er toch incidenteel over wordt gesproken, heeft te maken met het tempo waarin de Europese richtlijnen tot stand komen: 'Honderdvijftig in tweeënhalf jaar', rekende Geelhoed uit, 'op wetgevingsgebieden die ieder voor zich in Nederland zeven tot twaalf jaar vergen.' Een pleidooi de relatie tussen regering en Kamer te moderniseren kan gemakkelijk als antidemocratisch worden gezien, ware het niet dat de executieve macht zich het pragmatisme al lang heeft eigen gemaakt, zodat de controlerende macht het nakijken heeft. Het nieuwe fenomeen zou men 'de zelfverzekerde staat' kunnen noemen. Want de kwestie te Dublin is slechts één voorbeeld van de machts-cumulatie aan bestuurlijke kant. Al is het wel een fraaie case story.

De tekst van het asielverdrag lijkt als twee druppels water op de inhoud van het Akkoord van Schengen. Hij is nog niet zo volledig als de overeenkomst tussen de Benelux-landen, Frankrijk en Duitsland, maar het verdrag is een eerste stap op weg naar een Europese aanpak van de immigratiestromen. Een gevoelige materie, die rechten ontzegt aan niet EG-onderdanen en een aanslag doet op de privacy van alle EG-burgers, maar desalniette-

min achter gesloten deuren in het vat gegoten wordt. Openbaarheid zou het onderhandelingsproces tussen de lidstaten frustreren, menen de onderhandelaars. Waarmee ze het belang van de staat (terrorisbestrijding en overzichtelijke migratiestromen) een voorsprong geven op de belangen van de burgers, in casu de privacy en de rechtsbescherming.

Grote keel

Normaal gesproken wordt een regering met dergelijke plannen door het parlement op het matje geroepen, zet actievoerend Nederland een grote keel op, en berichten de kranten over 'een blunder', zodat de onfatsoenlijke voorstellen in no time in de ministeriële prullenbak belanden. Aldus een vrije vertaling van de kritiek die rechtssocioloog Cees Groenendijk onlangs in Socialisme & Democratie op de procedure verwoordde. In het geval van het Akkoord van Schengen heeft het gebrek aan publieke en parlementaire controle volgens hem opmerkelijke gevolgen gehad. Zo was er alle kans steeds nieuwe onderwerpen bij de besprekingen te betrekken.

Oorspronkelijk was Schengen bedoeld om ritvergunningen voor het vrachtverkeer te regelen in het Europa zonder grenzen. Maar de Aanvullende Overeenkomst die vorige week in Luxemburg is getekend, gaat voornamelijk over het afstemmen van asielprocedures en de samenwerking tussen politiekorpsen. Een tweede gevolg van de beslotenheid van het overleg is volgens Groenendijk de eenzijdige samenstelling van de nationale missies. Het idee om naar een Europees beraad over de asielproblematiek niet alleen ambtenaren mee te nemen die in nauw contact staan met de opsporingsdiensten, maar bijvoorbeeld ook medewerkers van de afdeling Minderhedenbeleid komt bij niemand op.

De efficiency die wordt bereikt door het uitschakelen van het parlement, de uitvoerende instanties en de belangengroeperingen, kan volgens de Nijmeegse rechtssocioloog gemakkelijk averechtse effecten sorteren. Hij schrijft: 'De geïsoleerde totstandkoming in het Schengen-overleg van zeer gedetailleerde regelgeving op maatschappelijk gevoelige en omstreden

Trouw DINSDAG 12 JUNI 1990

Parlement

PvdA wil Schengen niet

Fractie wil eigen bewindslieden afbrengen van akkoord

Van onze parlementsredactie
DEN HAAG – De PvdA-fractie in de Tweede Kamer wil een speeddebat over het omstreden Akkoord van Schengen, dat het kabinet volgende week wil ondertekenen.

De PvdA'er Maarten van Traa zal vandaag het debat aanvragen. Nog voor de ondertekening op 19 juni wil Van Traa bij de staatssecretarissen Dankert (EG-zaken) en Kosto (justitie) de bezwaren tegen de overeenkomst nog eens kenbaar maken. Pikant daarbij is dat Van Traa zijn partijgenoten in de regering ertoe wil bewegen af te zien van ondertekening.

Bij het Akkoord van Schengen gaat het om het openstellen van de grenzen tussen de Benelux, West-Duitsland en Frankrijk. De aanvullende bepalingen regelen onder meer het beleid ten aanzien van asielzoekers, de grenscontrole en de politie-/justitie samenwerking. In de PvdA-fractie leven ernstige bedenkingen tegen het zogenoemde aanvullende akkoord. Een politiek probleem is dat de coalitiepartner, het CDA, een uitgesproken voorstander is van het akkoord.

Asielzoekers

De sociaal-democraten vrezen bijvoorbeeld dat asielzoekers ernstig worden belemmerd om hun aanvraag in te dienen. Daarnaast is de fractie er niet gerust op dat het Schengen Informatie-systeem (SIS), de geautomatiseerde registratie voor de opsporing van personen, voldoende beveiligd is. Al eerder leidden bezwaren van de

Tweede Kamer tot uitstel van ondertekening. Maar december vorig jaar hoefde het kabinet in het overleg met de partners geen bakzeil te halen, omdat West-Duitsland uitstel vroeg met het oog op de snel nabij komende vereniging met de DDR. Het daarna hervatte geheime overleg tussen de vijf heeft volgens Dankert en Kosto zoveel positieve resultaten opgeleverd, dat het ak-

koord gesloten kan worden. In een gisteren aan de Kamer verstuurd brief schrijven de bewindslieden: „De regering is van oordeel dat ook de afsluitende onderhandelingen bevredigend zijn verlopen.” Ze wijzen erop dat het Vluchtelingenverdrag van Genève blijft gelden en voorrang heeft op de bepalingen uit het aanvullend akkoord. Dankert en Kosto zeggen verder dat in het

akkoord ook de bepaling is opgenomen dat zal worden samengewerkt met de diensten van het hoge commissariaat voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties. In het laatste overleg over het aanvullend akkoord, in Den Haag, is verder overeengekomen dat de bewindslieden bij de ondertekening een verklaring zullen afleggen, waarin de noodzaak van een doel-

treffende controle aan de buitengrenzen wordt benadrukt. Voorstellen hiertoe van Franse zijde zullen worden overwogen, aldus de bewindslieden. Daarnaast is afgesproken dat DDR-burgers geen visum meer hoeven aan te vragen voor de Schengenlanden en burgers uit de landen van het akkoord mogen daarmee ook vrij reizen in dat gebied.

(vervolg van pag. 22)

terreinen, vergroot mijns inziens de kans dat de effecten van die regels in de alledaagse praktijk straks heel anders zullen zijn dan de makers van die regels in hun betonnen torens of rond de hardhouten onderhandelingstafels hebben bedoeld.

Er ziet iets dwangmatig in de 'Freistellung der Exekutive durch Internationalisierung', zoals de Duitsers het noemen. Groenendijk is ervan overtuigd dat men elkaar ook geheimhouding aanpraat: 'Het Duitse parlement was jarenlang helemaal niet geïnformeerd over de Schengen-onderhandelingen. Dus toen de Bundestag er in mei 1989 achter kwam, waren de leden zo kwaad, dat ze onmiddellijk de volledige tekst op hun bureau kregen. Hier werd het stuk pas door Aad Kosto bij zijn aantreden in november openbaar gemaakt. Hetzelfde geldt voor het Palma-document. Dat is vertrouwelijk aan de specialisten in de Tweede Kamer gegeven, maar vorige zomer stond het al voor iedereen toegankelijk in de Engelse kamerstukken.'

De licht neurotische wijze waarop de onderhandelaars de geheimhouding koesteren komt ongetwijfeld voort uit de complexiteit van hun opdracht. Met het op 9 juni 1989 te Palma de Mallorca vastgestelde tijdschema voor een Europese wetgeving die de samenwerking tussen justitie en politie moet regelen, wil het niet vlotten. De contrasten tussen het visumbeleid en de arrangementen voor immigranten, asielzoekers en verdachten in de EG, zijn te groot. De noordelijke landen, Nederland voorop, zullen van Spanje en Portugal eisen dat de bilaterale immigratieverdragen met de Spaans en Portugees sprekende derde-wereldlanden worden opgezegd. Denemarken voelt niets voor een zwaar bewaakte EG-buitengrens aan de kant van de Scandinavische landen. En het is de vraag of Zwitserland niet tot het Fort Europa moet toetreden: bij Basel en Genève pendelen EG-burgers per dag bij duizenden de grens over.

Mr. J. J. Schutte (43), die een prominente rol heeft gespeeld bij het opstellen van de tekst voor het Schengen Akkoord gaf zijns ondanks kort geleden in een interview met Het Parool

aan waar de blikvernauwing optreedt. 'Wat Schengen aangaat: in de Nederlandse geschiedenis is nog nooit zo erg op straat onderhandeld over een akkoord als in dit geval. Het aardige is dat degenen die over de letterlijke tekst beschikken – en dat zijn er nogal wat – zeggen dat zij niet zijn gestoten op passages die niet door de beugel zouden kunnen.' Waarna hij en passant op het 'fysieke' probleem wijst dat de rechterlijke macht aanstonds een buitenlandse collega kan inschakelen als een verdachte in een ander land gehoord moet worden, terwijl de advocaten zich niet in een Europees netwerk hebben georganiseerd.

De topambtenaar stond bij hoge uitzondering de pers te woord – het was ter gelegenheid van zijn aanvaarding van de Van Hamel-leerstoel. Hij gunde de lezer een indringend kijkje achter de schermen. 'Ik ken mijn evenknieën in alle buitenlandse departementen. We komen elkaar overal telkens tegen. Dat heeft grote voordelen, je kunt elkaar vinden voor concrete zaken.' Het is een kortzichtig gemak. Groenendijk wijst er op dat deze snelheid in de besluitvorming op gespannen voet staat met het fundament van de pluriforme democratische rechtsstaat. 'Hetzelfde argument zou ook op nationaal niveau tegen inschakeling van het parlement kunnen worden gebruikt.'

Tevergeefs

Maar ook Geelhoed, sinds kort secretaris-generaal op het ministerie van Economische Zaken, is beducht voor het introspectieve karakter van de eenzijdig ambtelijke approach. 'De uitkomst van het besluitvormingsproces in Brussel is (...) het resultaat van een tamelijk introvert communautair wetgevingsproces, waar bestuurlijke preoccupaties aan ten grondslag liggen.' De regels komen, aldus Geelhoed, namelijk niet tot stand na een fijnmazige belangenafweging tussen politiek en samenleving. 'Ze zijn niet het resultaat van een afweging tussen maatschappelijke krachten, het is een compromis tussen nationale belangen.' Ze stonden er vorige week wat schaapachtig bij, de protagonisten van de vaderlandse politiek, in afwachting van het begin van het debat over de

ondertekening van het asielverdrag in Dublin. Achter de groene gordijnen citeerden ze hele en halve zinnen uit de notulen van de vergadering waarin Piet Dankert had beloofd het verdrag niet te signeren. De staatssecretaris zelf gaf ruiterlijk toe dat hij de stukken meer dan grondig had bestudeerd. Dankert: 'Op donderdagavond werd ik vanuit Dublin gebeld met de mededeling dat tien landen sowieso wilden tekenen. Met die mogelijkheid had ik natuurlijk geen rekening gehouden, want dat is absurd, volkomen strijdig met artikel 8A van het EG-verdrag, dat uitgaat van open grenzen tussen alle twaalf landen.'

Zo onberekenbaar is de Europese besluitvorming, dat de voormalige voorzitter van het Europese Parlement op woensdag in Den Haag beweert dat er wegens verregaande onenigheid over de inhoud nog helemaal geen concepttekst is, terwijl op donderdag in Dublin het verdrag rijp is voor de ceremonie. Wat valt er dan te controleren? De haast van de praktisch ingestelde ambtenaren gaat volledig voorbij aan de ideologische verantwoordelijkheid die politici moeten afleggen. Maar ook daarin is voorzlen. De rage steeds meer intergouvernementele verdragen te sluiten, maakt dat zelfs de Europarlementariërs zich er het hoofd niet over hoeven breken.

Op de dag voor de ondertekening van het EG-asielverdrag nam het Europees Parlement een resolutie aan. Een dringend verzoek aan de regeringen van de lidstaten om niet te tekenen. 'Vanuit de overtuiging dat een Europa van de burgers pas tot stand kan worden gebracht als de acht miljoen migrerende werknemers die legaal en reeds generaties lang in de Gemeenschap verblijven bij de politiek van de Gemeenschap worden betrokken.' Tevergeefs. Want een dag later besloten de regeringen van elf landen dat het in een tijd van oplevend racisme verstandiger is 'de acht miljoen migrerende werknemers' van overheldswege te discrimineren. Het meest zonderling is nog het standpunt van Nederland: discrimineren, nou ja, maar dan wel 'onder voorbehoud'.

GUIKJE ROETHOF

DE TELEGRAAF

Cel geëist voor jarenlange ontucht met leerlingen:

Tel. 14/6

Leraar Paul maakte muziek met liefde...

door Fred Soeteman

ZUTPHEN, donderdag

De ontucht die muzikleraar Paul J. (47) jarenlang heeft gepleegd met leerlingen en kinderen van zijn vrienden, was in feite een voortbrengsel van „intens verlangen naar volle vrede en harmonie.”

„Ik vind het plezierig als iemand het fijn bij mij heeft,” aldus zijn eigen verklaring gisteren voor de rechtbank in Zutphen.

Verraden

De rechter meldde dat betrokken families het er inmiddels erg moeilijk mee hebben gekregen. men voelt zich verraden. Eén gezin is in therapie gegaan. Er is woede over dit gedrag van hun 'huisvriend'. Anderen keuren het weliswaar niet goed, maar hebben de contacten niet verboden.

De leraar blijkt zelf nogal hardnekkig hardleers te zijn: Nog in 1986 seponeerde de

Zutphense justitie een serie ontuchtzaken tegen hem, die zich tot en met 1979 hadden voorgedaan, omdat werd aangenomen dat de man inmiddels voldoende inzicht had gekregen in de onoorbaarheid van zijn communicatietechniek en zodat strafvervolgging „geen redelijk doel meer kon dienen.”

De reclassering ondersteunde deze manoeuvre van harte, ook aangezien J. zich inmiddels onder psychiatrische behandeling had gesteld.

En de leraar zelf had bezworen dat hij schoon schip had gemaakt. Maar nu staat hij terecht voor precies dezelfde ontucht, met zes kinderen vanaf negen jaar, tussen 1980 en 1989.

De officier van justitie: „Hiermee is voor mij de maat vol. Ik begrijp dat het nare gevolgen heeft dat ik de zaak nu aan de rechter voorleg, maar dat heeft hij aan zichzelf te wijten. Het gaat me erom dat hij er definitief een punt achter zet.”

Zij eiste vijf maanden gevangenisstraf (twee voorwaardelijk), maar ging akkoord met vervanging door maatschappelijke dienstverlening. Zij vroeg ook J. te verbieden om gedurende twee jaar privélessen te geven.

De verdachte zei: „Ik heb me niet gerealiseerd dat ik mijn omgeving, mijn vrienden, zoveel pijn zou doen.”

Uitspraak: 27 juni.

LD 27-6

Muzikleraar

De Zutphense rechtbank heeft vanmorgen een 47-jarige muzikleraar uit Epe veroordeeld tot het verrichten van 150 uur onbetaalde arbeid en twee maanden voorwaardelijke celstraf. De man zou tijdens privélessen ontucht hebben gepleegd met kinderen. In 1986 was dat ook al gebeurd, maar Justitie ging toen niet tot vervolging over omdat hij „tot inzicht” zou zijn gekomen. Dat bleek niet het geval.

LD 27-6

Acht jaar cel geëist in incestzaak Achterhoek

ARNHEM (ANP) - De officier van justitie bij de rechtbank in Arnhem, mr. S. Buist, heeft gisteren een gevangenisstraf van acht jaar geëist tegen een 58-jarige man uit 's Heerenberg wegens het vijf jaar lang plegen van incest met zijn dochter.

Volgens de officier van justitie heeft de hoofdverdachte in de Achterhoekse incestzaak gedurende vijf jaar seksueel misbruik gemaakt van zijn dochter in een sfeer van geweld, intimidatie, en verwaarlozing. Vanaf haar zevende jaar moest de dochter seksuele vernederingen ondergaan.

Het gezin woonde destijds in Ulft. Daar zou het regelmatig zijn voorgekomen dat dochter Petra op bed werd vastgebonden en misbruikt werd door haar vader. Op familiefeestjes gingen foto's van geslachts-gemeenschap van vader en dochter van hand tot hand. Maar niet alleen haar vader misbruikte haar, ook beide broers en diverse kennissen mochten van vader van Petra's "diensten gebruik maken". Zo zou het op een avond zijn voorgekomen dat naast haar vader Petra ook nog door vijf andere mannen seksueel werd misbruikt.

Een 44-jarige kennis van de vader werd onlangs door de Arnhemse rechtbank tot een gevangenisstraf van vier jaar veroordeeld wegens zijn aandeel aan de incest-affaire. De man kwam regelmatig op visite, er werden dan seksfilms gedraaid. Na afloop ging men naar boven, waar het vertoonde in praktijk werd gebracht met misbruik van Petra.

Volgens zoon André verwaarloosde de vader zijn kinderen gruwelijk. Al eerder zou de kinderbescherming signalen hebben opgevangen over verregaande verwaarlozing van Petra. Op jonge leeftijd belandde zij reeds wegens chronische ondervoeding in het ziekenhuis. En ook de huisarts zou het kind een keer, vastgebonden op bed, hebben aangetroffen.

Bij medisch onderzoek van het nu 16-jarige meisje werden diverse littekens op rug en nek en bovenbenen aangetroffen. De vader zou er niet voor hebben teruggedeinsd re-

gematig zijn riem te pakken en haar met een scheermes te bewerken om zo zijn dochter tot de orde te roepen. Ook zou hij Petra een keer van de trap hebben gegooid, waarna het meisje met een gecompliceerde beenbreuk in het ziekenhuis belandde. De broers en de vader zouden ook regelmatig sigarettenpeuken op Petra's benen hebben uitgedrukt. Broer Tonnie was er getuige van dat Petra in een kast werd opgesloten, opgehangen en vervolgens misbruikt.

Mr. Buis kwam tot de conclusie dat een grote groep mensen op de hoogte moet zijn geweest van de gruwelijkheden binnen het gezin, maar dat niemand enige actie heeft ondernomen om aan deze trieste zaak een einde te maken. Pas toen Petra, nadat zij uit huis was geplaatst, in een pleeggezin was opgenomen, durfde zij haar relaas naar aanleiding van een televisie-serie over incest, te vertellen.

Tegen acht andere verdachten loopt nog een onderzoek. Uitspraak in deze zaak over veertien dagen.

Valse noten

Maar volgens officier van justitie mevrouw mr. M.H. de Weert is hij toch blind en doof gebleven voor valse noten: „In zijn egoïsme heeft hij zich kennelijk nooit afgevraagd of die kinderen het wel zo fijn vonden, toen hij hen misbruikte ten gerieve van zijn eigen volwassen seksuele lusten.”

Pauls harmonieuze streven wordt volgens zijn advocaat mr. J. Lunenberg ingegeven door de overtuiging: het moet fijn zijn tussen mensen.

Daarom creëerde hij, tijdens lessen, muziekkampen of logeerpartijtjes in zijn in het Gelderse Bos gelegen woning vol muziekinstrumenten en -apparatuur, een sfeer van 'vriendelijkheid en communicatie, waarin nu eenmaal ook aanraken en aanhalen hun plaats moeten hebben.’

„Wellicht is hij daarbij vergeten,” zei de advocaat, „dat sommige van die communicatiepartners hem misschien wel zó aardig vonden, dat zij het naar vonden, om hem kenbaar te maken dat zij niet wilden.”

Van enige dwang tot het dulden van ongevraagde manuele bevrediging en betasting - onder andere tijdens 'adembalingsoefeningen' - tussen het vrolijke musiceren door, is niets gebleken. De leraar stond alom te boek als 'alleraardigste man’.

Zo aardig, dat sommigen er veel moeite mee hebben gehad, aangifte te doen. Het kwam er toch van, omdat men vond „dat het tegenover anderen niet kan.” K.'s vrouw heeft verklaard: „Het is een man met een ontzettend groot hart. Misschien net te groot op seksueel gebied.”

Rechtbankpresident E. Myjer: „U, als groot mens en leraar, had moeten beseffen dat het voor kinderen in zo'n situatie extra moeilijk is om weerstand te bieden. En de zedelijkheidswetgeving is duidelijk: dit soort dingen moet met minderjarigen niet kunnen.”

Schaatstrainer verdacht van ontucht

ASSEN — Ex-KNSB-schaatstrainer R.V. uit Bovensmilde (43) is donderdagavond aangehouden op verdenking van ontucht met zijn voormalige pupillen en andere kinderen. V. was jarenlang trainer bij het gewest Drenthe van de KNSB. Hij trainde onder andere de bekende Assense schaatsster Herma Meijer. Afge-

lopen winter was hij nog actief als trainer bij de vereniging De Schieve Schaats in Elim. Bij de KNSB zijn in het verleden wel eens geruchten over ontucht met schaatspupillen binnengekomen. Een onderzoek leverde destijds geen harde feiten op. Vier jaar geleden stapte V. op als bondstrainer.

Volgens persofficier mr. A.L. Poerink is er aangifte gedaan van door V. gepleegde ontuchtige handelingen door V. gedaan. Of het om één of meer aangiften gaat, wilde Poerink niet zeggen. Gisteren is V. voorgeleid aan de officier van Justitie, die de rechter-commissaris om verlenging van het voorarrest heeft verzocht.

Eis 4 jaar voor ontucht

Van onze correspondent
ASSEN, donderdag
Wegens jarenlange ontucht met zeven meisjes van 12 jaar oud is gisteren voor de Asser rechtbank vier jaar gevangenisstraf geëist tegen de 55-jarige paardenverhuurder Tieme de G. uit Rolde. Oom Tieme, zoals de meisjes hem noemden, gebruikte zijn paarden als lokkertje voor de kinderen.

Schaatstrainer bekent sexueel misbruik meisjes

Van een onzer verslaggevers

ASSEN — De 43-jarige schaatstrainer R.V. uit Smilde heeft de ontucht met een zestal vrouwelijke pupillen uit de Drentse juniorensselectie bekend, op verdenking waarvan hij onlangs werd gearresteerd. De meisjes waren in de periode 1978-1984 (de tijd waarin V. zijn handelingen pleegde) tussen de elf en zestien jaar oud.

Ook heeft de trainer recenter sexueel misbruik van een aantal meisjes in dezelfde leeftijdsgroep in de periode tussen 1987 en 1989 toegegeven. In deze gevallen gaat het niet om schaatsters. Hoe V. met deze slachtoffers in contact is gekomen wil Justitie nog niet openbaar maken omdat nog niemand van deze groep aangifte heeft gedaan. De rechtbank heeft het voorarrest van de trainer verlengd met zes dagen. Volgende week vraagt Justitie de rechtbank om verlenging met 30 dagen.

In de woning van V. is een grote hoeveelheid door hem gemaakt video- en fotomateriaal gevonden, waarvan Justitie meent dat het pornografisch van karakter is. Justitie wenst de misdrijven waarvan de man wordt verdacht voorlopig te omschrijven onder de noemer ontucht. Pas in de dagvaarding zal blijken of hem ook verkrachting ten laste gelegd wordt. Een aantal slachtoffers wordt inmiddels begeleid door instellingen voor maatschappelijk werk en geestelijke gezondheidszorg.

rentie)

N^o/h N 236-90

Jonge aanrander Waalwijk gepakt

(Van onze verslaggever)
WAALWIJK — De politie in Waalwijk heeft een vijftienjarige jongen uit die plaats aangehouden wegens aanranding. De jongen is in verzekering gesteld.

De aanhouding gebeurde op aanwijzingen van een zeventienjarig meisje uit Waalwijk, dat vrijdagavond onzedelijk werd betast op de Drunenseweg. Daarvan deed zij gisteren aangifte bij de politie.

De jongeman heeft de aanranding bekend. Hij heeft naar eigen zeggen de laatste maanden tientallen vrouwen op soortgelijke wijze aangerand. Bij de Waalwijkse politie zijn slechts twee gevallen bekend die voor rekening van de jongen zouden kunnen komen.

Angst voor herhaling

Schaatstrainer blijft in arrest

Van een onzer verslaggeefsters

ASSEN — De Asser rechtbank heeft het voorarrest van de voormalige KNSB-schaatstrainer R.V. (43) uit Smilde met 30 dagen verlengd. V. zit inmiddels twee weken vast op verdenking van ontucht met zes ex-schaatspupillen en een aantal kinderen in zijn directe omgeving. De verlenging is volgens officier van Justitie A.L. Poerink verleend omdat gevaar voor herhaling aanwezig is. De Smildeger trainer heeft alles bekend. Justitie is nog bezig met onderzoek. Volgende week wordt naar verwachting gekeken wat V. ten laste kan worden gelegd. Wanneer hij voor de rechtbank moet verschijnen is nog niet duidelijk. Volgens Poerink hangt dat af van de vraag of V. psychiatrische hulp moet krijgen.

N^o/h N 27-6-90

N^o/h N 16-6-90

Jaar cel geëist voor ontucht oudere man met twee jongetjes

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Officier van justitie mr. A. Schotman heeft gisteren tegen de 71-jarige A.B. uit Utrecht wegens ontucht met twee jongens een gevangenisstraf geëist van twaalf maanden waarvan drie voorwaardelijk. De officier heeft bovendien de rechtbank gevraagd een oude voorwaardelijke celstraf van vier maanden ten uitvoer te leggen omdat B. in de proeftijd van die straf opnieuw ontucht met minderjarigen heeft gepleegd.

B. wordt ervan verdacht dat hij in de periode van 1 januari tot en met 30 mei 1988 ontucht heeft gepleegd met twee jongens die toen acht en twaalf jaar oud waren. B. heeft deze feiten van het begin af aan ontkend. Wel zegt hij ontucht te hebben gepleegd met de oudste jongen, maar die had plaatsgevonden in 1986 en voor dat feit was hij in juni 1987 al veroordeeld. In oktober van dat jaar had B. de straf al uitgezeten.

De Utrechter ontkende op de zitting dat hij zich sindsdien opnieuw schuldig heeft gemaakt aan ontucht met minderjarige jongens: „Na mijn straf zijn die jongens wel bij mij thuis geweest op hun uitdrukkelijk verzoek. Ik heb met hen onder de douche gestaan, maar ze niet aangeraakt”.

Volgens B. is de nieuwe aanklacht te wijten aan de oudste broer van de jongens. Toen hij in 1989 hoorde van B.'s ontucht met zijn jongere broertjes, heeft hij B. ernstig mishandeld en de jongens aangezet tot het aangeven van 'nieuwe feiten'. „Die oudste broer heeft die jongens zo onder druk gezet dat ze dat hebben gedaan”, aldus B.

Op vragen van rechtbankvoorzitter mr. A.H. Weijzenfeld zei hij dat hij nu helemaal geen jonge jongens meer toelaat in zijn woning. „Die pedofiele gevoelens zijn er nog wel, maar ze zijn verzacht”, aldus B. Naar zijn zeggen heeft dat ook te maken met zijn leeftijd: „Als ik nu in de spiegel kijk, zie ik een oude man en vind ik dat ik mij naar mijn leeftijd moet gedragen”.

Officier van justitie mr. A. Schotman vond de aanklacht bewezen: „Die twee jongens zijn nog in 1989 door de rechter-commissaris gehoord. Uit hun verklaringen blijkt duidelijk dat we met nieuwe feiten hebben te maken. En als ik hoor dat de verdachte toegeeft dat hij met die jongens onder de douche heeft gestaan...”

Mr. Schotman zei dat B. geen dwang uitoefende maar wel de typische kinderlokkerhandelingen als geld, tv, fris en snoep gebruikte om de kinderen mee te krijgen. Behalve de straf voor de nieuwe feiten vorderde de officier ook dat de rechtbank B. de vier maanden cel oplegt die hem in juni 1987 in voorwaardelijke vorm zijn oplegde.

Raadvrouw mr. Y. Baauw pleitte voor vrijspraak. Zij vond dat door de verklaringen die de jongens bij de rechter-commissaris hebben afgelegd er alleen maar meer onduidelijkheden en tegenstrijdigheden zijn ontstaan. Volgens haar is niet te bewijzen dat B. in de periode januari-mei 1988 ontucht heeft gepleegd.

De rechtbank doet uitspraak op 22 juni.

Celstraf voor plegen ontucht met jongens

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — De Utrechtse rechtbank heeft de 71-jarige A.B. uit Utrecht wegens ontucht met twee minderjarige jongens veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden waarvan vier maanden voorwaardelijk. De rechtbank heeft tevens besloten dat B. een oude voorwaardelijke straf van vier maanden moet gaan uitzitten.

Tussen 1 januari en 30 mei 1988 heeft B. ontucht gepleegd met twee jongens van acht en twaalf jaar. Op de zitting ontkende B. de aantijgingen. Volgens hem hebben de jongens zich vergist en gesproken over feiten waarvoor hij in 1987 al is veroordeeld. Toen kreeg hij een straf opgelegd met een voorwaardelijk deel van vier maanden.

De rechtbank achtte echter bewezen dat B. ook na zijn gevangenisstraf ontucht met beide jongens heeft gepleegd, reden om de oude voorwaardelijke straf nu ten uitvoer te leggen. Tegen B. was twee weken geleden een celstraf geëist van twaalf maanden waarvan drie maanden voorwaardelijk.

UN 23/6

Hoogeveense Courant 6-6-80

Man pleegt ontucht met kinderen rond Helios

HOOGEVEEN - De gemeentepolitie van Hoogeveen is momenteel bezig met een onderzoek naar de openbare schennis 'rond de Helios' waarbij enkele kinderen door een oudere man tot ontuchtige handelingen werden opgeroepen. De politie heeft inmiddels een duidelijk signalement van de dader. Het betreft een man van ongeveer veertig jaar met grijs haar (in een scheiding gekamd) en dito snor. De man was sportief en verzorgd gekleed en droeg een witte broek en een donkerblauw shirt. Op 1 juni heeft hij rond 16 uur

in de omgeving van de Helios en de Sirius, onder andere bij een meterkast aan de kanaalzijde en bij speeltuintjes, contact gezocht met een groepje kinderen in de leeftijd van 6 à 7 jaar. Hiervan zijn twee aangiftes binnengekomen. De man liet de kinderen zijn geslachtsdeel zien en vroeg hen dit te betasten. De kinderen hebben dit waarschijnlijk niet gedaan. Volgens heeft de man enkele kinderen gezoend en mogelijk betast. De verklaringen van de kinderen zijn duidelijk en spreken elkaar niet tegen. Ook het getuige-

verslag van een volwassene ondersteunt de verklaringen van de kinderen. De afgelopen dagen heeft de politie een buurtonderzoek gedaan maar tot nu toe heeft dat geen nieuwe gegevens opgeleverd. Voor zo ver nu bekend is gaat het om een eenmalige schending van de openbare eerbareid. De politie is met de informatie nog niet eerder naar buiten gekomen om geen onnodige onrust te veroorzaken. Wie meer relevante informatie heeft over deze zaak kan contact opnemen met de gemeentepolitie.

Verkrachting schoonzusje niet bewezen

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De Utrechtse rechtbank heeft een 30-jarige Nieuwegeiner vrijgesproken van het verkrachten van zijn schoonzusje. De rechtbank achtte het bewijs voor de verkrachting niet wettig en overtuigend bewezen.

Volgens het schoonzusje zou de Nieuwegeiner haar in 1980 en nog eens in december 1982 hebben verkracht. Dit zou gebeurd zijn in haar ouderlijke woning en in de woning van de man in Nieuwegein.

Van het begin af aan heeft de Nieuwegeiner de verkrachtingen ontkend. De verkrachtingen zouden daarom al onmogelijk gebeurd kunnen zijn omdat hij overdag altijd werkte en alleen vrij was als ook zijn echtgenote vrij was. Zijn raadsman, mr. E. Terheggen, pleitte twee weken geleden voor vrijspraak. Volgens hem moest de reden van de aangifte niet worden gezocht bij zijn cliënt maar bij het gezin waaruit het schoonzusje voorkomt. De officier van justitie eiste twee weken geleden een gevangenisstraf van vijftien maanden waarvan vijf maanden voorwaardelijk.

Seksterreur van stiefvader

ZUTPHEN — Een 49-jarige man uit Apeldoorn is gisteren veroordeeld tot zeventien maanden gevangenisstraf omdat hij zijn 25-jarige stiefdochter vanaf haar elfde tien jaar lang seksueel heeft misbruikt. In maart deed zij pas aangifte. Als 11-jarig meisje werd zij door haar vader ontmaagd. Dat bleek het begin van een jarenlange lichamelijke terreur. Gedurende tien jaar zijn alle denkbare vormen van seksueel misbruik voorgekomen. Verdachte heeft ook niet nagelaten voorwerpen als worsten, komkommers en kaarsen in het geslachtsdeel van zijn dochter te brengen. De man had zich ook vergrepen aan een andere stiefdochter. De oudste dochter is intussen geheel vereenzaamd. Beide slachtoffers hebben zich onder psychiatrische behandeling moeten stellen.

Vijftien maanden geëist voor ontucht met driejarig nichtje

Van een medewerkster **VK 1**
DEN HAAG — Wegens ontucht met een driejarig nichtje is donderdag voor de rechtbank in Den Haag een gevangenisstraf van vijftien maanden geëist tegen de 47-jarige A. van de O. uit Wassenaar. De man was door het gerechtshof in Den Haag in februari al tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens jarenlange incest met zijn dochter.

Van 1977 tot 1987 zou hij zijn dochter, die nu 24 is, met geweld tot gemeenschap hebben gedwongen. Met het nichtje zou hij in april en oktober 1987 ontucht hebben gepleegd. Het meisje logeerde bij hem, omdat de moeder in het ziekenhuis lag. Aanvankelijk had de man de ontucht toegegeven, maar later trok hij die bekentenis weer in.

Nadat Van de O. in oktober 1988 werd aangehouden in verband met de incest met zijn dochter, stapte ook de moeder van het driejarige nichtje naar de politie. Na de logeerpartijen was het meisje onhandelbaar en agressief geworden. Een dokter schreef medicijnen voor. Later belandde het meisje op de afdeling chronisch zieke kinderen van het Academisch Ziekenhuis Leiden. Toen de verdachte werd aangehouden wegens incest, werden de symptomen echter in verband gebracht met mogelijke ontucht.

Voor de rechtbank zei de Wassenaarder gisteren dat hij had bekend, omdat hij in de war was en niet tegen de gevangenis kon. Hij was net tot vijf jaar veroordeeld en kon dit niet aan.

De rechtbank doet 14 juni uitspraak.

Acht jaar eis in incestzaak

ARNHEM — Officier van justitie mr. S. Buist heeft gisteren voor de Arnhemse rechtbank acht jaar cel geëist tegen een 58-jarige inwoner uit 's-Heerenberg. De man wordt verdacht van incest. Hij zou zijn debiele dochter tussen haar zevende en elfde levensjaar regelmatig seksueel hebben misbruikt. Ook wordt hem zware mishandeling ten laste gelegd. Volgens de officier is een lange vrijheidsstraf als pure vergelding op z'n plaats, gezien de onherstelbare schade die bij het slachtoffer is aangericht. In deze zedenzaak die zich in Uft heeft afgespeeld, zijn nog zeven andere mannen aangehouden. Ook die zouden het meisje hebben misbruikt.

Eis 2 jaar voor ontucht

LEEUWARDEN (ANP) — Tegen de 33-jarige Y.V. uit Gorredijk is gisteren in Leeuwarden twee jaar cel geëist wegens het plegen van ontucht met verscheidene kinderen.

De man zou deze maand ontucht hebben gepleegd met twee neefjes en wordt er ook van verdacht zich vorig jaar augustus te hebben vergrepen aan twee 12-jarige meisjes. Bovendien wordt hij ervan beschuldigd in de periode 1979-1984 ontuchtige handelingen te hebben gepleegd met een toen minderjarig meisje.

UN 6/6

N 1/1 27-6-80

W 23-06

Bellingham police warn about sexual predator

Associated Press 6-6-90
SEATTLE TIMES

BELLINGHAM - A recently hired food service worker at Western Washington University who had lined up work as a cook at a summer youth camp is a "potentially dangerous" sexual predator, police said.

Police Chief Don Pierce said the 55-year-old man pleaded guilty to third-degree criminal sexual conduct in 1988 in Duluth, Minn., but failed to complete a court-ordered sex offender treatment program before moving west.

The man entered the plea following the suicide of a 14-year-old boy he had raped and sodomized after getting the youngster intoxicated on alcohol and other drugs, Pierce said.

The man said he was unaware that police would be releasing information on him and refused to comment.

Despite supervision by Washington state parole officers, psychological profiles indicate the man is likely to commit more sex offenses, Pierce said last week.

"The background of (the man), his inability to successfully complete treatment and his access to potential victims because of his employment led us to believe he posed a threat to our community," the chief said.

Besides issuing the statement, Pierce said a uniformed officer was going door to door in the man's neighborhood to warn residents.

The man's employment by Marriott Food Service at the university was under review, said Michael Lee, the school's food services director.

Pierce did not identify the youth camp where the man was scheduled to begin work in a second job in July.

Friday 1 June 1990 THE INDEPENDENT (68)

Care workers 'led children to invent sex allegations'

A CONFIDENTIAL report on alleged Satanic abuse of children in Nottinghamshire has accused social workers of leading children into making unfounded allegations.

The report, leaked to Central Television, details evidence from one child psychologist that "the disclosure procedures followed by social workers may well be doing positive harm to the young people they are questioning".

It finds no evidence of ritualistic abuse, which was described by children during interviews with social workers. It says that much of the evidence of alleged satanic abuse was merely a product of a suggestive questioning technique.

The conclusions of the report

By Jack O'Sullivan
Health Services
Correspondent

and the failure to publish its contents has provoked bitter resentment among the social workers who feel unable to argue with leaks from it.

A spokesman for Nalگو, the union representing the social workers, said: "This report has been leaked to the Press, yet our members have been unable to see it. They would welcome the outcome of the full report at the earliest time possible so that they can gain recourse."

The inquiry was set up last year after eight members of a family and a male friend were jailed for a total of 43 years in Britain's biggest child sex abuse case which resulted in 23 children, 18 from one family and all aged under 12, being taken into care.

As suspicions rose that the well-documented abuse may have had ritual aspects to it, an inquiry was set up including three senior police officers and three social work managers not involved in the case.

The inquiry team claims that after three months of therapy by social workers one female child alleged acts of cannibalism and witnessing seven murders.

The submission of the team is that "the interviewing techniques deployed by social workers on her amounts to interrogation with pressure being gradually increased until answers are provided which social workers want to hear".

Another member of the team claims: "The limited choice questions such as you killed three or thirty babies... can be interpreted as a typical psychological ploy to induce confession."

The report adds that in one police interview a girl claimed she fabricated the whole story. All the information she had, she stated, had come from social workers who pressurised her.

In the case of a young woman constantly questioned by one young woman, the team reports: "It is hard not to draw the conclusion that she will remain a highly confused individual in terms of what happened and what didn't... as a direct result of social work practice. Will she go through life believing she is a child abuser having participated in the killing and eating of babies?"

There have been increasing reports of children being ritually abused in bizarre ceremonies. In March, the National Society for the Prevention of Cruelty to Children, said that seven of its teams had reported cases of children who had directly experienced such abuse.

WV 23 Doodstraf in Uganda voor seks met kinderen
KAMPALA - Mensen die in Uganda een kind jonger dan dertien jaar ontmaagden kunnen de doodstraf krijgen. Een wet daartoe is door het Ugandese parlement goedgekeurd. De wet is een onderdeel van de Ugandese pogingen de verspreiding van Aids af te remmen. De parlementariërs hopen jonge meisjes te beschermen tegen mannen die vanwege het gevaar van Aids de voorkeur geven aan seks met maagden, en daardoor op zoek gaan naar steeds jongere meisjes. Uganda geldt als het zwaarst door Aids getroffen land in Afrika.

NIEUWE INQUISITIE IN VS GERICHT OP ZWARTEN EN HOMO'S

Waar ligt de grens tussen kunst en pornografie? Amerikaanse wetgevers, kunstenaars en politici hebben zich met hernieuwde passie over deze vraag gebogen naar aanleiding van recente arrestaties van een museumdirecteur en twee popzangers. De definitie van "obsceniteit" is racistisch en homofobisch, vinden kunstenaars; de wet keert zich vooral tegen niet-blanke, niet-heteroseksuele kunst. "Waarom mag Madonna zich in het openbaar in haar kruis grijpen, en mag een zwarte rap-groep geen 'fuck' zeggen?"

De directeur van een kunstgalerie in Cincinnati had zich geen betere reclame kunnen wensen. Begin april, een dag voor de opening van de fototentoonstelling van Robert Mapplethorpe's werk, werd de galerie door de politie gesloten op grond van het overtrekken van de pornografie-wet. Vijf foto's van de twee jaar geleden overleden kunstenaar waren volgens de openbare aanklager afbeeldingen van obscene homo-erotische poses. Nadat de bewuste foto's uit de collectie verwijderd waren mocht de tentoonstelling toch doorgaan, mits de minimumleeftijd voor bezoekers op achttien jaar werd gesteld. Zeven weken later hebben meer dan tachtigduizend bezoekers Mapplethorpe's foto's gezien, en is de directeur van de galerie, Dennis Barrie, officieel aangeklaagd op grond van een "obsceniteits"-clausule in de Amerikaanse wet. Die clausule heeft altijd in de wet gestaan, maar pas sinds kort voelen rechters en ambtenaren zich geroepen overtreders ook actief te vervolgen.

Als Dennis Barrie in augustus voor de rechtbank in Cincinnati moet verschijnen, staat de rechter voor de moeilijke taak te definiëren wat "obscen" is. Het tentoonstellen van expliciet seksueel materiaal is volgens de wet alleen toegestaan als het materiaal een medische, culturele of pedagogische waarde heeft. De homo-erotische foto's van Mapplethorpe hebben dit niet, vindt de aanklager. De galeriedirecteur vindt dat de foto's wel degelijk culturele waarde hebben, en beschuldigt de aanklagers van homofobie.

"Als het hier om heteroseksuele uitingen van kunst ging had de politie vast niet ingegrepen, maar nu is het opeens pornografie", zegt Dennis Barrie.

De zaak-Mapplethorpe heeft in Amerika zoveel emoties opgewekt, dat het hele cultuurbeleid op losse schroeven is komen staan. De fototentoonstelling in Cincinnati was deels gesubsidieerd door de National Endowment for the Arts (NEA), de Amerikaanse

Tekening Peter van Hugen

overheidsinstelling die kunstsubsidies verstrekt. Op aandringen van conservatieve parlementsleden trok de NEA, na de inval van de politie, haar subsidie terug. Naar aanleiding van deze zaak werden alle kunstenaars en organisaties, die subsidie van de NEA ontvangen gesommeerd een contract te tekenen, waarin staat dat ze geen "obscene" kunst mogen produceren met steun van de overheid. Deze voorwaarde heeft geleid tot voorspelbare verontwaardiging in de kunstenaarsgemeenschap.

Diverse nationale kunstorganisaties hebben prompt hun overheidssubsidie geweigerd, omdat zij vinden dat hierdoor het recht van vrije meningsuiting beperkt wordt. Bovendien, redeneren de kunstenaars, is het absoluut onduidelijk wat wel en niet "obscen" is. Republikeinse politici, zoals Jesse Helms en Pat Robertson, hebben de controverse aangegrepen om steun te vinden voor hun voorstel kunstsubsidies maar helemaal af te schaffen; half juli beslist het Huis van Afgevaardigden over het lot van de NEA. Maar de definitie van obsceniteit is niet uitsluitend een "hot issue" in de gesubsidieerde kunstkringen. Ook commerciële kunst is de laatste maanden onderworpen aan de nieuwe inquisitie. Op 10 juni arresteerde

de politie van Miami twee leden van de populaire rap-groep "2 Live Crew" na een optreden van de band in een nachtclub. De twee zangers werden aangeklaagd wegens het overdadig gebruik van expliciet seksuele termen in hun songteksten, en het veelvuldig maken van obscene gebaren tijdens het optreden. De rechtbank van Florida had begin juni de verkoop van 2 Live Crew's langspeelplaat *As Nasty As They Wanna Be*, verboden wegens "de obsceniteit van de songteksten". Op 8 juni werd de eigenaar van een platenzaak in Fort Lauderdale gearresteerd omdat hij, ondanks het verbod, de plaat toch verkocht. Van de lp *Nasty* werden in totaal 1.7 miljoen exemplaren verkocht, voordat hij uit de handel gehaald werd. De rechter van Miami gaf in een interview toe dat hij overgegaan was tot vervolging op verzoek van de conservatieve lobbygroep "Focus on the Family". Deze groep had de rechter een letterlijke beschrijving van de songteksten toegestuurd, die volgens het proces verbaal "87 beschrijvingen van orale seks, en 116 aanduidingen van mannelijke en vrouwelijke genitalia" bevatten. Genoeg om de groep aan te klagen wegens het verspreiden van pornografie. Luther Campbell, zanger van de 2 Live Crew, en eigenaar van de

onafhankelijke platenmaatschappij die de muziek van de rapgroep distribueert, ontkent deze aanklacht stellig. Volgens hem maakt het levendige gebruik van seksuele taal deel uit van de zwarte culturele traditie, en rapmuziek is de duidelijkste exponent van deze traditie. Campbell werd in zijn verdediging bijgevalen door de befaamde zwarte cultuurhistoricus Henry Louis Gates. In een ingezonden brief aan de New York Times verklaarde Gates dat de songteksten van 2 Live Crew door de grondwet beschermd zijn, omdat ze een culturele waarde vertegenwoordigen. Het uitbundig gebruik van seksuele termen beschrijft Gates als "parodie" en "hyperbool", legitieme literaire technieken in allerlei vormen van kunst. En rockgroepen hebben immers altijd seksueel expliciete taal gebruikt in hun songteksten, concludeert Gates.

De gearresteerde bandleider van 2 Live Crew beschuldigt de politie en rechter in Florida van racisme. "Ze laten blanke eigenaars van porno-videotheken en peepshows met rust, maar tegelijk stellen ze alles in het werk om onze groep te pakken op het verspreiden van pornografie", reageerde Luther Campbell, er aan toevoegend dat ze hem waarschijnlijk uitgezocht hebben omdat hij zwart en succesvol is.

Campbell, een voormalige jeugdbandleider, heeft in vijf jaar tijd zijn liefde voor rapmuziek omgezet in een bloeiend bedrijf, dat werk biedt aan 35 zwarte muzikanten en technici. Het blanke justitieel systeem vindt Campbell, begrijpt niets van de zwarte cultuur in Amerika, en het enige waar het op gericht is, is het arresteren van zwarte jongeren voor drugs en pornografie.

Het onderliggende racistische argument wordt duidelijk als je het optreden van 2 Live Crew vergelijkt met die van blanke popgroepen en zangers, zoals Madonna, redeneert Campbell. "Madonna's nieuwe tour, *Blond Ambition*, zit vol met obscene gebaren en seksuele insinuaties. Haar optreden breekt zowat alle seksuele en religieuze taboes in Amerika. Maar Madonna is blank en populair. Als zij zich op het podium in haar kruis grijpt, is er niets aan de hand, maar als wij tien keer "fuck" in een song zeggen worden we gearresteerd." Volgende maand zal de rechter beslissen of het optreden van 2 Live Crew obscene was. Het bewuste optreden is gefilmd door een undercover-agent, en zal in de rechtszaal als bewijsmateriaal worden aangevoerd.

JOSE VAN DIJK

Molester writes brochure on safety for youngsters

Murder suspect says he speaks from experience

by Cynthia Tank 6-4-90
The Columbian ST

VANCOUVER, Clark County - "My name is Wes. I am the stranger you should stay away from."

Those words take on the chill of grisly truth when you know what their author is accused of.

But Westley Allan Dodd, charged with three brutal child killings last fall and an admitted child-molester, says he is hopeful that his reputation also will add a certain credibility to what he has to say. His message is contained in a brochure he's written in prison telling children what to do when approached by a stranger.

Three weeks from today, Dodd is expected to go to court to face the first of two death-penalty trials stemming from the rape and fatal stabbing of two Vancouver brothers and the rape and strangulation of a 4-year-old Portland, Ore., boy.

Meanwhile, he said he has "decided to do what I can, while I can, to help."

Dodd's brochure is called "When You Meet a Stranger." He wrote it, he said, because he believes he has a unique perspective on what is often called stranger danger.

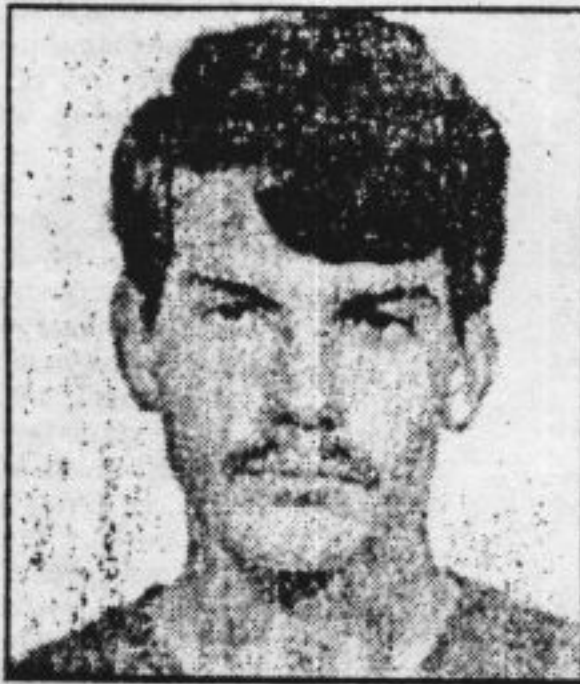
The brochure is hand-printed, in pencil, on blue-lined note paper. The artwork, in colored pencil, was done by others, most of it by the 14-year-old daughter of a former fellow inmate.

"There's all kinds of programs that tell (children) to say 'no' and run away, find help, things like that, but I don't think there's ever been anybody in my position saying, 'Hey, that works. This is how you can protect yourself from me, you know? It does work,'" he said.

And in his pamphlet he describes six of the more than 40 molestation attempts he said he has made during the past 15 years. He tells how and why some of those children got away without being molested.

The "hero" of his pamphlet is a 6-year-old boy whose circumstances bear a resemblance to those of James Kirk, the Washougal youngster whose ability to fight back resulted in Dodd's arrest last November.

"He knew he couldn't get away," Dodd writes of the 6-year-old, "but he didn't give up. He started screaming and yelled, 'Someone help me! He's killing

Westley Allan Dodd
"Protect yourself from me"

me!' He kept screaming and yelling. I was afraid someone would hear him, so I let him go and ran away. The boy ran and told someone what happened, and the police caught me 10 minutes later ... He's a hero now ... Be a hero."

Kirk was abducted from the restroom of a Camas movie theater. He told police that when he refused to go with his kidnapper, the man struck him, picked him up and carried him, screaming, out of the theater. It was the boy's screaming and struggling that caught the attention of witnesses, and it was the boy's screaming that apparently led the kidnapper to release him.

Dodd said he was 12 when he first began exposing himself from a bedroom window to children walking home from school. At age 13, he sexually molested his cousin. Since that time, Dodd figures he has molested 21 children, almost all of them boys. There are another 20 or so whom he said he approached and did not molest.

At first, his victims were children he knew - cousins, children of friends and neighbors. Then, fearing detection, he began approaching young boys in parks.

He is not surprised to hear that readers of his pamphlet might question his motives in writing it and making it public, with his first trial about to begin. He was told that people may say he is trying to

gain sympathy, to make himself look good.

"Yeah, I'd expect that," he said. "I'm just trying to show that, like I said before, I know from experience those things do work if they're done."

Dodd's brochure includes the following advice, written in his own style:

JUST SAY NO: "I met (a) boy at the park. I told him to pull down his pants. He said NO! I told him he couldn't leave until he did. He said NO again. I made him promise not to tell anyone what happened and let him go. He didn't pull his pants down.

RUN! "Another boy said NO. Then, before I could make him do what I wanted anyway, he ran away. I ran away, too. I went the other way.

SCREAM! YELL! "I met another boy ... He said NO and tried to get away from me, but I picked him up and started to carry him away. He knew he couldn't get away, but he didn't give up. He started screaming and yelled: 'Someone help me. He's killing me!' He kept screaming and yelling. I was afraid someone would hear him, so I let him go and ran away.

SOMETIMES IT'S NOT A STRANGER: Remember, the stranger can be a man or a woman. But sometimes, the person that wants to do bad things is someone you know. It could be a teacher, friend, aunt or uncle. It could be the baby-sitter or your neighbor. It could be anyone. Whoever it is, tell them no ... then tell someone as soon as you can ... get away ... call 911."

IS IT TOO LATE?: If it did happen to you or someone you know, please tell someone. Tell your mom or dad, or your teacher. Tell anyone you trust. Even if the person said he'd hurt you or someone you know if you tell, tell on him anyway. You can still be a hero by telling the truth.

JUST REMEMBER: Just say no! Run! Scream! Yell! Get away! Tell someone! Be a hero!

THE GUARDIAN
Friday June 8 1990 (68)

Only one treatment centre available to fight against 'the perfect crime'

Jail makes paedophiles worse, says Yard chief

David Sharrock

PUNISHING paedophiles is no solution to a crime that is far more widespread than had once been thought, the chief of a national investigation told senior police officers yesterday.

Paedophilia was the perfect crime, said Richard Monk, head of Scotland Yard's community affairs and crime prevention branch, because of its silent victims.

Most paedophiles believed that what they did was not harmful. Conventional punishment was no safeguard against their committing more offences.

Jailing tended only to reinforce the behaviour, with re-offending often occurring within hours of release. What was

required were treatment centres where the offender's distorted thinking could be challenged, and where he could learn to control his feelings.

But, he added, there was only one institute - the Gracewell clinic in the Midlands - which offered treatment, and that received no sustained funding.

"I am not talking about the man in a shabby mac who spends long hours in parks behind bushes. I'm talking about the man who targets victims over days, weeks, months and even a year," Mr Monk said.

He knew of a case where a man courted and married a single mother solely so he could abuse her children.

Typically, paedophiles were white, middle-aged, frequently without previous convictions and perhaps active in youth organisations. Sometimes they were wealthy, high-ranking or

influential, and always incapable of sustaining an adult relationship with someone of the opposite sex, Mr Monk told chief police officers at their summer conference in Torquay.

They were unquestionably evil, because "like Hitler they actually believe that what they do is right". They covered their tracks and went on offending.

Scotland Yard had compiled a paedophile directory containing 3,000 names, of whom 1,000 were convicted offenders and the rest known associates.

A taped confession revealed that one man had abused 200 children in two years.

Significantly, the children never told, sometimes because they were too young but mostly because they were silenced by guilt. Because of this, "paedophilia is just about the perfect crime committed by driven

men, men who are now the biggest group of re-offenders in the whole criminal justice system".

Children were often seduced rather than coerced into the sex rings. They came from every background and there was no minimum age.

Paedophiles were frequently obsessive about chronicling their activities, with vast libraries of photographs and videos.

A 19-year-old boy who had been caught three days ago with material was "like a bomb waiting to go off. And he will explode because at present there is no treatment to send him to," Mr Monk said.

Every line of inquiry followed by police led to another paedophile network.

He gave harrowing details of abuse, including a video of a nine-year-old girl being abused by a man while a woman watched.

'De seksuele contrarevolutie ligt op de loer'

door PETER VERMIJ

Ter gelegenheid van de benoeming van prof. L. Gooren tot 's werelds eerste hoogleraar in de transseksuologie, keek de Amerikaanse psycholoog John Money vorige week terug op veertig jaar seksuologie. Volgens hem wordt het hoog tijd dat in Amsterdam een kliniek wordt opgericht waar de seksualiteit van kinderen wordt onderzocht.

PAR 9-6

THE FAVORITE LOVER of Venus, was born with a duplicate penis. When he tried to evolve her a duplicate vulva, the mayhem made Venus quite heinous.

Dat schreef in 1953 de seksuoloog John Money, naar aanleiding van de operatie van een jongetje dat bij de geboorte twee penissen bleek te hebben. Ruim voor het begin van de seksuele revolutie tekende dit reeds zijn onbevengende houding tegenover de menselijke seksualiteit. De nu 68-jarige Nieuwzeelandse psycholoog, wiens loopbaan zich grotendeels afspeelde tegen de achtergrond van die revolutie, geldt inmiddels als een van de belangrijkste seksuologen ter wereld.

FOTO: ADRI MOUTHAAAN

John Money: 'Waarom niet hier in Amsterdam?'

Belangrijk in zijn omvangrijke werk was onder meer de introductie van het begrip 'lovemap': het patroon in de hersenen dat bepaalt wat voor soort partner iemand seksueel het meest opwindt. Voor de heteroseksuele is dat bij voorbeeld iemand van het andere geslacht, voor de homoseksuele van het eigen geslacht. De ontwikkeling van iemands uiteindelijke 'lovemap' was onderwerp van veel van zijn studies.

Daarnaast deed Money onderzoek naar talloze vormen van wat hij 'transposities' noemt: gevallen waarin mannelijke en vrouwelijke eigenschappen in mensen verschoven of verwisseld lijken te zijn ten opzichte van het meest voorkomende patroon. Daarbij gaat het om een zeer breed spectrum, met aan de ene kant mannen die in niets verschillen van andere, behalve dat ze naar bed gaan met andere mannen, tot aan de andere kant transseksuelen die, zoals Money het uitdrukt, "in hun hoofd een ander geslacht hebben dan tussen hun benen" en een complete lichamelijke en sociale geslachtsverandering ondergaan.

Money: "De geschiedenis van de transposities is heel interessant. Dankzij twee jonge Indiase dokters die het Sanskriet beheersen, hebben we geschriften ontdekt uit 600 voor Christus, waarin al geschreven wordt over mensen die vandaag in India hijra's worden genoemd: mensen die geboren worden als mannen, maar als vrouw door het leven gaan. Ik vond het heel verbazingwekkend dat een fenomeen dat we plegen te zien als iets heel moderns, transseksuelen en geslachtsverandering, toen en zelfs eerder al werd herkend."

"Dezelfde teksten bevatten ook de allereerste schriftelijke verwijzingen naar homoseksualiteit. Sommige mannen konden volgens de tekst geen penis-erectie krijgen om gemeenschap te hebben met hun - uitgehuwelijkte - vrouw, tenzij ze eerst het sperma met 'levenskracht' uit de penis van een andere man hadden gezogen. Ik vond dat een heel interessante verwijzing, omdat hij neutraal is, zonder moreel oordeel."

Taboes

Een van de laatste seksuele taboes in de westerse samenleving is transseksualiteit. Niet voor niets is de leerstoel aan de Vrije Universiteit van Amsterdam de eerste ter wereld op dat gebied. Waarom hebben mensen daar zo veel moeite mee? Waarom raken ze in de war, wanneer in een café plotseling een transseksueel binnenkomt?

Money: "De meeste mensen hebben een sterk mannelijke of sterk vrouwelijke identiteit. Het is voor hen niet alleen verrassend of opvallend, maar ook bedreigend om iemand te zien die niet is zoals zijzelf. Dat is bij elke soort zo: als een kip in een ren niet helemaal gezond is, pikken de andere dieren het dood."

Waarom is het geslacht zo belangrijk is voor de identiteit van een mens?

"Je kunt geen compleet mens zijn zonder taal, omdat je dan niet goed kunt communiceren. Om dezelfde reden kun je geen compleet mens zijn zonder een geslachte-

lijke identiteit. Maar het punt is, dat in de samenleving maar twee geslachts-identiteiten worden geaccepteerd: de mannelijke en de vrouwelijke. Een kind dat opgroeit met een dubbelzinnige geslachts-identiteit bevindt zich dan ook in een heel moeilijke positie. Het wordt bespot en belachelijk gemaakt door andere kinderen. Het kind ondervindt die ongeloflijk sterke sociale druk om of mannelijk of vrouwelijk te zijn. Je mag in onze maatschappij echt niet opgroeien met een androgyne, een onbekende mengvorm van een mannelijke en een vrouwelijke identiteit."

"Bij een kind spelen zich twee belangrijke processen af. Ten eerste wordt de identiteit gevormd door het imiteren van mensen van dezelfde sekse. Die hebben dezelfde haardracht, dezelfde kleren, dezelfde voornaamwoorden - hij, hem, zijn enzovoort. De andere sekse is dan, ten tweede, juist wat je niet bent. Dat betekent ook dat het repertoire van beide seksen in de hersenen gecodeerd moeten zijn. De ene heeft het etiket 'ik', de andere 'jij': ik doe dit, jij doet dat. Zo is transseksualiteit ook minder moeilijk te begrijpen. Het vrouwelijke patroon heeft

bij een man niet meer het label 'jij', maar het label 'ik'."

De overschakeling door een transseksuele man op een volledig vrouwelijk gedragsrepertoire, met andere woorden, kan zo perfect gebeuren doordat ieder mens beide patronen al volledig in de hersenen heeft ingebouwd.

Sommige mensen vinden dat kinderen voor de ontwikkeling van hun eigen geslachts-identiteit een man en een vrouw als ouders nodig hebben. Twee homoseksuele mannen of vrouwen zouden niet het recht moeten krijgen kinderen op te voeden.

"Als je in die discussie verzeild wilt raken moet je je ook bemoeien met de moeder die weduwe wordt, en het alleen redt als een ongetrouwde zus bij haar komt in wonen. Moet haar dan worden verboden de kinderen op te voeden?"

"Er zijn verschillende studies geweest naar kinderen die werden opgevoed door homoseksuele paren - mannen of vrouwen. Daaruit blijkt dat leven in een huishouden waar twee mannen of vrouwen in bed met elkaars geslachtsorganen spelen geen invloed heeft op de seksuele geaardheid van het kind. Dat gebeurt

duidelijk op een andere manier."

"De vraag of homoseksuele paren kinderen mogen opvoeden moet niet uit de algemene context worden gelicht: wil je regelen dat geen enkel kind mag opgroeien in een volledig mannelijk of vrouwelijk huishouden? Wie zou dat betalen, het openbreken van al die huishoudens? Dat is toch belachelijk? Zulke absolute regels op dit terrein te willen maken, zonder onderliggende gegevens en bewijzen, is een beetje dwaas."

Kinderen

Tijdens het symposium in Amsterdam pleitte Money sterk voor de oprichting van een kliniek voor pediatrie seksualiteit. "Ja, ik zeg al jaren dat we ergens ter wereld - en misschien wel in Amsterdam - zo'n kliniek voor kinderen moeten hebben. Dat kan het begin zijn van een team mensen dat getraind is om hulp te bieden bij seksuele problemen van kinderen. Die weten hoe ze moeten ingrijpen wanneer hun 'lovemap' zich in een verkeerde, ongezonde richting begint te ontwikkelen."

"Er is niet eens een seksuologische kliniek voor teenagers of adolescenten, wilt u dat wel geloven? Wat denkt U dat een jongen in deze stad kan doen die in zijn eerste natte dromen en masturbatie-fantasieën ontdekt dat hij de grootste seksuele opwinding bereikt als hij zich voorstelt dat hij een meisje wurgt? Waar kan hij heen om te zeggen: 'ik denk dat er iets verkeerd is met mij'? Dit soort gevallen komt voor, en ik denk dat het onze professionele plicht is ze hulp te bieden. En daarvoor moet je ze kunnen laten merken dat het heel respectabel is om dat soort hulp te vragen."

"Bij hele jonge kinderen kan de ontwikkeling van de 'lovemap' overhoop gehaald worden wanneer ze zijn blootgesteld aan verwaarlozing en mishandeling, of aan seksuele spelletjes met oudere mensen. We zouden echte experts moeten hebben, met meer specifieke kennis, die met grotere precisie kunnen ingrijpen. Als een kind nu slachtoffer wordt van seksueel misbruik, gaat het naar het politiebureau! Het eerste wat daar gebeurt is dat het gehersenspoeld wordt, en geprest om de 'juiste' antwoorden te geven, door mensen met een juridische rol: de schurk moet gepakt en gestraft worden."

Tolerantie

Wat maakt Amsterdam tot een goede vestigingsplaats voor zo'n kliniek?

"Amsterdam kent de oude Noordeparte traditie waarin het gearrangeerde huwelijk onbekend was, en de vrouw meer rechten had in de erotische liefde. In IJsland, waar het in de meest zuivere vorm zichtbaar was, werden jonge mensen geacht seksuele relaties voor het huwelijk te hebben. Dat soort oude gewoonten verdwijnt niet snel. Ondanks alle veranderingen is er in Nederland en Scandinavië nog altijd meer tolerantie voor sex bij jonge mensen dan rond de Middellandse Zee, in Engeland en in Amerika."

"Een overblijfsel daarvan is een grotere openheid in dit land tegenover seksuele variaties. Als ik op het moment in mijn Johns Hopkins-instituut in Baltimore actiever de seksualiteit van kinderen ga bestuderen, beland ik zonder twijfel in de gevangenis wegens pedofilie. In Amerika is het dezer dagen onmogelijk ook maar enig onderzoek naar de seksuele ontwikkeling van kinderen te doen. Absoluut niets. En jullie kunnen hier maar beter opschieten, en zorgen dat je begint. Want de seksuele contrarevolutie zal zich vanuit Amerika in deze richting gaan verspreiden."

VV 15-6

HAVE YOU SEEN ME?

NAME: DANNY RANDALL JACKSON
 DATE MISSING: 08/24/89
 DOB: 08/10/77
 AGE: 12
 HT: 4'
 EYES: Blue
 HAIR: Brown
 WT: 50 lbs.
 SEX: Male
 FROM: Gainesville, Florida

1 IN 3 MINIS

Per. 2-6
 Pedofielen zijn GEEN geweldplegers.
 Robert Rehm, Alkmaar.

Aids-plaag schrik van de dames

PARIJS — Tijdens de Franse revolutie circuleerde er een clandestien boekje, waarin de speciale verdiensten van bepaalde dames werden geprezen. Naam, toenaam, adres, specialiteit en tarief werden vermeld.

Kortom, het was een vroege vorm van een VVV-gids. Beweerd wordt dat veel politici uit die tijd het boekje op hun nachtkastje hadden. Natuurlijk is het boekwerk sindsdien lang uit de handel, maar de dames niet.

Het aantal beroepsprostituees wordt in Frankrijk op 30.000 geschat, terwijl 60.000 vrouwen bij gelegenheid voor geld uit de kleren zouden gaan. Het oudste beroep van de wereld levert volgens de Franse belastingdienst in totaal vier miljard gulden per jaar op. Hiervan moeten de dames ruim de helft aan de fiscus af staan.

Prostitutie is in Frankrijk nauwelijks bij de wet geregeld. Behalve als het in combinatie met een ander beroep wordt uitgeoefend. Serveersters in een restaurant-hotel, die de klanten ook op een andere manier van dienst willen zijn — de zogenaamde „serveuses montantes” — staan als zodanig bij de belasting ingekleurd. Op basis van hun dubbele activiteit betalen ze hun sociale lasten. De aids-plaag heeft veel dames de schrik op het lijf gejaagd. Campagnes van de overheid om de epidemie terug te dringen, hebben tot nu toe niet veel geholpen.

Onlangs opperde een voormalige minister van gezondheidszaken als oplossing om de „maisons de tolérance” ofwel bordelen, maar weer in het leven te roepen. Men zou de prostituees zo beter onder controle kunnen houden.

Uit naam van het openbaar fatsoen vonden veel politici dit een slecht idee. De zaken moesten maar bij het oude blijven. Opvallend was dat velen een vrij gedetailleerde beschrijving gaven van de levensomstandigheden van prostituees.

Ik ben niet zo slecht om daar meteen conclusies aan te verbinden. Maar Marcel Proust schreef eens: „Het is in de liefde makkelijker afstand te doen van een gevoel, dan van een gewoonte.”

door Angeline Arnken

Jongetje door man geslagen 27/16

HOORN — Een achtjarig jongetje is gistermiddag door een onbekende man mishandeld in het wijkpark Risdammerhout in Hoorn. Het jongetje werd door

de man met zijn fiets in de boschages geduwd en kreeg daarna twee vuistslagen op het voorhoofd toegediend. Vervolgens vroeg de man of de knul met hem mee wilde komen, hetgeen hij weigerde. De moeder van het slachtoffer deed aangifte bij de politie, die thans een waarschuwing doet uitgaan.

Roodkapje

NAC 8-6-90

Laatst sprak ik het meisje dat vroeger Roodkapje genoemd werd. Ik vroeg haar naar die geschiedenis met De Wolf. Ze vertelde: Het kwam allemaal door die afschuwelijke jager. Die deed altijd net of het hele bos van hem was. Hij wist wat gevaarlijk was en wat niet, hij wist wie er deugde en wie niet, maar dat hij zelf niet deugde, dat had hij niet in de gaten. Stel je voor iemand met zo'n groen hoedje! En een kuitbroek! En het ergste van alles: met een geweer. Ik kwam hem bijna altijd tegen als ik naar mijn grootmoeder ging. Dan glimlachte hij, waar zijn gezicht helemaal niet geschikt voor was, en zei: „Dag Roodkapje!” Ik kon het niet hebben dat hij me zo noemde. Als De Wolf met zijn

gromstem die kindernaam uitsprak vond ik dat juist leuk. Alles aan De Wolf vond ik eigenlijk leuk. Zijn grijze haar. Zijn ogen. Zijn manier van lopen. Alles. Grootmoeder mocht hem ook graag. Soms als ik daar was en we dronken een glaasje van de wijn die mijn moeder had meegegeven en we aten zoute koekjes, kwam De Wolf ook. Die hield wel van een glaasje. Dan praatten we heel gezellig. Soms bracht hij me een eindje terug, langs de grote weg. Maar als de jager er aankwam smeerde hij hem gauw, die vond het niet goed dat ik met De Wolf omging. „Hij is gevaarlijk!” zei hij altijd.

- Was dat dan niet zo? Welnee! Hij was lief!
 - Maar hij heeft toch geprobeerd om je op te eten? Niet waar! We deden een spelletje! Dan zei ik: „Wat heb je grote ogen!” En dan zei hij: „Dat is om je beter te kunnen zien!” Dat was toch een lief compliment? Daar denk ik nog wel eens aan. „Wat heb je grote oren!” „Dat is om je beter te kunnen horen!” En toen zei ik: „Wat heb je een grote mond.” „Dat is om je op te kunnen eten...” zei hij. Hij trok me naar zich toe. Toen schoot de jager. Dat hij mijn leven had gered, zei hij later. Er gingen steeds gekkere verhalen de ronde doen over zijn heldenmoed. Dat hij mij uit de buik van De Wolf had gehaald! En grootmoeder erbij! Dat heeft natuurlijk nooit iemand geloofd.

Illustratie Judith Ten Bosch

MARJOLEINE DE VOS

Pas en pincode vanaf zeven jaar

AMSTERDAM — Kinderen vanaf 7 jaar kunnen met een nieuwe soort rekening van de ABN Bank terecht bij een kleine 2000 geldautomaten. Ze krijgen daartoe een eigen pas en pincode. De ABN verstrekt de Yourop-rekening, die deze faciliteit geeft, alleen aan kinderen van 7 tot en met 14 jaar als de ouders het goedvinden.

Meer geld opnemen dan op de rekening staat is niet mogelijk. De pas werkt alleen in de geldautomaten die voor de uitbetaling in de centrale computer van de bank controleren of er voldoende saldo is. Dat zijn bijna alle automaten van de ABN zelf en die van andere banken die geschikt zijn voor 'gastgebruik' door pas-houders van andere instellingen. De giromaten van de Postbank zijn op dat circuit (nog) niet aangesloten. De ABN wil kinderen via de Yourop-rekening laten wennen aan het moderne geldverkeer.

LEZING OVER OUDE PEKELA

UTRECHT — Maandagavond 11 juni houdt de psycholoog Benjamin Rossen, auteur van het boek 'Zedengang', een lezing voor leden van de NVSH en andere belangstellenden. Rossen kent de achtergronden van het onderzoek naar aanleiding van het zedenschandaal van Oude Pekela. Hij kent ook het rapport van de Kinderbescherming. Na afloop is er discussie. Aanvang 20.00 uur, adres NVSH: Wittevrouwensingel 100 te Utrecht. Entree leden f 3,50 en niet-leden f 5,-.

Susskeel Verband 8/6

Jullie zijn heel erg, maar niet zo erg als homo's

Vk 9/16/90

„Donderdag ontvingen wij ter redactie een telefoontje van een blij verraste Jenny Goeree.” Blij was de evangeliste met de annonce voorhaar Reli-lijn in Propria Cures. Op haar telefoonnummer kunt u ook terecht „voor goddelijke gesprekken over SM, animal bondage en poep-sex”. Goeree vindt de studentengruppen van Propria Cures maar niks. Ze heeft een advocaat ingeschakeld die 10 duizend gulden schadevergoeding eist in een kort geding dat 18 juni dient. PC heeft een aantal sexadvertenties, in het Nederlands en in Esperanto geplaatst, met vermelding van Goeree's telefoonnummer en teksten als: „hete seks op of onder de kerkbanken”. Goeree heeft — aldus haar advocaat —

„aardig wat” reacties op de reli-lijn gekregen. De brief waarin Goerees advocaat eiste dat de redactie met de reli-lijn stopte, werd in zijn geheel afgedrukt in PC, maar de advertenties bleven verschijnen. Volgens redacteur Stijn Aerden is het idee voor de reli-lijn ontstaan nadat een van de medewerkers een folder van Goeree in de bus kreeg. Daarin stond een foto van Jos Brink met een forse streep erdoor. Volgens Aerden heeft Goeree aanvankelijk 5000 gulden geeist, om, aldus Aerden, „ten goede te laten komen aan alle joden die terug willen naar Israel. Ze schreef bovendien dat ze voor ons zou bidden en dat wij heel erg waren, maar nog niet zo erg als homoseksuelen.”

De Reli-lijn!

038-534570

Door Jenny tot Jezus. Blijf bellen!
 (ook voor erotische video-bandjes, standvoers 50*, Loring)

Jenny Goeree - Mans het

Propria Cures moet met seksadvertentie stoppen TR 29-6

AMSTERDAM (ANP) — Het studentenblad Propria Cures mag geen gefingeerde advertenties meer plaatsen waarin de Zwolse evangeliste Jenny Goeree haar erotische diensten aanbiedt. Dit heeft de vice-president van de Amsterdamse rechtbank, mr. J. Vrakking, bepaald in een kort geding dat is aangespannen door Goeree.

Voor het plaatsen van een rectificatie en het vergoeden van immateriële schade, zoals door de evangeliste geeist, ziet de rechtbank geen aanleiding.

In april en mei plaatste Propria Cures twee gefingeerde advertenties waarin Goeree zogenaamd haar

seksuele diensten aanbood over de telefoon. De vrouw voelde zich in haar eer en privacy aangetast. Propria Cures verdedigde zich door te wijzen op het overduidelijke satirische karakter van de advertentie's. Deze vorm van satire zou kenmerkend zijn voor het blad en de lezers zouden daarmee vertrouwd zijn. Volgens Vrakking is inderdaad duidelijk dat de advertenties zijn gefingeerd. „Dit verweer mag echter niet baten. De advertenties zijn duidelijk gefingeerd maar door het zuiver krenkende karakter daarvan wordt de grens van toelaatbare satire zonder meer overschreden”, aldus de uitspraak.

AIDSKINDEREN

Fay Kr. 30/6/90

BOEKAREST - Grafdelvers in Roemenië hebben geweigerd de stoffelijke resten van de aan aids gestorven kinderen te begraven, zo heeft dr. Nicolae Beldescu, ambtenaar van het ministerie van Gezondheid verklaard. Dit jaar overleden al meer dan zeventig Roemeense kinderen aan aids.

Trouw DONDERDAG 21 JUNI 1990

De peuterlokker

GA 27

Op het gebied van moralisme sta ik mijn mannetje, maar het bijwonen van de Prix Jeunesse leert me ook hierin nederigheid: op onverwachte momenten overtroffen. Ik doel niet eens op de stevige EO-delegatie (een hunner vertrouwde me na een mooi Waals animatiefilmpje, over een meisje dat tobt met de dood van oma, in de wandelgang toe dat daarin 'alleen maar vragen werden gesteld en geen antwoorden gegeven'), maar op alleraar-digste Scandinavische televisiemakers.

Neem, alweer Belgisch maar nu Vlaams, *Tik Tak*. Dagelijks vijf minuten. Beeld, geluid, nauwelijks tekst. Vorm, kleur, beweging middels elektronische techniek, afgewisseld met 'reële' beelden: hond, peuter in stoel. Heel rustig. Ik realiseer me de onnatuurlijkheid van de laboratoriumsituatie: hier in een donkere zaal aandachtig kijken hoe het gemaakt is, terwijl ik het normaal dagelijks oversla. Maar dat is tegelijk het goede aan een festival: in de eindeloze stroom beelden die thuis over je wordt uitgekiperd, zit van nul tot honderd procent vak-kundigheid, creativiteit, integriteit en dat dreig je door gewenning te verge-ten. Wat thuis het zoveelste huppelende rode balletje op het scherm is (hup, ander net) blijkt hier onderdeel van een doordacht programma. Dus denk ik terug aan de tijd dat voor mijn dochter boterham nog 'bokenam' was en Marjolijn 'Menomeneim' en weet ik hoe enthousiast ze bij *Tik Tak* 'woef' zou hebben geroepen bij de hond en kraalend op het 'kindje' zou hebben gewezen. Het wordt gemaakt voor de generatie die nog niet aan *Sesamstraat* toe is en een BRT'er vertelt dat zelfs leereffecten zijn aangetoond. Dat hoeft voor mij nou ook weer niet, maar ik hoor instemmend aan hoe de BRT geprezen wordt omdat zij als enigen iets zorgvuldig voor de kleinsten maken. Maar het minderheidsstandpunt verwerpt nu juist precies die keuze: de televisie als peuterlokker. Voor makers een opvallend standpunt, maar er zit iets in.

Moralisme ook naar aanleiding van het Deense magazine *Transit*. Daarin geven televisiemensen 'gelegenheid' aan jongeren om een probleem en/of (sub)groep te portretteren. In het be-sef dat zichzelf letterlijk en figuurlijk

nooit zo dichtbij zouden kunnen komen en louter antropologisch te werk zouden gaan. De getoonde aflevering betreft punkers en is ontroerend en enigszins schokkend. Ontroerend vanwege de diepe ernst en zorg van de jongeren over individu, samenleving en toekomst. Je wordt getroffen door de paradox die ze uitstralen: wanhopig verlangen naar oprechtheid, humaniteit, liefde en de agressie waarmee ze het ontbreken daarvan in de samenleving te lijf gaan.

Dit programma gaat heel wat verder dan Avro's *Pauze-tv*, waarin ook jongeren aan de slag mogen en, toegegeven, voor Avro-doen behoorlijk brutale thema's behandelen. Twee fragmenten wekken hevige controverses: een meisje dat de kijker vanwege haar wijze bespiegelingen in het hart heeft gesloten, toont voor de camera hoe ze met een glasscherf die haar arm openhaalt haar verdriet te lijf gaat - kwelling en lust tegelijk. Mag je dit tonen? Ik aarzel maar ben vooral teleurgesteld doordat zij, die zich zo anti-conventioneel en -maatschappelijk opstelt, zich hiermee aan het massamedium uitlevert.

Het vaste seks-item is in deze aflevering zelfbevrediging, waarover jongens praten en wat we een meisje zien doen. Ik realiseer me, man en naïef, op dat moment niet het oneerlijke in die tweedeling. Ook al omdat ook dit meisje mijn hart stal. Gevraagd naar morele problemen die ze ermee zou kunnen hebben, zei ze: 'Je doet al zoveel voor anderen - waarom zou je dit niet voor jezelf doen?' Dat hoor ik jongens niet zeggen. Fascinerend in de discussies was dat naast de kleine groepen niet- en totaal-geschokten ieders iets over zichzelf en haar/zijn cultuur verraadde door of moeite met snijden of met seks te tonen. En ik? Ik twijfelde uiteindelijk toch een beetje aan de integriteit van de volwassenen rond het programma. Achter de goede zaak rook ik ook sensatie en kijkcijfers. Veel bier was nodig om de waarheid te zoeken. Die we niet vonden.

WALTER VAN DER KOOI

Bal voor boycotters van aids-conferentie

Van een onzer verslaggevers
AMSTERDAM - Om de seropositieven en mensen met aids (en hun kennissen) die de grote aidsconferentie in San Francisco boycotten van de straat te houden, begint vandaag in het Amsterdamse Paradiso het 'seropositive ball'. Het is een driedaagse doorlopende manifestatie met als thema hoe aids onze wereld verandert.

Veel groepen en individuele mensen gaan opzettelijk niet naar de zesde internationale conferentie in San Francisco, omdat de Amerikaanse douane moeilijkheden zou kunnen maken voor de deelnemers waar het echt om gaat: degenen die het HIV-virus bij zich dragen. Het alternatief in Amsterdam omvat workshops en andere serieuze elementen en cultureel vermaak: muziek, video, dans en theater. In Paradiso is Radio Paradiso San Francisco te beluisteren. Er is een voortdurende radioverbinding met een suite in het Marriott Hotel in San Francisco, zodat de boycotters toch niets hoeven te missen.

Vanavond is er een debat waar J. van Londen (directeur-generaal volksgezondheid), Johan Westenberg (COC, HIV-vereniging) en enkele buitenlandse gasten van gedachten wisselen over de invloed van HIV op de democratie. Het gaat over het gezondheidsbeleid, preventie, tolerantie ten opzichte van leefstijlen en verzekeringen. Morgen gaat het over het aids-onderzoek, zelfzorg en professionele hulp. Dan wordt ook het toneelstuk *Mister Sero* van Martien Krouwel opgevoerd. Medewerkers Gerard-Jan Rijnders en Hans Duifer. Morgen en overmorgen is *Mister Sero* opnieuw te zien.

In de manifestatie in Paradiso ontmoeten veel welzijn, volksgezondheid en cultuur elkaar en dus is ook minister Hedy d'Ancona van de partij. Het feest wordt geopend door Peter Zuidervliet, die de voorzitter van de HIV-vereniging Nederland Hans-Paul Verhoef vervangt, die ziek is.

Peter Zuidervliet (44) heeft de hand gehad in de fusie van de Belangenvereniging van mensen met aids en de Stichting belangenbehartiging seropositieven. De HIV-vereniging bestaat nog maar kort als bundeling van deze twee organisaties die als doel hadden op te komen voor de belangen van seropositieven en aids-patiënten. Zuidervliet hoorde ruim

vier en half jaar geleden bij een gewoon medisch onderzoek dat hij het HIV-virus bij zich droeg.

„Toen ik mijn eerste radeloosheid had overwonnen heb ik diep nagedacht en radicaal besloten wat ik vervolgens wel en niet zou doen. Mijn werk als bedrijfsseconoom en directeur van een reclamebureau zou te zwaar worden. Ik begon een eigen adviesbureau, waardoor ik mijn agenda beter kon beheersen.” „Hoewel ik het testresultaat toen liever niet had geweten, ben ik achteraf toch blij. Het leven heeft meer inhoud gekregen. Er kwam op een natuurlijke manier een verschuiving in mijn kennis- en vriendenkring. Sommige mensen vielen af. Met anderen werd de band verdiept. Aids is voor sommige mensen nu eenmaal een beladen onderwerp. Je voelt wanneer iemand liever niet

Radioverbinding tussen Paradiso en San Francisco

praat over wat je bezig houdt. Zulke mensen lieten het contact met mij los. Mensen die zelf iets ingrijpends hebben meegemaakt kunnen er beter mee omgaan.”

„Later vertelde ik het aan mijn familie. Die reageerde uitstekend. 'We waren er al bang voor', zeiden ze. Ik voelde mij aanvaard en iedereen be- loofde hulp en steun, hoewel ik toen geen echte hulp nodig had - en ook nu nog steeds niet. Ik merk dat mijn afweersysteem de laatste maanden zwakker wordt, zodat het moment nadert dat de diagnose 'aids' zal worden uitgesproken en ik AZT zal moeten gaan gebruiken.” „Toen ik hoorde dat ik seropositief was, besloot de belangen van mijn lotgenoten te gaan behartigen. In het HIV-café ontmoet je anderen. De sfeer is er los. Er wordt over aids gepraat met galgenhumor. Je hoeft het niet steeds over hetzelfde te hebben. Het mag wel.”

Aids gold tot dusver als een ziekte die speciaal homoseksuele mannen trof. Het aantal seropositieve homo's stijgt nog wel, maar langzamer dan verwacht. De preventie onder homo's heeft goed gewerkt. De stijging is nu op een minimum. Vooral het aandeel van heteroseksuele mensen, mannen zowel als vrouwen, neemt duidelijk toe.

Zuidervliet: „Aids wordt steeds meer een ziekte van iedereen. Dat zie je bijvoorbeeld ook op de Aids Memorial Day. Er verschijnen steeds meer vrouwen en echtparen met kinderen. Het gezelschap wordt geméleerder. In de rest van de wereld is het ook duidelijk dat aids alle mensen bedreigt.”

Het betekent volgens Peter Zuidervliet dat de stroom van geld voor de preventie, die nu nog vrijwel uitsluitend via het homocircuit loopt, steeds meer via algemene kanalen zou moeten gaan. „De verspreiding van het virus onder hetero's is ruimer dan meestal wordt gedacht,” zegt hij.

Zuidervliet is niet voor testen op grote schaal. „Zolang er geen medicijn bestaat, heeft het bijna geen zin. Maar het is een individuele beslissing. Je moet goed op de hoogte zijn van de voor- en nadelen. Het ontbreekt nog aan een goede psychosociale opvang. De huisartsen hebben vaak geen tijd. De Amsterdamse internisten zijn er wel goed op ingespeeld.

Voor het festival in Paradiso heeft het ministerie van WVC subsidie beschikbaar gesteld. Daardoor konden buitenlanders er bij betrokken worden. Het pronkstuk is de Britse cultuurtheoreticus en historicus Simon Watney. Hij heeft *Policing Desire* geschreven (in Nederlandse vertaling: *Het beheerste verlangen*) een boek over pornografie, aids en de media dat de aandacht trekt.

Over wat dat boek teweeg gebracht heeft spreekt hij morgen in Paradiso. Aids stelt indringende vragen aan de orde over sensualiteit, seksualiteit en dood. In Engeland en Amerika, waar snel een tweede druk verscheen, geldt 'Het beheerste verlangen' als een mijlpaal in de analyse van de maatschappelijke ontwikkelingen in het voetspoor van aids.

Gangbare normen

Volgens Watney's psychoanalytische theorie gebruiken de media aids om gangbare normen over aantrekkelijkheid, gezondheid en samenlevingsvormen in stand te houden. Volgens hem geldt zijn betoog ook voor de Nederlandse media, ook in Nederland benutten de kranten aids als een werktuig om de homoseksuele medemens te houden in zijn positie van de ander. In plaats daarvan stelt aids echter in plaats van promiscuïteit en monogamie vragen aan de orde zoals democratie, bescherming van het privéleven en rechtsbescherming.

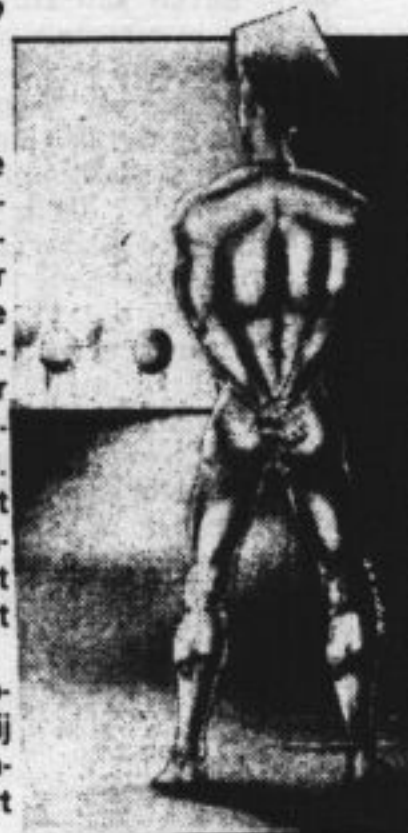
Roemeense pendant van NVSH in oprichting

BR 28/1/90

DEN HAAG (ANP) - De Rutgersstichting in Amsterdam gaat de Roemenen helpen met de oprichting van een kantoor in Boekarest, dat hetzelfde soort activiteiten moet ontplooiën als de NVSH in Nederland. Het gaat om een voorlichtingsbureau dat informatie en voorlichting gaat geven over zwangerschapsonderbreking en anticonceptie. Dit heeft R. van Tergouw van de Rutgersstichting gisteren bekend gemaakt na zijn terugkomst uit Roemenië, waar hij voorbereidingen heeft getroffen voor de opzet van een bijscholingscursus voor gynaecologen in twee districten op het Roemeense platteland. Van Tergouw heeft de afgelopen

week gesprekken gevoerd in twee districten in Transsylvanië. „De gynaecologen daar hebben vooral behoefte aan actuele informatie over praktijkervaring met en registratie van anticonceptiemiddelen. Ze hebben wel ervaring want ook onder Ceaucescu werden spiraaltjes geplaatst en abortussen uitgevoerd. Spiraaltjes kwamen vaak illegaal het land in via Hongarije. Maar de kennis van de artsen strekt over het algemeen niet verder dan de tekst van de bijsluiters.”

De activiteiten van de gynaecologen stuiten soms op weerstand bij de bevolking. Diezelfde artsen controleerden immers tot voor kort vrouwen op illegale abortussen.

Uitgebuit, uitgekleeft en niet opgehangen op school

De protestants-christelijke basisschool „Willem van Oranje” in Brakel (Brabant) is niet zo blij met de aandacht. Een woordvoerder geeft schoorvoetend toe dat het affiche „Uitgebuit en uitgekleeft, wij pikken het niet langer” door de - zojuist vertrokken - directeur niet is opgehangen. „Die vond het nogal aanstootgevend, geloof ik.” De leraren hebben het affiche tussen de oude kranten opgesnuffeld en „kunnen er nu eigenlijk wel om lachen”. Op het gewraakte affiche roepen de (niet bepaald ondervoed ogende) blote billen van een geheel naakte jonge leraar op om komende zaterdag in Amsterdam te demonstreren tegen de lage beloning van jonge leraren. „Nahosers” noemen zij zich, omdat zij na het in 1985 gesloten „hos”-salarisakkoord in het onderwijs kwamen. Door het akkoord gingen ze veel minder verdienen dan hun colle-

ga's die voor die datum in dienst traden. Het affiche-ontwerp van de zestienjarige Bardo Hoogendoorn heeft de steun gekregen van de vier onderwijsvakbonden PCO, KOV, ABOP en NGL die zaterdag de nahosers niet alleen steunen, maar de dag ook geheel financieren. Voor het affiche zijn ze dus ook geheel en al verantwoordelijk.

„Gut nee, ik heb er niets aanstootgevends in gezien”, reageert K. van Korten-hof, woordvoerder van de katholieke onderwijsbond KOV. Het is onbekend op hoeveel van de vijftienduizend scholen die het affiche hebben ontvangen, woedend is gereageerd. „Wij hebben geen spullen terug gekregen, zoals wel eens is gebeurd bij andere acties”, zegt PCO-voorzitter E. de Jong. „Ik weet wel dat sommigen het ding afschuwelijk vinden en anderen mooi, maar over smaak ga ik niet in discussie.”

Geestelijk gehandicapte wordt ook wel seksueel misbruikt ^{TR} 26/6

Van een onzer verslaggeefsters EDE - Langzaam begint het topje van de ijsberg te smelten en komen allerlei varianten van seksueel geweld boven drijven. Na een indrukwekkende reeks van onderzoeken en studiedagen zou er inmiddels zoveel over incest bekend moeten zijn dat er eigenlijk geen symposium meer over gehouden hoeft te worden. De hulpverlening voor deze groep is aardig op gang gekomen.

Daar gaf de Amerikaanse therapeut N. Baladerian gisteren in één zin weer waarom het voor geestelijke gehandicapten zo moeilijk is om over seksuele mishandeling te praten. „Iedereen leert ze braaf en lief te zijn, klikken is niet goed. Dat ontnemt deze kinderen de macht om erover te praten.” En dan heeft Baladerian het nog over kinderen die redelijk kunnen communiceren. Volgens Wilma Kloosterman, chef van de kinder- en zedenpolitie in

naat Huize Assisië in Udenhout, zou je kunnen opmaken dat misbruikte verstandelijk gehandicapten beter af kunnen zijn dan normale kinderen. Hij vertelde het verhaal van de 24-jarige Natasja, die plotseling niet meer naar huis wilde. Dat wekte verbazing, omdat de vrouw een prima verhouding had met haar moeder en op vrijdag niet kon wachten om naar huis te gaan. Enkele dagen later vertelt zij aan haar mentor dat haar zwakbegaafde

volgens alle sprekers de enige oplossing zijn om seksuele mishandeling te voorkomen en de kinderen die misbruikt zijn over hun gruwelijke ervaring heen te helpen. Wanneer deze kinderen met spelletjes als: mag ik je aanraken, regelmatig duidelijk wordt gemaakt dat ze zelf mogen beslissen of ze dat willen, hopen de hulpverleners dat het geestelijk gehandicapte kind dit onderscheid op den duur automatisch overneemt.

Maar dat onderscheid blijft voor een gehandicapt kind moeilijk, omdat hulpverleners en familie deze kinderen zo graag knuffelen. En waar ligt dan de grens?

De psycholoog Hilhorst sneed nog een bijna onbekend probleem aan: seksueel misbruik van geestelijk gehandicapten onderling. „Soms lijkt dit te maken te hebben met onvoldoende assertiviteit, het vermogen om nee te zeggen, soms is er ook sprake van drukmiddelen als omkoping.”

Machteloos

Kloosterman heeft nog een andere ervaring. „Een zwak begaafd meisje van zeventien, weggelopen van huis, zwierf een tijd lang op Hoog Catherijne rond. Verschillende jongens hadden meerdere malen seksueel contact met haar. De politie kon niets doen omdat het meisje zelf contact zocht met de jongens. In wezen hadden de jongens het meisje misbruikt, maar aangezien ze toestemming gaf stonden we machteloos.”

Het is nog een duister terrein

Toch is er nog een geheel duister terrein dat van de seksuele mishandeling van geestelijk gehandicapte kinderen.

Het gaat dan niet alleen om seksueel misbruik door begeleiders en bijvoorbeeld de chauffeur die de kinderen ophaalt en thuisbrengt, maar ook om incest door familieleden.

De dader

En dan blijkt de vader niet de meest voorkomende dader te zijn. Ook ooms, broers en zusjes scoren hoog. Cijfers over hoeveel verstandelijk gehandicapten worden misbruikt en hoe vaak de officier van justitie besluit om de dader te vervolgen zijn er niet.

Het Landelijk coördinatie centrum incest heeft het Nederlands instituut voor zorg en welzijn geholpen een tweedaags congres op te zetten, dat gisteren en vandaag in de Reehorst in Ede wordt gehouden.

Utrecht, is het ondanks de problemen rond de bewijslast wel mogelijk om zaken van zwaar geestelijk gehandicapten die zijn misbruikt voor de rechter te brengen.

„Daarbij wordt dan gezocht naar gebeurtenissen rond het kind die direct te maken hebben met het seksueel misbruik. Een chauffeur komt bijvoorbeeld een kind altijd te vroeg ophalen.” Kloosterman gelooft niet dat de daders geestelijk gehandicapten eerder zullen misbruiken omdat zij in hun ogen mindere mensen zijn die niet in staat zijn over het gebeuren te praten of toch niet geloofd zullen worden.

„Ik denk niet dat dat verschil maakt. Daders voelen zich altijd sterker dan hun slachtoffer en maken zich nooit druk om haar.”

Uit de ervaring van Lex Hilhorst, psycholoog aan het verblijfsinter-

broer haar regelmatig tot gemeenschap dwong. De vrouw wordt goed opgevangen. Met de moeder wordt afgesproken dat Natasja alleen nog naar huis mag als zij zelf wil en de moeder mag haar dochter niet meer alleen laten. Bovendien moet Natasja in de slaapkamer bij haar moeder slapen.

De keuze die het geestelijk gehandicapte kind heeft om te kiezen tussen thuis en de inrichting, die zo ongeveer hun tweede thuis is, lijkt een voordeel.

„Dat is schijn, vindt Kloosterman. „Vergeet niet dat een gehandicapt kind verschrikkelijk afhankelijk is van de ouders. Dat zijn vaak de enige mensen die zij kennen. Een normaal meisje van zestien kan nog weglopen van huis, dat kunnen deze kinderen niet.”

Voortdurend voorlichting geven kan

VK 30 HET ALLERVIESTE AAN MANNEN

Wat is het vieste, het allervieste aan mannen? Het is niet onze schuld dat we die vraag proberen te beantwoorden, daar hebben lezers om gevraagd. En nu zitten wij ermee.

Vies is synoniem met vuil en een ander woord voor vervuiling is pollutie. En zie: in het verleden werd dat woord alleen voor mannen gebruikt. Pollutie was per-ongelukke zelfbevlekking, minder erg dan onanie en nog niet echt vies.

Over masturberen valt te lezen in een anoniem vlugschrift van een kleine eeuw geleden: „Onder de verschijnenselen die in de regel hun ontstaan te danken hebben aan wulpsheid en wulpse verrichtingen, tellen wij een geweldige stank der faecale stoffen, een kwalijk riekende adem, zeer gebrekkige verduwing der spijzen en een menigte zweren, benevens grotere en kleinere puisten op het gelaat en voorhoofd.” Dat wordt al onsmakelijk. De auteur verstaat onder wulpsheid vooral aftrekken, ofwel de moedwillige verspilling van het „levenssap”.

We inventariseren verder. Bestaat er een viezer woord dan smegma? Volgens Winkler Prins een „crèmeachtige tot vlokkige, sterk riekende substantie, bestaande uit afschilferingsprodukten van het epitheel aan de binnenkant van de voorhuid van de penis”.

De stukjesschrijfster Yvonne Kroonenberg weet nog iets vies van mannen: „Alle mannen hebben een pik. Dat hoort zo. Toch schijnt het maar moeilijk te wennen. (...) Ze friemelen er-

aan, ze hebben hem gemeten, of ze geven hem een naam. Ik ben in het verleden aan allerlei pikken voorgesteld: dit is Jonathan, Keesie, Kleine Bert, meneer Visser”, schrijft ze in de bundel *Alle mannen willen maar een ding*. Jonathan! yèk!

Het vieste dat de meester van de vuiligheid, Louis Ferdinand Celine, in *Reis naar het einde van de nacht* beschrijft, is de passage over het ondergrondse toilet in New York: „De ruimte waar het zich allemaal afspeelde was

ook van marmer. Een soort zwembad, maar dan leeg, zonder water, een vies stinkend zwembad, waar alleen maar wat schamel daglicht binnensijpelde, en in dit wegstervend licht waren de mannen midden in hun eigen stank en met losgeknoopte kleren bezig met vuurrode koppen en onder het uitstoten van barbaarse geluiden hun vieze zaakjes eruit te persen, waar iedereen bij stond.”

Maar echt smerig wordt het pas daarna: „Daarboven op het trottoir gedroegen de mannen zich keurig, ze waren correct, zelfs een beetje droevig, maar het vooruitzicht dat ze hun darmen gingen leegspuiten in dit uitbundige gezelschap scheen ze op te lichten en inwendig veel plezier te doen.”

Een lul Jonathan noemen, een Griekse naam geven aan stinkende smurrie, doen of je met een colbert aan geen stoelgang hebt — al die dingen komen op hetzelfde neer. De beslagen bril van die man op de eerste rij bij de Barend Served-show — René Appel geeft er in zijn thriller *De derde persoon* een variant op: „De zangeres had een opvallend diep uitgesneden décolleté. Freek keek of de gordijnen goed dichtgetrokken waren en deed toen het helse geluid van de tv uit. 'Hoer', zei hij met schorre stem, 'onbeschaamde, ordinair hoer'. En met zijn ogen gefixeerd op de zinnelijk bewegende zangeres ritste hij zijn broek open.”

Het vieste aan mannen is hypocrisie. Maar die kan bij vrouwen ook behoorlijk stinken.

Een anti-masturbatiegordel.

Vies

Met veel plezier hebben wij het stukje „Richtvlieg” gelezen in *Dag In Dag* Uit van 29 mei. Het begon met de zin „Het op-een-na-vieste aan mannen is dat ze naast de pot piesen”.

Mij rest nog een vraag. Wat is het vieste aan mannen? PURMEREND Marianne Tijssen

Nieuwe rol voor mannen

AD 13

ROME — „Zeg Sandra, zou je vanavond kunnen overwerken? We kunnen dan gaan eten en later kijken we bij mij thuis naar een film. Mijn vrouw en de kinderen zijn weg. OK? Dan praten we over jouw toekomst, want hier op het ministerie verknoei je alleen je tijd.”

Italiaanse vrouwen beweren dat als zij carrière willen maken, ze met hun chef naar bed moeten. Verhalen over deze seksuele chantage zijn regelmatig te horen als de strijd van de Italiaanse vrouw voor gelijke rechten voor een baan ter sprake komt.

Parlements lid Bebee Tarantelli, de Amerikaanse weduwe van een Italiaanse vakbondsleider die enkele jaren geleden werd vermoord door terroristen van de Rode Brigades, zegt dat deze praktische voorstellen. Dat komt mede doordat vrouwen seksueel misbruik zelden aan de kaak stellen uit angst voor de tweede keer slachtoffer te worden door het oordeel van andere vrouwen.

Maria (45), werkzaam bij Fiat werd jaren lang gepest door haar afdelingschef. „Ik weigerde op zijn avances in te gaan”, aldus Maria „en hij liet me de vervelendste klusjes opknappen”. Ze zegt dat ze van haar vrouwelijke collega's geen enkele steun kreeg. „Ze zeggen altijd 'je lokt het uit' en ze kritiseren de hoge hakken die ik draag of zien een minirok als een provocatie. Velen van hen geven toe om niet in moeilijkheden te komen.”

Van de 2516 werknemers bij Fiat, Olivetti en Air Italia die antwoorden op een enquête, zeiden er 818 slachtoffer te zijn geweest van seksuele chantage, 222 van hen gaven toe dat ze ervoor waren gezwaagd.

Een lichtere noot op hetzelfde thema is dat Italiaanse mannen zeggen dat ook zij worden „verleid en dan worden verlaten” door hun geëmancipeerde vrouwelijke collega's. Meer dan 20 procent van de mannen bij een steekproef in Florence zei „seksueel te zijn benaderd door vrouwelijke collega's”. Volgens hen zijn de voormalige slachtoffers van de jacht zelf jagers geworden. Tot groot genoegen van de mannen.

In tegenstelling tot vrouwen geven mannen toe dat ze houden van hun nieuwe rol. Ze genieten met volle teugen. Mannen voelen zich vooral geveid door de seksueel gerichte toenaderingen die de vrouwen op hun werk ten toon spreiden.

door Gaither Stewart

Theo & Thea

'WE WILLEN NET ZO BEROEMD WORDEN ALS HENK VAN DER MOLEN.'

Als ze geen succes hadden gehad, was Tosca Niterink misschien wel badjuffrouw geworden en Arjan Ederveen pruikenmaker. Met hun twee geesteskinderen Theo en Thea werden ze echter beroemd en zelfs bijna rijk. Een gesprek met het balorige tweetal.

VARA TV
NR 26 MAGAZINE

Zondag 1 juli, Nederland 2, 19.25 uur
Tekst: Margereth van Horen

Arjan Ederveen en Tosca Niterink alias Theo en Thea op hun tentje in Rotterdam. In dit naar een bordje neigende woninkje - de roze stoelen zijn getooid met kleine afbeeldingen van naakte vrouwen - zullen Arjan (33) en Tosca (29) de komende weken het publiek van het Rotterdamse theaterfestival op hun eigenzinnige manier trachten te onderhouden. „Zelf ga ik praktisch nooit naar het theater”, lacht Tosca. „Al bijna twee jaar kom ik de deur niet meer uit, want mijn hond begint altijd vreselijk te blaffen als ik wegga. Nee, al die voorstellingen vind ik veel te lang duren. Na tien minuten heb ik het allemaal wel gezien en begin ik me stierlijk te vervelen. Ik zit liever voor de buis of ga lekker zuipen in de kroeg.”

Lange optredens kunnen Arjan ook niet bekoren: hij verkliest zijn vriend boven een culturele avond. Vandaar dat hun voorstellingen in 's lands grootste havenstad slechts een kwartiertje zullen duren.

Ze brullen door elkaar: „Lekker kort, dat is het best. Ja, net als je haar, dat moet je ook kort houden. Je broek en je hond trouwens ook. En je moet altijd lekker kortaf doen tegen iedereen!” Meligheid troef dus met het tweetal.

Tosca en Arjan houden evenmin van gekunstelde optredens. Bereidden ze hun optredens à la Theo en Thea braaf een dag van tevoren voor - „dat moest wel, want die moesten in een dag opgenomen worden” - de komende weken gaan ze puur improviserend te werk. Tosca: „De tandjes en brillettjes laten we voorlopig even achter ons. Ik heb het idee dat we als zodanig misschien wel te veel erkenning hebben gekregen. In televisieland stopten ze ook alleen maar veren in onze reet. Om toch met beide benen op de grond te blijven staan, moeten we het ons zelf een beetje moeilijker maken en gaan we nu louter improviseren.”

Arjan: „Bovendien moet ik er niet aan denken dat je lang van tevoren een concept gaat bedenken. Geef mij maar een pollepel en een pruikje en ik doe wel wat. Zo gingen we als Theo en Thea ook meestal te werk.”

Tosca: „Er zijn zelfs proefschriften over ons geschreven, terwijl we allebei toch heel dom zijn.”

Praktisch elke dag komt het tweetal bij elkaar over de vloer. Arjan: „Dan drinken we liters koffie en bespreken we voornamelijk wat er de vorige dag op de televisie was en ons privé-leven. Op het eind van de dag prikken we dan een kreet, zoals laatst „voorhuidarts”, op een bord, zodat we tenminste het idee hebben dat we hard gewerkt hebben.”

Het door sommige mensen verguisde tweetal liet zich als Theo en Thea inspireren door hun jeugdervaringen. „Daarom praatten we ook veel over seks, want ik weet zeker dat alle kinderen geïnteresseerd zijn in „vieze” spelletjes”, verklaart Tosca. Arjan: „In de grondbeginselen des

levens. In het mysterie seks.” Tosca: „Dat heeft ook te maken met poep en pies. Door te laten zien dat die zaken iedereen fascineren, proberen we kinderen het gevoel te geven dat ze daar niet alleen in staan. Volgens mij zitten alle kinderen het liefst onder de tafel met een stokje in elkaars kont te boren.” Arjan: „Dat sommige volwassenen dat niet begrijpen, kan me niets schelen. Laat de mensen maar denken. Ik heb geen zin om me te excuseren. Wij willen gewoon rijk en beroemd worden net zoals Henk van der Molen.”

Tosca: „Dat sowieso! En wij willen amuseren. Lachen is een heel diepe emotie en humor is een heel belangrijke manier, om het maar eens geitewollensokkerig uit te drukken, om contact te maken: om iemand te leren kennen.”

Naarmate het gesprek vordert, wordt het duo steeds baloriger. Tosca: „Als wij geen succes hadden gehad, was ik misschien wel ontwikkelingswerk gaan doen of badjuffrouw geworden. Heerlijk lijkt me dat: de hele dag rondhollen op massageslippers en flink schreeuwen.” Arjan: „Ik was heel lang doorgestaan met toneelspele. Alleen als er echt maar tien mensen in de zaal hadden gezeten, was ik misschien pruikjes gaan maken of brillettjes gaan plakken. In elk geval wel iets waar ik iets van me zelf in kan leggen. Het lijkt me dodelijk om alleen maar een baan te hebben om geld te verdienen. Dat mag je mensen toch niet aandoen?”

Tosca: „Dat begint al op school, daar worden kinderen verpest. Daar wordt ze wijs gemaakt dat het belangrijkste wat ze kunnen doen computers bedienen is. Hoe kan een kind dat nou echt willen? Volgens mij kunnen veel mensen meer dan ze zelf denken. Kijk maar naar Martine Bijl. In het begin dacht iedereen dat ze een dom gansje was en kijk nou eens: ze schijnt een fantastische one woman show te hebben. Ik heb haar nog nooit gezien, maar ze is wel rijk én beroemd!” □

EVELLY BELLEN
ALARMNUMMER
020 - 945338

Vieze buurman

Mevr. Franke uit de Valeriusstraat is een moeder van drie jonge kinderen en is zeer ontsteld over haar overbuurman, die er nogal vreemde praktijken op na houdt. „Het loopt werkelijk uit de hand”, vertelde ze mij. „Mijn overbuurman is een alleenstaande man van ongeveer 50 jaar. En ik begrijp best dat deze man gesteld is op vrouwelijk gezelschap, hij is tenslotte alleenstaand, en hij mag van mij doen en laten wat hij wil maar niet met de gordijnen open. Deze man voert soms wel drie keer per week een complete sexshow op in zijn woonkamer voor de ogen van mijn verbijsterd toekijkende kinderen. En geen kusje hier en daar, Elly, maar de complete samenleving krijgen wij te zien! Ik wil niet in details treden maar het is in een woord: walgelijk. Ik ben nu verplicht om mijn gordijnen vroeg te sluiten, wat in de zomer niet zo erg is, maar 's winters zit ik vanaf 4 uur met geblindeerde ramen omdat de buurman niet alleen de gordijnen open heeft maar ook alle lichten aan. De politie hebben wij al een paar keer gealarmeerd als deze man weer

zo nodig moest, maar zij kunnen niet meer doen dan een waarschuwing geven. Wij zijn nu ten einde raad. Wat kunnen wij hier tegen doen? Wij proberen onze kinderen weg te houden van alle vunzigheid en ontwaarding die in Amsterdam welig tieren, maar hier kunnen wij niet tegen op...” De schaamteloze buurman waar jij mee opgescheept zit heet met een duur woord: exhibitionist. Deze man heeft een ziekelijke afwijking waar paal en perk aan gesteld dient te worden omdat

jouw kinderen het slachtoffer daarvan zijn. Neem onverwijld contact op met de sociaal raadsman in jouw buurt.

Korrelatie drukker door verharding tv

DEN HAAG (ANP) — De Stichting Korrelatie, die 25 jaar bestaat, verwacht in de toekomst meer werk te krijgen door de toename van human-interest items op de televisie en de verharding in de presentatie daarvan. Dat maakte de stichting gisteren bekend tijdens de toelichting op haar jaarverslag.

Directeur Dorke Huijbregts constateert met haar medewerkers dat de wijze van presenteren van een maatschappelijk probleem op televisie verandert om de kijkers beter te blijven boeien. Bij het behandelen van bijvoorbeeld incest schromen programma-makers tegenwoordig niet de dader het eerst in beeld te halen. Daardoor is het schokeffect van mensen die met de problematiek te maken heb-

ben gehad volgens Huijbregts groter dan wanneer het item terughoudender zou zijn gebracht. De stichting verwacht dat deze tendens doorzet en dat haar werk daardoor zal toenemen. De televisie is, aldus Huijbregts, het medium dat op tal van terreinen taboe-doorbrekend heeft gewerkt door de directe confrontatie met bepaalde problemen. Dat begon met een kerstprogramma van de AVRO over eenzaamheid in 1964. Daar-

op kwamen zoveel reacties, dat het initiatief tot oprichting van de Stichting Korrelatie werd genomen. Na 25 jaar wordt telefonische opvang verleend na programma's over de meest uiteenlopende onderwerpen. Op dit moment zijn volgens Huijbregts incest, analfabetisme en oorlogstrauma's problemen waarover zeer veel wordt gebeld. Jaarlijks krijgt de stichting 8.000 telefoontjes.

door **PRIVE** Henk van der Meyden

„ONZIN”

ANDRÉ VAN DUIN is al van kindsaf aan fan van STAN LAUREL en OLIVER HARDY. Vooral Stan Laurel ziet hij als zijn grote voorbeeld.

„Wat een onzin is dit”, aldus een verbijsterde André. „Hoe haalt men het in zijn hoofd zo iets te vertellen. Ik heb er verder eigenlijk geen woorden voor.”

Waarom kan men

Laurel en Hardy niet met rust

TEL 5-6

MAAK UW BOST MAAR NAT VOOR „DE ONTHULLING” VAN DIT JAAR. STAN LAUREL en OLIVER HARDY, die symbolen van kinderlijk onschuldige clownerie, waren homoseksueel.

Ze waren minnaars.

Dit is geen parodie op de gossipwereld, maar het is een theorie die nu gepubliceerd is in een grote Amerikaanse krant voor homoseksuelen.

En het bewijs?

Al hun filmverhalen zijn gebaseerd op manlijke vriendschap die ondanks alle problemen altijd bleef bestaan. En Stan Laurel verscheen vaak in travestie.

Nu het precies honderd jaar geleden is dat Stan Laurel werd geboren, lijkt deze onthulling maximale attentie te krijgen. Maar het is de grootste nonsens die men maar kan vertellen.

Zo is het bij insiders geen geheim, dat Laurel en Hardy buiten de opnamen om helemaal niet zulke intieme vrienden waren, die altijd maar bij elkaar op bezoek kwamen. Laurel was bovendien een heel actieve hetero-

■ Ook Laurel en Hardy zijn het slachtoffer van de mode om sterren, als zij eenmaal gestorven zijn, te bekladden en omlaag te halen.

Foto: Kippe

seksueel die vijf keer trouwde. „Maar”, aldus een vriend, „hij was zo keurig, dat hij pas met de dames in kwestie sliep nadat hij met hen getrouwd was.”

Waarom dan deze publicatie?

Wel, het is op het ogenblik helaas mode om sterren, als zij eenmaal gestorven zijn, te bekladden en omlaag te halen.

Het is op het ogenblik in het puriteinse Amerika een rage om van acteurs van wie men het niet verwacht te onthullen dat zij „anders” zijn. Richard Chamberlains naam werd genoemd, maar ook die van het sekssymbool Richard Gere.

En nu zijn LAUREL EN HARDY de nieuwe troeven

van de Amerikaanse homoseksuele wereld. Maar het trieste van dit alles is dat er toch iemand moet zijn die het allemaal verzonnen heeft. Waarom hebben mensen er tegenwoordig genoeg in deze idolen na hun dood nog een keer kapot te maken. Eerst worden de idolen opgebouwd, zodat zij hoog boven ons verheven zijn, om ze daarna weer omlaag te halen.

RUST IN VREDE is hun niet gegund. RUST AAN FLARDEN zou hun graf-schrift kunnen zijn.

Greta Garbo had haar ogen nog niet gesloten of ze was „verslaafd aan drank of drugs”. Geestelijk was zij niet in orde en haar zogenaamde minnaar, Antoni Gronowicz, komt deze maand met zijn „memoires”

met details over haar lesbische leven. Dit ondanks de wetenschap dat een vorig boek van hem over een vorige paus in Amerika verboden werd.

Garbo is niet de enige die dit lot moet ondergaan. Churchill werd seniel genoemd in zijn laatste jaren. Over Montgomery werd na zijn dood beweerd dat hij een lastig heerschap was en op zijn minst geïnteresseerd was in jonge jongens.

men met Alfred Lagarde verzorgt ze de presentatie. Ook heeft ze een eigen pagina (368) op Teletekst. De

grote belangstelling voor Radio Romantica verbaast haar niet het minst. „Nee, als je nagaat dat vijftig procent van alle Nederlanders het niet prettig vindt in bed...”

Zo'n onbevredigend seksleven komt doorgaans pas laat aan de oppervlakte. Gemiddeld zeven jaar duurt het volgens Schopman voordat mensen met hun seksuele problemen hulp zoeken. „Het schaamtegevoel is groot.” Ze wijst erop dat seksuele problemen dikwijls niet los te zien zijn van andere storingen in de relatie tussen mensen.

Schopman geeft een voorbeeld: „Een vrouw zorgt er in de regel wel voor dat man en kinderen schoon gewassen en goed gekleed naar werk en school gaan. Anders zou ze door haar omgeving erop aangekeken worden dat ze haar verzorgende taak verwaarloost. Haar heimelijke ongenoegen kan ze dan bij voorbeeld kenbaar maken door te weigeren om te vrijen.”

Los daarvan blijkt in Radio Romantica — maar ook in de circa vijftig brieven die er wekelijks naar aanleiding

Veel populaire entertainers worden zo na hun dood neergehaald.

Waarom gebeurt dit? Hoe konden de dochters van BETTE DAVIS en JOAN CRAWFORD hun moeders aan stukken scheuren in hun boeken. Psychologen zeggen dat het een natuurlijke reactie is bij idolen. We voelen ons zelf vaak kwetsbaar.

Bevestiging

Dit soort verhalen geeft ons de bevestiging dat die grote sterren het ook zijn. Dat verklaart de belangstelling voor dit soort boeken. Het is een bevestiging van wat het publiek dacht. Op deze wijze komen de sterren ook weer dichterbij: het zijn ook maar mensen. Maar het is triest dat LAUREL en HARDY nu het slachtoffer zijn geworden van deze „onthullingsrage”.

Dank zij film, tv en video amuseren zij nu nog altijd miljoenen mensen. Maar nu staan zij dank zij die zelfde media ineens voor het vuurpeloton.

Ik weet dat Stan Laurel en Oliver Hardy er een grap over zouden maken en ik hoop dat de rest van de wereld dit ook doet!

van het programma binnenkomen — dat het behoeftverschil tussen de één en de ander een belangrijke onderscheidende factor in relaties is. Beroemd in dat verband is de scène uit de film Annie Hall, waarin Woody Allen aan een echtpaar vraagt hoe vaak ze vrijen. 'Bijna nooit', zegt de man, 'hooguit drie keer per week'. 'Aan één stuk door', verzucht zijn vrouw, 'zeker drie keer per week'.

Mària Schopman: „Het zou allemaal al een stuk eenvoudiger worden als we zouden accepteren dat we niet alles in één persoon kunnen vinden. Maar daar rust nog altijd een groot taboe op. Intieme gesprekken, oké. Maar dat mag niet ontwaarden in strelen, kussen en verder seksueel contact.” Aarzelend: „Ik vind dat een beetje bezitterig.”

Als dat echter de aard van het beestje is, kan Schopman zich het voorstellen dat mensen daar terughoudend in zijn. „Laat iedereen maar zijn eigen grenzen trekken. Monogamie zal best een functie hebben.” En ze wijst op het gevaar van aids. Waarschuwend: „Jongeren gebruiken nog altijd veel minder condooms dan wenselijk is. Ja, hoor je dan, ik heb een vaste relatie. Maar wat ze vergeten is dat ze wel vier keer per jaar zo'n vaste relatie hebben!”

In de late zomer zal Mària Schopman de verhalen uit Radio Romantica en de brie-

Schopman zich geen zorgen over te maken. „Seks is en blijft een spannend onderwerp.”
worden gekoppeld aan verhalen die de creativiteit prikkelen. Dat er een markt voor haar boek is, daar hoeft
ven die ze naar aanleiding van het programma heeft ontvangen, publiceren in boekvorm. Relatieproblemen

„Seks is en blijft een spannend onderwerp”

Speciale uitzending Radio Romantica vanwege 5-jarig bestaan

Ab 23

door ALBERT KOK

AMSTERDAM — De functie van Radio Romantica? Mària Schopman denkt na: „Vaak verkeert iemand met een seksueel probleem in de

veronderstelling dat hij of zij de enige is die daarmee in de knoop zit. Als er dan op de radio lotgenoten aan het woord komen die met dezelfde problemen worstelen, is dat een enorme opluchting.”

Morgen viert Radio Romantica het vijfjarig bestaan. Het wordt een speciale uitzending, waarin mensen worden uitgenodigd om te vertellen wat ze van het programma vinden. Luisteraars die de afgelopen seizoenen over hun problemen hebben gebeld komen naar de studio. Erotic shop Christine Le Duc presenteert haar winkelcol-

lectie. Dat laatste hoort er ook bij, vindt Mària Schopman. „Gelukkig is seks niet altijd alleen maar problematisch. We willen ook aandacht besteden aan de flamboyante kant van seks.”

Orgasmebeleving

Voormalig programmamanager radio Ruud Hendriks (nu Veronique) heeft de formule voor het programma bedacht. Luisteraars mochten in de zomer van 1985 bellen over hun seksuele gevoelens. Alles werd bespreekbaar gemaakt: orgasmebeleving, erotische verhalen, geen zin hebben in seks, scheiding, incest... Al snel werd het een programma met een behoorlijke luisterdichtheid. Gemiddeld 300.000 luisteraars stemmen er wekelijks op af.

Mària Schopman — seksuologe — is er praktisch van begin af aan bij betrokken geweest. Tegenwoordig is zij eindredactrice en sa-

Op sommige middagen kan het erom spannen in het bos bij Urk. Als de contra's in actie komen tegen de troepen van Louwe Gnodde is een rol drop niet altijd voldoende om de vrede te herstellen. Gnodde is zelfverzekerd: „Wij zijn toch in de meerderheid!“ Maar de Urker onderwijzers maken zich zorgen. Wanneer worden de denneappels echte handgranaten?

SLAG BIJ URK

door Joost Bosman

Louwe Gnodde en zijn 'troepen'.

FOTO'S BERT VERHOEFF

TR 2

„Geef acht! Salueren! Op de plaats en rust!“ klinkt het over de speelplaats in het bos bij Urk. Tweëndertig 32 jongetjes, van wie het merendeel in soldatenkleden, compleet met koppels en veldflessen, staan met de hand aan de baret. Gehoorzaam volgen ze de bevelen op van hun leider, Louwe Gnodde, een 63-jarige afgekeurde korporaal bij de mariniers.

Even daarvoor is hij met de fiets gearriveerd. Als de jongetjes hem zien aankomen, rennen ze enthousiast op hem af. „Louwe, Louwe, de boswachter zegt dat we rommel hebben gemaakt en dat we de banken hebben omgetrokken!“ roept een van hen verontwaardigd. „Ik kan hem wel een stamp voor zijn harses verkopen!“ Gnodde maant

de meute tot rust: „Niks ervan. We zijn natuurwachten en willen vrede, geen oorlog.“

Kort daarna staat de groep opgesteld in vier rijen van acht. Niet allemaal even netjes, de een heeft de linkerhand, de ander de rechterhand aan zijn baret geheven. De wat jongere ventjes, die een moment hun concentratie verliezen en even uit hun rol vallen, worden door Gnoddes 'commandanten' met een berisping teruggezet in de rij. „Gehoorzaamheid is het eerste dat een mens moet leren. Als mensen niet gehoorzaam zijn aan elkaar, zijn ze ook niet gehoorzaam aan God“, luidt het credo van de leider.

Natuur

Hij stelt vragen over de natuur. Want daarvoor zijn de natuurwachten elke woensdag- en zaterdagmiddag bijeen: om iets te leren over de flora en fauna van het bos. „Hoeveel liter water zit er in de stam van deze boom?“, vraagt de leider, met een tak tegen de boom tikkend. „Twintig, Louwe, twintig!“ klinkt het uit 32 kinderkelen. Gnodde weer: „Waar komt dat water vandaan?“ „Uit het IJsselmeer!“ weten de jonge natuurliefhebbers. Dan laat de oud-marinier zijn 'legertje' linksom draaien. En daar gaan ze, op bevel marcherend door het bos. Op Urk hebben Louwe Gnodde en zijn natuurwachten, die hun activiteiten zo'n anderhalf jaar geleden begonnen, al voor ophef gezorgd. De commissie van lagere scholen op het voormalige eiland had de zaak onlangs zelfs op de agenda van de periodieke vergadering staan. Alle directeurs spraken zich uit tegen de natuurwacht van Louwe Gnodde. Het onderwijzerskorps in het vissersdorp maakt zich ongerust over de legerkleding van de jongens en hun 'militaire' oefeningen in het bos. En dat nog wel onder leiding van een volwassene.

Gymnastiekvereniging

„Onzin! Marcheren doen ze bij een gymnastiekvereniging ook. En die legerkleding dragen de jongens om niet op te vallen in het groen“, spreekt Gnodde de kritiek van de Urker onderwijzers tegen. Dan laat hij de jongens duik- en kruip-oefeningen doen. „Dekken!“ roept de oud-korporaal opeens. De jongetjes reageren direct en smakken zich tegen de grond. „Als er een mooi

dier nadert, moeten ze snel kunnen wegduiken. Anders schrikt het dier en loopt het weg“, legt hij uit.

„Het begon allemaal in buurthuis De Skuil, hier op Urk“, herinnert Gnodde zich. Hij is lid van De Wapenbroeders, een bond van oud-militairen, die daar regelmatig 'voor de gezelligheid' bij elkaar komt.

Gnodde: „Een aantal kinderen wilde op een gegeven moment ook de bijeenkomsten bijwonen, om verhalen van vroeger te horen en de foto's van Nederlandse militairen in Indië te bekijken, die daar aan de wand hangen. De andere leden van de bond wilden dat niet hebben. Ik ben nu eenmaal gek op kinderen en heb ze toen maar meegenomen naar een vissersbox, ze daar kompaslezen geleerd en verteld hoe ze verschillende knopen kunnen leggen. 's Zomers neem ik ze mee het bos in.“

Hij noemt zijn initiatief 'een gat in de markt'. Al gauw bestond de groep uit 73 jongens tussen de acht en twaalf jaar. Gnodde: „De meeste vaders zijn vissers en zijn door de week weg. De kinderen slenteren vaak maar wat om het huis heen. 's Zomers houd ik ze bezig door met ze het bos in te gaan. Ik wil ze wat vertellen over de natuur en ze iets meegeven waar ze later met plezier aan terugdenken. Ik zeg altijd maar: we gaan naar de speelplaats om zuurstof te tanken. Op deze manier probeer ik de jongens ook weg te houden van vandalisme. En we willen echt niet vechten, hoor. Oorlog is er om vrede te maken, vrede niet om oorlog te maken“.

Het valt hem niet mee de troep bij elkaar te houden. Terwijl hij met de bezoekers staat te praten, begint een aantal knulletjes op eigen initiatief gedisciplineerd klimoefeningen in het speelrek uit te voeren. „Van de politie mogen ze niet meer in de bomen klimmen“, vertelt Gnodde. Hij is het duidelijk niet eens met het verbod van de sterke arm en stelt bijbevestigd: „Zacheüs klom toch ook in de boom?“ Lachend vertelt hij vervolgens verhalen over de tweede wereldoorlog. Hoe de Duitsers hem tijdens een razzia meevoerden en hoe hij in Duitsland de bezetter in de luren legde. „Maar de oorlog is iets verschrikkelijks. Ik kan ook wel verhalen vertellen over lijken. Dat doe ik

natuurlijk niet waar die jongens bij zijn“, zegt hij plotseling serieus, om te vervolgen met een gruwelijk verhaal over een opgeblazen parachutist.

V-teken

Het lijkt de natuurwachten die niet deelnemen aan de kruip-, val- en klimoefeningen, niet te deren. Ze hebben meer belangstelling voor de journalisten, die een voorname bron van afleiding vormen. „Wanneer komen we in de krant?“, vragen de knulletjes nieuwsgierig. „Als het deze week niet is, maak ik je af!“, dreigt een al iets oudere natuurwacht, die eerder te kennen gaf de boswachter het liefst af te willen rossen. De natuurwachten zijn graag bereid te poseren, saluerend wel te verstaan. Een enkeling maakt als een echte verzetsstrijder het V-teken.

De Urker politie heeft ook lucht gekregen van de padvindsters in soldatenkleden. „Een volwassene die met een grote groep kinderen het bos intrekt, wekt natuurlijk argwaan. Maar we hebben de zaak onderzocht en niets bijzonders ontdekt“, zegt een woordvoerder. Hij denkt dat het hele verschijnsel wel snel weer voorbij zal gaan.

Van de geruchten dat spelende kinderen door de natuurwachten met stokken en messen worden bedreigd, weet de Urker politie niets af. En wat de militaire outfit betreft, zegt de voorlichter: „Het is op Urk al jaren mode om in legerkleding te lopen. Die kun je hier op de markt kopen.“

De politie maakt zich dan ook niet ongerust, maar houdt Gnodde en zijn kornuiten toch in de gaten. „Het is een soort cowboytje en indiaantje spelen, wat alle kinderen doen. Toch moeten we ervoor oppassen, dat het niet uit de hand loopt. Louwe Gnodde is een heel goeie man, maar zeker geen pedagoog.“

Sinds een week of vier krijgen de natuurwachten echter tegengas uit een heel andere hoek. Een groep van ongeveer veertig kinderen probeert de natuurwachten te dwarsbomen. Schertsend noemt Gnodde ze 'de contra's'. „De onderwijzers op Urk hebben hen tegen mij en de jongens opgezet. In het verleden zijn er wel eens vechtpartijtjes geweest tussen beide groepen, maar die heb ik opgelost met een rolletje topdrop“, zegt Gnodde. „Een aan-

tal tegenstanders heb ik omgepraat en nu horen ze bij ons. Die ruzies hebben geen enkele zin, want wij zijn toch in de meerderheid!“

Ook onderling ontstaan er zo nu en dan, zonder dat de leider het merkt, wat schermutselingen. Een groepje is zich gaan toeleggen op het gooien van handgranaten, ofwel denne-

appels. Twee jongens, de een in soldatenkleding, de ander in burger, hebben het een paar keer met elkaar aan de stok. Het laatste knaapje, dat ruim een kop kleiner is dan de 'soldaat', delft telkens het onderspit en incasseert een paar stevige optaters. Als zijn belager hem dan ook nog nat gooit, wordt het hem te machtig. Huilend pakt hij zijn fietsje en vertrekt, zonder dat iemand zich om hem bekomert.

Een ander die zich commandant noemt, krijgt van zijn makkers eveneens de volle laag. „Jij bent alleen maar ondercommandant“, roepen ze, terwijl ze hem eens flink door elkaar schudden. Het lijkt een mengeling van spel en ernst.

Willem is twaalf jaar en sinds twee maanden lid van Gnoddes clubje. Daarvoor hoorde hij bij de contra's, maar achteraf is hij blij dat hij de overstap heeft gemaakt. Hij heeft het in de korte tijd dat hij bij de natuurwacht zit al tot commandant van zijn eenheid geschopt.

Thuis houdt Willem een dagboek bij. Daarin noteert hij wat de natuurwachten zoal doen en verzamelt hij kranteknipfels over de club. „Wij zijn de wapenbroeders en Louwe Gnodde is onze leider“, schrijft hij. En: „Alle scholen zijn tegen ons, maar wij gaan niet verloren.“

„De meester zegt dat ik van school wordt getrap als ik met legerkleden in de klas kom. Mensen vergelijken ons met Hitler-Jugend, maar dat zijn wij helemaal niet“, zegt Willem gepikeerd. „We hangen nestkastjes op voor de vogels, dat is toch juist hartstikke goed!“

Spel

Zijn moeder snapt ook niet waar de onderwijzers zich druk over maken. „Een beetje marcheren kan toch geen kwaad. Het is maar spel hoor“, zegt ze.

Voor Willem lijkt dat inderdaad te kloppen. „Ik moet in dienst want ik ben de oudste jongen thuis“, weet hij, „maar daarna word ik bakker.“ En verwachtingsvol vervolgt hij: „Op 9 juni gaan we met Louwe naar Leeuwarden om de luchtmachtbasis te bekijken.“

Klas

LN 13-6

Pesten vaak gevolg verstoord evenwicht in

Tijdens het gesprek komt het beeld uit de schooltijd terug.

ter wisten en dat het vanzelf zou overgaan?

Succes

Vereijken weet inmiddels beter. Vier jaar geleden legde hij een toneelstukje over pesten, gespeeld door een groep meisjes die hij als maatschappelijk werker kende, vast op video. In eigen beheer schreef hij er een brochure bij. Totale kosten: 128 gulden. Inhoudelijk en technisch viel er op de amateurproductie nog wel wat aan te merken, geeft Vereijken ruiterslijk toe. Maar het werd een ongekend succes. Na aandacht voor het Limburgse project in het VPRO-kinderprogramma Sjappoo liepen scholen te hoop voor een kopie van de videoband.

Pesten in de klas bleek een wijdverbreid probleem. De stichting Kinderpostzegels en het Praeventiefonds lieten zich overtuigen van het nut van subsidies voor een professionele videoband en lesbrochures over het onderwerp. De studiedag is opgehangen aan de presentatie van dit pakket.

Uit het hele land kwamen aanvragen voor het materiaal. Dit sterkte Vereijken in zijn schatting dat een op de twintig kinderen tussen de tien en veertien jaar slachtoffer is van ernstige pesterij. En in zijn overtuiging dat leerkrachten vaak letterlijk met de handen in het haar zitten wanneer zij met het probleem in aanraking komen.

De hulpverlener veegt de betrokkenen bij het proces dat tot pesten leidt, op één hoop voor hij zijn adviezen formuleert. Het

idee dat een enkel treiterhoofd en een losse schlemiel samen schuldig zijn aan pesterij, is gezichtsbedrog. In de opvatting van Vereijken vloeit het pesten voort uit een verstoord evenwicht in de klas, wanneer de groep gekenmerkt wordt door een negatieve sfeer. In die groep spelen naast de pester en het slachtoffer ook de anderen een rol, inclusief de leerkracht en — op enige afstand — de ouders.

Buitenbeentjes

„Als er een positieve sfeer hangt in een groep, worden buitenbeentjes goed opgevangen. Dan bedoel ik niet alleen de klasgenoten met rood haar of flaporen, maar vooral de onzekeren, de angstigen, de kinderen met een al bestaand negatief zelfbeeld. Een goede omgeving stimuleert hun sociale vaardigheden, ze bouwen zelfvertrouwen op en worden weerbaarder”, aldus Vereijken.

De hulpverlener dicht bij het ontwikkelen en vasthouden van zo'n positieve sfeer een cruciale rol toe aan de leerkracht: „Wanneer hij of zij zich afzijdig houdt of zelfs meelacht met de pester, verliest het slachtoffer elk vertrouwen. Daardoor zal het zich ook steeds meer als slachtoffer gaan gedragen, wat weer aanzet tot meer pesten. Zolang de slechte sfeer en dus de frustraties binnen de groep blijven bestaan, zal het pispaaltje worden gebruikt”.

Elke leerkracht moet voor zichzelf nagaan waar hij staat, als er in de klas gepest wordt.

de pestkop doorgaans weinig afwijkt van het slachtoffer. Wat de getapte jongen of die dekselse meid lijkt, die met verbaal of fysiek geweld een plaats in de groep bevecht, is een klasgenoot met beperkte sociale vaardigheden die zichzelf voortdurend overschreeuwt — en vaak ook niet anders kan.

Een standaardoplossing voor pesterij biedt Vereijken niet. „Elke onderwijzer, elke schoolleiding moet voor zichzelf nagaan waardoor de frustraties binnen een groep ontstaan. Natuurlijk moet de leerkracht hard optreden tegen pesten, duidelijk maken dat hij aan de goede kant staat. Dat als eerste. Maar daarna moet binnen elke school de eigen methode ontstaan waarmee aan ernstige pesterij het hoofd kan worden geboden. En dat is geen kwestie van een enkele teambespreking, die ontwikkeling kan wel een schooljaar duren”.

Brugklassen

De maatschappelijk werker richt zich vooral op de lesgeevenden in de brugklassen van het voortgezet onderwijs. Waarom niet al een paar stappen eerder: Je richt en op de leerkrachten van de laatste groepen in het basisonderwijs? Vereijken, wat besmuikt: „Het klinkt pijnlijk, maar je treft daar toch wat gemakkelijker de houding aan van 'straks zijn ze van school', die pestkop is met een half jaartje verdwenen, laat maar. Aan de andere kant is in de brugklas de kans op frustraties ook groter, omdat de groep daar opnieuw

wordt gevormd en het evenwicht moet worden hervonden”.

De ouders van een kind dat slachtoffer van stelselmatige pesterij is, hebben veel meer macht dan zij zelf vaak denken. „Via medezeggenschapscommissies, op ouderavonden en in zelf aangevraagde gesprekken kunnen zij met de vuist op de tafel slaan. Zij moeten fel worden, niet accepteren dat een slechte sfeer blijft voortbestaan”.

Schoolleidingen zijn heus wel gevoelig voor een slechte naam of het dreigement dat het kind naar een andere school gaat. Dat kan ze een formatieplaats kosten, grimlacht Vereijken. „En ouders moeten vooral niet de signalen van hun kinderen wegwuiven, gemakzuchtig roepen dat het kind er dan ook maar eens op moet inslaan, of vragen om een schijnoplossing zoals overplaatsing naar een andere groep”.

Per saldo is iedereen gebaat bij het aanpakken van omstandigheden waarin pesten ontstaat, meent de maatschappelijk werker. In de eerste plaats het slachtoffer, dat zonder ingrijpen met vaak aanzienlijke schade de maatschappij in zal moeten. Maar ook de klasgenoten en leerkrachten, want een negatieve sfeer verstoort de concentratie en de leerprestaties van de hele groep nemen af. En niet in de laatste plaats is de treiterkop geholpen, die zonder maatregelen zal volharden in zijn beperkte gedrag. Sipke is beroepsmilitair geworden, hoorde ik veel later. Bij de commando's, een hele goeie. Het verbaasde me niks.

door wiebe pennewaard

redactie den haag

Eerst vaag, dan snel scherper: zijn gezicht, zijn harde stem. En vooral dat lachje, als hij je weer te pakken had gehad. Sipke. Een pestkop. De klasgenoten lachten ook, maar anders. En de meester stond in zijn spullen te rommelen. Verdraald, bedenk ik nu, altijd wanneer ik in de hoek was gedreven, stond meester in zijn spullen te rommelen. Wacht maar, ik krijg jullie later nog wel, dacht ik, terwijl ik voor de zoveelste keer probeerde in het niets op te lossen. Veel succes hadden die pogingen niet.

De man die de pijnlijke beelden dertig jaar na dato onbewust terugbrengt, is Peter Vereijken, projectleider bij het Regionaal Instituut voor Maatschappelijke Dienstverlening in Venray. Hij is de motor achter de studiedag over pesten, die vandaag wordt gehouden. De ene helft leerkrachten, de andere helft medewerkers van Rigg's, GGD's en andere hulpverlenende instituten. Pesten op school als serieus probleem — had mijn vader toch ongelijk toen hij zei dat ik niet moest zeurden, dat ze nou eenmaal niet be-

1968-Nostalgie. Dat gaat er altijd in als koek. Die strijd bare love & peace periode eind jaren zestig liet niet alleen indruk na in Amsterdam en Parijs, aan de andere kant van de oceaan haalden de Black Power Movement en Vietnamdienstweigeraars nog meer publiciteit. With a little help from your friends dan kwam je er wel.

Wie in die gistende tijd pakweg zeventien, achttien jaar oud was bezorgde latere tieners een behoorlijk minderwaardigheidscomplex. De VPRO maakt daar nu door het programmeren van de Amerikaanse comedyserie *The wonder years* een eind aan. Hierin is het immers de beurt aan jaren zestig-pubers. De reeks zit echter zo geraffineerd in elkaar dat het voor meer generaties een *Ah-erlebnis* oplevert. Makers Neal Martens (33) en Carol Black (32) zetten hun eigen adolescentenleven charmant naar hun hand. Alles draait om de twaalfjarige Kevin (Fred Savage), die met ouder broertje Wayne en bijna volwassen zus Karen opgroeit onder het regime van een strenge, hardwerkende vader en een dienstbaar ingestelde moeder. Het decor is zo'n typische blokendoos-woning in een van de buitenwijken, waar voor elke deur een Dodge staat geparkeerd: kortom dé omgeving van de zogenaamde Amerikaanse tv-generatie.

De lol van de serie, die in Amerika een succes is (en dan moet je oppassen!) komt niet alleen voort uit de anekdotes, maar zit 'm eerder in de vorm. Wat er allemaal omgaat in het hoofdje van Kevin wordt van commentaar voorzien door (onzichtbare) oudere Kevin. Die is inmiddels de dertig gepasseerd en geeft vanuit deze aangename positie geregeld zijn visie op de gebeurtenissen. Zijn ironische voice-over geeft de show haar eigen karakter. Ook spreken de goedkoop gekleurde smalbeeldfamiliefilmpjes en fantasiedromen de *monologue interieur* soms te-

gen, wat de nostalgie perspectief geeft.

Kevin's opmerkingsgave is uitzonderlijk, maar dat is natuurlijk niet vreemd voor een jongen die net op de Junior High School arriveert en zich over van alles en nog wat verbaast. En dan moet hij ook nog opboksen tegen normen en waarden die de flower power tijd opnieuw definieerde.

Opgroeien gaat van au! en een kind komt aan relativeren al helemaal niet toe. Kon iedere puber later maar dat afstandelijke carbonpapiertje over zijn groeistuipepen leggen zoals volwassen Kevin dat in *The wonder years* doet.

ESTHER KERKHOF

The wonder years, zondag, nederland 2, 19.00 uur.

Toen was geluk heel gewoon

'The Wonder Years': weemoedige terugblik op kinderjaren

Van onze rtv-redactie HILVERSUM - Pure nostalgie, oordeelde een Amerikaanse criticus vorig jaar over *'The Wonder Years'*, de comedy-serie die de Vpro de komende maanden op de vroege zondagavond (Ned.2, 19.00) uitzendt. Amerikaanse dertigers zagen bij miljoenen hun jeugd aan hen voorbijtrekken. De serie was dan ook een van de toppers van het ABC-aanbod van vorig jaar.

Kevin Arnold, 33 jaar, kijkt terug op het begin van zijn tienerijd. Het is 1968, het 'hoogtepunt' van de Vietnam-oorlog en het jaar van de dramatische gebeurtenissen, zoals de moordaanslagen op Martin Luther King en Robert Kennedy. Met Joe

Cockers 'With a little help of my friends' en The Byrds' 'Turn Turn Turn' op de achtergrond begint Kevin aan zijn middelbare schooltijd op de kersvers omgedoopte Robert Kennedy 'junior high'.

Op de drempel van de puberteit heeft Kevin flink van zich af te knokken. Tegen zijn zuigende en treiterende broer Wayne, een vetkuif uit de hoogste klas die zijn locker-slotcombinatie uit hem dreigt teneinde daar zijn mes en weed te kunnen verbergen. Tegen het schoolhoofd, die wellustig zijn machtspeletjes met de leerlingen speelt en tegen de gymleraar - volgens Kevin van 33 iemand met het grootste minderwaardigheidscomplex sinds Napole-

on - die het joch tot doelwit van zijn macho-complex maakt door hem voor de hele klas te vragen eens uit te leggen wat een *jock strap* precies is. Als Kevin met een grote omhaal van woorden eigenlijk geen antwoord geeft staat de leraar als een domme koe te kijken.

Uiteraard komen bij een inspectie mes en drugs tevoorschijn en na een bezoekje aan het schoolhoofd bereid Kevin zich voor op een fors pak slaag waar pa de knokkels van zijn handen al voor soepel maakt. Thuis krijgt het gezin te horen dat buurjongen Brian in Vietnam is gesneuveld. De tijd van geborgenheid en het kabbelende dag-in-dag-uit lijkt voorbij.

- NRC 1-6
OVER MAATWERK-TWIJGEN
- 1 IJzeren maagd
 - 2 Heksenmasker
 - 3a Peer
 - 3b Peer, open
 - 4 Duimschroeven, Wenen, 1769
 - 5 Het lot van drie homoseksuelen
 - 6 Schandfluit

Opgroeien in nostalgie van 1968

DE THEORIEËN VAN PLATO

Zo ziet de hemel eruit

door Arjen Schreuder

CS LITERAIR NRC HANDELSBLAD 1-6-90

Heeft het zin onderscheid te maken tussen een schrijver en een filosoof? Moeten volwassenen er nog op gewezen worden dat Sinterklaas niet bestaat? Wist Plato echt hoe de hemel eruit zag, of heeft hij dat maar verzonnen? Het boek dat Gerard Koolschijn over Plato schreef roept allerlei vragen op. „Ach, laten we toch gewoon Plato's boek *Phaedrus* lezen, waarin wordt meegedeeld dat onze ziel in volmaakte toestand vleugels heeft.”

HET is opmerkelijk hoeveel mooie, onredelijke uitspraken er worden gedaan. Vooral kunstenaars zijn er goed in. Iemand die prachtig kan zingen zegt bij voorbeeld wel eens dat dat niet komt doordat hij zo goed heeft geoefend (dat kan iedereen), maar door iets wat zich niet laat verklaren; als het erop aankomt zingt niet hij zelf, maar iets in hem. Schrijvers verklaren soms iets dergelijks. Ze zeggen niet zozeer het gevoel te hebben zelf woorden te verzinnen (dat zou gemakkelijk zijn), als wel ontvankelijk te zijn voor wat zich aandient. Anderen gaan nog een stapje verder en verklaren zelfs dat het een vergissing is om hun werk met prijzen te bekronen; er valt helemaal niets te bekronen omdat niet zij zelf die woorden hebben verzonnen, maar God.

DIT zijn eigenlijk allemaal voorbeelden van een platonische manier van denken. Plato (428/7-348/7) was een filosofisch ingestelde man die over deze manier van denken een verbluffende theorie heeft opgesteld, zo verbluffend dat het hele christelijke geloof er bovenop kon worden gepluist. Zijn leer komt er in het kort op neer dat onze zintuiglijke wereld niet de ware wereld is. De dingen die wij zien, horen, proeven, ruiken en voelen lijken misschien echt, maar *in werkelijkheid* zijn ze niet meer dan een afschaduw van het wezen van die verschillende dingen, een wezen dat zich in een bovenzinnelijke wereld bevindt. Dit is de wereld van de 'ideeën', die wij kennen omdat onze ziel tot deze wereld behoorde voordat zij in het lichaam werd geplaatst. Om aan dat eeuwige leven te kunnen deelnemen is het zaak het lichaam te verachten en de ziel te bevrijden. Men begrijpt dat deze theorie allerlei consequenties heeft. Eén daarvan is dat het leven er over het algemeen minder ondraaglijk door wordt; alles is altijd wel ergens goed voor, er is altijd wel een *bedoeling*. Een andere consequentie is dat de omgang met andere mensen minder ingewikkeld wordt. Je praat namelijk niet langer tegen een toevallige medemens, maar tegen iets eeuwig in die medemens. Je vindt anderen ook nooit zomaar goed of slecht, je herkent in hen Het Goede of Het Slechte. Meestal kijk je dus andere mensen niet precies in ogen, maar als het ware in iets dat zich een paar centimeter daarachter bevindt. Maar de meest ingrijpende consequentie van Plato's leer is wel dat je niet teveel aan seks mag doen. Wie dat toch doet, moet het zelf maar weten. Hoofdschuddend schrijft Plato in zijn boek *Politeia* over mensen die de verleidingen van het lichaam niet kunnen weerstaan: „Als koeien met hun koppen naar de grond gebogen en met hun blik altijd omlaag grazen ze hun tafels leeg, zich volstoppend en elkaar bespringend, en in hun

begeerte naar steeds méér trapend en stotend met horens en hoeven van staal doden ze elkaar uit onbevredigdheid, omdat ze met onechte en vergankelijke dingen het vergankelijke deel van zichzelf vullen, dat niets vasthoudt.”

NU heeft Gerard Koolschijn, die eerder prachtige vertalingen van Plato's *Symposium* en *Politeia* maakte, onlangs het boek *Het democratische beest* gepubliceerd, een soort toelichting bij zijn drie jaar eerder verschenen bloemlezing *Plato, schrijver*. In deze boeken wordt aangetoond dat de theorieën van Plato allemaal *psychologisch verklaarbaar* zijn. Koolschijn wijst erop dat Plato dan wel de mond vol had over eeuwige waarheden en goddelijke kwesties maar laat u niets wijsmaken: hij

heeft het zich allemaal ingebeeld. Hij heeft het allemaal verzonnen. Het zijn de projecties van een gefrustreerd mens, een mislukte politicus met een sterke drang tot zelfvernietiging, een wereldvreemde masochist, een gemankeerde dictator, een rijkeluis met teveel vrije tijd, een sidderrog die andere mensen altijd onzeker maakte met zijn gevraag, een dominee op zoek naar slachtoffers. Koolschijn schrijft: „Zijn emotionele betogen over het heil van de wereld danken hun intensiteit aan het feit dat ze over zijn eigen heil gaan.” En ook: „Zozeer staat hij in zijn werk centraal dat zijn ideale samenleving de wereldvreemde parallel van zijn persoonlijkheid vormt.” Over een passage uit de *Gorgias*, een boek waarin Socrates discussieert met een Callicles, schrijft hij: „Plato brengt Callicles' verachting voor

het filosofische leven met zoveel kracht naar voren dat hij zelf wel een belangrijk deel Callicles in zich moet hebben gehad.”

GOED, dat weten we dan. De vraag is nu of het ertoe doet door wie precies de boeken van Plato zijn geschreven. Het antwoord is nee. Maakt het verschil of prachtige boeken zijn geschreven door een man met een zware baard die Plato heet, door Miss Universe, door F. Bolkestein of door het hele Nederlandse vrouwenhockeyelftal? Worden het daardoor betere of slechtere boeken? Maakt het iets uit of de Bijbel, om er eens een ander boek bij te betrekken, is geschreven door God of door stervelingen? Als straks iemand zou ontdekken dat het Nieuwe Testament is geschre-

ven door Herodes, zullen alle gelovigen dan plotseling van hun geloof afvallen? Zullen sommige gelovigen dan niet zeggen: blijkbaar heeft het God behaagd om zich van Herodes te bedienen om Zijn werk te openbaren, en val me nu verder niet lastig met die onbenullige ontdekkingen, ik zit net lekker te lezen? Koolschijn schrijft: „Plato is behalve filosoof ook of juist schrijver, omdat zijn werk een uitdrukking is van zijn persoonlijkheid, op hoog literair niveau.” Maar valt er wel een onderscheid te maken tussen *filosofen*, dat wil zeggen Grote Denkers die volkomen belangeloos De Waarheid verkondigen, en *schrijvers*, dat wil zeggen mensen die alleen hun Eigen Waarheid verkondigen? Be-

staan er boeken geschreven door mensen zonder belang? Boeken die meteen uit de lucht zijn komen vallen? Boeken die door God zijn geschreven? Bestaat God dan? Of bestaat God misschien gewoon niet?

GERARD Koolschijn denkt Plato, op grond van zijn boeken nog wel, te ontmaskeren als iemand die geen belangeloze filosoof was maar gewoon een mens van vlees en bloed die toevallig schitterend kon schrijven. Dit is volgens mij een vergissing; want er valt helemaal niets te ontmaskeren. Het lijkt wel alsof Koolschijn aan volwassenen wil uitleggen dat Sinterklaas niet echt bestaat. Hij legt uit dat wat door velen als een goed en heilig man wordt beschouwd, eigenlijk gewoon de buurman is. Herken je dat smoezelige tafelkleed dan niet? Zie je niet dat die baard is vastgeplakt op het chagrijnige gezicht van de man die de heggenschuur altijd vergeet terug te brengen? En zie je niet die afschuwelijke kleine zwarte oogjes?

KOOLSCHIJN vertelt in *Het democratische beest* hoe het hem verging tijdens de opvoering van Plato's *Symposium* op het toneel. Hij fungeerde daarbij zelf als voorzitter. Hij schrijft: „Een tekst die ik bij lezing misschien niet overtuigend, maar toch altijd indrukwekkend had gevonden, veranderde totaal toen ik hem vlak naast mij uit de mond van een concreet persoon te horen kreeg. Je had Socrates geen vragen kunnen stellen zonder hem in grote verlegenheid te brengen. Met Socrates' betoog over de sublimatie van de liefde, geschreven om alle andere sprekers de mond te snoeren, had Plato een muur van woorden opgebouwd waarachter zich een eenzame man had verschanst die de discussie uit de weg ging en zijn hoogste verrukking vond in 'wat altijd alleen, op zichzelf, bij zichzelf, eenvormig' was. Als voorzitter voelde ik een dubbele schaamte. Ik schaamde me om een bres in die muur te slaan, omdat van die oude man dan niets leek te zullen overblijven. Wat de kroon op het leven van Plato's Socrates moest zijn, trof mij als ongelooflijk zielig. Maar ik schaamde me ook voor het publiek, omdat ik Socrates al die onzin maar liet beweren zonder in te grijpen en overdonderd moest lijken terwijl ik geërgerd was.”

ERGERNIS Schaamte? Het merkwaardige is dat de rede van Socrates over de liefde nu juist van een grote schoonheid is. Veel mooier dan ik hier kan samenvatten legt Socrates uit dat de juiste minnaar niet zomaar verliefd wordt op een mooie persoon, maar op Het Schone dat zich in bepaalde personen manifesteert. De ziel herkent Het Schone en wil daar deel aan hebben en wie daar geweldig goed zijn best voor doet zal uiteindelijk het wezen van Het Schone bereiken en goddelijk worden. Leugens! denkt Koolschijn. En hij schrijft over Plato: „Als het erop aan komt, heeft hij geen argumenten meer, maar stuit je op een geloof dat verdere discussie

uitsluit.” Maar wat had Koolschijn dan gedacht? Had hij graag nog even willen doordiscussiëren over eeuwige waarheden? Had hij dan gedacht dat het mogelijk is zonder illusies te leven? Verdient het eigenlijk wel aanbeveling zonder illusies te willen leven?

NEE, ik geloof niet dat het goed is om zich te ergeren aan onredelijke verhalen over de hemel. Plato schrijft ergens: „Het gebied van het hemelgewelf is nog door geen dichter bezongen en niemand zal het ook naar behoren bezingen. Maar het ziet er zo uit. Ja, ik moet nu eenmaal de waarheid durven zeggen, vooral nu ik over de waarheid spreek.” Ook schrijft hij zinnen als: „Dit is dan het leven der goden. Nu de andere zielen.” Moet men Plato om zulke opmerkingen tot de orde roepen? Moet men de armen in de zij zetten en roepen: u probeert mij voor de gek te houden? Moet men mensen *ongelooflijk zielig* vinden omdat zij zichzelf voorspiegelen dat ze gelukkig zijn? In *Politeia* regelt Plato bestuur, opvoeding, censuur en liefde in zijn ideale staat en hij schrijft: „Voor elk huwelijk moet het criterium zijn dat het landsbelang met het aangaan van de verbintenis is gediend en niet het plezier van de betrokkenen.” Moeten we nu zeggen, zoals Koolschijn niet doet maar sommige andere lezers wel, dat hier een *gevaarlijke* denker aan het woord is? Moeten we hem dan vervolgens de mond snoeren? Zijn boeken dan zo gevaarlijk? Zijn boeken even gevaarlijk als een een dictator die mensen hun hoofd afhakt en al het eten van de hele wereld voor zichzelf bewaart? Dat geloof ik niet. Ceausescu was gevaarlijk, maar Plato niet. Plato kan namelijk geen dictatuur meer vestigen. Plato is al ruim tweeduizend jaar dood en als er iets ongevaarlijk is, dan zijn het dode mensen.

ACH, laten we toch gewoon Plato's boek *Phaedrus* lezen, waarin wordt meegedeeld dat onze ziel in volmaakte toestand vleugels heeft en dat wanneer wij verliefd worden, de ziel zich haar vroegere volmaaktheid herinnert en onze vleugels weer beginnen aan te groeien. De gloed veroorzaakt dat de plaatsen waar ooit de veren zaten en die nu onder een harde korst gesloten waren, weer zacht worden. De ziel gaat bruisen en koken en het jeukt als bij kinderen die tanden krijgen. Men kan, staat er ook geschreven, de ziel nog het beste vergelijken met een gevleugeld span paarden en zijn menner. Als de ziel verliefd wordt, deinst de menner in zijn natuurlijke hang naar het onvergankelijke in heilige schroom terug en trekt de leidsels aan, zo hard dat beide paarden op hun achterste komen te zitten; het ene goede paard zonder een krik te geven en het andere, geile paard tegen zijn zin. Maar als de menner lang genoeg trekt, zal ook dit geile paard zich voegen naar wat passend is. Het is niet goed om mensen die zulke verhalen vertellen *ongelooflijk zielig* te vinden. Het is beter deze schrijvers te respecteren en te bewonderen. Het is beter door

Lyrisch zigeunerverhaal maakt

De Joegoslavische filmmaker Emir Kusturica won in 1985 de Gouden Palm van Cannes voor 'When father was away on business' en vorig jaar kreeg hij daar de regieprijs voor *Time of the gypsies*. Een lyrisch en expressief zigeunerverhaal dat indruk maakt omdat Kusturica zich geheel met zijn onderwerp heeft vereenzelvigd.

Voor het scenario van deze film baseerden de produktieve Joegoslavaaf Gordan Mihic en Kusturica zich op gesprekken met een veertienjarige jongen. Hij trok sinds zijn zesde stelend door Italië en was, op weg naar zijn geboorteplaats in Joegoslavië, aan de grens gearresteerd.

In de film is Perhan (Davor Dujmovic) de bastaardzoon van een zigeunervrouw en een Joegoslavische soldaat. Omdat zijn moeder is overleden worden hij en zijn kreupele zusje Daga opgevoed door grootmoeder Baba. Perhan maakt kennis met het echte leven als hij de rijke zigeunerleider Ahmed leert kennen.

Die belooft dat hij Perhan's zusje zal laten opereren, maar in plaats daarvan profiteert Ahmed van haar handicap door het meisje in te zetten in zijn legertje van bedelaars. Op hun zwerftocht leert Perhan liegen, stelen en bedriegen. Zelf zal hij ook niemand meer vertrouwen.

Hoewel de film tamelijk lang is met sterk melodramatische trekken, maakt hij toch indruk. Vooral door de krachtige lyriek. De zigeunerwereld in de film beantwoordt bepaald niet aan de be-

AC
22-6
Sinolicka Trpkova en Davor Dujmovic spelen de hoofdrollen in *Time of the Gypsies*.

kende romantische clichés. Het modderige stadje waar Perhan woont is zeker geen vrolijk woonwagencamp. Het beeld dat Kusturica scheidt, ziet er authentiek uit zodat hij het zich kan veroorloven te laten zien hoe de bende van Ahmed stelend door Italië trekt, hetgeen nogal wat vooroordelen bevestigt. (lb)

Vader

She's Out of Control is een familie-komedie rond de gladste tv-huisman ter wereld, Tony Danza. De held van de serie 'Who's the boss?' staat er in deze film alleen voor en met twee dochters valt dat niet mee. De oudste, Katie Simpson (Ami Dolenz), is net vijftien. Ze heeft een bril met dikke glazen, een beugel, piekerig haar, jongens zien haar niet staan. Maar de vriendin van vader neemt Katie mee naar de kapper, de oogspecialist en de tandarts. Binnen de korste keren wordt Katie een mooie jonge vrouw. Pa kent zijn dochter amper terug. Hij vindt het leuk, maar dat verandert als haar verschijning jongens aantrekt. Keurige studentjes, ruige motorbinken, verlegen knaapjes en stoere jongens lopen de deur plat. Katie vindt het reuze interessant, maar dan realiseert vader zich het gevaar. Hij probeert controle te houden over wanneer, waar en met wie Katie op stap gaat. Vergeefs, want: *She's out of control*. En zo kabbelt de film verder, met

hier en daar een geslaagde grap, veel scheve bekken van Danza en verder veel clichés. Luchtig amusement voor de zomermaanden, hoewel het de vraag is of de bioscoop de meest geschikte plaats is voor een film met zo'n groot gebrek aan inhoud en zeggingskracht. Tony Danza kan zich beter tot televisie beperken. (ps)

Avontuur

'Treasure Island' van R.L. Stevenson, de belevenissen van de dertienjarige Jim Hawkins, op zoek naar een oude piratenschat, blijven tot de verbeelding spreken. Avontuur met een hoofdletter, minstens vier keer verfilmd. Met de nieuwste *Treasure Island*, een ambitieus spektakel, maakt scenarioschrijver en producent Fraser C. Heston zijn regiedebuut. Zijn vader Charlton Heston speelt een opvallende hoofdrol als de piratenkapitein Long John Silver. Bij zijn dood laat de raaskallende oude kapitein Bones aan de dertienjarige Jim zijn zeemanskist met daarin een schatkaart na. Met dokter Livesey en de verwaande jonker Trelawney zet hij een stoutmoedige expeditie op touw. Fraser Heston toont een lekker ruige achttiende eeuw, met als pronkstuk de imposante driemaster die in 1962 de hoofdrol speelde in 'Mutiny on the Bounty'. In combinatie met de kleurrijke karakters en de geheimzinnige gebeurtenissen rond kapitein Bones ont-

staat de juiste mengeling van fantasie en realiteit voor een klassiek avonturenverhaal.

Maar na het veelbelovende voorspel valt de rest wat tegen. De opnamen op Jamaica zijn perfect, maar wat gewoontjes. Bovendien zit er veel tijd in gevechten tussen piraten en Jims dapperen. Dat niet de wapens maar de personages het belangrijkste zijn bewijst telkens Charlton Heston die van Long John Silver een schitterende creatie maakt. Een sluwe oude vos die zijn tekst uitsprekt alsof hij Shakespeare speelt.

Fraser Heston had meer aandacht aan het drama moeten besteden. De dubbelzinnige relatie tussen Jim en Long John Silver, waar het verhaal vooral om draait, komt nu niet uit de verf. Daarom een al met al onderhoudend en bij vlagen indrukwekkend avontuur, maar zelden verrassend of opwindend. (lb)

Hoertje

In 'Track 29' was Theresa Russel een vrouw met waanvoorstellingen, gevolg van een traumatische jeugdervaring. Haar rol in *Impulse* lijkt daar wat op. Ze speelt Lottie, een 'undercover' bij de politie van Los Angeles die verkleed als hoertje drugdealers in de val lokt. Ze kan zich moeilijk van haar werk losmaken en krijgt last van troebele fantasieën.

In 'Track 29', het surrealistische drama van Roeg kwam het spel van waan en werkelijkheid mooi

Charlton Heston in *Treasure Island*.

(vervolg van pag. 37)

hun verhalen te worden ontroerd, te vechten tegen zijn tranen en, als het echt niet anders kan en niemand anders het ziet, er zachtjes om te huilen. Het verdient aanbeveling niet in alles redelijk te willen zijn. Het verdient aanbeveling de redeloosheid niet te willen ontmaskeren, niet als rationalist over de waarschijnlijkheid van het bestaan van hemel en hel te willen discussiëren, zich niet te willen mengen in de vraag of God, gezien Zijn Grote Gewicht, in staat is in op wolken te zitten. Men moet dat willen geloven.

Gerard Koolschijn: *Het democratische beest*. Uitg. Bert Bakker. 171 blz. Prijs f 28,90
Gerard Koolschijn: *Plato, schrijver*. Uitg. Bert Bakker. 286 blz. Prijs f 49,50 (geb.); f 37,90

tot zijn recht, maar 'Impulse', van Sondra Locke is een doorsnee politiethriller en dan wordt zoiets al gauw wat belachelijk. Lottie moet zich staande houden tussen ongere criminelen en een cynische, handtastelijke chef. Ze wordt ingezet bij een belangrijke en riskante zaak en de leider van de operatie wordt verliefd op haar: complicaties. Op zichzelf bevat 'Impulse' genoeg stof voor een sterke thriller. Helaas wordt de zaak behoorlijk verprutst door onwaarschijnlijke wendingen en oppervlakkige psychologie. Theresa Russel zelf is het meest op haar gemak in de vele verleidelijke vermommingen die ze moet aannemen. Als het serieus wordt, brengt ze er minder van terecht. Veel overbodig gezucht en gesteun moeten het publiek de indruk van een grote innerlijke strijd geven. Gezien haar eerdere prestaties zijn deze nep-emoities vermoedelijk gevolg van een slechte regie. (lb)

Indiaan

Renegades is de zoveelste film over twee misdadbestrijders die tegen wil en dank met elkaar zijn opgescheept. Om het voorspelbare gedoe wat kleur te geven is een van hen een Indiaan die met zijn familie naar Philadelphia is verhuisd.

Ze zijn op zoek naar de dader van een diamantroof in een film die beslist niet serieus valt te nemen. Regisseur Jack Sholder ('Nightmare on Elmstreet 2') dacht daar kennelijk anders over. Hij stortte zich op de ene achtervolging na de andere. Blijft de schade aanvankelijk nog beperkt tot fruitstalletjes, etalageruiten, kantoorinterieur en autoblik, het duurt niet lang of ook de menselijke slachtoffers zijn niet meer te tellen. De onvrijwillige compagnon van Indiaan Hank is de eigenzinnige undercover-agent Buster. Zoals gebruikelijk in dit soort films lapt hij regels aan zijn laars. Een echte straatvechter, maar acteur Kiefer Sutherland is nog te jong om als zo'n harde cop te overtuigen. On-

danks de onwaarschijnlijke verwickelingen is het verhaal voorspelbaar en rechtlijnig. Geroutineerde maar volstrekt overbodige bioscoopvulling. (lb)

indruk

Met bijdragen van Leo Bankersen en Peter Slavenburg.

Films

DONDERDAG 31 MEI 1990

AD KUNST

Kind van de rekening

Te vondeling leggen van baby's ooit heel gewoon

John Boswell: Overgeleverd aan vreemden, het verlaten van kinderen in de Oudheid en de Middeleeuwen. Uitgeverij Balans — 356 biz. — f 39,50. Vertaald uit het Engels door Gerda Pancras en Tilly Schel.

door JAN ROBBEMOND AD 31

Tijdens een onderzoek naar de seksuele zeden en gewoonten van de vroege christenen, stultte historicus John Boswell op de wijdverbreide gewoonte om pasgeboren kinderen in de steek te laten. Deze hoogleraar aan de Amerikaanse Yale Universiteit constateerde tot zijn verbazing dat het te vondeling leggen van baby's in de oudheid en de middeleeuwen tot de vertrouwde maatschappelijke werkelijkheid behoorde.

Zijn onderzoek leidde tot de veelgeprezen publicatie *Christianity and het 'zijspoor' leverde na jarenlange navorsingen Overgeleverd aan vreemden* op. De oorspronkelijke titel is *The Kindness of Strangers* (De goedheid van vreemden). In de Nederlandse uitgave is een selectie opgenomen van de noten en de bronvermeldingen van deze omvangrijke studie.

SPEURTOCHT

Kerkelijke archieven, juridische bronnen en kronieken, maar ook folkloristische gebruiken, mythen, sprookjes en volksliedjes boden voldoende aanknopingspunten voor een fascinerende speurtocht naar een mysterieus en tot nu toe verborgen gebleven facet van de westerse geschiedenis: kinderverlating.

Boswells nieuwsgierigheid werd gewekt toen hij in geschriften van theologen van de oud-christelijke kerk stuitte op het advies aan mannen om geen bordelen te bezoeken omdat ze daar onbewust incest zouden kunnen plegen met een kind dat ze te vondeling hadden gelegd. Hun afschuw — geboekstaafd in de eerste eeuw na Christus — gold niet zozeer de verlaten van de kinderen als wel de ontucht.

Het vraagstuk staat ver van het bed van de twintigste eeuw, vooral de bewoner van de moderne industriestaten, die gewend is aan welvaart en aan een maatschappij waar voorbehoedsmiddelen gemakkelijk verkrijgbaar zijn, en die over het algemeen gezinsplanning accepteert. Het is in zo'n samenleving niet zo moeilijk om een betrekkelijk klein aantal kinderen verantwoord groot te brengen.

OPROEPEN

In deze tijd leidt het tot drama's als ouders hun kinderen moeten missen, bij voorbeeld door ontvoering, of doordat ze zijn weggelopen. In de Verenigde Staten is die tragedie terug te vinden in oproepen die ouders laten afdrukken op melkpakken en autobus-

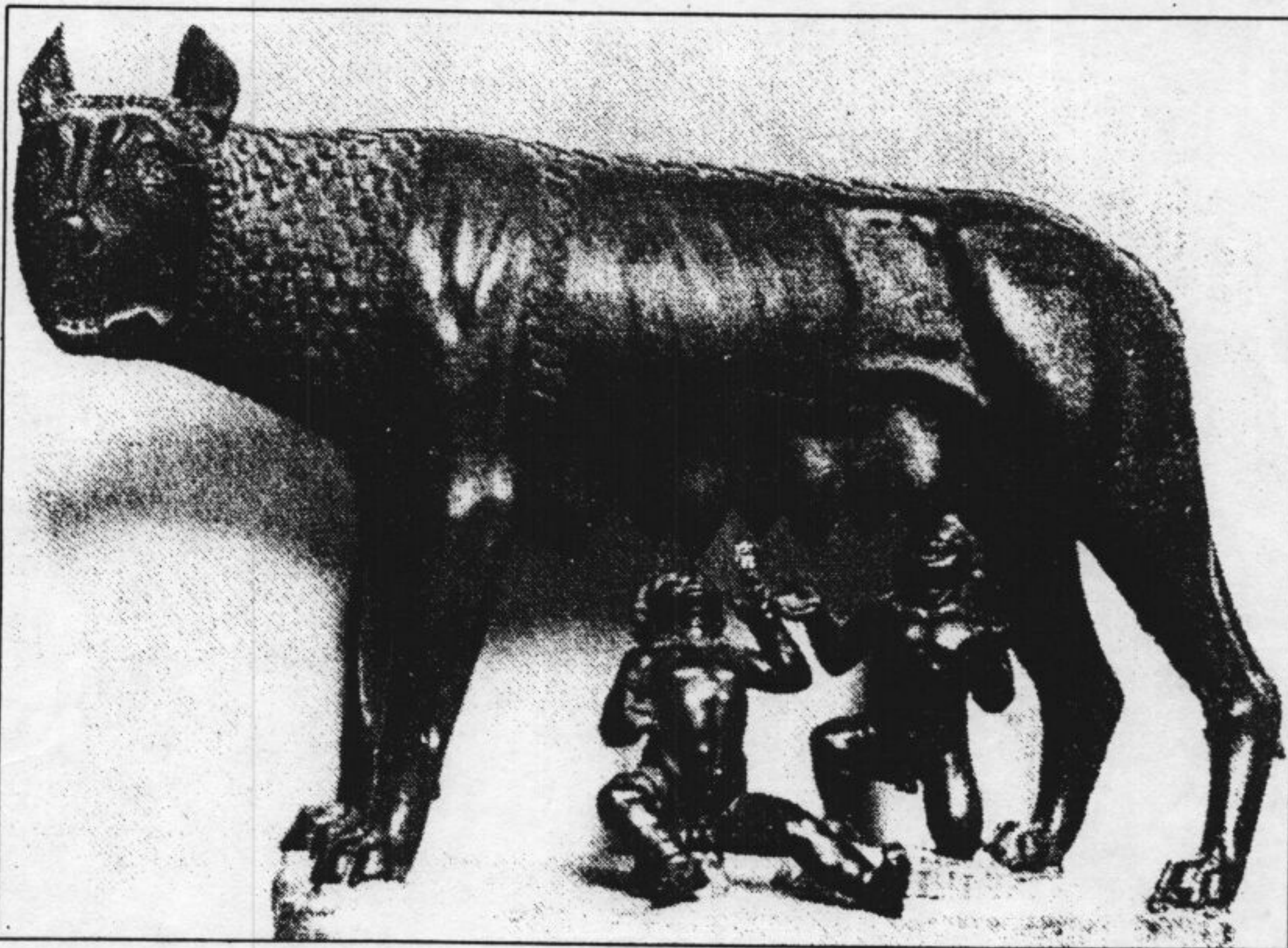
sen. Er zijn, in elk geval in de westerse wereld, niet zo veel omstandigheden voor te stellen waarin mensen vrijwillig afstand doen van hun kinderen.

Over de oudheid en de middeleeuwen bestaan nauwelijks betrouwbare demografische gegevens, maar aan te nemen valt dat toen grote aantallen kinderen werden verlaten. De achttiende eeuw, de laatste eeuw voordat de technologische vooruitgang op het gebied van de industrie en de landbouw het mogelijk maakte om een veel grotere bevolking in leven te houden, is de eerste waarover een behoorlijk aantal geschreven bronnen bestaat.

Om een idee te geven: het aantal vondelingen (in de steden) bestond in de achttiende eeuw uit 15 tot 30 procent van de geregistreerde geboorten. In de Verenigde Staten worden nu minder dan 50.000 kinderen — is anderhalf procent van de geregistreerde geboorten — afgestaan voor adoptie. Daar staat tegenover dat meer dan twee miljoen echtparen op zoek zijn naar een adoptiekind.

HARDVOCHTIG

Boswell schetst wat de verschillen zijn met de door hem onderzochte periodes, die bijna vijftien eeuwen omvat: „In pre-modern

• John Boswell

Europa, toen het leven onveilig was en de sociale structuren minder stabiel, moesten echtparen zonder dergelijke hulpmiddelen (zoals voorbehoedsmiddelen) of vooruitzichten, wier huwelijk in tien tot twintig jaar acht tot vijftien kinderen zou voortbrengen, zich in een hardvochtiger realiteit zien staande te houden. Zelfs als een derde van de kinderen vlak na de geboorte overleed, zouden de ouders nog steeds meer monden moeten voeden dan in het algemeen mogelijk is in een op de basisbehoeften gerichte economie.”

Dat rechtvaardigde vol-

• Een wolvin zoogt de vondelingen Romulus en Remus, de legendarische stichters van Rome. De sculptuur dateert waarschijnlijk uit de zesde eeuw. Een vergelijkbaar beeld, de Capitolijsse wolf, stond al in de derde eeuw op de heuvel boven het Forum van Rome.

gens Boswell de conclusie dat kinderen van de Griekse oudheid tot het einde van de middeleeuwen in heel Europa in groten getale werden verlaten. Ouders deden dat uit armoede, omdat zij hen niet konden voeden; uit schaamte voor lichamelijke gebreken of hun afkomst (een onwettige of incestueuze verhouding); om de verdeling van de erfenis te vergemakkelijken; in de hoop dat iemand met meer middelen hen zou vinden en onder betere omstandigheden zou grootbrengen; uit berusting, als een kind van een ongewenst geslacht (meisje) was of onder een slecht voorteken was geboren; of uit harteloosheid, als het ouderschap hun alleen maar tot last was.

GEACCEPTEERD

Uit de inventarisatie van Boswell blijkt dat er doorgaans geen sprake is van achteloosheid of van hardvochtigheid. Wel was het verschijnsel kinderverla-

ting algemeen geaccepteerd als alternatief voor kindermoord. Vondelingen werden meestal achtergelaten bij openbare gebouwen, zoals tempels en kerken, en bij kloosters. De meesten, goed ingebakerd en voorzien van merktekens zoals een sieraad, een kledingstuk of een lap, werden gevonden en kwamen niet zelden goed terecht.

Overgeleverd aan vreemden gaat niet alleen over de verlatene — *expositio* (Latijn) of *ekthesis* (Grieks) — die in feite de echte vondeling is, maar ook over de *alumni* (adoptiekinderen in de Romeinse tijd), *oblati* (kinderen die bij kloosters werden afgegeven en 'aan God geschonken'), de slaven, de leerlingen en gezellen, en de ondergeschoven kinderen.

Boswell negeert het verschil tussen het onzekere lot van de echte vondeling, de verlatene van wie ook de ouders het lot niet kennen, en dat van de kinderen die in andere gezinnen werden opgenomen. Zij hadden niet alleen meer levenskansen, maar ook betere vooruitzichten. Boswell moraliseert niet: „Als verkopen de meeste kans bood dat het kind zou blijven leven, verschilde het weinig van de drastische maatregelen die elke ouder zou nemen om een kind te redden. Als het een egoïstische beslissing was, was die niet egoïstischer dan vele hedendaagse vormen van verwaarlo-

zing of exploitatie door ouders.”

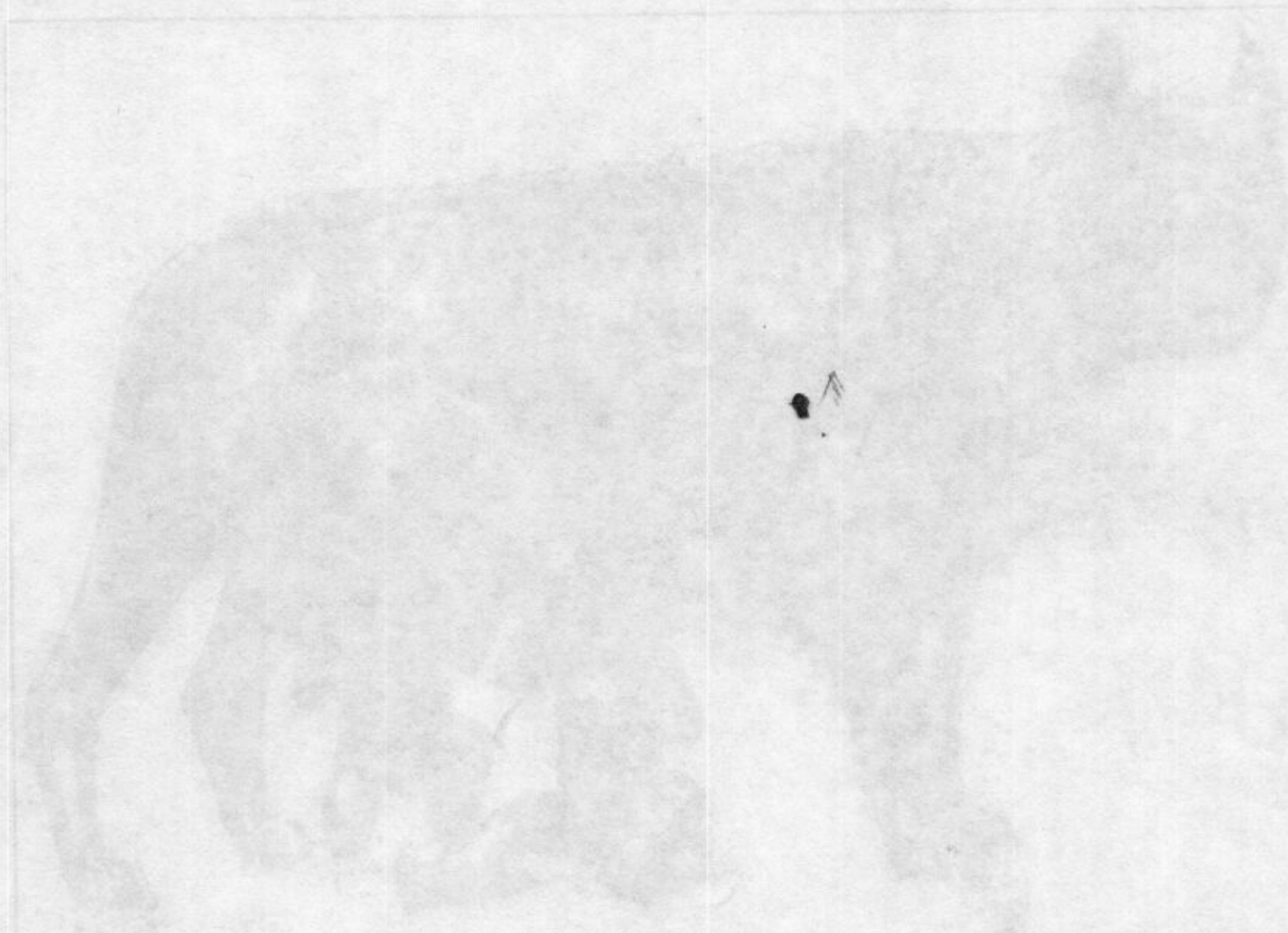
OMMEKEER

De komst van de vondelingentehuizen in de dertiende eeuw betekende een ongewilde tragische ommekeer. Tot dan toe hadden kinderen een kans op leven. De samenleving vertrouwde op de goedheid van vreemden bij de verzorging van haar 'extra' kinderen. Maar, in de tehuizen, die een eenvoudig en direct middel vormden om met ongewenste kinderen om te gaan, stierven de meeste kinderen binnen een paar jaar na hun opname aan dodelijke ziekten. Het sterftecijfer ging in sommige tijden de negentig procent te boven. Die situatie duurde tot de achttiende eeuw.

Het treffen van een behoorlijke overheidsregeling voor vondelingen, zodat ze niet van de honger zouden omkomen, door beesten zouden worden verslonden of in een bordeel incest zouden plegen met een familielid, had een averechts effect. In plaats van naar een betere toekomst, gingen ze vaak rechtstreeks op weg naar de dood. Dat verband tussen in de steek laten en de dood kon in de oudheid en de middeleeuwen nauwelijks worden gelegd.

TERMINAL

Kind was de veldering

Le velding leffen van baby's Oft heel govor

The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...

TERMINAL
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...
The child is brought to the hospital...
The mother is in a state of...